STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY OLKUSZ

ZMIANA NR 22

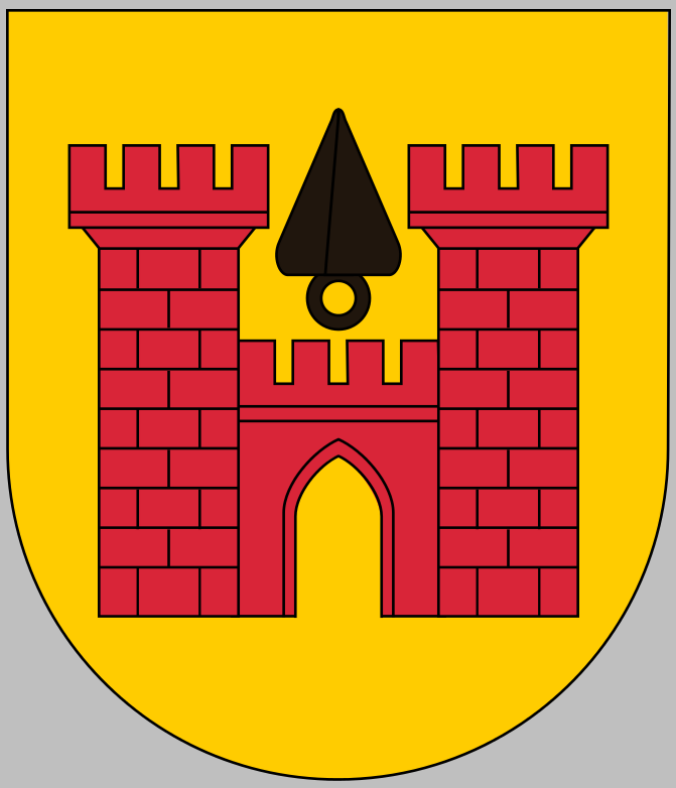

EDYCJA DO PONOWNEGO WYŁOŻENIA DO PUBLICZNEGO WGLĄDU

MCF studio - M. Czechowska, M. Fajkosz spółka cywilna

Kraków – Olkusz, kwiecień 2018r.

UWARUNKOWANIA Z DIAGNOZĄ

RADA MIEJSKA W OLKUSZU

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY OLKUSZ

UWARUNKOWANIA WRAZ Z DIAGNOZĄ

Załącznik Nr 1 [część tekstowa]
do Uchwały Nr ……..
Rady Miejskiej w Olkuszu
z dnia …….. r.

część ujednolicona w formie tekstowej i graficznej

WYKONAWCA OPRACOWANIA:
INSTYTUT GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
I KOMUNALNEJ ODDZIAŁ W KRAKOWIE

OPRACOWANIE SPORZĄDZONO PRZY WSPÓŁUDZIALE
BRYTYJSKIEGO FUNDUSZU KNOW-HOW W RAMACH
REALIZACJI PROJEKTU PILOTAŻOWEGO OLKUSZA
KRAKÓW, 1995/96

AKTUALIZACJĘ UWARUNKOWAŃ WRAZ Z DIAGNOZĄ
DOKONAŁO MGGP S.A. TARNÓW

AKTUALIZACJĘ UWARUNKOWAŃ WRAZ Z DIAGNOZĄ
DOKONAŁA FIRMA BUDPLAN SP. Z O. O.

AKTUALIZACJA UWARUNKOWAŃ WRAZ Z DIAGNOZĄ
W RAMACH ZMIANY NR 22 MCF studio - M. Czechowska, M. Fajkosz spółka cywilna

TARNÓW, 2006-2009

późniejsze zmiany 2009 - 2017

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY OLKUSZ

Załącznik nr 1
UWARUNKOWANIA WRAZ Z DIAGNOZĄ

1.1 REALIZACJI PROJEKTU PILOTAŻOWEGO OLKUSZ.

Koordynator Programu Pilotażowego Olkusz: dr hab. arch. Zygmunt Ziobrowski profesor IGPiK
Zespół autorski:

- *Główny projektant:* dr inż. arch. Barbara Zastawniak, *uprawnienia do projektowania w planowaniu przestrzennym nr 156/88*
- *Zagadnienia funkcjonalno-przestrzenne:* dr inż. arch. Barbara Zastawniak, mgr inż. arch. Ewa Arvay-Podhalańska, mgr inż. Grażyna Korzeniak,
- *Zagadnienia środowiska przyrodniczego:* mgr inż. Grażyna Korzeniak, mgr Krystyna Pawłowska, mgr Stanisław Chmielowiec
- *Zagadnienia środowiska kulturowego:* mgr inż. arch. Ewa Arvay-Podhalańska
- *Komunikacja:* mgr inż. Ewa Goras, mgr inż. Piotr Cyganik
- *Gospodarka wodno-ściekowa:* mgr Krystyna Pawłowska
- *Elektroenergetyka, zaopatrzenie w gaz, ciepłownictwo, telekomunikacja, gospodarka odpadami:* mgr inż. Elżbieta Okraska
- *Gospodarka wodno-ściekowa:* mgr Krystyna Pawłowska

Współpraca: mgr Antoni Matuszko

Kierownik Zakładu dr Maria Baranowska-Janota
Dyrektor Oddziału dr hab. arch. Zygmunt Ziobrowski profesor IGPiK
KRAKÓW, 1995/96

1.2 Aktualizacji „Diagnozy i uwarunkowań" dokonał zespół projektowy zmiany Studium: Biuro Planowania Przestrzennego MGGP S.A.

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz zatwierdzona:

- Uchwałą Nr XL/450/2009 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 15 grudnia 2009 r.

została sporządzona przez firmę MGGP S.A. z siedzibą w Tarnowie, 33-100 Tarnów, ul. Kaczkowskiego 6, tel. 014 631 87 30
Zespół autorski:

- Główny projektant: mgr inż. arch. Małgorzata Przybysz-Ławnicka KT-252 (nr uprawnień 1644)
- Zespół projektowy: mgr Artur Oleszkowicz, mgr Maria Mierzwa, mgr inż. Dariusz Basta, mgr inż. arch. Krzysztof Bielaszka, mgr inż. arch. Anna Jaśkiewicz – Mróz, mgr inż. arch. Tomasz Oberc, mgr Dariusz Brzeziński, mgr Karolina Fastnacht, techn. ekon. Bożena Szwed

TARNÓW, listopad 2006, 2008, 2009

1.3 URBI – FLORA. Zmiana nr 12.

Zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz zatwierdzone:

- Uchwałą Nr XLIX/528/2010 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 15 czerwca 2010 r.,

z późn. zmianą zatwierdzoną Uchwałą Nr V/25/2011 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 27 stycznia 2011r.
zostały sporządzone przez firmę URBI – FLORA z siedzibą w Rudzie Śląskiej, 41-710 Ruda Śląska, ul. Karłowicza 11, tel.: 0 602 136 202
Zespół autorski:

- Główny projektant: mgr inż. Jolanta Zarzycka – Hajdukiewicz, OIU KT-305
- Współpraca: mgr inż. Rafał Kędzierski

1.4 SPORZĄDZAJĄCY: Burmistrz Miasta i Gminy Olkusz. Zmiana nr 12.

Zmiany w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz, zatwierdzone:

- Uchwałą Nr XXXIV/279/97 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 27 lutego 1997r. (z późn. zm., w tym zmianą zatwierdzoną Uchwałą Nr XLIX/528/10 z dnia 15 czerwca 2010r.) ze zmianą - Uchwała Nr V/25/2011 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 27 stycznia 2011r. - uzupełnioną – Uchwałą Nr VIII/85/2011 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 17 maja 2011r.

WYKONAWCA: Zespół Projektowy z siedzibą w Olkuszu, Rynek 1 32-300 Olkusz

Zespół autorski:

- Główny projektant: mgr inż. arch. Joanna Domańska, urbanista uprawniony, nr upr. urb. 1604/01, OIU KT - 064
- Zespół: mgr inż. arch. Marek Miłek nr upr. arch. 1296/94, mgr inż. Jolanta Motyczyńska nr upr. bud. 856/92, inż. Mariola Graczyk,

Wprowadzoną zmianę studium (obszar zmiany nr „12") wyróżniono przy pomocy szarego wyróżnienia tekstu oraz czerwonego druku w ujednoliconym tekście stanowiącym Załącznik nr 1 do Uchwały Nr V/25/2010 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 27 stycznia 2011r. oraz stanowiącym Załącznik do Uchwały Nr VIII/85/2011 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 17 maja 2011r. Styczeń 2011r, Maj 2011r.

1.5 SPORZĄDZAJĄCY: Burmistrz Miasta i Gminy Olkusz. Zmiana nr 13.

Zmiany w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz, zatwierdzone:

- Uchwałą Nr VII/72/2011 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 15 marca 2011 r.

WYKONAWCA: Zespół Projektowy z siedzibą w Olkuszu, Rynek 1 32-300 Olkusz

Zespół autorski:

- Główny projektant: mgr inż. arch. Joanna Domańska, urbanista uprawniony, nr upr. urb. 1604/01, OIU KT - 064
- Zespół: mgr inż. arch. Marek Miłek nr upr. arch. 1296/94, mgr inż. Jolanta Motyczyńska nr upr. bud. 856/92, inż. Mariola Graczyk,

Współpraca: Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Badawcze „INTEREKO" Sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach ul. Jesionowa 9A.

- Zespół: mgr Andrzej Horodecki - Prezes Zarządu, mgr Anna Mrógała – Głasek, mgr inż. Jolanta Radecka, mgr Andrzej Morawski, Tomasz Horodecki, mgr inż. Rafał Kędzierski.

Wprowadzoną zmianę studium (obszar zmiany nr „13") wyróżniono za pomocą podszarzenia w ujednoliconym tekście stanowiącym załącznik nr 1 do Uchwały Nr VII/72/2011 z dnia 15 marca 2011r.

Marzec 2011 r.

1.6 GEOPLAN S.C. Paweł Czuczwara, Adrian Luszka. Zmiana nr 15.

Zmiana w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz, zatwierdzona:

- Uchwałą Nr XXVI/371/2013 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 2 lipca 2013 r. - wraz ze zmianą uchwały: Nr XXVIII/404/2013 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 26 listopada 2013r.

została wykonana przez firmę GEOPLAN S.C. Paweł Czuczwara, Adrian Luszka, z siedzibą we Wrocławiu, ul. Strzegomska 42J/14

Zespół autorski:

- Główny projektant: mgr inż. Paweł Czuczwara nr uprawnień urbanistycznych Z-323
- Zespół: mgr inż. Adrian Luszka - nr uprawnień urbanistycznych Z-381 – projektant, mgr inż. arch. Agnieszka Niezabitowska Z-322 – projektant, mgr Piotr Łuciw - specjalista ds. ochrony środowiska, mgr inż. Katarzyna Matusiak – projektant, zagadnienia środowiskowe, mgr inż. Maciej Niżborski – asystent projektanta

Wprowadzoną zmianę studium (obszar zmiany nr „15") wyróżniono za pomocą koloru żółtego w ujednoliconym tekście stanowiącym załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXVIII/404/2013 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 26 listopada 2013r.

1.7 SPORZĄDZAJĄCY: Burmistrz Miasta i Gminy Olkusz. Zmiana nr 17.

Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz, zatwierdzona Uchwałą Nr XXX/438/2014 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 25 lutego 2014 r.
Zespół Projektowy z siedzibą w Olkuszu, Rynek 1 32-300 Olkusz
Główny projektant:
mgr inż. arch. Joanna Domańska, urbanista uprawniony, nr upr. urb. 1604/01, OIU KT - 064
Projektanci:
mgr inż. arch. Marek Miłek nr upr. arch. 1296/94,
mgr inż. Jolanta Motyczyńska urbanista uprawniony – OIU KT – 444, nr upr. bud. 856/92
Obsługa administracyjna:
mgr inż. Mariola Graczyk
Współpraca:
specjalista do spraw ochrony środowiska - dr Arkadiusz Halama)
Wprowadzoną zmianę *Studium nr 17* wyróżniono za pomocą podszarzenia w ujednoliconym tekście stanowiącym załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXX/438/2014 z dnia 25 lutego 2014 r.

1.8 SPORZĄDZAJĄCY: Burmistrz Miasta i Gminy Olkusz. Zmiana nr 14.
Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz, zatwierdzona Uchwałą Nr XXXI/459/2014 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 08 kwietnia 2014 r.
Zespół Projektowy z siedzibą w Olkuszu, Rynek 1 32-300 Olkusz
Główny projektant:
mgr inż. arch. Joanna Domańska, urbanista uprawniony, nr upr. urb. 1604/01, OIU KT - 064
Projektanci:
mgr inż. Jolanta Motyczyńska urbanista uprawniony – OIU KT – 444, nr upr. bud. 856/92
mgr inż. arch. Marek Miłek nr upr. arch. 1296/94,
Obsługa administracyjna:
mgr inż. Mariola Graczyk
Współpraca:
prof. dr hab. Stanisław W. Czaja
Opracowanie ekofizjograficzne dla miasta i gminy Olkusz, 2007/2008 – wyciąg
dr Jerzy Wach – Przedsiębiorstwo Usługowe „GEOGRAF" z siedzibą w Dąbrowie Górniczej
Prognoza oddziaływania na środowisko.
Wprowadzoną zmianę *Studium nr 14* wyróżniono za pomocą podszarzenia w ujednoliconym tekście stanowiącym załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXXI/459/2014 z dnia 08 kwietnia 2014 r.

1.9 SPORZĄDZAJĄCY: Biuro Projektowe URBI. Zmiana nr 19.
Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz, zatwierdzona Uchwałą Nr VIII/146/2015 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 15 września 2015 r., zwana dalej *zmianą Studium nr 19*.
Wykonawca: Biuro Projektowe URBI z siedzibą we Wrocławiu, 53-603 Wrocław, ul. Tęczowa 66/4c.
Główny projektant: mgr inż. Joanna Hartman-Łesiuk.
Wprowadzoną zmianę Studium nr 19 wyróżniono za pomocą podszarzenia w ujednoliconym tekście stanowiącym załącznik nr 1A do Uchwały Nr VIII/146/2015 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 15 września 2015 r.
Zmianą studium nr 19 objęto 10 obszarów, położonych w obrębach geodezyjnych: Rabsztyn (3 obszary), Olkusz (5 obszarów), na pograniczu obrębów Rabsztyn i Olkusz (1 obszar) oraz na pograniczu obrębów Zederman i Kosmolów (1 obszar). Obszary te oznaczono na rysunku Studium numerami 19.1-19.10.

1.10 SPORZĄDZAJĄCY: MGGP S.A. Zmiana nr 20.
Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz, zatwierdzona Uchwałą Nr XII/209/2015 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 22 grudnia 2015r.
Zespół Projektowy z siedzibą w Tarnowie, ul. Kaczkowskiego 6, 33-100 Tarnów.
Główny projektant:
mgr inż. arch. Magdalena Czechowska
mgr inż. arch. Małgorzata Przybysz-Ławnicka (nr upr. 1644)

Zespół:
mgr Karolina Fastnacht-Kundzierewicz
mgr Arkadiusz Kosiaty
inż. Rafał Karwat
techn. ekonom. Bożena Szwed
Wprowadzoną zmianę *Studium nr 20* wyróżniono za pomocą podszarzenia w ujednoliconym tekście stanowiącym załącznik nr 1 do Uchwały Nr XII/209/2015 z dnia 22 grudnia 2015r.

1.11 SPORZĄDZAJĄCY: BUDPLAN SP. Z O. O. Zmiana nr 21.

Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz, zatwierdzona Uchwałą Nr XXVIII/384/2017 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 21 lutego 2017 r.

Wykonawca: Budplan Sp. z o. o. ul. Kordeckiego 20, Warszawa 04-327

Główny projektant:
mgr inż. arch. Anna Olbromska-Matusiak
mgr inż. Anna Bereś
inż. Monika Nasiłowska
Zespół:
mgr inż. arch. Anna Bielska
mgr inż. Katarzyna Łysyganicz-Francuzik
mgr Ewelina Skirzyńska
mgr inż. Magdalena Smoczyńska
mgr inż. Izabela Szymańska
mgr inż. Grzegorz Szyperek
inż. Anna Wojtczuk
Wprowadzoną zmianę *Studium nr 21* wyróżniono za pomocą koloru żółtego w ujednoliconym tekście stanowiącym załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXVIII/384/2017 z dnia 21 lutego 2017 r.

1.12 ZMIANA STUDIUM nr 18

Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz, zatwierdzona:
Uchwałą Nr XXXV/491/2017 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 24 października 2017 r.
została sporządzona przez firmę: Przedsiębiorstwo Projektowania Studiów, Usług i Realizacji „TERPLAN" Sp. z o.o. 40-036 Katowice ul. Wita Stwosza 6/7
tel./fax. (32) 206 52 69 Regon 001377994 NIP 634-012-90–90
e-mail:terplan@terplan.com.pl
Zespół autorski:

- mgr inż. arch. Ryszard Wyszyński - Główny Projektant
- mgr inż. Maciej Wyszyński – st. projektant,
- mgr Kamil Rysz– projektant,
- mgr Kinga Mazurek – mł. as. projektanta,
- tech. Ewa Majer– st. as. projektanta,
- tech. Teresa Malcharek – st. as. projektanta.
- tech. Ewa Oszek– st. as. projektanta.

Wprowadzoną zmianę studium (obszar zmiany nr „18") wyróżniono za pomocą koloru niebieskiego w ujednoliconym tekście stanowiącym załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXXV/491/2017 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 24 października 2017 r.

1.13 MCF s.c.

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Olkusz zatwierdzona:

Uchwałą Nr ……. Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia ……. r.
została sporządzona przez firmę MCF studio Magdalena Czechowska Magdalena Fajkosz, spółka cywilna z siedzibą w Krakowie, al. Dygasińskiego 5

Zespół autorski:

- mgr inż. arch. Magdalena Czechowska – główny projektant
  uprawniona do sporządzania Studium oraz planów miejscowych na podstawie art. 5 pkt 3 i 4 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym
- mgr inż. arch. Magdalena Fajkosz – członek Małopolskiej Okręgowej Izby Architektów RP MP-1561, uprawniona do sporządzania Studium oraz planów miejscowych na podstawie art. 5 pkt 4 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym
- mgr inż. Dorota Borowiec - Ruśkowska – specjalista do spraw zagadnień przestrzennych, ochrony przyrody i krajobrazu
- mgr inż. Karol Koska – specjalista do spraw zagadnień przestrzennych oraz infrastrukturalnych
- mgr inż. Joanna Hodurek – specjalista do spraw zagadnień przestrzennych i środowiskowych

Wprowadzoną zmianę *Studium nr 22* wyróżniono za pomocą czcionki w kolorze czerwonym w ujednoliconym tekście stanowiącym załącznik nr ……. do Uchwały Nr ……...

SPIS TREŚCI

UWARUNKOWANIA Z DIAGNOZĄ 1
I. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO 10
1. POŁOŻENIE W REGIONIE I SĄSIEDZTWO 12
1.1. Miasto i gmina Olkusz na tle powiatu olkuskiego i województwa małopolskiego. 12
1.2. Zewnętrzne powiązania funkcjonalno – przestrzenne miasta i gminy Olkusz 13
1.2.1. Powiązania wynikające ze środowiska przyrodniczego 13
1.2.2. Powiązania z ośrodkami o określonych funkcjach 13
1.2.3. Powiązania komunikacyjne 14
1.2.4. Powiązania infrastrukturalne 14
1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE 15
2.1. Charakterystyka środowiska przyrodniczego 15
2.1.1. Rzeźba 15
2.1.2. Budowa geologiczna 18
2.1.3. Surowce mineralne 20
2.1.4. Warunki hydrogeologiczne i wody podziemne 22
2.1.5. Wody powierzchniowe 26
2.1.6. Klimat 27
2.1.7. Gleby 28
2.1.8. Szata roślinna 29
2.1.9. Fauna 31
2.2. Podstawowe zagrożenia 31
2.2.1. Zmiany stosunków wodnych 32
2.2.2. Zanieczyszczenie wód 34
2.2.3. Zanieczyszczenie powietrza 37
2.2.4. Zanieczyszczenie gleb 40
2.3. Przekształcenia środowiska wywołane przez górnictwo 43
2.4. Obszary i obiekty prawnie chronione 47
3. ZASOBY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU 54

3.1. Rozwój osadnictwa wiejskiego 54
3.2. Rozwój miasta Olkusza 56
3.3. Układ przestrzenny i zabudowa miasta 59
3.4. Układy przestrzenne wsi 60
3.5. Tradycyjna i współczesna zabudowa wsi 60
3.6. Obiekty i zespoły zabytkowe 63
3.7. Krajobraz kulturowy 64
3.8. Istniejące i postulowane formy ochrony 67
3.9. Wartości kulturowe i krajobrazowe miasta i gminy Olkusz 86
4. STOSUNKI LUDNOŚCIOWE 88
4.1. Ludność 88
4.2. Sytuacja na rynku pracy 94
5.1. Mieszkalnictwo 96
5.1.2. Zasoby mieszkaniowe 96
5.1.2. Warunki mieszkaniowe 96
5.2. Urządzenia obsługi mieszkańców 98
5.2.1. Oświata i wychowanie 98
5.2.2. Zdrowie i opieka społeczna 105
5.2.3. Kultura 106
5.2.4. Handel, rzemiosło, gastronomia, hotelarstwo 107
5.2.5. Łączność 108
5.2.6. Administracja, organizacje 109
5.2.7. Obiekty kultu religijnego i wyznaniowe 109
5.2.8. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia 110
6. FUNKCJE STANOWIĄCE PODSTAWY GOSPODARCZE GMINY 113
6.1. Działalność gospodarcza – przemysł 113
6.2. Rolnictwo 117
6.2.1. Przestrzeń rolnicza 117
6.2.2. Struktura użytkowania gruntów w gminie Olkusz 119
6.2.3. Struktura agrarna gospodarstw rolnych 121
6.3. Leśnictwo 122
6.4. Funkcja turystyczno-wypoczynkowa i sportowa 124
7. KOMUNIKACJA 127
7.1. Komunikacja kolejowa 127
7.2. Komunikacja drogowa 127
8. GOSPODARKA KOMUNALNA I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA 134
8.1. Urządzenia i organizacja gospodarki komunalnej 134
8.1.1. Ochrona przeciwpożarowa 134
8.1.2. Cmentarze, usługi pogrzebowe 135
8.1.3. Zieleń urządzona, bazy zieleni, ogrody działkowe 135
8.1.4. Organizacja gospodarki komunalnej 136
8.2. Systemy infrastruktury technicznej 136
8.2.1. Zaopatrzenie w wodę 136
8.2.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków 139
8.2.3. Elektroenergetyka 142
8.2.4. Zaopatrzenie w gaz 143
8.2.5. Ciepłownictwo 145
8.2.6. Telekomunikacja 145

8.2.7. Gospodarka odpadami ……145
8.2.8. Zasoby gruntów, ich stan prawny i rozmieszczenie ……148
9. RUCH BUDOWLANY ……151
II. UWARUNKOWANIA……154
10. PROBLEMY I OBIEKTYWNIE ISTNIEJACE UWARUNKOWANIA ROZWOJU MIASTA I GMINY OLKUSZ 156
10.1. Nieharmonijny rozwój jako podstawowy problem miasta i gminy……156
10.2. Problemy i uwarunkowania przyrodnicze ……158
10.2.1. Główne czynniki kształtujące możliwości rozwoju ……158
10.2.2. Problemy i uwarunkowania wynikające z walorów środowiska przyrodniczego oraz ochrony prawnej 159
10.3. Problemy i uwarunkowania kulturowe ……168
10.4. Problemy i uwarunkowania demograficzne i społeczne……172
10.4.1. Uwarunkowania demograficzne……172
10.4.2. Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców……174
10.5. Problemy i uwarunkowania gospodarcze ……176
10.5.1. Problemy i uwarunkowania gospodarcze ……176
10.5.2. Uwarunkowania rozwoju gospodarki rolniczej……177
10.5.3. Uwarunkowania wynikające ze stanu gospodarki leśnej……178
10.5.4. Uwarunkowania związane z rozwojem turystyki i wypoczynku ……178
10.6. Problemy i uwarunkowania przestrzenne ……180
***10.6.1.* Uwarunkowania wynikające z kształtu obecnej, przestrzennej struktury miasta i gminy ……180**
***10.6.2.* Uwarunkowania przestrzenne, związane z występowaniem szkód górniczych ……182**
10.7. Problemy i uwarunkowania związane z wyposażeniem w komunikację i infrastrukturę techniczną182
10.7.1. Problemy i uwarunkowania komunikacyjne ……182
10.7.2. Problemy i uwarunkowania infrastrukturalne……184
11. INFORMACJE I WNIOSKI DO STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY OLKUSZ Z USTALEŃ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO ORAZ PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO……187
III. BIBLIOGRAFIA ……189

ANEKS DO TEKSTU DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA stanowiącego załącznik nr 1 do Uchwały Nr XL/450/2009 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 15 grudnia 2009 r. w sprawie STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY OLKUSZ……

ANEKS DO TEKSTU DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA W ZAKRESIE ZMIANY STUDIUM NR 21

ANEKS DO TEKSTU DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA W ZAKRESIE ZMIANY STUDIUM NR 18

I. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO

WSTĘP

Przedstawiona diagnoza stanu oraz charakterystyka dotychczasowego rozwoju miasta i gminy Olkusz została przygotowana w ramach prac nad Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w/w miasta i gminy. Stanowi jej integralną część, jako niezbędne podbudowanie analiz i ocen uwarunkowań rozwoju, określenia głównych problemów, wymagających rozwiązania i na tym tle – celów rozwoju oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz (określenia polityki przestrzennej).

Omawiana, I część Studium ma charakter urbanistycznej monografii miasta i gminy. Jej przydatność jest szersza, niż tylko potrzeby studium; może być wykorzystana jako źródło informacji przy sporządzeniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, przy pracach nad kolejnymi edycjami (zmianami, aktualizacją) tych planów oraz studium, a także w innych pracach Rady i Zarządu Gminy. Uzasadnia to wydzielenie jej jako odrębnej części opracowania.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a zatem i sporządzona w jego ramach charakterystyka i diagnoza, dotyczy całego obszaru miasta i gminy Olkusz, w granicach administracyjnych. Obejmuje, więc obszar miasta Olkusz oraz obszar 19 wsi.

Opracowana zmiana Studium stosownie do uchwały Nr XLVI/587/2006 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 25 stycznia 2006 r. dotyczy obszaru określonego w załączniku.

Ponieważ opracowania stanowiące podstawę do analiz, jak również materiały statystyczne publikowane są dla gminy lub łącznie dla m. i gm. Olkusz - aktualizacja i zmiana I części „Diagnozy stanu istniejącego" została dokonana dla obszaru całej gminy. Aktualizację zagadnień, dla których dane dotyczą łącznie m i gm Olkusz, rozszerzono - obejmując nią również miasto Olkusz. Dokonane zmiany i aktualizacje w tekście podszarzono.

Materiały wejściowe do przedstawienia charakterystyki i diagnozy zostały – w części – przekazanie przez Urząd Miasta i Gminy Olkusz; w znacznej części zostały zgromadzone w ramach prac nad Studium i jego zmianą. Wykaz wykorzystanych materiałów i źródeł informacji znajduje się na końcu opracowania.

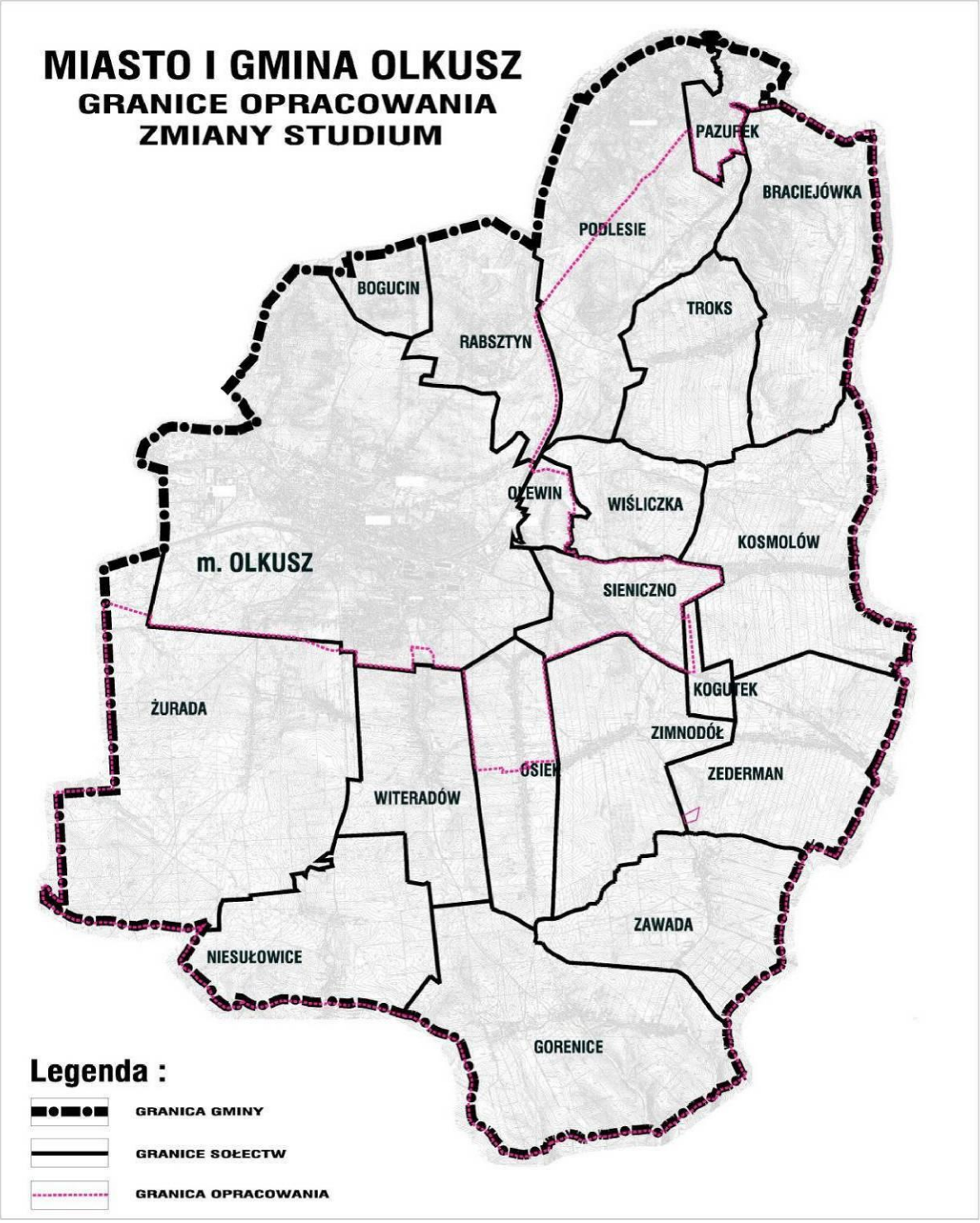
MIASTO I GMINA OLKUSZ
GRANICE OPRACOWANIA
ZMIANY STUDIUM
PAZUREK
BRACIEJÓWKA
PODLESIE
BOGUCIN
TROKS
RABSZTYN
OLEWIN
WIŚLICZKA
KOSMOLÓW
m. OLKUSZ
SIENICZNO
KOGUTEK
ŻURADA
ZIMNODÓŁ
OSIEK
ZEDERMAN
WITERADÓW
ZAWADA
NIESUŁOWICE
GORENICE
Legenda :
GRANICA GMINY
GRANICE SOŁECTW
GRANICA OPRACOWANIA

1. POŁOŻENIE W REGIONIE I SĄSIEDZTWO

1.1. Miasto i gmina Olkusz na tle powiatu olkuskiego i województwa małopolskiego.

Miasto i gmina Olkusz położona jest na północno-zachodnim krańcu województwa małopolskiego. Administracyjnie przynależy do powiatu olkuskiego, a miasto Olkusz pełni funkcję ośrodka powiatowego. Miasto i gmina Olkusz graniczy:

- od północy z gm. Klucze i Wolbrom,
- od zachodu z gm. Bolesław i Bukowno,
- od południa z gm. Trzebinia i Krzeszowice,
- od wschodu z gm. Trzyciąż, Sułoszowa i Jerzmanowice,

Granica z gm. Krzeszowice, Jerzmanowice i Sułoszową jest równocześnie granicą z powiatem krakowskim, a z gm. Trzebinia z powiatem chrzanowskim.

Miasto i gmina Olkusz na tle powiatu i województwa (podstawowe dane 31.XII.2005 r.)

Wyszczególnienie		Miasto i gmina Olkusz	Powiat Olkusz	Województwo małopolskie
Powierzchnia (km^2)	a)	151	622	15.190
	b)	26	99	-
	c)	125	523	-
Ludność	a)	50.314 (100%)	114.402 (100%)	3.266.187 (100%)
	b)	37.616 (74,8%)	57.400 (50,2%)	1.619.398 (49,6%)
	c)	12.698 (25,2%)	57.002 (498%)	1.646.789 (50,4%)
Gęstość zaludnienia na km2	a)	333	184	205
	b)	1446	580	-
	c)	101	110	-
Ludność wieku nieprodukcyjnego na 100 produkcyjnych	a)	48	55	59
	b)	44	48	53
	c)	62	63	66
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	a)	324	324	309
	b)	339	409	-
	c)	280	238	-
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	a)	120	102	88
Stopa bezrobocia w % xx	a)	11,3		9,4

x) dane wg 2004 r.

xx) liczba bezrobotnych do ludności wieku produkcyjnego

a) ogółem, b) miasta, c) tereny wiejskie.

- Ludność w ilości 50314 osób stanowi 44% ludności powiatu olkuskiego i 1,5% województwa małopolskiego,
- Miasto Olkusz zamieszkuje 75% ogółu ludności, a gminę 25%,
- Stopień urbanizacji - udziału ludności miejskiej powiatu olkuskiego – 50,2 % zbliżony jest do stopnia urbanizacji województwa małopolskiego,
- Ludność wieku produkcyjnego stanowi 67,5% (analogiczne wielkości dla powiatu olkuskiego 64,3%, województwa małopolskiego 62,7%), stąd wskaźnik obciążenia ludności produkcyjnej ludnością nieprodukcyjną jest niższy zarówno w stosunku do powiatu jak i województwa,
- Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni gminy wynosi 43,8%, a lesistość 49,0%, co świadczy o leśno-rolnym charakterze gminy.

1.2. Zewnętrzne powiązania funkcjonalno – przestrzenne miasta i gminy Olkusz

1.2.1. Powiązania wynikające ze środowiska przyrodniczego

Miasto i gmina Olkusz położone są na terenie Wyżyny Śląsko-Krakowskiej. Przez zachodnią część gminy przebiega granica między Wyżyną Śląską, której fragmenty stanowią zachodnią część gminy i Wyżną Krakowską obejmującą jej przeważającą część. Pod względem hydrograficznym miasto i gmina Olkusz położone są niemal w całości w zlewni Białej Przemszy. Centralna część obszaru należy do zlewni Baby, która aż do zaniku jej źródeł stanowiła wraz z Witeradówką ważny element sieci hydrograficznej regionu olkuskiego. Do zlewni Rudawy należy jedynie niewielka część obszaru w rejonie wsi Gorenice.

Region Olkusza, jak na obszar o stosunkowo niewielkiej powierzchni, jest bardzo zróżnicowany pod względem charakteru przyrodniczego, pokrycia i użytkowania terenu. Występują tu rozległe kompleksy leśne, dzielące obszary zurbanizowane i uprzemysłowione oraz rolnicze.

Pas leśny w zachodniej części omawianego obszaru, oddziela Olkusz od obszarów przemysłowych Bolesławia i Bukowna, a w skali regionalnej – od obszarów Górnego Śląska pełniąc istotne funkcje bioklimatyczne. Jednocześnie – zapewnia on powiązania przyrodnicze z terenami otaczającymi. Część tego pasa położona na północ od drogi Olkusz – Dąbrowa Górnicza, stanowi połączenie z doliną Białej Przemszy będącej ważnym regionalnym ciągiem ekologicznym, a także ze specyficznymi ekosystemami Pustyni Błędowskiej. Lasy położone na południe od tej drogi oddzielają Olkusz od Trzebini, a poprzez kompleksy leśne i tereny rolne Witeradowa i Gorenic, tworzą przyrodnicze połączenie ze zlewnią Rudawy.

Pas leśny przebiegający na linii: Pazurek, Sieniczno, Zederman, Gorenice, oddziela miasto od terenów rolnych zachodniej części gminy, tworząc jednocześnie wraz z tymi terenami powiązanie z Ojcowskim Parkiem Narodowym.

Cenne przyrodnicze obszary omawianego regionu połączone są funkcjonalnie w ramach Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie i Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd wraz z otulinami. Rozciągają się one południkowo na linii Kraków-Częstochowa z ominięciem terenów najsilniej zurbanizowanych, w tym miasta Olkusza.

Na rozwój omawianego obszaru w istotny sposób wpływają występujące w obrębie miasta i gminy Olkusz, a także w jego otoczeniu, złoża rud cynku i ołowiu oraz złoża piasków podsadzkowych. Tereny górnicze związane z eksploatacją rud obejmują swym zasięgiem miasto Olkusz oraz tereny sąsiednich gmin: Klucze, Bolesław, Bukowo. Tereny górnicze związane z eksploatacją piasku podsadzkowego ciągną się od Olkusza i Kluczy od strony wschodniej, po Jaworzno-Szczakową w kierunku zachodnim.

Z eksploatacją górniczą wiążą się również zaburzenia i zmiany w zakresie stosunków wodnych, obejmujące Olkusz i tereny sąsiadujące, objęte tzw. lejem depresyjnym. Pośrednio – wynikają stąd funkcjonalne powiązania Olkusza z tymi terenami, w zakresie zapotrzebowania w wodę. Wodociągi tego rejonu, zasilane wodami kopalnianymi z ujęcia kopalni Olkusz, obejmują swym zasięgiem, oprócz miasta i gminy Olkusza, obszary gmin Bolesław i Klucze oraz miasto Bukowo.

1.2.2. Powiązania z ośrodkami o określonych funkcjach

Miasto Olkusz w systemie osadniczym województwa małopolskiego zostało zaliczone do ośrodków o znaczeniu ponadlokalnym. Przeprowadzone badania hierarchii miast województwa małopolskiego opartej na koncepcji tzw. funkcji centralnych Christallera pozwoliły wyróżnić w systemie osadniczym 5 podsystemów tj. I. regionalny i ponadregionalny, II. subregionalny, III. ponadlokalny I stopnia, IV. ponadlokalny II stopnia i V. lokalny. Miasto Olkusz zakwalifikowano do III podsystemu.

Ponadlokalne znaczenie Olkusza wyraża się w funkcjach:

- administracyjnej (jako siedziba jednostek administracji samorządowej szczebla powiatowego),
- organizacji życia gospodarczego (jako siedziby szeregu biur i instytucji gospodarczych obsługujących również obszary gmin),

- organizacji życia społecznego, kulturowego (jako siedziby szeregu placówek z tego zakresu),
- szkolnictwa ponadpodstawowego i kształcenia (jako siedziby szeregu placówek oświatowych – szkół średnich, zawodowych o zróżnicowanych profilach, w tym szkół o profilu artystycznym, zakładu doskonalenia zawodowego itp.),
- usług z zakresu zdrowia (przychodnia rejonowa, szpital),
- wyspecjalizowanych usług z zakresu handlu, gastronomii, hotelarstwa, sportu i turystyki,
- obsługi gospodarki komunalnej, urządzeń infrastruktury technicznej, komunikacji.

Według klasyfikacji funkcjonalnej miast opartej o strukturę zatrudnienia ludności miasta - Olkusz zaliczono do miast przemysłowo-usługowych.

W zakresie niektórych funkcji usługowych, a także zatrudnienia w przemyśle powiązania miasta Olkusz dotyczą obszaru powiatu, a niekiedy również gmin spoza.

Z ośrodkiem wojewódzkim Krakowem powiązania występują głównie w obszarze obsługi ludności w zakresie administracji rządowej i samorządowej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego i Urzędu Marszałkowskiego oraz wysokospecjalistycznych usług z zakresu ochrony zdrowia (kliniki), nauki (wyższe uczelnie), kultury. Powiązania z Katowicami dotyczą głównie wysokospecjalistycznych usług, jak i zatrudnienia mieszkańców w zakładach pracy województwa śląskiego.

1.2.3. Powiązania komunikacyjne

Zasięg powiązań funkcjonalno przestrzennych uzależniony jest również od ilości i jakości powiązań komunikacyjnych. Powiązania komunikacyjne miasta i gminy Olkusz z otoczeniem zapewniają:

1) komunikacja kolejowa, w tym:
   - linia kolejowa relacji Katowice-Dęblin (w komunikacji osobowej obsługująca w znacznej mierze dojazdy do pracy i usług w rejonie Katowic),
   - szerokotorowa linia kolejowa z rejonu Huty Katowice przez Olkusz do Brześcia i Moskwy (tzw. LHS, obsługująca głównie ruch towarowy),
2) komunikacja drogowa, łącząca Olkusz z bliższym i dalszym otoczeniem, w tym:
   - droga krajowa nr 94 – główna trasa w kierunku wschód-zachód, zapewniająca połączenie Olkusza z Krakowem i obszarem GOP-u, prowadząca w znacznej części ruch tranzytowy.
   - droga nr 783 w kierunku północnym Olkusz - Miechów oraz droga nr 791 Olkusz – Klucze – Zawiercie,
   - droga nr 791 w kierunku południowym Olkusz – Trzebinia – Chrzanów.

Przy stosunkowo dobrze rozwiniętych regionalnych i lokalnych połączeniach drogowych z obszarami położonymi na północ od Olkusza, wyraźnie słabiej rozwinięte są powiązania z terenami położonymi na południe (jeszcze w połowie lat sześćdziesiątych nie istniały tam połączenia drogowe o nawierzchni utwardzonej). Miało na to wpływ wyraźne rozdzielenie regionu olkuskiego i regionu chrzanowsko-trzebińskiego kilkukilometrowej szerokości pasma lasów (a w XIX wieku i na początku XX wieku granicą zaborów), a w ostatnich dziesięcioleciach prowadzenie na tych terenach eksploatacji piasków podsadzkowych.

1.2.4. Powiązania infrastrukturalne

Powiązania infrastrukturalne z sąsiednimi terenami dotyczą zwłaszcza przebiegu magistralnych sieci, a to:

- tranzytowych napowietrznych linii energetycznych wysokiego napięcia 110 kV– jednotorowych:; Olkusz-Klucze, Olkusz-Wolbrom, Olkusz-Wolbrom odg. Jaroszowiec, oraz dwutorowej
- gazociągu wysokoprężnego Ø 500 6,3 MPa relacji Zederman - Tworzeń,
- gazociągu średnioprężnego Ø 350 0,17 Mpa w kierunku Klucz,
- magistralnych sieci wodociągowych dostarczających wodę z ujęcia i SUW kopalni Olkusz na potrzeby miasta i części gminy Olkusz oraz gm. Bolesław, Klucze i m. Bukowno.

1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

2.1. Charakterystyka środowiska przyrodniczego

2.1.1. Rzeźba

Gmina Olkusz leży na styku dwóch dużych jednostek geomorfologicznych (makroregionów): Wyżyny Krakowskiej i Wyżyny Śląskiej. Wschodnia i centralna cześć gminy leży w obrębie Wyżyny Krakowskiej, zachodnie zaś krańce należą do Wyżyny Śląskiej [Klimaszewski M., 1972].

Długi okres formowania rzeźby, zmienne warunki klimatyczne (od palegońskiego klimatu subtropikalnego po plejstoceński klimat glacjalny i peryglacjalny), a także zróżnicowana odporność skał podłoża, dały w efekcie urozmaicony zespół form, o często nie do końca wyjaśnionej genezie. Oprócz naturalnych czynników i procesów morfogenetycznych, na rzeźbę tego obszaru w znacznym stopniu wywiera wpływ działalność człowieka. Jej efektem jest zespół form antropogenicznych.

Główne jednostki morfologiczne

Charakteryzowany obszar wchodzi w skład prowincji Wyżyn Śląsko-Małopolskich, podprowincji Wyżyny Śląsko-Krakowskiej. Podział na jednostki niższej rangi, których fragmenty obejmuje swymi granicami gmina Olkusz, przedstawia powyższa tabela.

Makroregion	Mezoregion	Region	Subregion
Wyżyna Krakowska	Wyżyna Krakowska Północna	Płaskowyż Ojcowski	
Wyżyna Śląska	Wyżyna Śląska Północna	Kotlina Mitręgi	
		Próg Środkowo-triasowy	Garb Ząbkowicki

Każda z wyodrębnionych powyżej jednostek różni się od pozostałych ukształtowaniem terenu, charakterystycznymi zespołami form rzeźby, a także procesami morfogenetycznymi, które wytworzyły i współcześnie modelują powierzchnię terenu.

Charakterystyka rzeźby

Dla przedstawienia czytelnego obszaru rzeźby terenu, scharakteryzowane zostały kolejno poszczególne jednostki geomorfologiczne. W opisie uwzględnione zostały głównie: kształt, rozmiar i geneza form rzeźby.

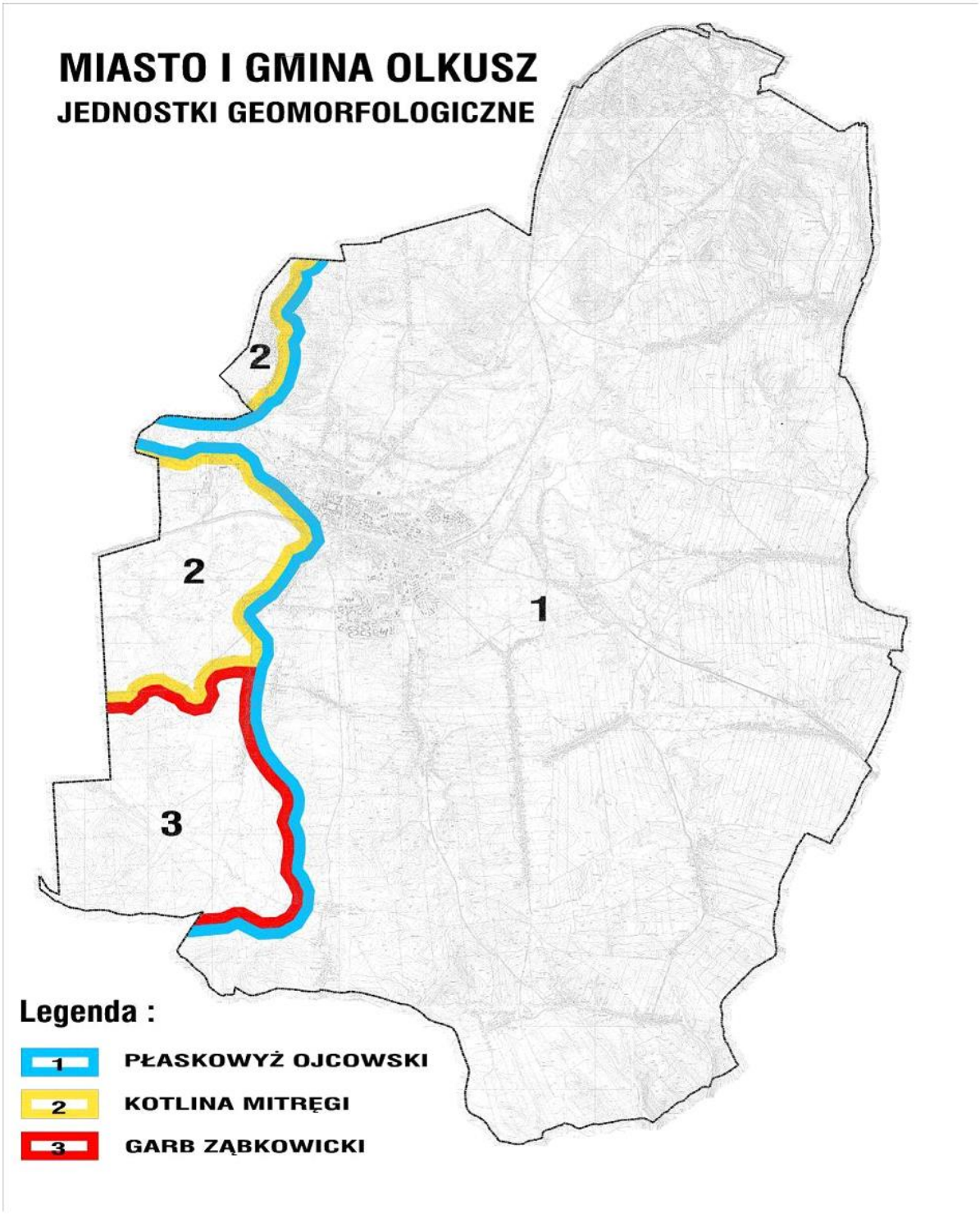

Płaskowyż Ojcowski

Gmina Olkusz obejmuje swymi granicami zachodni fragment płaskowyżu. Charakterystyczny dla niego monoklinalny upad warstw skalnych ku północnemu wschodowi, a także występowanie na powierzchni miąższej serii wapieni górnej jury, decyduje w znacznym stopniu o rzeźbie tego obszaru.

Wychodnie tych odpornych skał ścina powierzchnia zrównania, wieku paleogeńskiego. Na powstanie tak rozległej powierzchni miały wpływ głównie procesy krasowe, zachodzące intensywnie w warunkach klimatu subtropikalnego. Późniejsza aktywność tektoniczna, a także dalsza denudacja i erozja, wytworzyły dzisiejszy

obraz płaskowyżu. Rozległa płaska powierzchnia zachowana jest we fragmentach leżących w różnych wysokościach npm. Płaskowyż rozcięty jest siecią rozległych dolin Baby i jej dopływów.

Na północ od Troksa i Barciejówki, powierzchnia ta zachowana jest w niewielkich fragmentach spłaszczeń leżących w wysokości 410-430 m npm, nad które wznoszą się niewielkie, kopiaste wierzchołki o charakterze twardzielcowym (wapień skalisty). W rejonie Polesia i Pazurka rozczłonkowanie powierzchni jest tak znaczne, że jej śladów można upatrywać jedynie w podobnej wysokości wzniesień, (Januszkowa Góra, Cisowa Góra, Góra Jastrząbka). Ich wierzchołki zwieńczone są niejednokrotnie twardzielcowymi formami skalnymi, zbudowanymi z wapienia skalistego.

W północno-zachodniej części gminy, w rejonie Olkusza i Pomorzan, spłaszczenie ścinające wapienie górnej jury leży w wysokości 420-430 m npm. W północnej części tej powierzchni wznoszą się grupy niewysokich skałek wapienia skalistego (Pomorzany, Bogucin Mały).

W rejonie Kosmolowa, Zedermana, Osieka, Gorenic, Żurady i Niesułowic, a więc w południowej części gminy Olkusz, powierzchnia zrównania, zachowana w postaci rozległych spłaszczeń i szerokich, spłaszczonych garbów, ścina podłoże (głównie wapienie ławicowe) w wysokości 420-450 m n.p.m.

Sieć głównych dolin; Baby, Witeradowska, Zawady-Sieniczna, ma przebieg N-S. Szerokie doliny mają dna wyścielone miąższą serią piaszczystych osadów wodnolodowcowych. Płaskie dna rozcinają koryta okresowych potoków. Woda płynie nimi podczas roztopów wiosennych i po większych ulewach. Pokrywy piaszczyste zostały u schyłku glacjału przewiane. Lokalnie, szczególnie pod wschodnimi zboczami zaznaczają się niewielkie wydmy, o wysokości do kilku metrów. Zbocza wcięte w wapieniach, wykazują często asymetrię. Zbocza wschodnie są bardziej strome. Ich powierzchnię pokrywają osady piaszczyste z domieszka rumoszu wapiennego, lub rumosz skał lokalnych. Zbocza dolin głównych rozcinają palczasto rozgałęzione doliny nieckowate (rozłogi), których górne odcinki rozczłonkowują spłaszczenia wierzchowinowe na mniejsze fragmenty.

Z wapiennym podłożem wiążą się nierozerwalnie procesy i formy krasowe. Powierzchniowym efektem tych procesów są, leje krasowe, reprodukowane w piaszczystej pokrywie wierzchowin i zboczy. Są to niewielkie stromościenne zagłębienia o kolistym lub nieregularnym kształcie i głębokości do kilku metrów. Często występują w zgrupowaniach w strefach silnego uszczelnienia skał podłoża. W gminie Olkusz występują nieliczne jaskinie. Największe z nich to Januszkowa Szczelina i Gorenicka.

Zachodnią granicę Płaskowyżu Ojcowskiego stanowi Próg Górnojurajski. Na terenie gminy Olkusz zaznacza się jako wyraźna stroma krawędź, o przebiegu N - S, biegnąca od wzgórz na wschód od Pomorzan (Sybowska Góra, Góra Pomorska), przez wzgórza na południe od Olkusza (Krucza Góra), wzgórze Wojtówka w Żuradzie, po wzgórza w rejonie Niesułowic. Kuesta ma charakterystyczny przebieg zatokowy, spowodowany rozcięciem czoła progu przez doliny denudacyjne. W rejonie Olkusza próg rozcina szeroka dolina Baby. Podnóże progu stanowi łagodny stok o nachyleniu kilku stopni, opadający w kierunku rozległej Kotliny Mitręgi. Wykształcony jest na wychodniach mało odpornych iłowców, mułowców i margli górnego triasu. Utwory starszego podłoża przykrywa płaszcz piaszczystych utworów czwartorzędowych. Ponad podnóżem wznosi się czoło progu strukturalnego. Jest to stromy stok (od kilkunastu do 30/35 stopni nachylenia) utworzony na wychodniach odpornych wapieni górnej jury. Ponad zaokrągloną krawędzią Progu rozciągają się omówione wyżej wierzchowinowe spłaszczenia Płaskowyżu Ojcowskiego.

Na przedpolu Progu Górnojurajskiego zaznaczają się miejscami niewielkie spłaszczenia ścinające skały środkowego triasu (dolomity diploporowe i kruszconośne). Wznoszą się w wysokości: 340-350 m n.p.m. w Starym Olkuszu, 360-375 m n.p.m. w Żuradzie-Starej Wsi. Od strony wschodniej ograniczone są stromym stokiem czoła Progu Górnojurajskiego, w kierunku zachodnim zaś opadają stokami o nachyleniu kilkunastu stopni, w kierunku Kotliny Mitręgi.

Kotlina Mitręgi

Kotlina Mitręgi stanowi rozległe obniżenie erozyjno-denudacyjne, wypreparowane w mało odpornych iłach kajpru.

W granicach gminy Olkusz znajduje się niewielki, południowo-wschodni fragment tej jednostki geomorfologicznej. Jest to obszar tzw. Pustyni Starczynowskiej, stanowiący równię, leżącą w wysokości 330-340 m n.p.m., zbudowaną z piaszczystych osadów wodnolodowcowych zlodowacenia środkowopolskiego. Piaszczysta powierzchnia przeobrażona została przez procesy eoliczne. Występują tu wydmy paraboliczne i o nieregularnych kształtach na przedpolach, których zaznaczają się płytkie zagłębienia nisz deflacyjnych. Główna faza formowania wydm przypadła na ostatni glacjał. Współcześnie procesy eoliczne zachodzą na niewielkim obszarze pozbawionym roślinności, w południowej części obszaru, u podnóża wzgórza Garbu Ząbkowickiego.

Garb Ząbkowicki

Garb Ząbkowicki stanowi wschodnią część Progu Środkowotriasowego. W granicach gminy znajdują się jego południowo-wschodnie krańce. Jest to rozległy garb z fragmentami spłaszczeń wierzchowinowych w wysokości 400-405 m n.p.m., zbudowany z dolomitów i wapieni środkowego triasu. Od Płaskowyżu Ojcowskiego oddzielony jest stromym stokiem Progu Górnojurajskiego, o wysokości 30-35 m. Ku północnemu wschodowi opada stromym stokiem, o charakterze progu denudacyjnego, w kierunku szerokiej, płaskodennej doliny Sztoły. Stok ten rozcina sieć rozgałęzionych dolin nieckowatych, powodując rozczłonkowanie garbu i wyodrębnienie na jego przedpolu izolowanych wierzchołków (Kozłowa Górka).

Dolina Sztoły, o przebiegu SE-NW, posiada szerokie, płaskie, piaszczyste dno. Również tu piaszczysta powierzchnia została przekształcona przez procesy eoliczne, pozostawiając niewielkie wydmy, o wysokości do kilku metrów.

Dno doliny rozcina koryto Sztoły. Głębokość rozcięcia, początkowo dochodzące do kilku m, szybko rośnie wraz z biegiem cieku. Wzdłuż koryta zaznacza się lokalnie wąska listwa terasy holoceńskiej.

Formy antropogeniczne

Na całym obszarze miasta i gminy Olkusz występują liczne formy związane z niszczącą i budującą działalnością człowieka (formy antropogeniczne).

Na obszarze wychodni dolomitów kruszconośnych, lokalnie widoczne są ślady dawnej działalności górniczej. Są to niewielkie wyrobiska i hałdy skał płonych. Wyraźne ślady takiej działalności widoczne są w rejonie Starego Olkusza.

Na wychodniach wapieni (Płaskowyż Ojcowski) występują liczne kamieniołomy. Ich rozmiary są niewielkie, a eksploatacja (często zarzucona) posiada znaczenie lokalne.

W obszarze występowania piasków wodnolodowcowych, a więc w Kotlinie Mitręgi oraz w szerokich dnach dolin rozcinających Płaskowyż Ojcowski występują niewielkie wyrobiska piaskowni. Eksploatacja piasku odbywa się na potrzeby lokalne. Duże wyrobiska, z których pozyskiwany jest piasek dla celów podsadzkowych znajduje się poza granicą gminy, na terenie gminy Bukowno.

Intensywnie prowadzona podziemna eksploatacyjna i przetwórstwo rud cynku i ołowiu, powoduje powstanie rozległych hałd skał płonych i odpadów produkcyjnych. Dużych rozmiarów hałda wznosi się w Starym Olkuszu na południe od drogi Olkusz – Dąbrowa Górnicza.

2.1.2. Budowa geologiczna

W skład profilu stratygraficznego omawianego obszaru miasta i gminy Olkusz wchodzą utwory; czwartorzędowe, jurajskie, triasowe, permskie i dewońskie.

Charakterystyka litologiczna poszczególnych utworów przedstawia się następująco:

Czwartorzęd

Czwartorzęd reprezentowany jest na ogół w postaci ciągłych warstw, lecz o zróżnicowanej miąższości [Sztelak, 1994]. Pod względem litologicznym osady te składają się głównie z piasków kwarcowych średnio i drobnoziarnistych. Wśród piasków występują soczewki zbudowane z mułów, glin, iłów i torfów. Grubość osadów

czwartorzędowych jest zmienna i uwarunkowana przede wszystkim morfologią podłoża czwartorzędowego. Największa miąższość utworów czwartorzędowych występuje w pradolinie rzeki Białej Przemszy i wynosi około 80 m. Są to drobnoziarniste przemyte piaski kwarcowe. Podobna miąższość piasków występuje również w obrębie pustyni Błędowskiej i Starczynowskiej. W spągu osadów czwartorzędowych zaznacza się miejscami występowanie zwietrzałych skał dolomitowo-wapiennych i sporadycznie osadów pylasto-ilastych. Wśród piasków, w części przyspągowej występuje głównie żwir kwarcowy o średnicy do 60 mm. Miąższość soczewek żwirowych waha się od 4-6 m. ***Omawiane utwory charakteryzują się dużym współczynnikiem filtracji.***

W podłożu utworów czwartorzędowych, we wschodniej części omawianego regionu zalegają utwory jurajskie, a w części zachodniej czwartorzęd zalega bezpośrednio na warstwach triasu.

Jura

Utwory jurajskie w rejonie olkuskim występują we wschodniej jego części. W partii zachodniej utwory jurajskie nie występują.

Grubość osadów jury wzrasta od około 25 m do około 100 m w kierunku wschodnim i północnym. Osady te składają się z wapieni silnie spękanych, skrasowiałych, które są dobrze przepuszczalne.

Trias

Osady triasu reprezentowane są przez utwory:

1) kajper (górny trias),
2) wapień muszlowy (trias środkowy),
3) pstry piaskowiec (trias dolny).

Charakterystyka litograficzna poszczególnych utworów przedstawia się następująco:

Kajper tworzą utwory ilaste (iły i łupki ilaste) o charakterystycznym czerwonym i wiśniowym zabarwieniu. Wśród tych osadów spotyka się wkładki piaskowców oraz wapieni i dolomitów. Grubość kajpru jest zmienna i wynosi około 100 m.

Lokalny brak osadów kajpru na skutek erozji zaznacza się przeważnie w obrębie pradoliny Przemszy. Te miejsca, z punktu widzenia hydrogeologicznego, nazwano oknami hydrogeologicznymi. Wspomniane ***okna hydrogeologiczne umożliwiają kontakt hydrauliczny wód jurajskich, a w partiach gdzie brak jest osadów jury, występuje bezpośrednio kontakt wód czwartorzędowych z utworami wapienia muszlowego.***

Wapień muszlowy środkowy i dolny kompleks skał wapienno-dolomitowych o grubości około 100 m. W partii stropowej osady te wykształcone są w postaci dolomitów diploporowych o miąższości 20-26 m, które charakteryzują się znaczną porowatością i kawernistością oraz licznymi spękaniami. Partię środkową stanowią utwory dolomitów kruszconośnych drobno i średnioziarnistych silnie kawernistych, szczelinowatych i skrasowiałych, o grubości od 60-80 m. W spągu profilu występują warstwy gogolińskie składające się z wapieni płytowych i marglistych o miąższości 25-35 m.

Osady pstrego piaskowca zbudowane są głównie z warstw retu. Pod względem litologicznym wykształcone są w stropowej części w postaci dolomitów, a w spągowej – w postaci iłowców i piasków.

W obrębie węglanowych skał triasu rejonu olkuskiego obserwuje się bardzo liczne i różnorodne formy krasowe, które można zaklasyfikować do dwóch zasadniczych grup:

1) otwartych kanałów krasowych głównie w części stropowej i spągowej,
2) wypełnionych form krasowych głównie w części stropowej.

Intensywności form krasowych sprzyja również tektonika rejonu, w tym rozwinięta tektonika blokowa. Liczne uskoki o dużych zrzutach i kierunkach NWW-SEE lub rzadziej NW-SE, spowodowały powstanie zrębów i rowów tektonicznych. Większe dyslokacje maja niekiedy kilka płaszczyzn uskokowych.

Oprócz wymienionych dużych uskoków, tak pod względem długości jak i wielkości zrzutu, w omawianym obszarze należy się liczyć również z istnieniem sieci drobnych uskoków, z którymi wiąże się rozwój zjawisk krasowych.

Perm

W rozpatrywanym rejonie utwory permu są wykształcone w stopniowej części, w postaci zlepieńców o spoiwie ilastym. Zlepieńce te składają się z otoczaków wapieni, dolomitów i kwarcu. Omawiane zlepieńce zostały stwierdzone w rowie tektonicznym Siewierz-Olkusz i synklinie Pomorzany-Ogrodzieniec. W rejonie Bolesławia osiągają one miąższość około 260 m. Główny przekop na kopalni Pomorzany jest wykonany w utworach permskich.

Dewon

Utwory Dewonu zalegające w podłożu triasu wykształcone są w postaci dolomitów spękanych i szczelinowatych.

Nie mają one istotnego znaczenia z punktu widzenia uwarunkowań rozwoju omawianego obszaru i z tych względów pomija się ich szczegółową charakterystykę.

2.1.3. Surowce mineralne

Surowcami mineralnymi występującymi na obszarze miasta i gminy Olkusz są: rudy cynku i ołowiu, piaski i dolomity.

Wykaz udokumentowanych złóż surowców mineralnych. (stan na XII 2013 r.)

Nr	Nazwa złoża	Kopalina	Wiek	Kategoria zasobów	Zasoby geologiczne bilansowe w tys. ton *tys. m^3	Kopaliny towarzyszące	Stan zag. złoża[1]	Decyzja przyjęcia pierwszej dokumentacji złoża
1.	Olkusz	rudy cynku i ołowiu	T_2	$B+C_1+C_2$	1 791	Ag, Cd	E	KZK/M/tj/41/42/59 z dnia 1959-03-17
2.	Pomorzany	rudy cynku i ołowiu	T_2	$B+C_1$	13 169	Ag, Cd	E	GP4/KZK/M/044/62 z dnia 1962-05-10
3.	Sikorka	rudy cynku i ołowiu	T_2	C_1	3 445	Ag, Cd	R	GP4/KZK/M/TJ/0135/64 z dnia 1964-07-06
4.	Jaroszowice – Pazurek	rudy cynku i ołowiu	T_2	C_2	169	Ag, Cd	P	KZK/012/S/2651/72/73 z dnia 1973-02-09
5.	Pustynia Błędowska Blok IV	piaski podsadzkowe + dolomity	Q	C_1 + C_2	242 418* + 15 216*	Dolomit	E	KZK/012/S/2920/73/74 z dnia 1974-11-08
6.	Pustynia Błędowska (obsz. poz.)	piaski podsadzkowe	Q	C_1 i C_2	79 724*	-	Z	KZK/Z/560/56 z dnia 1956-02-29
7.	Szczakowa-Bukowno	piaski podsadzkowe	Q	B	166 192*	-	R	KZK/012/W/5771/90/91 z dnia 1991-05-31
8.	Niesułowice-Lgota	dolomity	T_2dol	$B+C_1$	25 070	-	R	KZK/012/K/2592/72/73 z dnia 1973-01-31

Złoża rud cynku i ołowiu występują głównie w utworach zwanych dolomitami kruszconośnymi. Miąższości dolomitów kruszcowych są zmienne, zwykle osiągają kilkadziesiąt metrów. Największą ich miąższość stwierdzono w złożu Olkusz (ok. 80 m). Dolomity kruszcowe cechują się dużą ilością wolnych przestrzeni, do 30%, głównie wskutek szczelin, spękań lub kawern o charakterze krasowym. Przeważająca część zasobów rud cynkowo-ołowianych (ok. 70%) występuje w spągu dolomitów kruszconośnych. Eksploatowane są tylko rudy siarczkowe. Maksymalne miąższości rudy sięgają do kilkunastu metrów.

Złoże Pomorzany zajmuje powierzchnię ok. 781 ha a złoże Olkusz, składające się z 6 osobnych pól łacznie 700 ha, z czego w granicach gminy Olkusz znajduje się odpowiednio 42 ha oraz 495,2 ha tych złóż. Forma rud jest przeważnie nieregularna, najczęściej spotyka się pseudopokłady i soczewy, rzadziej żyły czy bardziej

1 E – złoże eksploatowane, R – złoże o zasobach rozpoznanych szczegółowo, P – złoże o zasobach rozpoznanych wstępnie, Z – złoże, z którego wydobycie zostało zaniechane

skomplikowane formy. Dominującymi pierwiastkami kruszconośnymi są: żelazo, cynk, ołów i siarka, natomiast charakterystycznymi: kadm, bar, srebro, tal i arsen. Specyficzne pierwiastki to selen, kobalt, tellur, mangan, nikiel. Najczęściej spotyka się: siarczki żelaza FeS2 oraz siarczki cynku – ZnS, rzadziej siarczki ołowiu – PbS. Dla złoża Olkusz wyznaczone zostały obszar górniczy Olkusz II i teren górniczy ZGH Bolesław IV, a dla złoza Pomorzany odpowiednio obszar górniczy Pomorzany III i teren górniczy ZGH Bolesław III. W granicach terenu górniczego ZGH Bolesław IV wyznaczone zostały filary ochronne złoża: dla pasa liniii kolejowej oraz dla szybu wentylacyjnego PW-1.

Złoże rud cynku i ołowiu "Sikorka" usytuowane jest pomiędzy miejscowościami Pomorzany, Bogucin Duży i Rabsztyn. Posiada dokumentację geologiczna opracowaną przez Kombinat Geologiczny Południe w Katowicach, Zakład Badań Geologicznych w Krakowie z 1977 r. wraz z weryfikacją bilansu zasobów przez Przedsiębiorstwo Geologiczne w Krakowie. Udokumentowane zasoby geologiczne w kat. C1 wynosiły na koniec 2013 r. 3 445 tys. ton. Złoże o powierzchni 585,8 ha pokrywają obszary rolne, lasy i zabudowa wiejska. Stosownie do wniosku z weryfikacji, złoże nie będzie eksploatowane jako samodzielne, lecz włączone do Kopalni Pomorzany. Na razie nie planuje się uruchomienia tego złoża.

Z pozostałych surowców należy wymienić piaski nadające się do wykorzystania w górnictwie jako piaski podsadzkowe oraz złoża margli. Złoże piasków zostało udokumentowane w rejonie Pustyni Starczynowskiej pod nazwą „Szczakowa – Bukowno". Są to piaski wodnolodowcowe zlodowacenia środkowopolskiego. Na terenie gminy Olkusz złoże te nie jest eksploatowane, przy czym trwają starania o uzyskanie koncesji na wydobycie surowca ze złoża. W granicach Gminy Olkusz znajdują się także niewielkie fragmenty złóż piasków podsadzkowych Pustynia Błędowska Blok IV i Pustynia Błędowska –obszar pozostały. Na terenie Gminy nie wydobywa się piasków z udokumentowanych złóż. Złoże dolomitów „Niesułowice – Lgota" posiada dokumentację geologiczną opracowaną, przez Przedsiębiorstwo Geologiczne Kraków, w latach 1971-1975 r. na zlecenie byłego Zjednoczenia Przemysłu Kruszyw, Kamienia Budowlanego i Surowców Mineralnych. Udokumentowane zasoby określono w kat. A+B+C1 w ilości 25,07 tys. ton. W zachodniej części złoża wydzielono zgodnie z zaleceniem inwestora filar ochronny dla wsi, Niesułowice, którego granica przebiega w odległości 400m w kierunku wschodnim od zabudowań. Złoże zajmuje powierzchnię 75,7 ha i w całości zlokalizowane jest na terenie Gminy Olkusz na terenach ornych wsi Niesułowice i terenach lasów państwowych. Morfologicznie rejon złoża jest urozmaicony. Wysokości bezwzględne wahają się w granicach od 417 m n.p.m. na NW do 435,7 m n.p.m. na SW. Złoże budują dolomity diploporowe barwy żółtej i beżowej, drobnoziarniste, zwięzłe lub oolitowe, porowate z kawernami wypełnionymi kalcytem, zalegające poziomo. Złoże zaliczono do I grupy złóż kamienia budowlanego, z uwagi na korzystne warunki geologiczno-górnicze. Badania kruszywa dolomitowego, potwierdziły przydatność dolomitów do produkcji betonów budowlanych. Wynik przetarcia bloku dolomitowego na płyty, wykazał, że postęp cięcia płyt jest identyczny jak przy dolomicie z Libiąża Małego, a uzyskany poler powierzchni jest lepszy i bardziej zbliżony do wapieni kieleckich. Złoże nie jest eksploatowane, ma natomiast wyznaczony filar ochronny od zabudowy wsi Niesułowice.

Obszary zmiany Studium nr 19 oznaczone numerami 19.4, 19.5, 19.6, 19.9 oraz fragmenty obszarów oznaczonych numerami 19.3 i 19.7 położone są w zasięgu udokumentowanego złoża rudy cynku i ołowiu „Sikorka". Obszar zmiany Studium oznaczony numerem 19.1 położony jest częściowo w zasięgu udokumentowanego złoża piasków podsadzkowych „Pustynia Błędowska – Blok IV". Aktualne dane o zasobach tych złóż przedstawiono w poniższej tabeli. Złoża te podlegają ochronie polegającej między innymi na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami (art. 125. ustawy z dnia 27 kwietnia 2010 r. Prawo ochrony środowiska; Dz. U. z 2013 r., poz. 1232, z późn. zm.)

Zasoby wybranych surowców mineralnych Miasta i Gminy Olkusz wg stanu na 31 grudnia 2013 r. – dotyczy zmiany Studium nr 19.

Lp.	Nazwa złoża	Rodzaj głównej kopaliny	Stan zagospodarowania	Zasoby (tys. t)		Wydobycie
				Geologiczne bilansowe	Przemysłowe	
1.	Sikorka	Rudy cynku i	Rozpoznane	3 445	-	-

		ołowiu	szczegółowo	162 149	- -	- -
2.	Pustynia Błędowska – Blok IV	Piaski podsadzkowe	Eksploatowane	242 418	9 500	594

2.1.4. Warunki hydrogeologiczne i wody podziemne

*** Piętra wodonośne:**

Na terenie miasta i gminy Olkusz występują trzy zasadnicze piętra wodonośne:

- czwartorzędowe,
- jurajskie,
- triasowe.

Czwartorzędowe piętro wodonośne

Czwartorzędowe utwory wodonośne budowane przez różnoziarniste piaski, żwiry i rumosze tworzą zbiornik typu porowego cechujący się bardzo dobrą przepuszczalnością. Występuje tu jeden poziom wodonośny, a tylko lokalnie w miejscach gdzie zalegają warstwy nieprzepuszczalne - wkładki utworów zastoiskowych – iłów, mułów i glin mogą występować dwa nieciągłe poziomy wodonośne.

W części wschodniej, z uwagi na brak warstwy izolacyjnej pomiędzy wodonośnym piętrem czwartorzędu i jurajskim, stanowią one wspólne piętro czwartorzędowo-jurajskie o zwierciadle swobodnym.

Zachodnią część omawianego rejonu, z uwagi na odmienne wykształcenie litologiczne podłoża wodonośnego piętra czwartorzędowego, można podzielić na partie południową i północną. W partii południowej wodonośne piaski czwartorzędowe zalegają głównie – bezpośrednio na wodonośnych warstwach dolomitów kruszconośnych, tworząc piętro czwartorzędowo-triasowe. W tej partii izolacja między wymienionymi utworami występuje tylko lokalnie. Natomiast w partii północnej, na północ od uskoku Pomorzany, wymienione wyżej piętra wodonośne są rozdzielone nieprzepuszczalnymi osadami kajpru. Pomiędzy omawianymi piętrami związek hydrauliczny występuje lokalnie, w obrębie kontaktów erozyjnych.

Zasilanie czwartorzędowego poziomu wodonośnego odbywa się drogą bezpośredniej infiltracji wód opadowych, jak również z niższych poziomów wodonośnych pozostających pod ciśnieniem w miejscach kontaktu lateralnego ze starszymi utworami. Zbiornik ten jest drenowany przez rzekę Białą Przemszę, górnictwo oraz ujęcia dla potrzeb wodociągowych.

Jurajskie piętro wodonośne

Stanowią je utwory górnej jury - wapienie płytowe, skaliste i kredowate, występujące we wschodniej części rejonu olkuskiego. Wapienie te są ośrodkiem dobrze przepuszczalnym i tworzą zbiornik o charakterze szczelinowo-krasowym. Niewielką rolę w przewodzeniu i magazynowaniu wody ma także przestrzeń porowa. Utwory górnej jury budują najwyższe wzniesienia w omawianej części gminy a ich miąższość waha się od klilku do około 100m, przy czym najczęściej jest to 40-60 m. Pietro to zasilane jest przede wszystkim przez infiltrację opadów atmosferycznych. Położenie hipsometryczne tych utworów względem pozostałych warstw wodonośnych powoduje, że są one drenowane przez piętro czwartorzędowe oraz przez starsze utwory mezozoiczne i paleozoiczne. Współczynnik filtracji mieści się w przedziale 4,3x10-6 do 1,0x10-5 m/s. Drogami przepływu wody w wapieniach są szczeliny pionowe i zbliżone do pionowych, kanały krasowe oraz oddzielności międzyławicowe.

Poziom o zwierciadle swobodnym jest w znacznym stopniu zaburzony działalnością górniczą. Zasilanie odbywa się drogą bezpośredniej infiltracji wód opadowych na wychodniach wapieni lub poprzez piaszczyste utwory czwartorzędu

Wody piętra jurajskiego są eksploatowane także poprzez lokalne ujęcia głębinowe (studnie wiercone), z których zaopatrywani w wodę są mieszkańcy mniejszych miejscowości.

Triasowe piętro wodonośne.

Triasowe piętro wodonośne obejmuje w omawianym obszarze utwory środkowego i dolnego wapienia muszlowego i pstrego piaskowca. Utwory wodonośne wykształcone są w postaci dolomitów diploporowych i kruszconośnych oraz wapieni silnie szczelinowatych i kawernistych. Miąższość piętra wodonośnego wynosi ok. 100 m [Sztelak, 1994]. Węglanowe utwory triasowe tworzą zbiornik wód podziemnych typu porowo-szczlinowo-krasowego, z czym wiąże się duza rozpiętość wartości współczynnika filtracji, tj. od 1,6x10-7 do 4,7x10-3 m/s. Średni współczynnik wynosi 6,5x10-5 m/s. W miejscach wychodni skał węglanowych na powierzchnię terenu zasilanie odbywa się poprzez infiltrację opadów atmosferycznych bezpośrednio do utworów triasowych, natomiast tam gdzie na powierzchni zalega warstwa utworów czwartorzędowych – infiltrację pośrednią z utworów czwartorzędowych przez okna erozyjne w ilastych utworach kajpru. Zasilanie triasu odbywa się także poprzez infiltrację wód z wapieni jurajskich w strefach bezpośrednich kontaktów hydraulicznych oraz poprzez spływ wody z utworów jurajskich do warstw czwartorzędowych, a następnie przez okna erozyjne do utworów wapienia muszlowego (rys. 1)

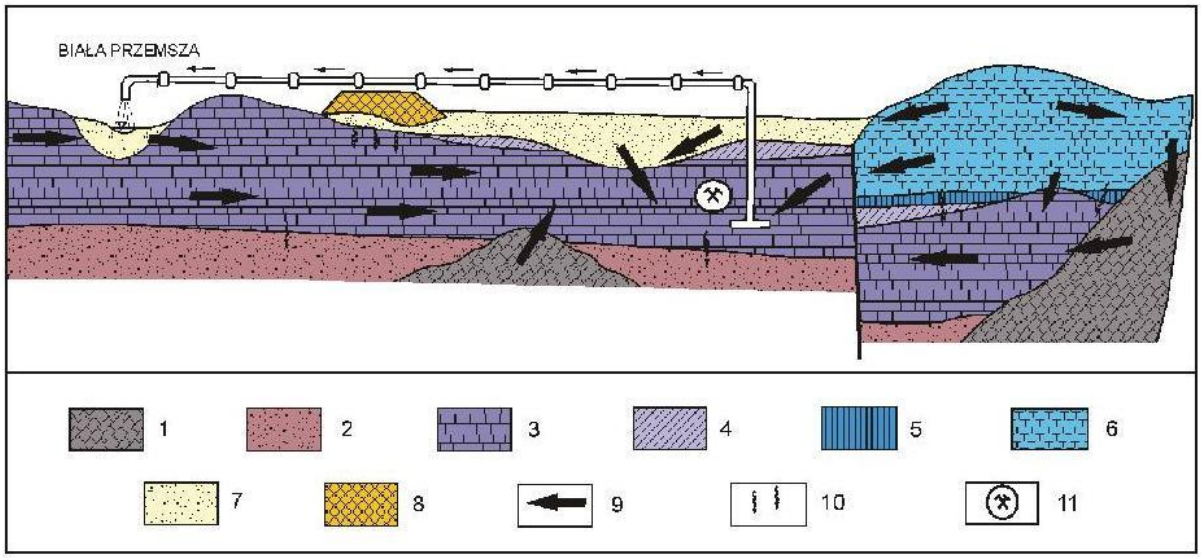

Rys. 2. Schemat warunków krążenia wód podziemnych w olkuskim rejonie kopalnictwa rud cynku i ołowiu

Legenda: 1 - utwory węglanowe (D-C1), 2 - zlepieńce (P), 3 – utwory węglanowe (T1,2), 4 – iły i iłowce (T3), 5 – magle (J2), 6 – wapienie (J3), 7 – piaski (Q), 8 – składowiska odpadów, 9 – kierunki przepływu wód podziemnych, 10 – kierunki przesiąkania wód, 11 – wyrobiska podziemne kopalń rud cynku i ołowiu.

Rysunek 1. Schemat warunków krążenia wód podziemnych w olkuskim rejonie kopalnictwa rud cynku i ołowiu.

Triasowe piętro wodonośne stanowi bardzo zasobny zbiornik wód podziemnych. Obecnie wody piętra triasowego są drenowane na dużą skalę poprzez działalność górniczą kopalń rud cynku i ołowiu a także na potrzeby ujęć okolicznych przedsiębiorstw i PWiK Olkusz. W 2012 roku pobór wody z piętra triasowego wynosił około 270 m3/min. Piętro to w rejonie olkuskim jest intensywnie drenowane przez kopalnię Pomorzany, oraz wykorzystywane do celów zaopatrzenia w wodę (ujęcia Łazy Błędowskie, RPWiK Olkusz, Kluczewskie Zakłady Papiernicze, Huta Szkła Walcowanego w Jaroszowcu, Olkuska Fabryka Naczyń Emaliowanych). Spowodowało to powstanie rozległego leja depresji zwierciadła wód podziemnych o zasięgu regionalnym, a także zmiany naturalnego kierunku spływu wód podziemnych.

Ilość odpompowanych wód podziemnych z poszczególnych kopalń oraz ich wykorzystanie:

Obecnie z 5 dawniej funkcjonujących kopalń rud cynku i ołowiu eksploatacja prowadzona jest już tylko w Kopalni Pomorzany. Kopalnie Saturn i Ulisses z drewnianymi szybami zlikwidowano jeszcze w latach 50. W kopalni

Bolesław wydobycie ustało w roku 1998, natomiast w Kopalni Olkusz w 2003, przy czym kontynuacja wydobycia prowadzona jest w zespole Olkusz-Pomorzany w rejonie Olkusz-Podpoziom.
Pomimo zakończenia eksploatacji szybami tych kopalni wciąż odprowadzana jest woda dopływająca do wyrobisk. Szybami „Stefan" i „Bronisław" K. Olkusz odprowadzane jest (stan na I kwartał 2013 r.) 19,8 m3/min oraz do celów pitnych z komory pomocniczej 4,5 m3/min. Komory pomp przy szybach „Chrobry", „Mieszko" i „Dąbrówka" K. Pomorzany odprowadzają odpowiednio 54,2 m3/min, 52,8 m3/min oraz 125,4 m3/min. Łącznie z kopalń rud cynku i ołowiu odprowadzanych jest 256,7 m3/min. Zaznaczyć należy, iż wydajność całkowita wykorzystywanych pomp wynosi 836,2 m3/min.
W Kopalni Olkusz największy dopływ wody tj. 90-95 m3/min miała miejsce w 1967 r., w Kopalni Pomorzany w latach 2001/2002 wzrósł do 300 m3/min, maksymalny dopływ do kopalni Bolesław (nieużytkowanej obecnie do odprowadzania wód) wynosił w 1973 r. nieco ponad 40 m3/min i zaczal istotnie maleć po uruchomieniu odwadniania K. Pomorzany.
Szczególnie duże wpływy do wyrobisk występowały zwłaszcza przy przechodzeniu przekopów przez otwarte szczeliny lub duże kawerny. Dla przykładu – kiedy w 1973 roku w Kopalni Pomorzany przekroczono przekopem uskok Pomorzan i rozpoczęto odwadnianie węglanowych utworów triasowych, w przeciągu 7 miesięcy dopływ wody do wyrobisk wzrósł z 5,2 m3/min do 150 m3/min, a po 2 latach osiągnął już 236 m3/min. Zwiększanie dopływu zaobserwowano także na skutek wzrostu opadów atmosferycznych. W 1997 roku po nawalnych opadach w południowej Polsce ilość wody napływającej do K. Olkusz zwiększyła się o ok. 30%, a w K. Pomorzany o ponad 100%, przy czym zwiększenie dopływu następowało w kilka miesięcy od wystąpienia opadu i utrzymywało również przez pewien czas.
Na kanale Południowym, do którego doprowadzone są wody czyste z kopalni Olkusz i Pomorzany, zlokalizowane jest ujęcie Regionalnego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Olkuszu. Pozostała część wody dołowej z kopalni zasila rzekę Sztołę, z której w miejscowości Ryszka ujmowane są wody dla GOP-u (ujęcie Maczki).

*** Zasoby dynamiczne wód:**
Generalnie rejon olkuski odznacza się dużą zasobnością wód podziemnych. Szczególnie utwory triasu, ale także i jury są zasobne w wodę. Pokłady czwartorzędowe, osiągające w obrębie pradoliny Przemszy miąższość dochodzącą do 50 m również uznaje się za wodonośne. Poza dopływem znacznych ilości wód podziemnych do olkuskich kopalń, świadczą o tym także dane z ujęć oraz liczne pomiary, które prowadzono na potrzeby przyszłego zaopatrzenia tutejszej ludności w wodę[2]:

- szacuje się, że triasowe studnie eksploatowane przez PWiK w Kolbarku, Cieślinie (Gmina Klucze) oraz w Gorenicach mogą łącznie osiągnąć potencjalną wydajność około 450-550 m3/h,
- wody trzeciorzędowe ujmowane 3 studniami firmy Kimberley-Clark w Kluczach pompowały łącznie 660 m3/h przy niskiej wartości depresji,
- wody jurajskiego poziomu wodonośnego z ujęć w Witeradowie i Bydlinie (gmina Klucze) potencjalnie mogą być pompowane w ilości 125-150 m3/h,
- szacuje się, że potencjalna wydajność studni wykonywanych w granicach zbiorników czwartorzędowych w rejonach o znacznej miąższości utworów wodonośnych powinna wynosić 150-250 m3/h.

*** Obszary ochronne:**
Piętro triasowe tworzy główny zbiornik wód podziemnych (GZWP) w Polsce o nr 454 Olkusz-Zawiercie. Jest to zbiornik szczelinowo-krasowy o dużej zasobności i miąższości piętra wodonośnego dochodzącej do 100 m. Zbiornik ten wykazuje niski stopień odporności naturalnej na zanieczyszczenia. W skali kraju został on zakwalifikowany według stopnia zagrożenia do grupy 1, tj. zbiorników silnie zagrożonych, wymagających szczególnej ochrony, tj. najwyższej (ONO) i wysokiej (OWO).

[2] Motyka J., Opracowanie koncepcji wykorzystania zasobów wód podziemnych rejonu olkuskiego dla potrzeb zaopatrzenia w wodę pitną odbiorców Przedsiębiorstwa wodociągów i kanalizacji sp. z o.o. w Olkuszu, Kraków , 2010 r.

Całkowita powierzchnia omawianego zbiornika Olkusz-Zawiercie wynosi 732 km2, z czego w granicach Gminy znajduje się 51,2 km2, a szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą ok. 391 tys. m3/d [Kleczkowski, 1990]. Zasoby w granicach leja depresji o powierzchni 280 km2 wynoszą ok. 285 tys. m3/d.
Decyzją Ministra Środowiska z dnia 22.12.2015 r. (Znak: DGK-II.4731.117.2015.AW) została zatwierdzona dokumentacja hydrogeologiczna określająca warunki hydrogeologiczne w związku z ustanowieniem obszarów ochronnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 454 Olkusz – Zawiercie. GZWP 454 charakteryzuje się średnią jakością wód podziemnych - wymagającą uzdatniania. Jest to obszar wrażliwy, gdzie zanieczyszczenia z powierzchni mogą infiltrować bezpośrednio do warstw wodonośnych. W dokumentacji hydrogeologicznej określającej warunki hydrogeologiczne w związku z ustanowieniem obszarów ochronnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 454 Olkusz – Zawiercie wyznaczono proponowaną granicę obszaru ochronnego GZWP nr 454. Zaproponowany obszar ochronny ma powierzchnię 426,3 km^2, co stanowi około 56% powierzchni całego GZWP nr 454 w jego zweryfikowanych granicach. Około 88,3% jego powierzchni (376,4 km^2) znajduje się w granicach zbiornika, a pozostałe 49,9 km^2 (11,7%) poza nim. Powierzchnia wyznaczonego obszaru ochronnego jest większa o 151,3 km^2 od powierzchni obszarów ONO+OWO ustalonych wstępnie w 1990 r. pod kierunkiem Kleczkowskiego.
Główny Zbiornik Wód Podziemnych Częstochowa (E) Nr 326 – górnojurajski J3 ma charakter przepływowy. Zbudowany jest ze skał węglanowych i prowadzi wody szczelinowo-krasowe. Zwierciadło wód ma charakter swobodny lub słabo naporowy. Głębokość zwierciadła wód wynosi średnio 30 metrów, przy czym na wierzchowinach dochodzi do 80 metrów. Zasilanie następuje bezpośrednio poprzez opady atmosferyczne. Na skutek braku izolacji wody zbiornika ulegają łatwo degradacji. W zasadzie cały obszar zbiornika jest potencjalnie zagrożony. Dominują wody zanieczyszczone – klasa jakości wód I d /w rejonie gm. Olkusz, wymagające uzdatniania. W większości przypadków niskie klasy jakości wód są związane z zanieczyszczeniami bakteriologicznymi i podwyższoną zawartością żelaza i manganu.
Całkowita powierzchnia zbiornika Częstochowa (E) wynosi 3 257 km2, z czego w granicach gminy znajduje się 44,8 km2,a szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą ok. 1 020 tys. m3/d. Obszary wymagające najwyższej /ONO/ i wysokiej /OWO/ ochrony GZWP nr 326 wynoszą 1 325 km2 i stanowią ok. 40% ogólnej jego powierzchni. GZWP Nr 326 i 454 w obszarze miasta i gminy Olkusz są intensywnie drenowane przez górnictwo rud cynku i ołowiu oraz duże ujęcia wody (Łazy Błędowskie, Olkusz).
Dzielnice Mazaniec, Olewin i Zimnodół znajdują się w zasięgu głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP): 454 Olkusz-Zawiercie oraz 326 Częstochowa (E). Wody podziemne triasowego piętra wodonośnego w dzielnicy Mazaniec-Kamyk są wykorzystywane do celów pitnych (obszar zmiany nr 14). W zasięgu głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) położone są obszary zmiany Studium nr 19, w tym w zasięgu GZWP 454 Olkusz-Zawiercie obszary nr 19.1-19.8 oraz fragment obszaru nr 19.9, a w zasięgu GZWP 326 Częstochowa (E) – obszar nr 19.10.
Olewin położony jest w zasięgu wielkoobszarowego leja depresji, który powstał w wyniku działalności górniczej. Przesuszenie obszaru obejmuje piętro triasowe, a także piętro czwartorzędowe i wody powierzchniowe (obszar zmiany nr 14) W zasięgu wielkoobszarowego leja depresji położone są także wszystkie obszary zmiany Studium nr 19.

Zgodnie z zatwierdzonymi dokumentacjami określającymi warunki hydrogeologiczne dla ustanowienia obszarów ochronnych głównych zbiorników wód podziemnych GZWP 454 Olkusz-Zawiercie oraz GZWP 326 Częstochowa (E), obszary objęte zmianą nr 21 położone są częściwo w granicach proponowanych obszarów ochronnych ww. głównych zbiorników wód podziemnych. Zagospodarowanie terenów w obszarach ochronnych powinno być zgodne z wymienionymi dokumentacjami.

Zachodnia część obszaru objętego Zmianą Studium Gorenice – Zawada (zmiana nr 18) zlokalizowana jest w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 454 „Olkusz-Zawiercie" o charakterze szczelinowo-krasowym w utworach triasowych.

Wschodnia część obszaru Gorenice Zawada jest zlokalizowana w zasięgu udokumentowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 326 „Zbiornik Częstochowa (E)" o charakterze szczelinowo-krasowym w utworach górnojurajskich.

W północno-zachodnim fragmencie działki nr 1750 w Gorenicach, znajduje się studnia wiercona, która ujmowała wody piętra triasowego. Studnia posiada strefę ochrony bezpośredniej o wymiarach 18 m x 35 m wyznaczoną decyzją Starosty Powiatowego w Olkuszu (ważność pozwolenia do roku 2020). Dodatkowo, większa część sołectwa Gorenice znajduje się w zasięgu pośredniej strefy ochronnej wyznaczonej dla ujęcia wód powierzchniowych z rzeki Rudawy (w granicach administracyjnych gmin Zabierzów i Kraków) ustanowionej Rozporządzeniem Nr 1/2011 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej (RZGW) w Krakowie z dnia 6 lipca 2011 r. Obszar strefy pośredniej obejmuje całą zlewnię rzeki Rudawy - od źródeł rzeki, do przekroju awaryjnego ujęcia wody w Mydlnikach. W strefie tej obowiązują m.in. szczegółowe nakazy i zakazy związane z prowadzeniem gospodarki wodno - ściekowej, gospodarki odpadami.

Zgodnie z zatwierdzonymi dokumentacjami określającymi warunki hydrogeologiczne dla ustanowienia obszarów ochronnych głównych zbiorników wód podziemnych GZWP 454 Olkusz- Zawiercie oraz GZWP 326 Częstochowa (E), obszary objęte zmianą nr 22 położone są częściwo w granicach proponowanych obszarów ochronnych ww. głównych zbiorników wód podziemnych. Zagospodarowanie terenów w obszarach ochronnych powinno być zgodne z wymienionymi dokumentacjami.

2.1.5. Wody powierzchniowe

Miasto i gmina Olkusz położone są niemal w całości w zlewni Białej Przemszy. Jedynie niewielka część obszaru w rejonie wsi Gorenice należy do zlewni Rudawy - w części południowo-wschodniej przebiega dział wodny pomiędzy zlewnią Białej Przemszy i Rudawy. Przez omawiany obszar w części północnej przebiegają liczne działy wodne IV rzędu związane z niewielkimi dopływami Białej Przemszy. Centralna część obszaru należy do zlewni Baby będącej tu głównym ciekiem. Uchodzi ona do rzeki Sztoły, która zasilana jest przede wszystkim wodami dołowymi z kopalń. Dopływem Baby jest Witeradówka.

Baba swoje pierwotne źródła ma na zachód od Olkusza, jednak ze względu na zaburzenia równowagi hydrologicznej spowodowanej działalnością górniczą źródła te zanikły. Obecnie rzeka posiada uregulowane koryto niemal na całej długości – wybetonowane dno i brzegi koryta uniemożliwiają infiltrację wód w podłoże oraz drenaż sąsiednich terenów. Do Baby dopływa potok Witradówka oraz kanał Południowy odprowadzający wody z zakładu górniczego. Rzeka, w okolicy Bukowna wpada do Sztoły, która z kolei jest dopływem Białej Przemszy.

Źródła Witeradówki znajdują się około 3 km na południe od Olkusza w miejscowości Witeradów. Koryto cieku częściowo wyłożone jest płytami betonowymi a częściowo całkowicie wylane betonem. Dawniej wody potoku wykorzystywane były do celów pitnych. Obecnie trwają prace nad możliwością ponownego wykorzystania źródeł Witeradówki do celów zaopatrzenia w wodę.

Jedynie źródłowy około kilometrowy odcinek Sztoły znajduje się na terenie Gminy Olkusz w granicach miejscowości Żurada. Dalej rzeka płynie w kierunku północno-zachodnim w stronę Bukowna, gdzie odbiera wody z Baby. Wpada do Białej Przemszy w rejonie Sławkowa. Sztoła na niemal całej swej długości płynie przez tereny leśne tworząc wąwozy i zakola. Charakteryzuje się wysoką czystością wód.

Biała Przemsza to rzeka o długości 64 km i zlewni o powierzchni 877 km2. Wypływa z torfowisk na wyżynie Olkuskiej, jednak źródła rzeki od lat są pozbawione wody. Rzeka płynie pierwotnie w kierunku zachodnim a w rejonie Okradzionowa skręca na południe. Charakteryzuje się zmiennym przepływem związanym m. in. z budową geologiczną i utworami o wysokiej infiltracji (przepływ przez Pustynię Błędowską). Na jej przebieg, ma również wpływ działalność górnicza poprzez ubytki wody w korycie związane z lejem depresji (miejscami rzeka niemal zanika), a drugiej strony z dopływami niosącymi wody z odwadnienia kopalni.

Zlewnia Sztoły (lewobrzeżnego dopływu Białej Przemszy), położona w części południowo-zachodniej gminy Olkusz, podlega ochronie ze względu na zlokalizowane poniżej ujęcie wody dla GOP-u. W części południowo-wschodniej terenu przebiega dział wodny pomiędzy zlewnią Białej Przemszy i Rudawy.

Omawiany obszar pozbawiony jest większych cieków powierzchniowych, a sieć rzeczna jest tu bardzo rzadka. Jest to wynik specyficznej budowy geologicznej obszaru i warunków hydrogeologicznych, które sprzyjają przesiąkaniu wód powierzchniowych do podłoża zbudowanego z wodonośnych osadów triasu. Ponadto drenaż górniczy wraz z eksploatacją wód podziemnych dla potrzeb wodociągowych spowodował istotne zaburzenia w naturalnych stosunkach wodnych i związku hydraulicznym wód powierzchniowych z podziemnymi, czego wynikiem jest: zmniejszenie przepływu wody w korytach rzecznych, przepływy jedynie okresowe podczas roztopów i po ulewnych deszczach, ucieczki i gubienie wody oraz zanik pierwotnych układów hydrograficznych.

Istniejące jeszcze oraz zanikające koryta cieków powierzchniowych są obecnie w obrębie licznych ich odcinków, głównie odbiornikami ścieków. Dotyczy to przede wszystkim Baby, która na znacznym odcinku jest zamieniona w kanał. Znacznie zanieczyszczona jest również Witeradówka (Miła – główny dopływ Baby), która prowadzi wody z zasady okresowo. Źródła Witeradówki zostały ujęte dla potrzeb wodociągowych. Nieliczne, mniejsze naturalne jeszcze strumyki w Pomorzanach, Żuradzie i Pazurku ulegają również stopniowej degradacji.
Na obszarze miasta i gminy Olkusz nie prowadzi się w ciekach systematycznych obserwacji wodowskazowych, w związku, z czym nie ma danych dotyczących wielkości i zmian przepływu wody. Najbliższe wodowskazy zlokalizowane są na Białej Przemszy w: Golczowicach, Błędowie i Sławkowie oraz w miejscowości Ryszka na Sztole.
Na kilku odcinkach cieków obserwuje się ucieczkę wód do wyrobisk górniczych, głównie kopalni Pomorzany, miedzy innymi pomiędzy wodowskazem Gołczowice, a Błędowem obserwuje się ucieczkę wód z rzeki Białej Przemszy do wyrobisk górniczych, głównie kopalni Pomorzany, w ilościach zmiennych, dochodzących nawet do ok. 40 m3/min.
Generalnie – obserwuje się dewastację i degradację naturalnych układów wodnych (w tym źródeł), dalsze ubożenie zasobów wodnych oraz duże zanieczyszczenie wód. Istotnym problemem jest zachowanie ciągłości istniejącej jeszcze sieci hydrograficznej z wykluczeniem jej sztucznego podziemnego kanalizowania. Wody powierzchniowe wymagają ochrony w powiązaniu z systemami zieleni.
Na terenie gminy brak większych stojących wód powierzchniowych. W Olkuszu, w okolicach góry Sikorka i Parcze występują pojedyncze stawy i bagniska będące wynikiem specyficznej budowy geologicznej podłoża oraz ukształtowania terenu. Małe stawy utrzymują się także w Troksie i Braciejówce.

Nakazuje się ochronę wód powierzchniowych, poprzez nie wprowadzanie do środowiska wodnego substancji toksycznych, w tym głównie metali ciężkich, produktów ropopochodnych oraz innych niebezpiecznych z grupy organicznych i nieorganicznych (w obszarze zmiany nr 14).

2.1.6. Klimat

Według Romera, obszar miasta i gminy Olkusz leży w obrębie typu klimatu Wyżyn Środkowych, krainie Śląsko-Krakowskiej. Klimat wyróżnia się skróceniem pośrednich pór roku oraz zaznaczającymi się cechami kontynentalizmu.

Czynniki cyrkulacyjne

Na teren miasta i gminy Olkusz najczęściej napływa powietrze polarno-morskie (64% przypadków). Powietrze polarno-kontynentalne napływa w 31% przypadków. Przez około 4% roku docierają tu masy powietrza zwrotnikowo-morskiego, a 1% powietrza arktycznego.

Stosunki termiczne

Średnia temperatura roku charakterystycznego dla klimatu Wyżyny Śląsko-Krakowskiej wynosi 8^0C. Temperatura ta jest na omawianym obszarze zróżnicowana w zależności od położenia i ukształtowania terenu. Chłodniejsze są dna dolin oraz najwyższe partie terenu. Średnia roczna temperatura dla posterunku Olkusz Olewin, za okres 1961-1990, wynosi $7,1^0$C. Średnia roczna amplituda temperatury powietrza wynosi w Olkuszu 21^0C. Średnia roczna temperatura maksymalna wynosi $12,4^0$C, zaś średnia roczna temperatura minimalna $3,0^0$C. Długość okresu wegetacji z temperaturą > 5^0C wynosi na obszarze miasta i gminy 200-210 dni.

Opady

Roczna suma opadów jest zróżnicowana w poszczególnych latach. Dla stacji Olkusz Olewin średnia roczna suma opadów wynosiła w okresie 1958-1967 – 805 mm, zaś w okresie 1986-1990 – 665 mm. Średnia wieloletnia wynosi 750 mm. Są to wielkości wyższe niż terenów sąsiednich, które wynoszą np. dla Częstochowy 678 mm i Białego Kościoła 697 mm.

Średnia roczna liczba dni z opadem śniegu wynosi dla Olkusza 51, a ilość dni z mgłami 38. Najwyższe opady występują od maja do sierpnia, najniższe w lutym, marcu, październiku.

Średnia liczba dni z pokrywa śnieżną wynosi przeciętnie 60-75 dni i jest bardzo zmienna w poszczególnych latach oraz zależna od rzeźby terenu i ekspozycji stoków.

Wiatry

Na terenie miasta i gminy Olkusz przeważają wiatry z kierunków zachodnich. Wiatry SW, W i NW stanowią około 40% wszystkich przypadków. Przeważają wiatry słabe i umiarkowane. Rozkład i średnie prędkości wiatrów dolnych dla stacji Olkusz przedstawiają się następująco:

N	6%	2,1 m/sek
NE	3%	2,1 m/sek
E	18%	2,6 m/sek
SE	4%	2,2 m/sek
S	6%	2,7 m/sek
SW	11%	2,9 m/sek
W	22%	3,0 m/sek
NW	6%	2,6 m/sek

Notowana jest wysoka ilość cisz, których średni roczny procent wynosi 24. Najczęściej występują one w sierpniu i we wrześniu. Znaczna ilość cisz i mała prędkość wiatrów sprzyja utrzymywaniu się na tym terenie zanieczyszczeń powietrza napływających wraz z dominującymi na tym obszarze wiatrami z kierunków zachodnich.

Typ pogody

Według rejonizacji przeprowadzonej przez A. Wosia (1995) z punktu widzenia liczby dni z poszczególnymi typami pogody, omawiany obszar należy do regionu Śląsko-Krakowskiego wyróżniającego się od pozostałych regionów dużą liczną dni z pogodą bardzo ciepłą z opadem.

Średnia roczna liczba dni z poszczególnymi typami pogody w rejonie Śląsko-Krakowskim [wg A. Wosia]

Typ pogody	Słoneczna		Pochmurna		Z dużym zachmurzeniem		Bez opadu	z opadem	Razem
	Bez opadu	z opadem	Bez opadu	z opadem	Bez opadu	z opadem			
Ciepła	25,7	1,4	84,2	55,2	20,9	64,4	130,8	121,0	251,8
Przymrozkowa	10,8	0,2	25,0	12,7	8,9	20,7	44,7	33,6	78,3
Mroźna	3,7	0,1	9,6	5,8	2,1	23,1	15,9	19,0	34,9
Razem	40,2	1,7	118,8	73,7	32,4	98,2	191,4	173,6	365,0
	41,9		192,5		130,6				

2.1.7. Gleby

Warunki litologiczne panujące na terenie miasta i gminy Olkusz ukształtowały gleby zmienne, często w obrębie niewielkich powierzchni. Na stosunki glebowe tego obszaru wyraźny wpływ wywarła też wielowiekowa działalność, głównie przemysłowa, prowadząca do przesuszenia terenu oraz zmian składu chemicznego gleb.

Zaznacza się tu wyraźnie podział na gleby leśne, związane w dużej mierze z ubogimi utworami piaszczystymi oraz gleby użytkowe rolniczo, związane z zasobniejszymi utworami wapiennymi oraz bogatszymi piaskami gliniastymi. Dominującymi typami gleb są rędziny brunatne, gleby brunatne oraz bielicoziemne.

Rędziny

Wytwarzają się z wapieni skalistych i ławicowych górnojurajskich. Są one na tym obszarze zróżnicowane pod względem głębokości i składu mechanicznego. Dominują rędziny lekkie i średnie o składzie piasków gliniastych lekkich i średnich. Odczyn gleb jest obojętny, jednak w górnych partiach często występuje odczyn kwaśny. Głębokość rędzin jest zmienna, od kilkunastu centymetrów do około 1,5 m. Rędziny o płytkim profilu zagrożone są erozją. Większa część terenów występowania rędzin jest użytkowana rolniczo. Najczęściej są to kompleksy o przydatności rolniczej ocenianej jako żytni i żytnio-ziemniaczany, dobry oraz słaby. Na terenach leśnych związane są z nimi siedliska lasu i lasu mieszanego.

Gleby brunatne

Na tym obszarze wytworzone są z utworów gliniastych lub lessowych. Są one podatne na zakwaszenie. W terenach leśnych dominują gleby brunatne kwaśne. Przydatność rolnicza gleb brunatnych jest zróżnicowana w zależności od rodzaju skały macierzystej. Mogą to być żyźniejsze gleby wysokich klas bonitacyjnych z utworów lessowych, bądź gleb o mniejszej zasobności w składniki pokarmowe. Wśród gleb rolniczych dominuje kompleks przydatności rolniczej – żytni, dobry i słaby. W lasach tworzą przeważnie siedliska lasów i lasów mieszanych.

Gleby bielicoziemne

Wytworzone są z lekkich utworów piaszczystych. Charakteryzuje je kwaśny odczyn i mała zasobność w składniki pokarmowe oraz duża przepuszczalność. Gleby te w dużej części pozostały zalesione. Tworzą siedliska borów i borów mieszanych. Występujące na terenach rolnych bielice, wytworzone z piasków gliniastych, tworzą żytnie kompleksy przydatności rolniczej.

Gleby pozostałych typów występują na znacznie mniejszych obszarach, niż wymienione. Mady występują na niewielkich powierzchniach wzdłuż nielicznych tu cieków. Charakterystyczne są słabo wykształcone gleby kwarcowo-krzemianowe, bezwęglanowe, utworzone z czwartorzędowych luźnych piasków, występujące w rejonie Pustyni Starczynowskiej. Są to gleby kwaśne, bardzo ubogie w składniki pokarmowe.

Specyficzne dla terenów przemysłowych są nieużytki powstałe wskutek tworzenia hałd oraz deformacji powierzchni na terenach eksploatacji złóż. Nieużytki wymagają zabiegów rekultywacyjnych zmierzających do odtwarzania gleb.

Zdecydowana większość gleb terenu miasta i gminy Olkusz posiada niekorzystne stosunki wilgotnościowe spowodowane dużą przepustowością gleb oraz krasowym charakterem podłoża. Pogorszenie z natury już niezbyt korzystnych stosunków wilgotnościowych gleb, spowodował lej depresji. Odbija się to na urodzajności gleb rolnych i przyczynia do degradacji siedlisk leśnych. Drugim problemem jest skażenie gleb ograniczające znacznie ich przydatność dla rolnictwa.

2.1.8. Szata roślinna

Pod względem geobotanicznym, przeważająca cześć obszaru gminy Olkusz położona jest w obrębie Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej, zaś część zachodnia w Krainie Wyżyny Śląskiej. Obszar gminy charakteryzuje naturalne zróżnicowanie gleb, siedlisk i mikroklimatu, które spowodowało występowanie gatunków i zbiorowisk o różnorodnych wymaganiach pokarmowych, termicznych, wilgotnościowych. Zróżnicowanie to ma często charakter mozaikowaty [Wika S., 1986]. Roślinność złożona jest z przedstawicieli wielu elementów geograficznych. Występują tu zarówno elementy północne, jak i południowe, a także oceaniczne i kontynentalne. Spotykane są też gatunki górskie i kserotermiczne [Michalik S., 1974].

Obecny stan szaty roślinnej w dużym stopniu ukształtowany jest przez wpływy antropogeniczne. Wpływy te dotyczyły zarówno samej roślinności (wylesienia, wprowadzenie monokultur sosnowych, itd.), jak i znacznych zmian siedliskowych, a głównie przekształcenia stosunków wodnych. Część terenu odznacza się jednak dużymi walorami naturalnej roślinności. Można tu obserwować między innymi charakterystyczną dla tego terenu mozaikowatą, zmienność szaty roślinnej. Dość liczne są występujące, na tym terenie stanowiska cennych, rzadkich i chronionych gatunków. Najwartościowsze partie terenu przewidziane są do objęcia ochroną prawną. Ochronę taką planuje się również dla fragmentów terenu o roślinności silnie zantropogenizowanej. Na terenach przekształconych przez przemysł np. wyrobiska, hałdach, obserwować można charakterystyczne formy występowania i rozwój zbiorowisk roślinnych.

Zbiorowiska roślinne

Leśne zbiorowiska roślinne zostały na tym obszarze zachowane przede wszystkim na uboższych siedliskach utworzonych na piaskach deluwialnych, piaskach eolicznych, piaskach wodnolodowcowych. Bogatsze siedliska wytworzone ze skał wapiennych i piasków gliniastych zostały w znacznym stopniu przekształcone w tereny rolne. Zbiorowiska leśne występują na około 45% powierzchni miasta i gminy.

Wśród zbiorowisk leśnych dominują bory sosnowe. Występują one na glebach bielicowych i brunatnych kwaśnych. Najczęściej spotykamy zespołem jest bór sosnowy świeży *Lencobryo-Pinetum.* Obok sosny występuje w drzewostanie brzoza, a w runie panują gatunki o niewielkich wymaganiach siedliskowych. Mniejszą powierzchnię zajmują bory mieszane sosnowo-dębowe *Pino-quercetum*, w których sośnie towarzyszą dęby szypułkowy i bezszypułkowy oraz w domieszce buk. Na siedliskach piasków eolicznych, w tym dawnej Puszczy Sterczynowskiej występują bory suche.

Zespołem panującym skał wapiennych są buczyny. Są one ważnym elementem naturalnej szaty leśnej tego obszaru. Mają one na tym obszarze charakter buczyn górskich. Dominuje buczyna sudecka *Dentario emeaphyllidis-Fagetum*. Buczyny rozwijają się na rędzinach, pararędzinach, glebach brunatnych. W krajobrazie, buczyny widoczne są w postaci lasów porastających wzniesienia otoczone położonymi poniżej borami sosnowymi. W drzewostanach oprócz buka spotykane są; jawor, grab, lipa, czasem świerk i jodła. W zależności od lokalnego zróżnicowania siedlisk, obok buczyn górskich spotyka się też lokalnie płaty innych zespołów buczyny np. kwaśnej buczyny niżowej, buczyny ciepłolubnej w niższych położeniach stoków czy buczyny ciepłolubnej na nasłonecznionych stokach wzgórz wapiennych [Celiński F., Magiera A., 1978].

Obok borów sosnowych i buczyn, inne zbiorowiska leśne występują fragmentarycznie, na niewielkich powierzchniach. Szczególnie mały jest udział zespołów związanych z siedliskami wilgotnymi. Z siedlisk grądowych, lasy zostały w dużej mierze wyparte przez rolnictwo.

Wśród zespołów nieleśnych szczególnie charakterystyczne dla Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej jest występowanie zespołów murawowych. Są one pochodzenia naturalnego, na najwyższych partiach wzgórz wapiennych bądź antropogenicznego, powstałe w wyniku odlesienia wychodni jurajskich. Murawy rozwijają się też na wyrobiskach poeksploatacyjnych [Wika S., 1986].

Na terenach wylesionych występują przede wszystkim zespoły pól uprawnych. Niewielki jest udział zbiorowisk łąkowych. W pobliżu zabudowań, dróg, terenów gospodarczych wstępują zespoły ruderalne.

Szata roślinna obszaru miasta i gminy Olkusz, będącego pod wpływem przemysłu wydobywczego, odznacza się wysokim stopniem oddziaływań antropogenicznych. Podstawowe czynniki oddziaływujące na szatę roślinną, to: przekształcenia rzeźby terenu przez przemysł wydobywczy, zakłócenia układów hydrologicznych i hydrogeologicznych, zanieczyszczenia atmosfery, zmiany chemizmu i trofizmu środowiska, a także wpływ turystyki i komunikacji [Babczyńska-Sendek B., Kimsa T., Wika S., 1992]. Wskutek przekształceń siedlisk następuje zanik wielu gatunków i zespołów, zwłaszcza związanych ze środowiskiem wilgotnym. Drzewostany charakteryzują się nadmiernym udziałem sosny. Spotykana jest mała ilość starodrzewi. Przeprowadzone badania wskazują na wysoką zawartość metali ciężkich i siarki w szpilkach i liściach drzew [Krzaklewski W., Wójcik J., 1990].

Osłabione przez zanieczyszczenia powietrza i gleby lasy charakteryzują się niską żywotnością. Do drzewostanów wprowadza się gatunki odporniejsze na zanieczyszczenia. Tereny zdewastowane przez przemysł wymagają zabiegów rekultywacyjnych i odtwarzania szaty roślinnej. Jednocześnie szata roślinna, szczególnie leśna, pełni niezmiernie ważne funkcje sanitarne, klimatyczne i glebochronne.

Najistotniejsze zagadnienia z zakresu ochrony szaty roślinnej, to minimalizacja zagrożeń wywołanych przez przemysł, w tym zarówno oddziaływań na dewastację powierzchni ziemi, jak i obniżanie poziomu zanieczyszczeń powietrza. Najtrudniejszym zadaniem jest niewątpliwie poprawa stosunków wodnych, bądź – przynajmniej – ograniczenie rozszerzania zasięgu leja depresji. W działaniach planistycznych istotna jest też ochrona stanowisk cennych gatunków.

2.1.9. Fauna

Na terenie miasta i gminy Olkusz dominują gatunki szeroko rozpowszechnione na kontynencie euroazjatyckim. Występują tu zarówno gatunki pospolite na całym obszarze kraju, do których należą występujące tu duże ssaki jak dzik, sarna, zając, jak i związane z biocenozami charakterystycznymi dla tego regionu, przyczyniając się do bogactwa fauny. Do takich należą grupy gatunków związanych z murawami naskalnymi i jaskiniami. Zróżnicowanie budowy geologicznej, typów mikroklimatu i zbiorowisk roślinnych odzwierciedla się również w zróżnicowaniu fauny. Występują tu różne elementy ekologiczne, wśród których na uwagę szczególna zasługuje fauna górska i kserotermiczna [Michalik S., 1974]. Elementy te reprezentowane są głównie przez drobne organizmy zwierzęce.

Wśród biocenoz leśnych, bogatą fauną, w tym ptaków i ssaków, charakteryzują się fragmenty naturalnych drzewostanów oraz starodrzewi sosnowych, głównie buczyn. Fauna ubogich borów sosnowych, szczególnie zubożonych sztucznych monokultur sosnowych niższych klas wieku, jest znacznie uboższa.

Charakterystyczną grupę stanowią murawy, zarówno naturalnych i półnaturalnych muraw naskalnych, jak i muraw psamofilnych. Zasiedlają je gatunki o specyficznych wymaganiach ekologicznych, w tym rzadkie gatunki różnych grup systematycznych. Specyficzną grupą jest fauna związana ze środowiskiem jaskini; występują tu unikalne gatunki fauny.

Współczesna fauna omawianego obszaru nosi silne piętno przeobrażeń środowiska, spowodowanych zabudową obszaru oraz szerokimi wpływami przemysłu. Prowadzą one do ubożenia fauny, przejawiającego się zanikiem wielu gatunków oraz obniżeniem liczebności populacji. Ocenia się, że liczba gatunków od końca XIX w. na terenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej zmniejszyła się o 10-20% [Szeptycki A., Warchałowska-Śliwa E., 1992]. Głównie przyczyny tych zmian to: wylesienia i ubożenie biocenoz leśnych, zmiany warunków siedliskowych spowodowane przesuszeniem terenu, zanikiem cieków i zbiorników wodnych, skażenia chemiczne, rozbudowa sieci dróg. Drastyczne zmiany środowiska życiowego zwierząt występują lokalnie na terenach szkód związanych z eksploatacją górniczą.

Ograniczenie procesów degradacji fauny powinno następować przede wszystkim przez powstrzymanie skutków działania przemysłu, zachowanie zróżnicowania środowisk życia fauny, w tym półnaturalnch muraw, odtwarzanie różnorodności biocenoz leśnych. Konieczne jest przeprowadzenie inwentaryzacji środowisk cennych gatunków i ich ochrona.

2.2. Podstawowe zagrożenia

Na obszarze miasta i gminy Olkusz stwierdzone są zarówno przekroczenia obowiązujących norm w zakresie skażeń środowiska, jak i drastyczne przekształcenie warunków funkcjonowania środowiska. Do najistotniejszych zagrożeń należą: przekształcenia stosunków wodnych, zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych, skażenia gleb oraz przekształcenia powierzchni ziemi.

2.2.1. Zmiany stosunków wodnych

Główne wielkoobszarowe zmiany stosunków wodnych wynikają z głębokiego drenażu poziomu triasowego przez kopalnię Pomorzany, oraz duże ujęcia wód podziemnych: Łazy Błędowskie i Klucze,

Doprowadziło to do zmian w pierwotnym reżimie wód, przejawiających się przede wszystkim:

- wytworzeniu regionalnego leja depresji w triasie oraz
- obniżeniu zwierciadła wody, a nawet lokalnym osuszeniu czwartorzędowegoi jurajskiego poziomu wodonośnego.

Uproszczony obraz tych zmian przedstawia się poniżej:

Po wyczerpaniu się w XV w. złóż rud cynku i ołowiu zalegających w przypowierzchniowej warstwie gruntu, w strefie aeracji, rozpoczęto odwadnianie wyrobisk. Początkowo wyciągano wodę wiadrami i czerpadłami, a od XVI w. stosowano sztolnie. W pierwszej połowie XIX w. zaczęto wykorzystywać pompy parowe do odwadniania kopalń „Bolesław" i „Ulisses". Górnictwo, a jednocześnie odwadnianie na wielką skalę, rozpoczęło się w latach 50. XX w., kiedy do oprowadzania wody z wyrobisk zastosowano pompy zasilane energią elektryczną. Sukcesywnie pogłębiano szyby i prowadzono korytarze w coraz niższych poziomach, jednocześnie odprowadzając coraz to większe ilości wody[3]. W 1957 roku rozpoczęto budowę kopalni „Olkusz", a 1969 roku kopalni „Pomorzany". Obecnie z kopalni olkuskich wypompowywanych jest około 250 m3 wody na minutę.

Działalność górnicza i związany z nią drenaż wód podziemnych doprowadziły do sukcesywnego obniżania się poziomu wód utworów wodonośnych i powstania rozległego leja depresji w rejonie kopalń. Lej, pierwotnie w kształcie eliptycznym rozciągnięty był w kierunku NW-SE na długości przeszło 25 km. W centralnym obszarze sięgał do głębokości około 80 m pod powierzchnią terenu, skąd wypompowywane były wody kopalniane. Wielkość obniżeń pierwotnego zwierciadła wody wynosi od ponad 100 metrów w centrach odwadniania do kilkunastu metrów w strefach brzeżnych (Kurek,1993). Degradacja tego poziomu wodonośnego przejawia się nie tylko obniżeniem poziomu wody, lecz również pogorszeniem jej jakości przez wymuszony drenażem spływ wód zanieczyszczonych. Z obecnych zasobów niemal połowę stanowią wody zanieczyszczone związkami lignosulfonowymi.

Jednocześnie, w połowie lat 50. w celu zaopatrzenia w wodę aglomeracji górnośląskiej zostało uruchomione ujecie wód triasowych w Łazach Błędowskich. Najwięcej wody ze studni tego ujęcia – 63 m3/min – eksploatowano na początku lat 70. Stwierdzono wówczas obniżenie się zwierciadła wody o około 20-30 m, a wokół ujęcia wytworzył się lej depresyjny. Ujęcie w Kluczach, wybudowane w latach 30. na potrzeby ówczesnej fabryki papieru i celulozy, czerpało w 1973 roku około 30 m3/min.

Nałożenie się zasięgów odwadniania kopalni oraz ujęcia w Łazach Błędowskich i Kluczach spowodowało rozwój połączonego leja depresji. Około 1990 roku zanotowano najniższy poziom zwierciadła wody na rzędnej 224-232 m n.p.m., dla którego określony został maksymalny zasięg leja depresji o powierzchni około 485 km2.

Zaznaczyć należy, iż zwiększenie drenażu wód triasowych przez kopalnię „Pomorzany" spowodowało zmniejszenie wydajności w studniach ujęcia Łazy Błędowskie w związku z obniżaniem się poziomu dynamicznego zwierciadła wody. Jednocześnie skutkiem istotnego zmniejszenia wydajności ujęcia było odbudowanie się zwierciadła wokół niego i podniesienie się poziomu zwierciadła wód podziemnych o około 20-30 m. Poziom taki utrzymuje się do chwili obecnej, a wydatek ujęcia w Łazach Błędowskich wynosi około 8 m3/min.

W wyniku zmniejszenia poboru w opisanym ujęciu oraz zamknięcia niektórych szybów zasięg leja depresyjnego zmniejszył się i zajmuje obecnie powierzchnię około 250 km2.

Pierwotnie obniżenie zwierciadła wody nastąpiło w triasowym piętrze wodonośnym, z którego drenowane lub ujmowane są wody. Poprzez obszary pośrednich i bezpośrednich wiezi hydraulicznych między triasowym piętrem wodonośnym a pozostałymi piętrami wodonośnymi wpływ drenażu węglanowych skał triasowych przenosi się także na te piętra.[4]

---

[3] patrz rozdział 2.1.4.

[4] Społeczne i środowiskowe skutki likwidacji kopalń ZGH Bolesław S. A. przez zatopienie. Zadanie 3 Prognoza wpływu działalności górniczej na środowisko. Przewidywany wpływ eksploatacji górniczej na powierzchnię w całym okresie prowadzenia ruchu zakładu górniczego., red. J. Motyka, Fundacja Nauka i Technika, Kraków, 2010 r.

Czwartorzędowy poziom wodonośny, występujący w piaskach wodnolodowcowych został częściowo, a w bezpośrednim sąsiedztwie kopalń całkowicie osuszony. Wody tego piętra są podatne na zanieczyszczenia.
W jurajskim poziomie wodonośnym, związanym z wapieniami jury górnej, drenaż górniczy spowodował obniżenie pierwotnego zwierciadła wody o kilkanaście do kilkudziesięciu metrów (Kurek,1993). Obecnie poziom ten jest ujmowany głównie w strefie peryferyjnej leja depresji. Wydajność pojedynczych studni wynosi od kilku do kilkudziesięciu m3/h Poziom ten jest intensywnie zasilany przez infiltrację opadów atmosferycznych, co wiąże się z rozwojem zjawisk krasowych. Sprzyja to szybkiemu wnikaniu wód deszczowych, wraz z zanieczyszczeniami z powierzchni terenu, do wapieni górnojurajskich, Ze względu na brak warstwy izolującej przed dopływem zanieczyszczeń poziom ten został zaklasyfikowany, silnie zagrożony, wymagający szczególnej ochrony.

Triasowy poziom wodonośny występuje na prawie całym terenie gminy. W warunkach pierwotnych triasowe piętro charakteryzowało się bardzo dobrą jakością wód i dużą ich wydajnością. Poziom ten został zaburzony na całym obszarze.

Z wapieni jurajskich i triasowych wypływa wiele źródeł o charakterze szczelinowych i krasowych. Część z nich zanikła w wyniku działalności górniczej. Większość z nich to źródła o malej i średniej wydajności od 0,5 do 10 l/s.

Omawiane zmiany stosunków wodnych mają charakter wielkoobszarowy, o zasięgu regionalnym.

Działalność kopalń „Bolesław" i „Olkusz" spowodowała obniżenie zwierciadła wody wszędzie tam gdzie miało ono pierwotnie charakter swobodny oraz przejście zwierciadła naporowego w swobodny. Jednak decydujący wpływ na stan triasowego piętra wodonośnego miało uruchomienie największej i najgłębszej z kopalń rejonu olkuskiego - kopalni „Pomorzany". W 2000 r. napływ wód do tej kopalni wynosił 256,9 m^3/min i było to od kilku do kilkunastu razy więcej niż w kopalniach Bolesław i Olkusz.

Oprócz zmian w stanie wód podziemnych odzwierciedlających się głównie w spadku wydajności lub zaniku wody w studniach zaopatrujących ludność i przemysł w wodę, obserwuje się także znaczne zmiany w stanie wód powierzchniowych. Wskutek działalności górniczej nastąpiło osuszenie rzeki Baby na odcinku 8 km, rzeki Białej na odcinku 7,5 km oraz zmiany w charakterze rzek Białej Przemszy i Sztoły z drenującego na infiltrujący.

Oprócz piętra triasowego wpływ ten obejmuje również częściowo czwartorzędowy poziom wodonośny oraz jurajski, a także wody powierzchniowe. Bardzo silna antropopresja spowodowała zasadnicze zmiany i tak już niekorzystnych stosunków wodnych.

Drenaż górniczy połączony z eksploatacją wód podziemnych spowodował, oprócz wcześniej omówionych, również następujące niekorzystne skutki:

1. zanik wody w studniach głębinowych lub spadek ich wydajności,
2. zanik, wody lub obniżenie się zwierciadła w studniach kopanych,
3. zmiany naturalnego kierunku spływu wód podziemnych,
4. możliwość nowych kontaktów hydraulicznych wód z różnych poziomów,
5. zmiany związków hydraulicznych wód podziemnych z powierzchniowymi,
6. zanik znacznej ilości naturalnych wypływów wód podziemnych (źródeł) lub zmianę ich reżimu np. na okresowy,
7. zubożenie zasobów wód powierzchniowych w wyniku zmniejszenia przepływu wody w korytach rzecznych (np. Biała Przemsza, Sztoła) lub jej całkowitego zaniku na pewnych odcinkach (Baba, Biała),
8. zanik naturalnych układów hydrograficznych,
9. zwiększenie przepływów w rzekach poniżej zrzutu wód kopalnianych oraz zmiany naturalne jakości wody w tych ciekach,
10. częściowe lub całkowite osuszenie mokradeł,
11. zaistnienie zjawisk sufozji – lejków i zapadlisk,
12. wtórne skażenie wód podziemnych, a pośrednio powierzchniowych (np. wskutek migracji ługów ligninosulfonowych zdeponowanych na Pustyni Błędowskiej przez Kluczewskie Zakłady Papiernicze),
13. dopływ zanieczyszczeń z ognisk powierzchniowych.

Stan zaburzenia pierwotnego reżimu wód podziemnych uniemożliwia bądź utrudnia korzystanie z zasobów tych wód. Koniecznie są ujęcia głębinowe. Na omawianym obszarze miasta i gminy Olkusz, wszystkie lokalne ujęcia znajdują się w zasięgu leja depresji. W tej sytuacji wody kopalniane stały się – praktycznie – jedynym źródłem wody rejonu olkuskiego.
Drenaż, oprócz ilościowego zubożenia zasobów, intensyfikuje negatywne oddziaływania ognisk zanieczyszczenia na jakość wód podziemnych. Ważną sprawą jest więc niedopuszczenie do wtórnego zanieczyszczenia triasowego piętra wodonośnego; dotyczy to całego leja depresji.
Zaopatrywanie w wodę ludności i przemysłu z tego poziomu wodonośnego będzie zagrożone w przypadku zakończenia eksploatacji rud cynkowo-ołowiowych przez ZGH Bolesław. Rozważano różne możliwości zakończenia bez względu na wybór rozwiązania, podczas wypełniania się leja depresji w zatapianych wyrobiskach, może dojść do wzrostu zanieczyszczeń w wodach podziemnych.
Równocześnie z likwidacją kopalń rud i wypełnieniem wodą podziemną leja depresji zostaną w niektórych rejonach przywrócone naturalne stosunki wodne, takie jakie istniały przed przystąpieniem do robót górniczych. Przywrócona zostanie sieć rzeczna i odrodzą się zanikłe źródła. Stwarza to zagrożenie wystąpienia lokalnych podtopień powierzchni terenu (głównie dolin rzecznych, które zanikły, niecek osiadań nad wyrobiskami górniczymi). Wg różnych analiz przewiduje się w obrębie Gminy Olkusz kilka obszarów zalewisk, tzn. miejsc, gdzie poziom wody gruntowej po wypełnieniu się leja depresji znajdzie się powyżej poziomu terenu oraz obszary podtopień, czyli miejsca, gdzie poziom wody gruntowej podniesie się do poziomu 3 m p.p.t. lub wyżej.
Jednym z takich miejsc jest tzw. Mokradle, przy ul. Witosa w Olkuszu.

2.2.2. Zanieczyszczenie wód

Głównym źródłem zanieczyszczenia wód podziemnych oraz powierzchniowych w rejonie olkuskim są:

1. wylewisko ługów podsiarczanowych Kluczewskich Zakładów Papierniczych na Pustyni Błędowskiej. Ich najtrwalszym i najbardziej szkodliwym składnikiem są związki lignosulfonowe. Związki te zaczęły wraz z wodą opadową migrować do wyrobisk kopalni „Pomorzany", w momencie, kiedy lej depresji osiągnął wylewiska tych uciążliwych związków niezbędnym było wykonanie specjalnych wyrobisk, które przejęły skażone wody, nie uniknięto jednak dalszego zanieczyszczenia wód dopływających do kopalni związkami lignosulfonianowymi. Przeniknęły one także do wód napływających do kopalni Pomorzany;
2. stawy opadów poflotacyjnych oraz hałda odpadów hutniczych (na którą odprowadzane są ścieki z fabryki Kwasu Siarkowego Zakładów Górniczo-Hutniczych „Bolesław" (w skład ZGH wchodzą: kopalnia rud cynku i ołowiu „Pomorzany", oraz zakłady przeróbki mechanicznej i hutniczej w Bukownie) składowane były, wraz z odpadami komunalnymi w odkrywce „Ujków" pierwotnie bez jakichkolwiek zabezpieczeń przed wnikaniem odcieków w podłoże. Z odpadów tych do wód podziemnych wymywane były siarczany, jony żelaza, cynku, ołowiu, kadmu i miedzi oraz wapń i magnez. Odcieki z odpadów komunalnych przyczyniły się do podwyższenia poziomu chlorków, sodu, potasu, związków azotu i boru. Obecnie w części tej odkrywki lokuje się odpady komunalne z zastosowaniem uszczelnienia dna i ścian odkrywki, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Do ujęcia wód dla Stacji Uzdatniania Wody Olkusz odprowadzane są, obok czystych, także wody z szybu „Bronisław", w których koncentracja zawiesiny kilkakrotnie niekiedy przekracza dopuszczalną wartość;
3. nieczyszczone ścieki technologiczne zawierające chlorki, których stężenia przekraczają dopuszczone ładunki odprowadzane przez Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej
4. składowisko szlamów poneutralizacyjnych Zakładów Wyrobów Metalowych w Sławkowie;
5. ścieki z m. Olkusza oraz z miejscowości: Bukowno, Bolesław, Sławków, Jaroszowiec, Klucze, a także z pozostałych zakładów przemysłowych,
6. ścieki z nieskanalizowanych wiejskich jednostek osadniczych (np. z gminy Olkusz), głownie ścieki bytowe przedostające się z nieszczelnych szamb bądź wprost zrzucane do ziemi,
7. „dzikie" wysypiska śmieci;
8. zanieczyszczenie powietrza (w tym wód opadowych);

9. nawożenie mineralne (głównie azotowe) na terenach użytkowanych rolniczo;
10. zanieczyszczenia pasmowe związane z komunikacją samochodową i kolejową.

Głównym źródłem okresowego zanieczyszczenia wód podziemnych jest drobna frakcja rudy oraz takie czynności jak: urabianie rudy, czyszczenie chodników i osadników oraz ruch maszyn samojezdnych.

Największy wpływ na jakość wód podziemnych mają odpady poflotacyjne. Deponowane są one bezpośrednio w stawach osadowych, z których woda infiltruje do podłoża. W 2002 roku prędkość infiltracji wynosiła 7,78 m^3/min. Wody te dopływają głównie do kopalni Pomorzany. Wody dołowe tej kopalni dodatkowo są skażone toksycznymi związkami ligninosulfonowymi (przez Kluczewskie Zakłady Papiernicze), notuje się także przekroczenie siarczanów. Koncentracja jonów siarczanowych w wodach pompowanych wynosiła od 60 mg/l do nawet 720 mg/l. Jakość wód uwarunkowana jest, poza działalnością górniczą, także stanem gospodarki wodno-ściekowej. Z uwagi na skanalizowanie jedynie miasta Olkusz i miejscowości Witeradów obserwuje się podwyższone (nie przekraczające jednak dopuszczalnych norm) poziomy związków azotowych, szczególnie azotanów, w wodach podziemnych na terenie Gminy Olkusz. Z badań jakości wód studni ujściowych PWiK Olkusz przeprowadzonych w 2010 roku wynika, że wody ze studni spełniają normatywy dla wód pitnych zarówno w zakresie wskaźników fizykochemicznych, jak i kluczowego wskaźnika tj. azotanów. Warto zwrócić uwagę, że o ile wody ze studni w Braciejówce, Kosmolowie, Zadolu Kosmolowskim i Podlesiu Rabsztyńskim osiągnęły wartość azotanów na poziomie odpowiednio 7,2 mg/l, 10,4 mg/l, 7,4 mg/l i 8,4 mg/l, tak w Witeradowie wartość ta wyniosła jedynie 1,8 mg/l (dopuszczalna wartość to 50 mg/l). Większe wielkości zbadanych azotanów stwierdzono w wodach pochodzących ze źródeł jurajskich. Woda ze źródeł: Witeradów Młyn, Witeradów Główne, Żurada osiągnęła wielkości azotanów na poziomie odpowiednio 23,7 mg/l, 8,66 mg/l i 31,2 mg/l. Aktualnie zabudowa mieszkalna objęła swym zasięgiem bezpośrednie sąsiedztwo większości ujęć i źródeł. W przypadku dalszego ich użytkowania lub podjęcia decyzji o ich uruchomieniu należy podjąć działania dla zapobiegania przenikania zanieczyszczeń do strefy stanowiącej obszar zasilania poszczególnych ujęć i/lub źródeł. Przykładem w tym względzie może być przypadek miejscowości Witeradów, gdzie w związku z wykonaniem kanalizacji, nie powinno występować przenikanie do wód podziemnych nieoczyszczonych ścieków bytowych.[5]

W związku z nieuregulowaną gospodarką ściekową na obszarze Olkusza, problem skażenia wody wciąż jest istotny. Sieć obejmuje także Witeradów, natomiast obszar wiejski gminy w ogóle nie jest skanalizowany.

Najbliżej zlokalizowanymi punktami pomiarowymi na terenie powiatu olkuskiego należącymi do sieci krajowej monitoringu środowiska są, położone na terenie gminy Bukowno, Bór Biskupi 2239 oraz Bukowno-Wygiełza 1259. W 2013 roku uznano wody na tych stanowiskach jako odpowiednio dobrej jakości – klasa II oraz zadowalającej jakości – klasa III. Uznano, że wody w tych punkach spełniają wymagania wód przeznaczonych do picia.

Wody powierzchniowe

W wodach powierzchniowych płynących, występują podobne rodzaje zanieczyszczeń jak w wodach podziemnych. Wynika to ze specyfiki tego rejonu i ścisłych powiązaniach wód podziemnych z powierzchniowymi. Charakterystycznymi zanieczyszczeniami są: związki ligninosulfonowe, siarczany, związki azotu oraz metale ciężkie takie jak: ołów, cynk, kadm i żelazo.

Należy zaznaczyć, że normy polskie nie podają dopuszczalnych wartości związków ligninosulfonowych w śródlądowych wodach powierzchniowych, pomimo że są one bardzo szkodliwe dla życia biologicznego.

Do zanieczyszczenia wód przyczyniają się również mniejsze zakłady przemysłowe, ścieki z obszarów miejskich i wiejskich, spływy z obszarów rolniczych, wysypiska śmieci itd., głównie w zakresie takich wskaźników jak ChZT, zawiesina, utlenialność czy BZT_5. Powierzchniowe wody płynące wykazują także ponadnormatywne zanieczyszczenie bakteriologiczne.

[5] Opracowanie koncepcji wykorzystania zasobów wód podziemnych rejonu olkuskiego dla potrzeb zaopatrzenia w wodę pitną odbiorców Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Olkuszu. [kier. J. Motyka], Stowarzyszenie Naukowe im. Stanisława Staszica, Kraków, 2010 r.

Biała Przemsza

Pomiary prowadzone były w przekroju Sławków w km 23,8, rzeka nie przepływa przez gminę ale w jej zlewni się znajduje. Jak wskazują badania monitoringu jakości śródlądowych wód powierzchniowych, wody Białej Przemszy zostały w 2006 roku uznane za wody IV – niezadowalającej klasy jakości w skali pięciostopniowej (2004 roku była to klasa III). Według wskaźnika fizyko-chemicznego zaklasyfikowane zostały do klasy V ze względu na stężenie ołowiu i siarczanów oraz klasy IV ze względu na barwę, zawiesinę i azot Kieldalha. Natomiast ze względu na stan biologiczny i bakteriologiczny rzeka należała do klasy IV.

Badano także stopień eutrofizacji wód, czyli wzbogacanie wody biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu. Eutrofizacja jest bardzo uciążliwym i trudno odwracalnym procesem ludzkiej ingerencji w środowisko wodne. Wysoka zawartość azotanów może spowodować niezdatność wód do wykorzystania dla zaopatrzenia ludności w wodę pitną. Istotnym źródłem azotanów jest działalność rolnicza. Pomiary nie wykazały przekroczenia żadnego ze wskaźników granicznych związków azoty ani fosforu. Wody Białej Przemszy na tym odcinku nie wykazywały eutrofizacji.

Biała Przemsza w 2013 roku badana była tylko w górnym odcinku do Ryczówka i w tej części niosła wody I i II klasy. Jednolita część wód powierzchniowych Biała Przemsza od Ryczówka do Koziego Brodu obejmująca fragment rzeki, przejmującej wody z terenu Gminy Olkusz została sklasyfikowana jako naturalna część wód o złym stanie i ponadto zagrożona nieosiągnięciem dobrego stanu.

Sztoła

Pomiary prowadzone były w km 6,0 powyżej ujęcia wody w Ryszce. Sztoła uzyskała III ogólną klasę jakości. Na taką klasę wskazały analizy barwy, zawiesiny, olei mineralnych oraz wskaźniki bakteriologiczne. Ze względu na ponadnormatywne stężenia siarczanów i ołowiu została zaliczona do wód klasy IV.

W ocenie wód ujmowanych do celów zaopatrzenia ludności Sztoła została zakwalifikowana do wód najniższej kategorii A3 (A2 w 2004 roku) czyli do wód wymagających wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego. Przyczyną niskiego wyniku jest indeks fenolowy oraz bakterie coli i paciorkowce. W 2004 roku woda Sztoły w tym punkcie pomiarowym została uznana za zeutrofizowaną.

Jej jakość pogarsza się po ujściu Baby, która wraz z największym dopływem Witeradówką jest również odbiornikiem znacznej ilości ścieków, głównie z terenu Olkusza. Zlewnia rzeki Sztoły, podlega ochronie ze względu na ujęcie wody dla GOP w Ryszkach – Maczkach. Stan jednolitej części wód powierzchniowych Sztoły w 2012 roku został oceniony jako zły ze względu na wskaźniki fizykochemiczne o wartości poniżej stanu dobrego i ocenę stanu chemicznego także poniżej stanu dobrego.

Potok Baba

Do potoku Baba odprowadzane są wody pochodzące z odwodnienia wyrobisk górniczych zawierające między innymi: zawiesiny, siarczany, chlorki, cynk, ołów, kadm, żelazo. Zaznaczyć należy, iż część tych wód ujmowana jest w kanale południowym i wykorzystywana do celów pitnych po uzdatnieniu w Stacji Uzdatniania Wody. W wodzie tej zawiesiny osiągają wartości powyżej dopuszczalnej.

Do potoku odprowadza również nie oczyszczone ścieki technologiczne zawierające chlorki, siarczany i zawiesinę Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej, przy czym stężenia chlorków przekraczają dopuszczone ładunki zanieczyszczeń wprowadzanych do wód powierzchniowych.

Ponadto do potoku odprowadzane są przez miasto podczyszczone wody opadowe. Ilości i ładunki zanieczyszczeń w tych wodach nie przekraczają wielkości ustalonych w pozwoleniach wodno-prawnych.

Jednolita cześć wód powierzchniowych Baba (podobnie jak cw Dąbrówka) nawet jeśli otrzymała wysokie klasy ze względu na wskaźniki biologiczne czy hydromorfologiczne to jednak ostatecznie otrzymała ocenę złego stanu z uwagi na przekroczenia kadmu i ołowiu.

2.2.3. Zanieczyszczenie powietrza

Miasto i gmina Olkusz należą do obszarów o wysokim poziomie zanieczyszczeń powietrza. Ze względu na położenie oraz kierunki najczęściej wiejących wiatrów zachodnich i południowo zachodnich następuje tu napływ zanieczyszczeń ze Śląska. Ponadto położenie centrum miasta Olkusza w kotlinie sprzyja kumulacji zanieczyszczeń.

Głównymi źródłami zanieczyszczeń przemysłowych powietrza atmosferycznego są zakłady, a mianowicie: Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław", Zespół Elektrowni Jaworzno, Elektrownia Siersza, Huta Katowice w Dąbrowie Górniczej, International Paper Klucze S.A, Huta Szkła Walcowanego w Jaroszowcu i inne. W samym mieście udział w emisji zanieczyszczeń powietrza mają m.in. Olkuska Fabryka Naczyń Emaliowanych „Emalia" S.A., Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej-Zakład nr 5, „Boltherm" sp.z o.o.

Wśród zanieczyszczeń powietrza zakłady te emitują przede wszystkim: pył opadający i zawieszony, tlenek węgla, dwutlenek siarki, tlenki azotu, węglowodory, benzo(α)piren i inne węglowodory aromatyczne, sadza oraz fenol, fluor, formaldehyd i amoniak oraz metale: zwłaszcza cynk, ołów i kadm.

Na terenie miasta i gminy Olkusz występuje istotny problem niskiej emisji. Najpoważniejszy wpływ na tego rodzaju zanieczyszczenie powietrza mają lokalne kotłownie i domowe paleniska węglowe. W m. Olkusz są one zlokalizowane głównie w centrum i zachodniej części miasta. Uciążliwość niskiej emisji pogarsza usytuowanie miasta w kotlinie. Sprzyja to zjawisku inwersji, co przy występowaniu cisz przez znaczny okres czasu w ciągu roku, wzmaga kumulowanie się zanieczyszczeń atmosferycznych. W terenach wiejskich koncentracja niskiej emisji ma miejsce w zwartej zabudowie. Wyraźny wzrost emisji, głownie CO_2 i CO notowany jest w sezonie zimowym (grzewczym) i wynika przede wszystkim ze stosowania nieekologicznych paliw stałych.

Lokalnie źródłem zanieczyszczeń jest komunikacja samochodowa.

Jednym z głównych zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego jest pył zarówno opadający jak i zawieszony. Na obszarze gminy opad pyłu kształtował się na poziomie od 20% do 40% dopuszczalnej wartości, która wynosi 200g/m^2. Średni opad pyłu w powiecie olkuskim w 2002 roku sięgnął 42 g/m^2. W stosunku do lat ubiegłych obserwuje się tendencje spadkowe. Najwyższy opad pyłu zanotowano w Braciejówce, Gorenicach i Śródmieściu Olkusza.

Wyraźną tendencję spadkową w stosunku do lat ubiegłych wykazują również składniki pyłu takie jak: cynk, kadm, ołów, miedź, nikiel, chrom, tlenki żelaza i manganu. Średnioroczne stężenia tych substancji nie przekraczały wartości dopuszczalnych. Badania wykazują, iż zanieczyszczenie powietrza ołowiem i kadmem uległo zdecydowanej redukcji w stosunku do początku lat 80-tych, kiedy to notowano w rejonie Olkusza ponad kilkunastokrotne przekroczenia dopuszczalnych wartości ołowiu i kilkukrotne przekroczenia dopuszczalnych wartości kadmu.

Stopień redukcji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w 2002 roku

Wyszczególnienie	Emisja zanieczyszczeń [Mg/rok]		Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych	
	pyłowych	gazowych (z CO2)	pyłowych	gazowych (bez CO2)
Województwo	12450	12660893	98,8	38,7
Powiat Olkuski	466	229771	97,6	95,7

Jak wynika z powyższej tabeli zakłady na terenie powiatu olkuskiego mają dobrze rozwinięty system zatrzymywania w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń zarówno jeśli chodzi o zanieczyszczenia pyłowe jak i gazowe. Szczególnie wyróżnia się powiat Olkusz w redukcji wynoszącej ponad 95% zanieczyszczeń gazowych, podczas gdy średnia województwa małopolskiego wynosi 38,7%.

1. Pył zawieszony PM10

Zawartość pyłu zawieszonego w latach 1991-1993 przewyższała około dwukrotnie dopuszczalne normy. W latach 1996 i 1997 wartości także były wysokie. Istotna różnica w wartości poziomu pyłu zawieszonego zaznacza się od 1998 roku, w którym to analizowana wartość nie przekroczyła dopuszczalnej normy. W latach następnych przedstawionych w powyższej tabeli obserwuje się zbliżony poziom zawartości PM_{10}, przy czym najniższy był w 2001 roku, kiedy to wyniósł 27µg/m^3, co stanowiło 68% stężenia dopuszczalnego. Ostatnie lata wykazują nieznaczny wzrost poziomu pyłu. Widać zatem, że w ciągu kilku lat sytuacja aerosanitarna w zakresie pyłu zawieszonego poprawiła się.

Zestawienie poziomu pyłu zawieszonego PM_{10} na stacji Olkusz w wybranych latach od 1991 do 2005r

Jednostka	Norma	Średnie stężenie w roku kalendarzowym										
		1991	1992	1993	1996	1997	1998	1999	2001	2003	2004	2005
[µg/m^3]	40	89	89	115	96	73	35	31	27	38	41	39
% dopuszczalnego średniego stężenia rocznego		223	223	287	240	183	88	78	68	95	102	97

Zawartość pyłu zawieszonego w powietrzu jest zróżnicowana w ciągu roku. W sezonie grzewczym obserwuje się nieco większe wartości stężenia niż w letnim. O ile w pierwszych dwóch miesiącach 2005 roku poziom PM_{10} wynosił 44 (styczeń) i 45µg/m^3 (luty), tak w lipcu i sierpniu wartości te spadły do odpowiednio 26 i 27µg/m^3.

W ciągu ostatnich lat wiele razy przekraczana była dopuszczalna 24-godzinna norma stężenia pyłu zawieszonego. Z każdym rokiem zdarza się to coraz częściej, mimo zbliżonego średniego rocznego poziomu zanieczyszczenia. W 2003 roku takie sytuacje wystąpiły 4 razy, w 2004 już 38, a 2005 roku dopuszczalna wartość 24-godzinna przekroczona została 68 razy. Przekroczenia te miały miejsce w miesiącach zimowych, co świadczy iż powodem jest zwiększona emisja zanieczyszczeń z urządzeń grzewczych.

2. Dwutlenek siarki SO2

Zestawienie poziomu dwutlenku siarki SO^2 na stacji Olkusz w wybranych latach od 1991 do 2005r.

Jednostka	Wartość dopuszczalna	Średnie stężenie w roku kalendarzowym							
		1991	1992	1993	2001	2002	2003	2004	2005
[µg/m^3]	20*	41	63	50	23	20	17	25	17

* dopuszczalny poziom SO_2 w powietrzu [µg/m^3] w rocznym okresie uśrednienia, obowiązujący dla danych z lat 2001-2005

Średnie stężenie dwutlenku siarki w Olkuszu w latach 1991 - 1993 nie mieściło się w granicach dopuszczalnych norm, mimo iż wartość dopuszczalna była wówczas wyższa obecnie ustalonej. W okresie od 2001 roku do 2005 widać spadek stężenia SO_2 o około połowę. W ciągu ostatnich lat poziom dwutlenku siarki zmieniał się nieco z roku na rok oscylując wokół wartości dopuszczalnej - 20µg/m^3.

Częstość przekraczania dopuszczalnego poziomu stężeń 24-godzinnych w roku kalendarzowym w latach 2003 – 2005 pozostała w normie.

Stężenia występujące w sezonie grzewczym nawet czterokrotnie niekiedy przekraczają wartości występujące w sezonie letnim. W styczniu 2005 roku poziom SO_2 osiągnął wartość 26µg/m^3, podczas gdy w lipcu było to jedynie 5µg/m^3.

3. Dwutlenek azotu NO2

Pod koniec lat osiemdziesiątych stężenie dwutlenku azotu wynosiło około 90µg/m^3 i niemal dwukrotnie przekraczało dopuszczalne normy, które były i tak wyższe od obecnie obowiązujących. Poziom stężenia NO_2 w

powietrzu na terenie miasta Olkusz sukcesywnie maleje. W roku 1994 wynosiło jeszcze 64µg/m^3, w 2005 roku zanotowano 34µg/m^3,co stanowiło 72% stężenia dopuszczalnego dla rocznego okresu uśrednienia.

Ani raz w latach 2004 – 2005 nie został przekroczony dopuszczalny poziom 1-godzinnych stężeń dwutlenku azotu w roku kalendarzowym na stacji Olkusz.

Zestawienie poziomu dwutlenku azotu NO_2 na stacji Olkusz w wybranych latach od 1991 do 2005r.

Jednostka	Wartość dopuszczalna	Średnie stężenie w roku kalendarzowym				
		1991	1992	1993	2004	2005
[µg/m^3]	40*	58	49	64	29	34

* dopuszczalny poziom NO_2 w powietrzu [µg/m^3] w rocznym okresie uśrednienia, obowiązujący dla danych z lat 2004-2005

4. Benzen

W 2003 roku rozpoczęto w Małopolsce prowadzić badania nad stężeniem benzenu w powietrzu atmosferycznym.

Benzen zaliczany do grupy lotnych związków organicznych (LZO) jest najprostszym węglowodorem aromatycznym. Emitowany jest z procesów spalania paliw stałych i płynnych, pieców koksowniczych i hut metali nieżelaznych. Źródłami emisji benzenu są również: stacje i bazy paliw, wytwórnie mas bitumicznych, pralnie chemiczne, przemysł (rafineryjny, chemiczny, hutniczy), fabryki opon i obuwia. Jest to substancja o działaniu rakotwórczym.

Dopuszczalna średnia roczna wartość benzenu w powietrzu wynosi 5 µg/m^3.

Zestawienie średniorocznych stężeń benzenu w latach 2003-2005 w µg/m^3.

Stanowisko miejscowość	2003	2004	2005			
	Średnie stężenie roczne			Średnie stężenie w sez. letnim	Średnie stężenie w sez. zimnym	Stężenie max / min w roku
Olkusz	2,14	2,31	2,78	1,32	4,23	5,8 / 0,5

Żaden ze wskaźników zanieczyszczenia benzenem w latach badań nie został przekroczony. Ogólnie wartości notowane w Olkuszu należą do niższych w województwie, a średnie stężenie w sezonie letnim 2005 roku było najniższym spośród 23 stacji badawczych. Nie mniej jednak wartości te z roku na rok są coraz większe i jest to ogólna tendencja na większości punktów pomiarowych.

Opracowana „Ocena jakości powietrza w województwie małopolskim w 2005 roku", zawiera klasyfikację stref w oparciu o wyniki rocznej oceny jakości powietrza takich jak;

- dopuszczalny poziom substancji w powietrzu (wraz z dozwoloną częstością przekroczeń),
- dopuszczalny poziom substancji w powietrzu powiększony o margines tolerancji (wraz z dozwoloną częstością przekroczeń).

Wynikowe klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna wg kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia dla powiatu Olkuskiego

Klasa ogólna strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń						
	SO_2	NO_2	PM10	Pb	C_6H_6	CO	O_3
C	A	A	C	A	A	A	A

Wynikowe klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna wg kryteriów

ustanowionych w celu ochrony roślin dla powiatu Olkuskiego

Klasa ogólna strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń		
	SO_2	NO_x	O_3
A	A	A	A

Powiat olkuski – z uwagi na przekroczenie wartości dopuszczalnej dla pyłu PM_{10} dla kryterium ochrony zdrowia - został zakwalifikowany do opracowania programu ochrony powietrza (POP). We wcześniejszych latach Olkusz otrzymywał podobne wyniki. Za każdym razem klasa ogólna strefy obniżana była z powodu przekroczeń wartości dopuszczalnych PM_{10}. Dodatkowo w roku 2003 stężenie tlenku węgla uzyskało klasę B.

Powyższe analizy poziomu zanieczyszczeń wskazują, że sytuacja aerosanitarna rejonu Olkusza wyraźnie poprawiła się w ciągu ostatnich lat. Wiele parametrów zanieczyszczeń, które jeszcze w latach dziewięćdziesiątych przekraczały dopuszczalne wartości obecnie mieści się w ustalonych normach. Restrukturyzacja i zmiany technologiczne w zakładach przyczyniają się do zmniejszenia emisji. Istotną rolę odgrywają urządzenia zatrzymujące zanieczyszczenia.

Wciąż jednak dość wysoki jest poziom pyłu opadowego i zawieszonego, który przyczynia się do niższej oceny sumarycznego zanieczyszczenia tego obszaru. Nieznaczny, co prawda ale wzrostowy trend obserwuje się w przypadku zanieczyszczenia powietrza benzenem. Wciąż, w przypadku niektórych substancji, obserwuje się wyższe stężenia w sezonie zimowym niż w sezonie letnim w skali roku. Niekiedy różnice te są kilkakrotne. Jest to wynikiem głownie niskiej emisji związanej z zanieczyszczeniami pochodzącymi z urządzeń grzewczych.

2.2.4. Zanieczyszczenie gleb

Na terenie miasta i gminy Olkusz skażenie gleb jest jednym z najistotniejszych problemów zagrożeń środowiska. Skażenie gleb obejmuje przede wszystkim zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi, prowadzące do skażeń produktów rolnych ołowiem, kadmem, cynkiem. Powoduje ją emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z lokalnych źródeł oraz napływ zanieczyszczeń emitowanych z zakładów przemysłowych.

Opadające na powierzchnię gleb pyły, a szczególnie pyły zawierające duże ilości metali ciężkich powodują zmiany składu chemicznego gleb. Dodatkowo, niezależnie od skażenia gleb metalami ciężkimi gleby miasta-gminy Olkusz wykazują znaczne zdegradowanie ze względu na zakwaszenie. Odczyn badanych gleb wahał się od kwaśnego do zasadowego, przy czym najniższe pH stwierdzono we wsiach: Braciejówka, Troks, Podlesie Rabsztyńskie i Osiek. Najwyższy odczyn wykazywały gleby rejonu Olkusza, w tym Pomorzan, Rabsztyna i Bogucina. Zakwaszenie gleb przyczynia się do potęgowania intensywności pobierania przez rośliny metali, a więc zwiększania stopnia skażenia żywności.

Głównym źródłem degradacji gleb jest działalność górniczo-hutnicza ZGH „Bolesław". Oddziaływanie zakładu na pokrywę glebową sprowadza się do trzech zasadniczych typów przekształceń: geomechanicznych, hydrologicznych i chemicznych.

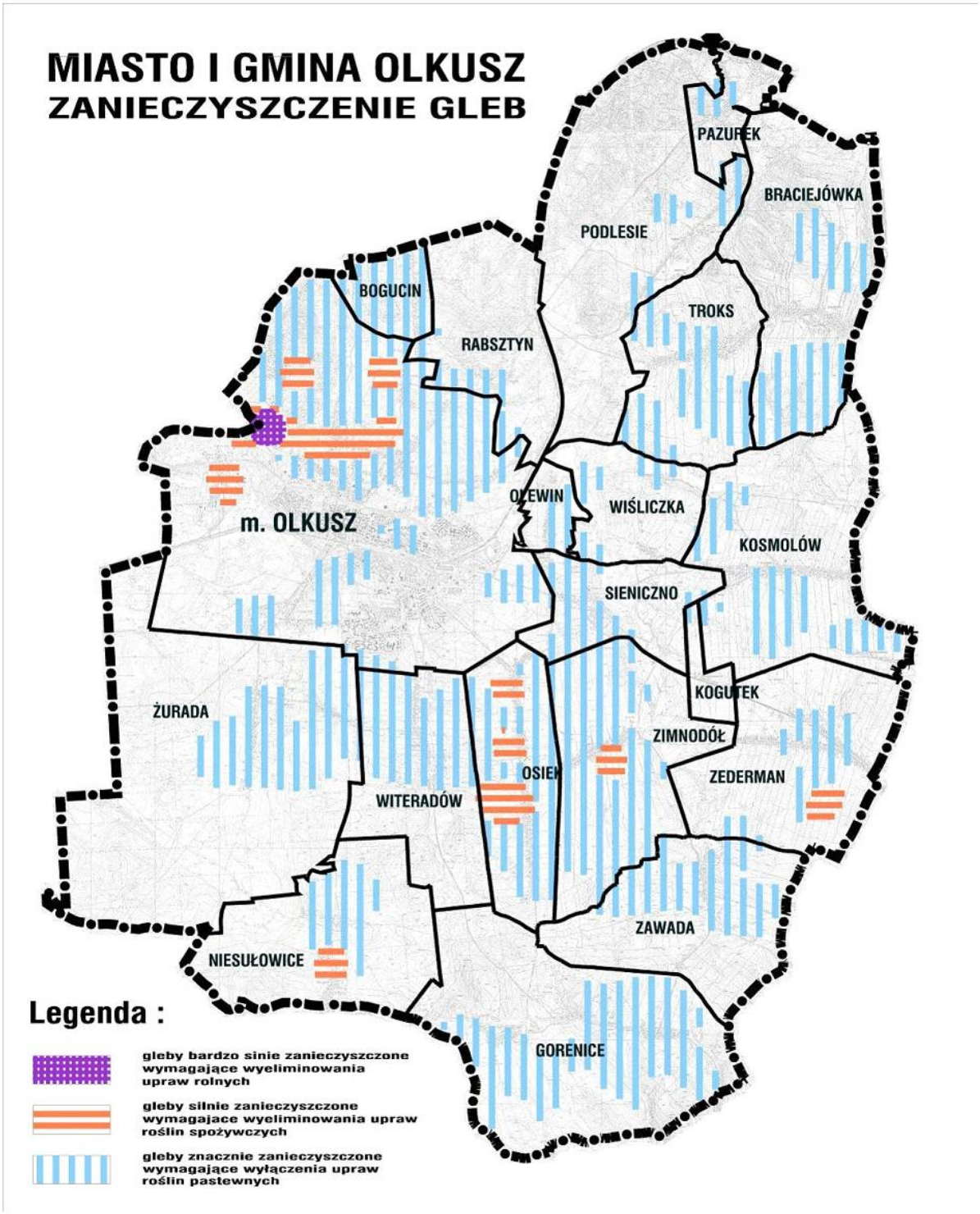

Przekształcenia geomechaniczne przyczyniają się do powstawania terenów bezglebowych. Tworzenie wyrobisk, zajmowanie powierzchni pod zwały i stawy osadowe, pojawianie się na powierzchni terenu deformacji nieciągłych w postaci lejów, zapadlisk oraz szczelin zmniejsza powierzchnię zajmowaną przez utwory glebowe. Ogólna powierzchnia objęta przekształceniami geomechanicznymi związanymi z oddziaływaniem ZGH „Bolesław" wynosi około 300 ha.

Drugim kierunkiem zmian glebowych są przekształcenia hydrologiczne, które polegają na zmianach ilości wody w profilu glebowym. Ich przyczyną są zmiany położenia zwierciadła wody w zasięgu profilu glebowego lub w płytkiej strefie podprofilowej wynikające z drenażu wód przez kopalnie i ujęcia wody. Przekształcenia rzeźby powodują zmiany ilości oraz warunki napływu i odpływu wody z terenów otaczających

rozpatrywany obszar.

Najpoważniejszym zagrożeniem dla gleb w granicach terenu górniczego jest degradacja chemiczna. Na podstawie prowadzonych badań stwierdzono, że gleby w rejonie olkuskim, szczególnie położone w pobliżu ZGH „Bolesław" zawierają wyraźnie podwyższone zawartości metali ciężkich – przede wszystkim cynku, ołowiu i kadmu.

Dodać należy, iż emisja niezorganizowana drobnej frakcji odpadów poflotacyjnych ze stawów osadowych, powoduje nie tylko wzbogacenie gleb w metale ciężkie lecz także ich alkalizację. Lokalnie wzrost zanieczyszczeń pochodzi z emisji spalin samochodowych. Znacząca jest też lokalna niska emisja.

Zawartość metali ciężkich w glebach, a więc zawartość kadmu, ołowiu i cynku określa 5 stopniowa skala zanieczyszczenia:

0 - zawartość naturalna,
I - zawartość podwyższona,
II - słabe zanieczyszczenie,
III - średnie zanieczyszczenie,
IV - silne zanieczyszczenie,
V - bardzo silne zanieczyszczenie.

Badania dotyczące zanieczyszczeń gleb metalami ciężkimi przeprowadzono dla powiatu olkuskiego. Wynika z nich, że zanieczyszczenie gleb kadmem, cynkiem i ołowiem jest znacznie większe niż w skali kraju i województwa małopolskiego. Zarówno na terenie kraju, jak i średnio w województwie małopolskim gleby posiadające naturalną i podwyższoną (nie stanowiącą zanieczyszczeń) zawartość wymienionych metalami stanowią ponad 90%. W powiecie olkuskim odsetek ten wynosi 44% (kadm) i 64 % (ołów i cynk). W obszarze powiatu olkuskiego występuje słabe i średnie zanieczyszczenie kadmem - 56% gleb, cynkiem – 32% gleb i ołowiem – 28,3 % gleb. Silne zanieczyszczenie cynkiem dotyczy 5,56% gleb, a ołowiem 4,4 % . Bardzo silne zanieczyszczeniem ołowiem występuje na 2,8% gleb. Znacznie większe od krajowego i wojewódzkiego jest także skażenie gleb siarką. Dodać należy iż w gminach Wolbrom i Trzyciąż obserwuje się niski poziom zanieczyszczeń glebowych, co wskazuje na jeszcze większe wskaźniki zanieczyszczeń na terenie gminy Olkusz.

Badania stopnia skażenia gleb na terenie gminy wykazują tak wysoki poziom zanieczyszczeń, że wymaga on wyeliminowania upraw gatunków mających większe zdolności kumulowania metali w jadalnych częściach roślin. Dla rozpoznania stopnia skażenia gleb metalami ciężkimi oraz ich zakwaszenia wykonano szczegółowe badania gleb z terenu miasta i gminy Olkusz i wydzielono pięć klas gleb z punktu widzenia stężenia metali i pH:

- Klasa gleb najsilniej zanieczyszczonych (5 klasa) została stwierdzona w Pomorzanach na powierzchni około 25 ha. Obszary te powinny być wyłączone z wszelkiej produkcji rolniczej.
- Klasa gleb silnie zanieczyszczonych (4 klasa), wymagających ograniczenia upraw do roślin przemysłowych i plantacji nasiennych traw została stwierdzona na powierzchni około 425 ha głównie w Olkuszu i Witeradowie oraz na mniejszych obszarach w Niesułowicach i Zimnodole.
- Gleby znacznie zanieczyszczone (3 klasa), na których płodozmian powinien być oparty na roślinach zbożowych i przemysłowych dominują na obszarze gminy o powierzchni około 5000 ha.
- Gleby średnio zanieczyszczone (2 klasa), wymagające wyeliminowania upraw warzyw występują głównie w Zedermanie, Troksie, Kosmolowie i Braciejówce zajmując około 1625 ha.
- Klasa gleb słabo zanieczyszczonych (1 klasa), na których można uprawiać warzywa z wykluczeniem produkcji żywności dla dzieci została stwierdzona na fragmentach terenów wschodniej części gminy na łącznej powierzchni około 575 ha.
- Fragmenty gleb, na których wg powyższej klasyfikacji, można dopuścić wszystkie uprawy (klasa 0) występują w Pazurku i zajmują powierzchnie około 25 ha.

Silne zanieczyszczenie i alkalizacja, powodują że działalność rolnicza na trenie gminy jest ograniczona. Do tego dochodzą wychodnie rud cynkowo-ołowiowych na obszarach użytków rolnych i niekorzystne warunki

wodne. Według przeprowadzonych badań gleb określających uwarunkowania dla produkcji rolniczej tereny gminy ze względu na zanieczyszczenia gleb określono jako niekorzystne i wybitnie niekorzystne.

2.3. Przekształcenia środowiska wywołane przez górnictwo

Wydobywanie złóż rud cynku i ołowiu wywołuje deformacje powierzchni, które istotnie wpływają na możliwości użytkowania terenu. Na terenie miasta i gminy Olkusz zaznaczają się zarówno wpływy dawnego górnictwa rud, jak i deformacje wywoływane przez górnictwo współczesne. Na terenach historycznego górnictwa, w dalszym ciągu zagrożonych wystąpieniem deformacji, prognozowanie ich jest bardzo utrudnione ze względu na brak dokumentacji. Określony, w oparciu o zachowane dokumenty oraz zachowane ślady eksploatacji, obszar historycznego kopalnictwa, obejmuje znaczną część miasta Olkusza. Rozciąga się on w pasie o długości około 4,5 km i szerokości około 650 m po obu stronach obecnej drogi Kraków-Katowice. W roku 2000 Zespół Rzeczoznawców Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Górnictwa opracował, w ramach „Oceny wpływu likwidowanego rejonu „Olkusz" na środowisko i obiekty powierzchniowe" dokument „Ocena wpływu dokonanej eksploatacji górniczej historycznej i współczesnej na sposób zagospodarowania powierzchni". W opracowaniu tym przedstawiono zasięg starego kopalnictwa (rysunek poniżej).

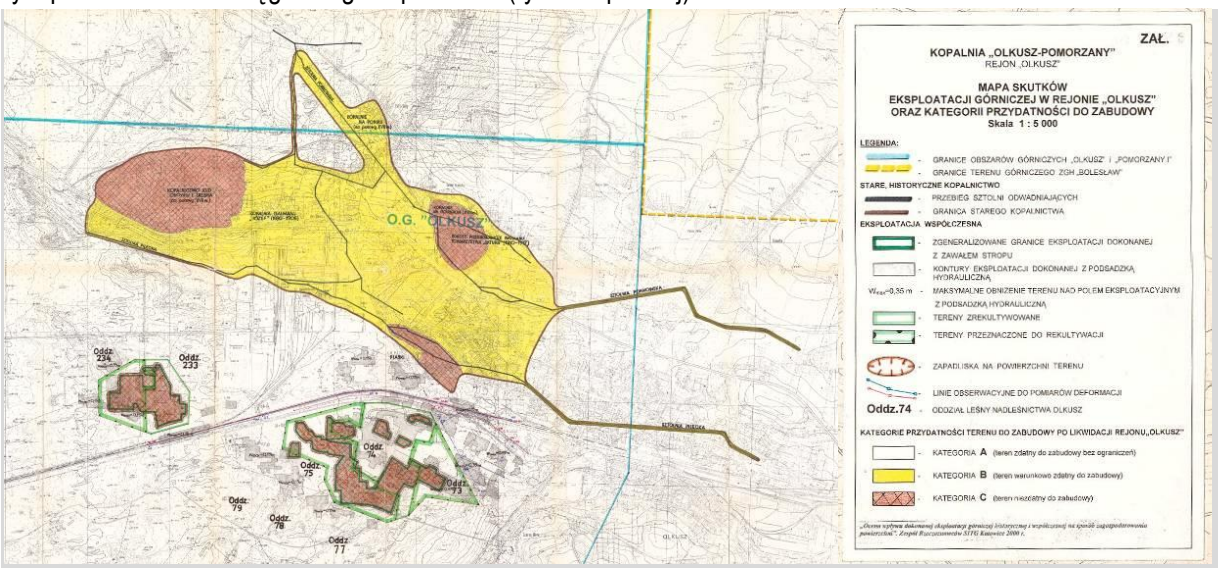

Mapa skutków eksploatacji górniczej w rejonie „Olkusz" oraz kategorie przydatności do zabudowy (fragment).

Na terenach eksploatacji rud cynkowo-ołowiowych występują dwa zasadnicze typy deformacji powierzchni terenu:

- deformacje ciągłe w postaci łagodnych obniżeń terenu nad i w pobliżu pola eksploatacyjnego, zwane nieckami osiadań wraz z towarzyszącymi im deformacjami wtórnymi (pochyleniami i krzywiznami terenu),
- deformacje nieciągłe w formie lejów i zapadlisk terenowych, o zróżnicowanych wymiarach.

Deformacje ciągłe występują jako płaskie niecki osiadań o znacznym zasięgu przestrzennym, w rejonie olkuskim pomierzone osiadania nie przekraczają zazwyczaj 1,5 m. Zdarzają się też przypadki, że na tle niecki osiadań powstają małe zapadliska lub leje terenowe, co jest związane z istnieniem starych szybików nad nowo powstającą eksploatacją.

Prowadzona współcześnie eksploatacja w obszarze górniczym „Olkusz" spowodowała wystąpienie deformacji ciągłych na obszarach położonych nad polami eksploatacyjnymi i ich bezpośrednim sąsiedztwie. Tereny deformacji ciągłych w obszarze górniczym Olkusz pozostają w większości w granicach I i II kategorii zagrożenia, sporadycznie w III kategorii oraz osiągają głębokości do 1 m.

Deformacje nieciągłe, związane głównie z zawałowym systemem eksploatacji, występują najczęściej w postaci lejów stożkowych. Występują też zapadliska nieforemne o ostro zarysowanych krawędziach. Wielkość zapadlisk jest zróżnicowanej powierzchni od 1 do 12 ha i sięga do kilkunastu metrów głębokości. Nad polami wyeksploatowanymi z pozostawieniem niepodsadzonych i niezawalonych wyrobisk z filarami międzykomorowymi oraz w przypadku systemu filarowo-komorowego ze sztucznie wymuszonym zawałem, może dojść do powstawania zapadlisk w czasie trudnym do przewidzenia, wynoszącym od kilku miesięcy do przeszło stu lat. Powstawanie małych lei stoikowych może też być związane z prowadzonymi odwodnieniami górotworu.

W obszarze górniczym „Olkusz" deformacje w postaci niedużych lejów rozrzucone są po całym obszarze. Część z nich stanowią wyloty starych szybików. Deformacje o dużych obszarach nad terenami eksploatacji współczesnej występują w dwóch zespołach, po obu stronach linii kolejowej, na zachód od zabudowy miasta Olkusza.

Zapobieganie powstawaniu deformacji nieciągłych polega na zaniechaniu pozyskiwania złóż systemem zawałowym. Na terenach eksploatowanych przez ZGH Bolesław planowane jest powszechne wprowadzenie systemu podsadzki do 1995 r.

Prognoza wystąpienia deformacji powierzchni w związku z projektowaną eksploatacją złóż w okresie 1995-2015 została przeprowadzona w ramach sporządzonej przez AGH Kraków w 1995 r. „Ocenie wpływu części górniczej ZGH „Bolesław" na środowisko". Z punktu widzenia przewidywanych odkształceń zostały wydzielone dwie kategorie powierzchni:

Kategoria A: odkształcenia poziome odpowiadające I i II kategorii zagrożenia:

- kategoria I obejmuje tereny nie wymagające zabezpieczeń obiektów, na których mogą powstać tylko bardzo małe uszkodzenia;
- kategoria II obejmuje tereny, na których mogą wystąpić uszkodzenia łatwe do usunięcia i na których zabezpieczenie wszystkich obiektów nie jest opłacalne,

Kategoria B: odkształcenia poziome odpowiadające III, IV i V kategorii zagrożenia :

- kategoria III obejmuje tereny wymagające częściowego zabezpieczenia obiektów;
- kategoria IV obejmuje tereny wymagające poważniejszego zabezpieczenia obiektów;
- kategoria V obejmuje tereny nie nadające się do zabudowy.

Prognoza deformacji powierzchni zawarta w sporządzonej ocenie oddziaływania na środowisko została wykonana na podstawie przedstawionego do oceny projektu zagospodarowania złoża, z zaznaczeniem, że uszczegółowienie prognozy powinno nastąpić na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W opracowaniu „Ocena wpływu…2000" wyznaczono kategorie przydatności terenu do zabudowy po likwidacji rejonu „Olkusz" w obrębie zasięgu starego kopalnictwa. Sformułowano następującą klasyfikację przydatności terenów do zabudowy:

Kategoria A – tereny, na których wznoszenie budowli jest dozwolone bez ograniczeń, według ogólnie obowiązujących zasad sztuki budowlanej na terenach znajdujących się poza wpływami działalności górniczej (poza granicami starego, historycznego kopalnictwa i współczesnych wyrobisk górniczych oraz nad wyrobiskami zlikwidowanymi poprzez zastosowanie podsadzki hydraulicznej).

Kategoria B – tereny, na których obiekty budowlane mogą być wznoszone pod warunkiem przeprowadzenia badań inżynierskich podłoża lub po zabezpieczeniu obiektów na możliwość wystąpienia leja o średnicy do 5,0 m (nas wyrobiskami starego, historycznego kopalnictwa w strefie wyznaczonej przez przebieg sztolni Pileckiej i Ponikowskiej oraz w rejonie kopalni galmanu „Józef", gdzie deformacje nieciągłe mogą ujawnić się głównie w wyniku reaktywacji wyrobisk pionowych).

Kategoria C – tereny niezdatne do zabudowy ze względu na duże zagrożenie występowaniem deformacji nieciągłych lub znaczny stopień naruszenia górotworu i dewastacji powierzchni terenu na skutek prowadzonych robót górniczych lub powstałe wcześniej leje i zapadliska, zlokalizowane:

- w rejonie dawnych kopalń na Górkach (XVII w.) i robót poszukiwawczych galmanu Towarzystwa „Saturn" (1917-1919) w rozwidleniu ulic Głowackiego i Długiej (w tym - dot. Parku rekreacyjno-kulturowego oraz istniejącej zabudowy przemysłowo-usługowej przy ul. Spółdzielców),

Teren parku dotychczas był wyłączony z możliwości zabudowy, ze względu na uwarunkowania geologiczne. Badania wykonane w ostatnich latach (badania wykonane w 2012 r., Dokumentacja określająca warunki geologiczno-inżynierskie terenu położonego w Olkuszu przy ul. Głowackiego, Długiej i Spółdzielczej na działkach ew. gruntu 596/2, 597, 598, 599/36; Wykonanie badań geofizycznych metodą elektrooporową w terenie położonym w Olkuszu pomiędzy ulicami Głowackiego, Długą i Spółdzielczą – Jolanta Cień) wykazały, iż część obszaru jest możliwa do zabudowania. Dotyczy to części północno-zachodniej, gdzie wg badań znajduje się obszar o prostej budowie geologicznej (możliwej do zabudowy) oraz część południowa (obszar o złożonej budowie – na tym obszarze zabudowa może być dopuszczona warunkowo). Część centralną parku określono jako obszar o skomplikowanej budowie, która wyklucza możliwość zabudowy.

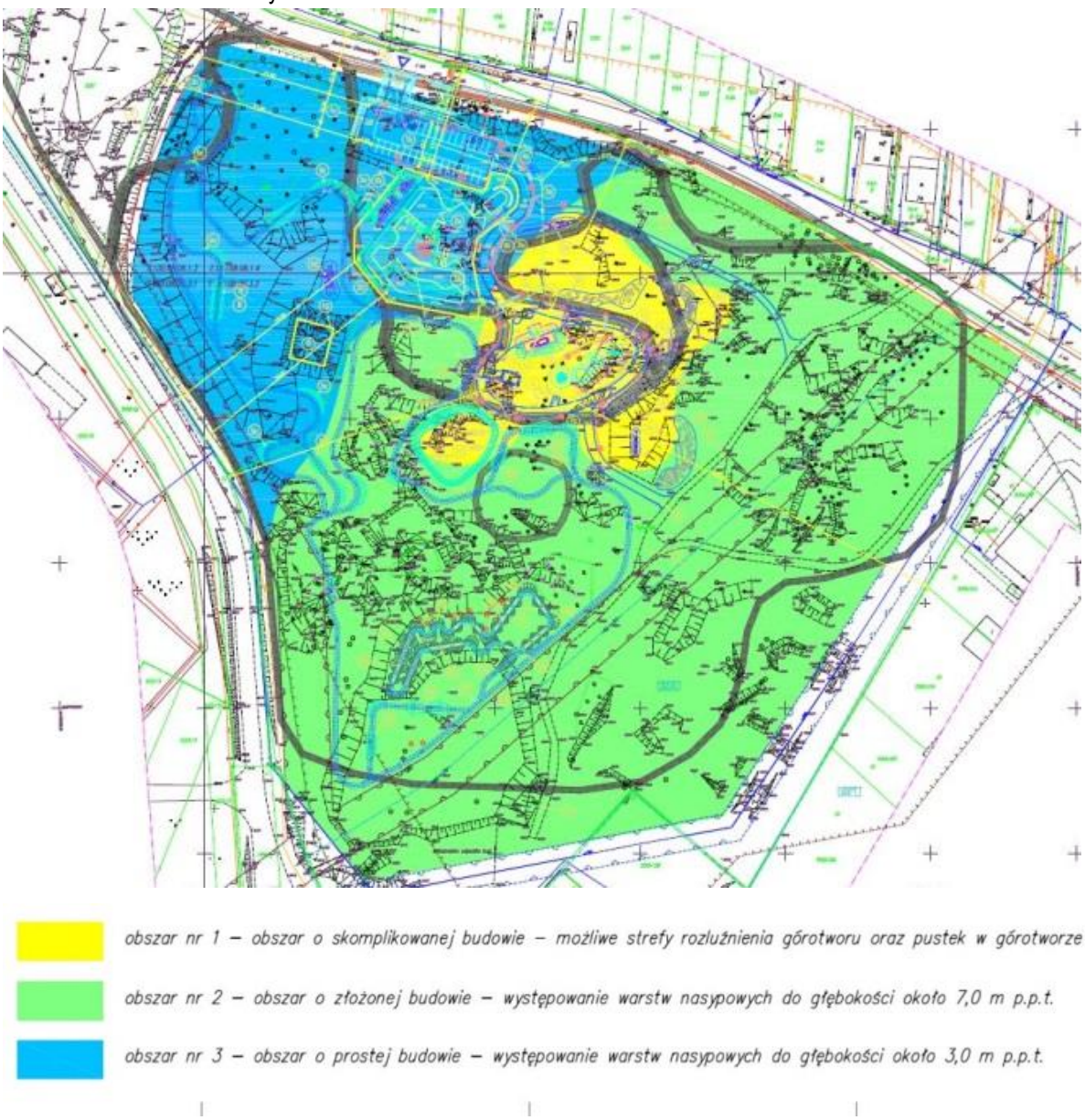

Wyniki badania geofizycznego z 2012 roku - fragment (Źródło: Wykonanie badań geofizycznych metodą elektrooporową w terenie położonym w Olkuszu pomiędzy ulicami Głowackiego, Długą i Spółdzielczą – Jolanta Cień)

- w rejonie środkowego odcinka sztolni Pileckiej w dzielnicy Olkusz – Piaski (w tym - dot. m .in. prowadzonej działalności wytwórczej i usługowej, komunikacji, cmentarza objętego ochroną, o wartościach kulturowych),
- nad wyrobiskami starego, historycznego kopalnictwa rud ołowiu i srebra prowadzonej do XVII w. na zachód od zabudowy Starego Olkusza (w tym - dot. m.in. rejonu istniejącego starego wapiennika),
- nad współczesną eksploatacją z zawałem stropu.

Tereny częściowo zagospodarowane – zostały przeznaczone do częściowego zainwestowania w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Autorzy opracowania zaznaczają, że w otoczeniu zakwalifikowanego do kategorii B i C, w zasięgu drenażu sztolni, nie wyklucza się istnienia pojedynczych, płytkich pustek, które powstawały w wyniku niekontrolowanych i nieudokumentowanych robót górniczych, głównie w wieku XVII. Pustki te mogą sporadycznie powodować niewielkie zagrożenia powierzchni terenu, nie wymagające działań profilaktycznych, a w całym rejonie mogą występować deformacje nieciągłe związane ze zjawiskami krasowymi.

Projekty zagospodarowania złóż „Olkusz" rejon Podpoziom i „Pomorzany", sporządzone wg stanu złóż na dzień 31 grudnia 2013 r. określają wpływ projektowanej eksploatacji na powierzchnię terenu wyznaczając zasięg kategorii terenów od 0 do V.

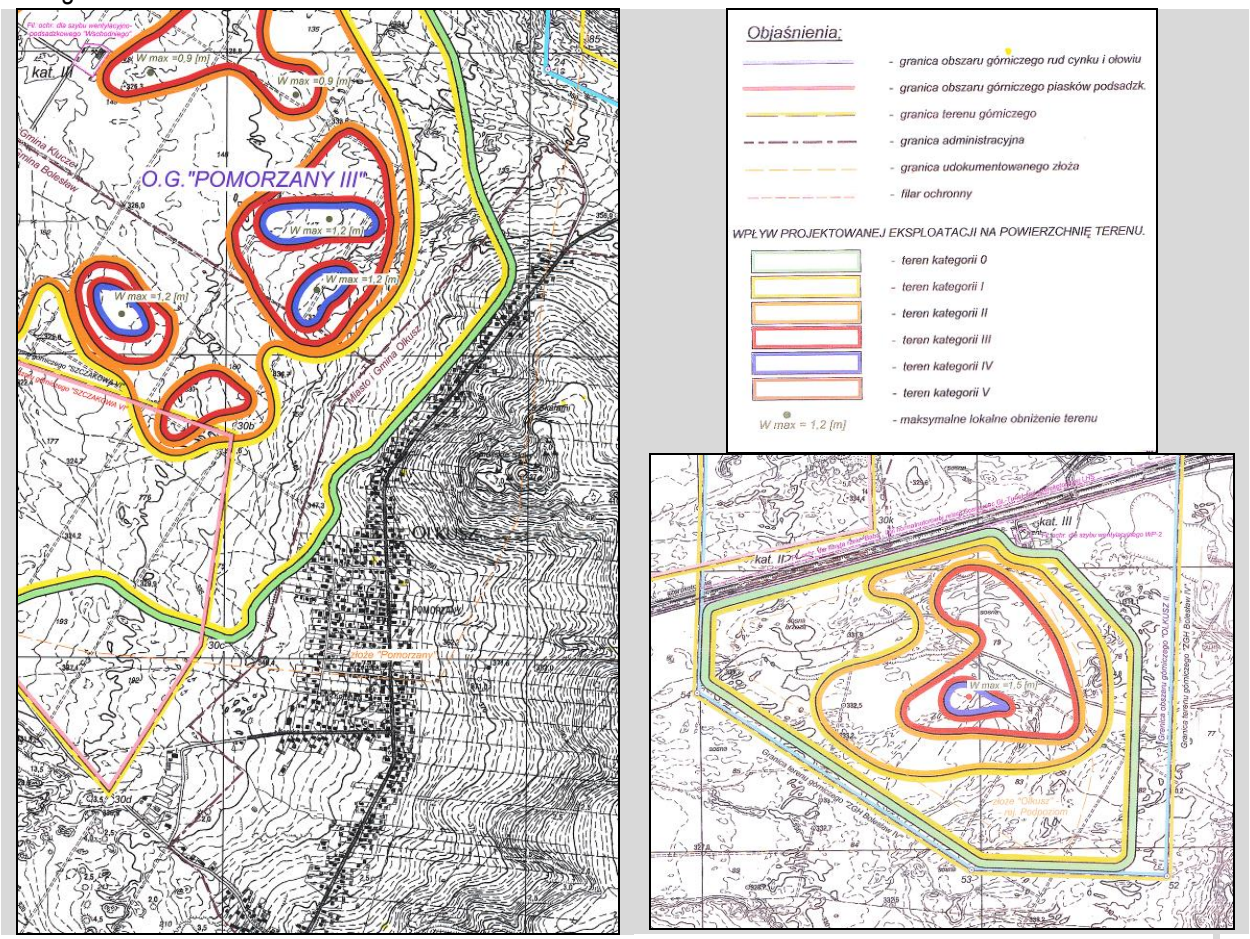

Rysunek 2. Wpływ projektowanej eksploatacji złóż Pomorzany oraz Olkusz – Podpoziom na powierzchnię terenu.

Pomiary deformacji powierzchni terenu rozpoczęto w latach 90. w filarze ochronnym rzeki Baby i szlaku PKP oraz w rejonie ul. Czarnogórskiej w pobliżu dwóch słupów linii wysokiego napięcia. W wyniku serii pomiarów w filarze ochronnym stwierdzono, że w przeciągu lat 1994-2000 wartości wskaźników deformacji nie przekraczają dopuszczalnych dla I kategorii zagrożenia terenu. Maksymalna wartość obniżeń w rejonie rzeki Baby zbliżała się wówczas do wartości prognozowanej, natomiast pomierzone wartości pozostałych wskaźników były znacznie mniejsze od wartości prognozowanych. Nie wystąpiły deformacje nieciągłe. W rejonie ul. Czarnogórskiej do roku

1997 przeprowadzono 25 serii pomiarowych. Wyniki wskazały na niewielkie wartości odkształceń poziomych, zawierających się w granicach I kategorii zagrożenia terenu. Przyrosty obniżeń w miarę trwania badań pomiarowych zmniejszały się, co sygnalizowało zakończenie procesu deformacji („Ocena wpływu…2000").

2.4. Obszary i obiekty prawnie chronione

Obszar gminy Olkusz objęty jest ochroną prawną jako: Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie, Park Krajobrazowy Orlich Gniazd i otulina wymienionych Parków.

Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie i Park Krajobrazowy Orlich Gniazd – utworzone zostały w 1980 r. Na podstawie art.157 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U.Nr92 poz.880) poprzednia uchwała dotycząca tych Parków utraciła moc z dniem wejścia w życie Rozporządzenia Nr 82/06 Wojewody Małopolskiego z dnia 17 października 2006 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie i Rozporządzenia Nr 81/05 Wojewody Małopolskiego z dnia 29 grudnia 2005 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego Nr 50), zmienionego Rozporządzeniem Wojewody Małopolskiego z dnia 2 kwietnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego 2008 Nr 263). Aktualnie w przypadku PKDK obowiązuje Uchwała Nr XV/247/11 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 28 listopada 2011 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie. (Dziennik Urzędowy Województwa Małopolskiego z 2011r. nr. 583 poz. 6624). W granicach gminy Olkusz Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie zajmuje powierzchnię 2.137 ha (obejmuje sołectwa: Żurada, Zawada, Gorenice, część: Niesułowice i Zimnodół) natomiast Park Krajobrazowy Orlich Gniazd – 492 ha (obejmuje sołectwa: Bogucin, Pazurek, część; Rabsztyn, Podlesie, Troks, Braciejówka i miasto Olkusz).

W Parkach Krajobrazowych sposób zagospodarowania terenu winien być podporządkowany zaostrzonym rygorom korzystania ze środowiska zgodnie z ustalonymi szczególnymi celami ochrony i zakazami zawartymi w cyt. Rozporządzeniu Wojewody Małopolskiego i Uchwale Sejmiku – a to;

Szczególne cele ochrony Parków:

- zachowanie charakterystycznych elementów przyrody nieożywionej,
- ochrona naturalnej różnorodności florystycznej i faunistycznej,
- zachowanie naturalnych i półnaturalnych zbiorowisk roślinnych, ze szczególnym uwzględnieniem roślinności kserotermicznej, torfowiskowej oraz wilgotnych łąk,
- zachowanie korytarzy ekologicznych,
- ochrona tradycyjnych form zabudowy i zespołów wiejskich oraz podmiejskich,
- zachowanie otwartych terenów krajobrazów jurajskich,
- ochrona przed przekształceniem terenów wyróżniających się walorami estetyczno – widokowymi,
- racjonalna gospodarka przestrzenią , hamowanie presji urbanizacyjnej,
- promowanie i rozwijanie funkcji zgodnych z uwarunkowaniami środowiska, w tym szczególnie turystyki, wypoczynku i edukacji.
- współdziałanie w zakresie ochrony obiektów zabytkowych i ich otoczenia,

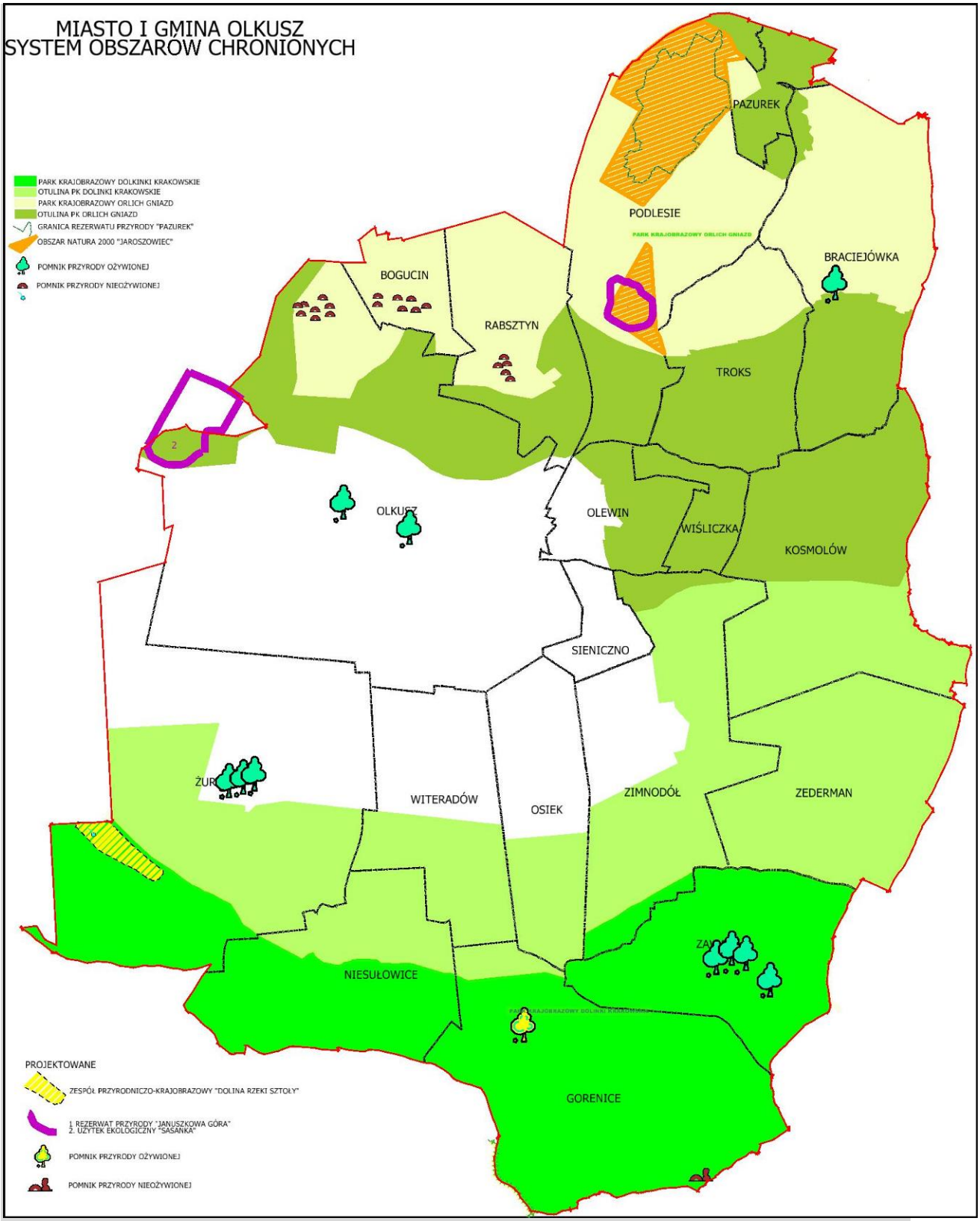
MIASTO I GMINA OLKUSZ
SYSTEM OBSZARÓW CHRONIONYCH
PARK KRAJOBRAZOWY DOLKINKI KRAKOWSKIE
OTULINA PK DOLINKI KRAKOWSKIE
PARK KRAJOBRAZOWY ORLICH GNIAZD
OTULINA PK ORLICH GNIAZD
GRANICA REZERWATU PRZYRODY "PAZUREK"
OBSZAR NATURA 2000 "JAROSZOWIEC"
POMNIK PRZYRODY OŻYWIONEJ
POMNIK PRZYRODY NIEOŻYWIONEJ
PAZUREK
PODLESIE
PARK KRAJOBRAZOWY ORLICH GNIAZD
BRACIEJÓWKA
BOGUCIN
RABSZTYN
TROKS
2
OLKUSZ
OLEWIN
WIŚLICZKA
KOSMOLÓW
SIENICZNO
ŻUR
WITERADÓW
OSIEK
ZIMNODÓŁ
ZEDERMAN
NIESUŁOWICE
GORENICE
PROJEKTOWANE
ZESPÓŁ PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWY "DOLINA RZEKI SZTOŁY"
1. REZERWAT PRZYRODY "JANUSZKOWA GÓRA"
2. UŻYTEK EKOLOGICZNY "SASANKA"
POMNIK PRZYRODY OŻYWIONEJ
POMNIK PRZYRODY NIEOŻYWIONEJ

Zakazy w Parkach:

- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko z określonymi warunkami;
- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt a także minerałów;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeśli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek i innych elementów na określonych warunkach, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
- likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno – błotnych;
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
- utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych (tylko PKOG),
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych.

Zakaz „pozyskiwania dla celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałość, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów" nie dotyczy w obszarze PK Orlich Gniazd – pozyskiwania dolomitów ze złoża „Stare Gliny" w gminie Klucze, piasków kwarcowych ze złoża „Klucze" w gminie Klucze, piasków podsadzkowych ze złoża „Pustynia Błędowska – IV" w gminie Klucze, rud cynku i ołowiu ze złoża „Pomorzany" w gminach Olkusz i Klucze oraz rud cynku i ołowiu ze złoża „Klucze I" w gminie Klucze."

Większość z wymienionych zakazów w obszarze PK Dolinki Krakowskie nie dotyczy działań związanych z eksploatacją złóż dolomitów „Niesułowice-Lgota" w gminie Olkusz, i „Dubie" w gminie Krzeszowice oraz złóż wapieni: „Dębnik", „Dębnik I" i „Czatkowice w gminie Krzeszowice na określanych warunkach.

Zakaz „organizowania rajdów motorowych i samochodowych" nie dotyczy dróg publicznych.

Obszar pomiędzy Granicami PK Dolinki Krakowskie i PK Orlich Gniazd wypełnia **Otulina Parków Krajobrazowych**. Łączny obszar Otuliny obu parków w gm. Olkusz wynosi 9.271 ha. Ustawa o ochronie przyrody określa otulinę jako strefę ochronną graniczącą z formą ochrony przyrody i wyznaczoną indywidualnie dla formy ochrony przyrody w celu zabezpieczenia przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka. Gospodarowanie zasobami i składnikami przyrody w otulinach parków krajobrazowych – zgodnie z projektami planów ochrony PK Dolinki Krakowskie i PK Orlich Gniazd – powinno zapewnić ochronę naturalnych i półnaturalnych systemów (lasów, łąk ziołoroślowych, muraw kserotermicznych), utrzymanie drobnopowierzchniowej struktury pól uprawnych (agrocenoz) z licznymi miedzami, drogami śródpolnymi, zadrzewieniami, zadrzewień śródpolnych i zakrzaczeń podnoszących różnorodność biologiczną, stanowiących lokalne ciągi ekologiczne (biokorytarze) w krajobrazie rolniczym.

Europejska Sieć Ekologiczna - Natura 2000

W gminie Olkusz w miejscowościach Podlesie i Pazurek znajdują się 2 z 3–ch terenów ujętych pod symbolem PLH 120006 Jaroszowiec, jako Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOOS) w ramach sieci Natura 2000. Obszar stanowi trzy odizolowane wzniesienia terenu, z licznymi ostańcami wapiennymi. Zbocza wzgórz porastają różne typy buczyn (sudecka, storczykowa, niżowa) i jaworzyny, obniżenia grądy, a wypłaszczenia bory sosnowe. Obszar pozbawiony jest wód powierzchniowych. Można tu zaobserwować wiele różnorodnych form krasowych m.in. na terenie Januszkowej Góry znajduje się wejście do jednej z najgłębszych (56 m) na Jurze jaskiń, o nazwie Januszkowa Szczelina. Jej długość wynosi 180 m, składa się z dwóch studni i komina, a wewnątrz spotyka się liczne półki i skalne mosty. W obszarze stwierdzono 8 rodzajów siedlisk . Do największych wartości tego obszar należą:

- obecność dużego obszaru leśnego porośniętego przez naturalny drzewostan bukowy,
- nagromadzenie na niewielkiej powierzchni dużej ilości skał wapiennych o rzadko spotykanej rzeźbie (z uwagi na ich silne skrasowienie), występowanie jaskiń i innych utworów krasowych,
- ścisłe powiązanie naturalnej roślinności z glebami, budową geologiczną i rzeźbą terenu.

Obszar Natura 2000 PLH 120006 w całości położony w Parku Krajobrazowym Orlich Gniazd, zajmuje ogółem powierzchnię 447,9 ha. W Specjalnych Obszarach Ochrony Siedlisk (SOOS) obowiązuje zakaz podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w istotny sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000.

Rezerwat przyrody „Pazurek"

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie, ekosystemu leśnego, złożonego z naturalnych zbiorowisk leśnych: żyznej buczyny sudeckiej, buczyny storczykowej, kwaśnej buczyny niżowej, stanowisk chronionych gatunków roślin i grzybów oraz zróżnicowanej budowy geomorfologicznej obszaru z wapiennymi ostańcami skalnymi. Również ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych, jest zachowanie biocenoz lasu typowych dla skalistych wzgórz jurajskich ze stanowiskami rzadkich gatunków roślin oraz osobliwych form skalnych.

Rozporządzenie Nr 13/08 Wojewody Małopolskiego z dnia 1 sierpnia 2008 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody pod nazwą „Pazurek" (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego Nr 518), obejmuje obszar o powierzchni 187,91 ha, położony jest we wsi Pazurek. Teren rezerwatu jest znacznie urozmaicony. Występują tu skałki wapienne o różnych formach i kształtach. Urozmaicenie terenu powodują liczne wychodnie wapienne w połączeniu ze zbiorowiskami roślinnymi. Dużą powierzchnię rezerwatu zajmują wyraźne grzbiety o łagodnych stokach. Rezerwat obejmie fragmenty naturalnych ekosystemów leśnych Leśnictwa Pazurek. Będzie on chronił fragmenty lasów bukowych porastających wzniesienia jurajskie oraz świeżych borów sosnowych występujących na obniżeniach terenu. Wśród ok.290 gatunków stanowisk roślin naczyniowych 21 gatunków podlega ochronie prawnej. Drzewostany występujące w projektowanym rezerwacie, zaliczone są do lasów ochronnych, kategorii – lasy glebochronne. Pomimo że rejon ten znajduje się w zasięgu oddziaływania przemysłu, drzewostany cechują się dobrą zdrowotnością i wysoką jakością.

Pomniki przyrody żywej i nieożywionej

Na terenie miasta i gminy Olkusz znajduje się 35 pomników przyrody w tym[6]:
9 drzew, „Park miejski" Starego Miasta, 11 grup ostańców skalnych, 13 ostańców oraz źródło Krzysztofa.

[6] Stan aktualny na dzień 1 marca 2015 r.

Pomniki przyrody żywej

L.p.	Nazwa	Lokalizacja	Nr działki	Właściciel	Data utworzenia, podstawa prawna, krótki opis
1.	Lipa drobnolistna	Żurada Kolonia III nr 109, gm. Olkusz (w pobliżu byłej leśniczówki)	435	Jańczyk Stanisław	31.08.1969r., PWRN RL-OP-8311/113/69, obwód pierśnicowy 307 cm, wys. 32 m, szer. korony 14 m
2.	Lipa drobnolistna	Żurada Kolonia III nr 109, gm. Olkusz (w pobliżu byłej leśniczówki)	435	Jańczyk Stanisław	31.08.1969r., PWRN RL-OP-8311/113/69, obwód pierśnicowy 263 cm, wys. 29 m, szer. korony 18 m x 9 m
3.	Lipa drobnolistna	Żurada Kolonia III nr 109, gm. Olkusz (w pobliżu byłej leśniczówki)	435	Jańczyk Stanisław	31.08.1969r., PWRN RL-OP-8311/69, obwód pierśnicowy 474 cm, wys. 26 m, szer. korony 15 m x 14 m
4.	Lipa szerokolistna	Zawada, gm. Olkusz, (obok pętli WPK „Zawada II")	Oddz. 179i	N-ctwo Olkusz, L-ctwo Gorenice	15.09.1997r. Rozp. Woj. Kat. Nr 222/97 z 15.09.1997r., obwód pierśnicowy 408 cm
5.	Lipa szerokolistna	Zawada, gm. Olkusz, (obok pętli WPK „Zawada II")	Oddz. 179h	N-ctwo Olkusz, L-ctwo Gorenice	15.09.1997r. Rozp. Woj. Kat. Nr 222/97 z 15.09.1997r., obwód pierśnicowy 568 cm, szer. korony 14 m x 9 m
6.	Lipa szerokolistna	Zawada, gm. Olkusz, (obok pętli WPK „Zawada II")	Oddz. 179h	N-ctwo Olkusz, L-ctwo Gorenice	15.09.1997r. Rozp. Woj. Kat. Nr 222/97 z 15.09.1997r., obwód pierśnicowy 432 cm, szer. korony 15 m x 13 m
7.	Buk zwyczajny	Zawada, gm. Olkusz, (obok pętli WPK „Zawada II")	Oddz. 200d	N-ctwo Olkusz, L-ctwo Gorenice	15.09.1997r. Rozp. Woj. Kat. Nr 222/97 z 15.09.1997r., obwód pierśnicowy 252 cm, szer. korony 19 m x 32 m
8.	Lipa drobnolistna	Olkusz, cmentarz zabytkowy przy ul. Króla Kazimierza Wielkiego	2476	Gmina Olkusz	15.09.1997r. Uchwała Nr XXXIX/326/97 Rady Miejskiej w Olkuszu z 25.09.1997r., obwód pierśnicowy 451 cm, szer. korony 16 m x 15 m, wys. 31 m
9.	Cis pospolity	Braciejówka 128, gm. Olkusz	*624*	*Jan Wojdyła*	*Rozp. Woj. Kat. Nr 222/97 z 15.09.1997r., obwód pierśnicowy 145 cm*
10.	„Park Miejski Starego Miasta"	Olkusz ul. Sławkowska, pow. 10602 m^2	1420/1	Gmina Olkusz	Uchwała Nr XL/537/2005 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 2 września 2005r. zm. Uchwałą Nr X/284/2012 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 27 listopada 2012 r. (46 szt. drzew w wieku 60-90 lat, 17 szt. kasztanowców, 10 szt. jesionów, 5 szt. klonów zw., 3 szt. lip dr., 3 szt. buków zw., 3 szt. cisów posp., 1 szt. klona jw., 1 szt. brzozy br., 1 szt. modrzewia e., 1 szt. jedlicy, 1 szt. robinii ak.

Pomniki przyrody nieożywionej

L.p.	Nazwa	Lokalizacja	Nr obiektu	Właściciel	Data utworzenia, podstawa prawna, krótki opis
1.	Grupa ostańców skalnych (17 szt.)	Rabsztyn, pastwisko na zboczu wzgórza zamkowego dz. 154/15	206	Gmina Olkusz	1970-11-23, PWRN RL-OP-8311/259/70
2.	Grupa ostańców skalnych	Bogucin Mały, na stoku Góry Syborowej – kamień triangulacyjny	207	M. Banyś	1970-11-10,PWRN RL-OP-8311/239/70
3.	Ostaniec skalny	Bogucin Mały, na stoku Góry Syborowej – kamień	208	M. Banyś	1970-11-10,PWRN RL-OP-8311/240/70

		triangulacyjny			
4.	Grupa ostańców skalnych	Bogucin Mały, na stoku Góry Syborowej wśród pól i pastwisk	209	M. Banyś	1970-11-10,PWRN RL-OP-8311/241/70
5.	Grupa ostańców skalnych	Bogucin Mały, na stoku Góry Syborowej – kamień triangulacyjny	210	M. Banyś	1970-11-10,PWRN RL-OP-8311/238/70
6.	Ostaniec skalny	Bogucin Mały, na stoku Góry Syborowej – kamień triangulacyjny	211	M. Banyś	1970-11-03,PWRN RL-OP-8311/237/70
7.	Grupa ostańców skalnych	Bogucin Mały, koło starego kamieniołomu i wapiennika	212	Helena Hmest	1970-11-03,PWRN RL-OP-8311/236/70
8.	Grupa ostańców skalnych	Bogucin Mały, na pastwisku na stoku Góry Syborowej	213	Helena Hmest	1970-11-03,PWRN RL-OP-8311/232/70
9.	Ostaniec skalny	Bogucin Mały, na pastwisku na stoku Góry Syborowej	214	Helena Hmest	1970-11-03,PWRN RL-OP-8311/231/70
10.	Grupa ostańców skalnych	Bogucin Mały, na pastwisku na stoku Góry Syborowej	215	Helena Hmest	1970-11-03,PWRN RL-OP-8311/230/70
11.	Ostaniec skalny „KRZESŁO”	Bogucin Mały, na stokach Góry Syborowej wśród pól	216	Helena Hmest	1970-11-21,PWRN RL-OP-8311/229/70
12.	Ostaniec skalny	Bogucin Mały, na skraju pola k/drogi Olkusz-Klucze	217	Helena Hmest	1970-09-11,PWRN RL-OP-8311/228/70
13.	Ostaniec skalny	Bogucin Mały, na zboczu Góry Syborowej wśród zarośli	218	W. Tomsia	1970-09-11,PWRN RL-OP-8311/227/70
14.	Grupa ostańców skalnych	Bogucin Mały, na zboczu Góry Syborowej	219	W. Tomsia	1970-09-21,PWRN RL-OP-8311/226/70
15.	Grupa ostańców skalnych	Pod kamieniem triangulacyjnym – Góra Syborowa	220	A. Domagała	1970-09-21,PWRN RL-OP-8311/225/70
16.	Grupa ostańców skalnych „BASZTA”	Na wzgórzu przy drodze Pomorzany-Klucze	221	St. Dąbek	1970-11-24,PWRN RL-OP-8311/251/70
17.	Ostaniec skalny „ROZŁUPANA”	Na wzgórzu przy drodze Pomorzany - Klucze	222	Marianna Skipiała	1970-09-24,PWRN RL-OP-8311/250/70
18.	Grupa ostańców skalnych	Na wzgórzu przy drodze Pomorzany - Klucze	223	B. Gregorski B. Zub	1970-11-24,PWRN RL-OP-8311/248/70
19.	Ostaniec skalny	Na wzgórzu przy drodze Pomorzany - Klucze	224	B. Gregorski B. Zub	1970-11-24,PWRN RL-OP-8311/249/70
20.	Ostaniec skalny „BRAMA”	Na wzgórzu przy drodze Pomorzany-Klucze	225	B. Gregorski B. Zub	1970-11-21,PWRN RL-OP-8311/245/70
21.	Ostaniec skalny „BRAMA”	Na wzgórzu przy drodze Pomorzany-Klucze	226	B. Gregorski B. Zub	1970-11-21,PWRN RL-OP-8311/246/70
22.	Ostaniec skalny	Na wzgórzu przy drodze Pomorzany-Klucze	227	St. Bigaj	1970-11-21,PWRN RL-OP-8311/244/70
23.	Ostaniec skalny „FALA”	Na wzgórzu przy drodze Pomorzany-Klucze	228	St. Bigaj	1970-06-21,PWRN RL-OP-8311/243/70
24.	Ostaniec skalny „SFINKS”	Na wzgórzu przy drodze Pomorzany-Klucze	229	Władysław Sołtys	1970-11-21,PWRN RL-OP-8311/242/70
25.	Źródło Krzysztofa (źródło rzeki Sztoły	Żurada		L.P.	2002-01-31, Rozp. Woj. Małop. Nr 14/02

Projektowane formy ochrony przyrody

Rezerwat „Januszkowa Góra”

Głównym celem ochrony jest zachowanie naturalnych ekosystemów leśnych z drzewostanami bukowo – jodłowymi oraz stanowisk roślin chronionych.

Przewiduje się objęcie ochroną rezerwatu o powierzchni 36,33 ha wraz z otuliną, położonego we wsi Troks w Leśnictwie Rabsztyn. Projektowany rezerwat ma objąć południowo – zachodnia część wzgórza o charakterze ostańcowym, porośniętym lasami bukowymi z różnorodnymi i rzadkimi roślinami runa. Na terenie tym stwierdzono występowanie ok.180 gatunków roślin naczyniowych, wśród nich 26 objętych jest ochroną prawną.

Wśród ważnych obiektów wymienić należy 12 schronisk skalnych i jaskiń, z których najciekawszą jest Januszkowa Szczelina, jedna z najgłębszych jaskiń w całej Jurze.

Zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Dolina Rzeki Sztoły”

Projektuje się utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego "Dolina Rzeki Sztoły". W obrębie gminy Olkusz obszar zajmuje powierzchnię 62,80 ha i znajduje się miejscowości Żurada. Obszar obejmie najładniejszy krajobrazowo odcinek rzeki Sztoły od jej źródeł aż do granic miasta Bukowno. Na tym odcinku rzeka ma liczne meandry i rozlewiska. Piaszczyste brzegi doliny rzecznej pokryte są murawami napiaskowymi i kserotermicznymi, przechodzącymi w leśne zbiorowiska borowe.

Obok walorów krajobrazowych na terenie projektowanego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego w pobliżu przysiółka Polis k. Bukowna znajduje się stanowisko bardzo rzadkiego i reliktowego mchu – mszaru nastroszonego. Występują tu także inne rzadkie mchy jak: drabik drzewkowaty, czy też mokradłosz kończysty. Z roślin naczyniowych rosną tu m.in. wełnianka wąskolistna i storczyk - kukułka szerokolistna.

Lasy ochronne

Ogółem powierzchnia lasów wynosi 6829 ha, w tym lasy państwowe Nadleśnictwa Olkusz zajmują pow. 5417 ha, lasy gminne 29 ha, a lasy prywatne 1378 ha.

Zarządzeniem Nr 32 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 maja 1993 r. w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, a będących w zarządzie Lasów Państwowych Nadleśnictwa Olkusz oraz Decyzją Ministra Środowiska DL-lpn-612-6/6847/12/JŁ z dnia 17 lutego 2012 r. uznano za ochronne na terenie Gminy Olkusz łącznie 5150 ha, w tym[7]:

- lasy glebochronne – 352 ha,
- lasy uszkodzone przez przemysł – 4212 ha,
- lasy w miastach i wokół miast – 586 ha,
- lasy wodochronne – 4 ha.

Dominującą kategorią ochronności są lasy uszkodzone przez przemysł (uszkodzenia II stopnia). W gminie Olkusz lasy uszkodzone przez przemysł, zajmują 4212 ha. Lasy glebochronne obejmują teren byłej Pustyni Starczynowskiej, a ich głównym zadaniem jest ochrona gleby i ustabilizowanie jej zewnętrznej warstwy. W obszarze miasta Olkusz lasy gminne objęto ochroną /uchwała/.

Ponadto w myśl przepisów odrębnych, m.in.:

Ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2015 r. poz. 196) udokumentowane złoża kopalin i wód podziemnych podlegają ochronie.

W mieście i gminie Olkusz złożami posiadającymi dokumentację są:

- złoża rud cynku i ołowiu: „Olkusz”, „Pomorzany”, „Sikorka” i „Jaroszowiec-Pazurek”,
- złoże czwartorzędowe piasków podsadzkowych „Szczakowa-Bukowno”, „Pustynia Błędowska IV” (Pustynia Błędowska – Blok IV w zasięgu obszaru zmiany Studium nr 19 i „Pustynia Błędowska – obszar pozostały”,
- złoże dolomitów „Niesułowice-Lgota”.

Ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2015r. poz. 909 z późn. zm.) tereny rolne i leśne podlegają ochronie. Ustawa reguluje zasady ochrony gruntów rolnych i leśnych między innymi poprzez konieczność uzyskania zgody:

- Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dla przeznaczenia na cele nierolnicze:
  - gruntów rolnych stanowiących użytki rolne kl. I-III
- Ministra Środowiska dla przeznaczenia na cele nieleśne:
  - gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa,
- Marszałka Województwa dla przeznaczenia na cele nieleśne:
  - pozostałych gruntów leśnych.

[7] Różnica w powierzchni (4 ha) miedzy powierzchnią ogólna a powierzchnią w rozbiciu na kategorie ochronności jest spowodowana tym, że na tym samym obszarze występują dwie kategorie ochronności t.j. lasy uszkodzone przez przemysł i lasy wodochronne.

Zgodnie z zapisem art. 38 stawy Prawo Wodne (t.j. Dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz. 145) wody, jako integralna część środowiska podlegają ochronie niezależnie od tego, czyją stanowią własność. W myśl art. 27 ustawy Prawo wodne zakazuje się grodzenia nieruchomości w odległości 1,5 m od krawędzi cieków.

3. ZASOBY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU

3.1. Rozwój osadnictwa wiejskiego

Od wczesnego średniowiecza na rozwój osadnictwa na obszarze miasta i gminy Olkusz istotny wpływ wywarło położenie oraz specyficzne warunki środowiska przyrodniczego.

Pod względem politycznym i administracyjnym obszar ten, jako zachodnia część Małopolski, był związany z dziejami ziemi krakowskiej.

Lokalizacja w Rabsztynie jednej z królewskich strażnic systemu obronnego, oddziaływała na kształtowanie się układu dróg i okolicznych osad na obszarze gminy.

Podstawą rozwoju osadnictwa w rejonie Olkusza było występowanie łatwo dostępnych złóż surowców mineralnych. We wschodniej części obecnej gminy, istotnym czynnikiem rozwojowym były stosunkowo korzystne warunki rozwoju rolnictwa.

Ważną rolę w rozwoju osadnictwa odegrał też przebieg przez obszar gminy głównych dróg handlowych, obejmujących trakt handlowy z Krakowa do Bytomia i Wrocławia przez Olkusz oraz łączące się z nim w Olkuszu drogi przez Bogucin, Bydlin, Ogrodzieniec do Kromolowa, przez Płoki, Trzebinię do Chrzanowa oraz przez Gołaczewy do Wolbromia.

Na rozwój osadnictwa i jego strukturę miało wpływ ukształtowanie się sieci parafialnej, której ośrodki powstały w Olkuszu (początkowo w Starym Olkuszu) oraz Gorenicach.

Większość wsi, na obszarze gminy mimo pewnej zmienności stosunków własnościowych, należała do królewszczyzny rabsztyńskiej obejmującej zamek i wieś Rabsztyn, Bogucin, Kosmolów, Niesułowice, Osiek, Sieniczno, Witeradów, Zederman, Zimnodół, Żuradę oraz miasto Olkusz. Jedynie Troks i Braciejówka stanowiły własność klasztorną, a Gorenice, Olewin, Zawada i Parcze Górne – własność szlachecką.

Intensywny proces zasiedlania tego rejonu nastąpił w czasach średniowiecznych i trwał do początku XV w. Powstałe w czasach nowożytnych nowe osady miały przeważnie charakter przysiółków.

W pierwszej fazie rozwoju osadnictwa (do 1320 r.) istniały osady wczesnośredniowieczne oraz pierwsze osady lokowane na prawie niemieckim. Źródła pośrednie wskazują, na wczesną metrykę Starego Olkusza i kościoła staroolkuskiego św. Jana. Przypuszcza się, że wokół centrów grodowych, górniczych i parafialnych (Żarnowiec, Sławków, Stary Olkusz) rozwijało się osadnictwa wiejskie. Skąpe źródła archiwalne nie pozwalają określić dokładnie rozmiarów tego osadnictwa na obszarze gminy. Wzmianki w źródłach wskazują na istnienie poza Olkuszem Starym i nowym wsi: Zimnodół, Kosmolów, Parcze i Pomorzany.

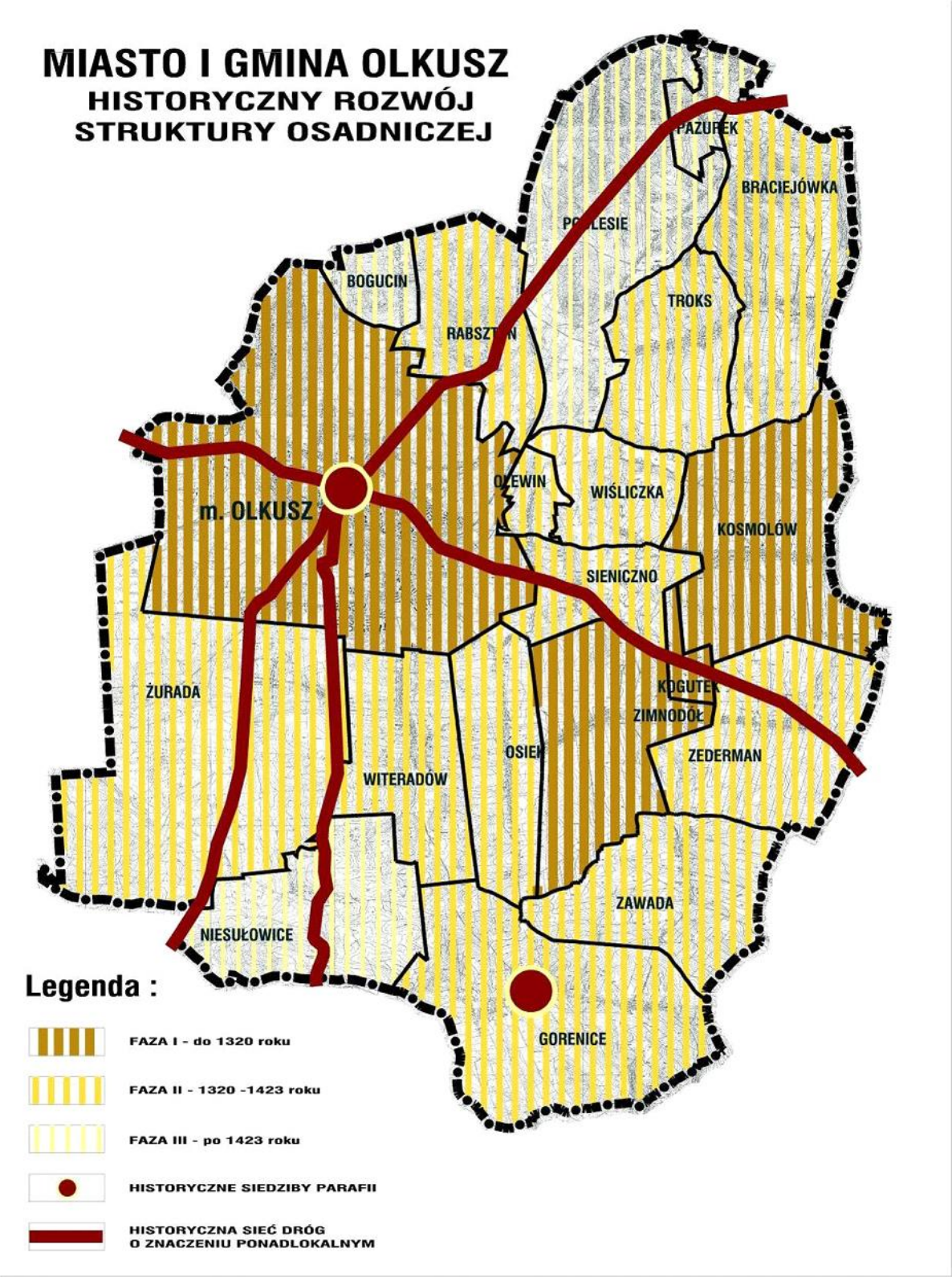

W fazie drugiej (1320-1423 r.) intensywniejszemu rozwojowi gospodarczemu, po zjednoczeniu królestwa, towarzyszył rozwój kolonizacji na prawie niemieckim. Do początków XV w. większość istniejących obecnie osad była wzmiankowana w źródłach, co świadczy o ukształtowaniu się do tego czasu struktury osadnictwa tego obszaru. Źródła wskazują na lokację lub potwierdzają istnienie wsi: Gorenice, Zederman, Troks, Braciejówka, Olewin, Zawada, Witeradów, Żurada, Rabsztyn i Osiek.

W fazie trzeciej rozwoju osadnictwa (po 1423 r.), na obszarze gminy, powstało kilka osad o charakterze przysiółków, funkcjonujące często jako osady górnicze, przy karmach, młynach, folwarkach jak: Niesułowice, Sieniczno, Podlesie, Pazurek, Czarna Góra, Karczma, Sikorka, osada Papiernia k. Olkusza, Pasieka (Zederman).

W XVII w. struktura osadnicza obszaru obecnej gminy obejmowała miasto Olkusz, Gorenice jako wieś parafialną, duże wsie jak: Podlesie, Braciejówkę, Troks, Kosmolów, Zederman, Zimnodół, Zawadę, Osiek, Witeradów i Żuradę oraz wsie małe: Parcze Wielkie i Małe, Sikorkę, Olewin, Sieniczno, Czarną Górę i Pomorzany.

Rozwój struktury osadniczej gminy wg źródeł [Kiryk F., 1978]

Fazy rozwoju osadnictwa	Nazwa jednostki osadniczej	Najstarsza wzmianka źródłowa
Faza pierwsza - do 1320 r. (tj. zjednoczenia dzielnic Polski)	Olkusz Stary Olkusz Nowy Zimnodół Kosmołów Parcze Pomorzany	1184 1299 1299 XIII / XIV XIII/XFV XIII7XIV
Faza druga - 1320 - 1423 r. (tj.do wprowadzenia gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej)	Gorenice Zederman Troks Braciejówka Olewin Zawada Witeradów Żurada Rabsztyn (wieś) Osiek	1335 1356 poł. XIV w. poł. XIV w. 1388 1388 1388 1388 1389 1408
Faza trzecia - po 1423 r.	Niesułowice Sieniczno Podlesie Pazurek Czarna Góra Sikorka (karczma) Pasieka (Zederman) Bogucin Mały kolonia przy kop.Józef w Olkuszu	1446 1470 pocz. XIX w. pocz. XIXw.

3.2. Rozwój miasta Olkusza

Podstawowym czynnikiem miastotwórczym, a następnie głównym oddziaływującym na rozwój gospodarczy i przestrzenny królewskiego miasta Olkusz, było górnictwo rud ołowiu i srebra, które charakteryzowało się zmiennością techniki i metod eksploatacji. Cykliczny proces wyczerpywania się złóż i wprowadzania nowych technik górniczych umożliwiających eksploatację niedostępnych dotąd złóż, znalazł swoje odzwierciedlenie w przebiegu rozwoju przestrzennego miasta.

Można wyróżnić następujące zasadnicze fazy tego rozwoju [E. Heczko-Hyłowa i in.1983, D. Molenda 1978 [E.Kiryk: 1978, Z. Beiersdorf i J. Zgrzebnicka 1972]:

Faza 1, XII-XIII/XIV w.:

Wzmianki pochodzące z połowy XIII wieku potwierdzają istnienie już na początku tego wieku stałej osady górników, położonej na północny-zachód od obecnego miasta, w sąsiedztwie starego szlaku handlowego Kraków-Wrocław, tzn. Starego Olkusza. Istniał tam kościół św. Jana Chrzciciela (zrujnowany już w XVIII w.).

Osada była usytuowana w pobliżu terenów eksploatacji górniczej. Do dziś zachowały się w rejonie Starego Olkusza ślady tej eksploatacji, a ponadto jeszcze wcześniejsze grodzisko z fosą.

Faza 2, od końca XIII w. do pierwszej połowy XVII w.:

Na przełomie XIII/XIV w. lokalizacja nowej osady na terenach o korzystniejszych warunkach fizjograficznych. Rok 1299 przyjmuje się jako datę nadania praw miejskich. Zasadnicze ukształtowanie się układu przestrzennego miasta miało miejsce najprawdopodobniej w pierwszej połowie XIV w.

Miasto zostało założone zgodnie z zasadami średniowiecznej urbanistyki, na osnowie geometrycznej, przy zastosowaniu dwóch siatek sznurowych oraz średniowiecznych zasad kompozycji opartej o figurę kwadratu. Wytyczono prostokątny rynek, bloki zabudowy, działki budowlane oraz ulice wybiegające z narożników rynku, częściowo adaptując drogi przedlokacyjne.

Głębokość bloków przyrynkowych była parami zróżnicowana, podobnie jak występowały dwa typy działek o różnej szerokości. Dwie narożne partie miasta przeznaczono pod zlokalizowanie kościoła parafialnego i niezachowanego kościoła i klasztoru Augustianów. Na rynku krzyżowały się główne trakty handlowe Kraków – Śląsk-Wrocław oraz droga lokalna z północy na południe, łącząca Olkusz z wsiami miejskimi, Żuradą i Parczami. Ten szlak przebiegał w pobliżu osi symetrii założenia miejskiego. Uzupełnieniem sieci drożnej były ulice wybiegające z narożników rynku (w kierunku Witeradowa, Nowej Góry-Chrzanowa, Rabsztyna-Miechowa, Pomorzan- Ogrodzieńca i Starczynowa).

W omawianym okresie powstaje zabudowa gotycka:

- kamienice mieszczańskie (w znacznej części drewniane),
- kościół parafialny pod wezwaniem Św. Andrzeja, w południowo-zachodnim narożu rynku,
- kościół NMP z klasztorem Augustianów, w północno-wschodnim narożu rynku (w drugiej połowie XIV w),
- ratusz usytuowany na środku rynku.

Zabudowę miasta w kształcie prostokąta o wymiarach 200 x 300 m okalały mury obronne, początkowo obejmujące bramę miejską i obwarowania ziemne z fosą. W drugiej połowie XIV w. rozpoczęto modernizację systemu obronnego miasta, budując kamienne mury, wyposażone w prostokątne baszty. System obronny uzupełniały wieże przejazdowe z bramami przy wylotach ulic prowadzących do Krakowa i Sławkowa.

W drugiej połowie XIV w. rozpoczął się rozwój przedmieść, gdzie lokalizowano też budynki gospodarcze. Poza miastem znajdował się też kamieniołom piaskowca (Parcze), a także kopalnia i urządzenia górnicze.

W pierwszej połowie XV w., w związku z pomyślnym rozwojem gospodarczym, nastąpił dalszy rozwój miasta, w tym również jakościowy. Poza murami miasta, na Przedmieściu Sławkowskim, powstał szpital miejski, prawdopodobnie z kaplicą św. Ducha. W połowie XV w. udział zabudowy murowanej był wyższy, niż w innych miastach tej wielkości.

Pod koniec XV w. nastąpiło zachwianie prosperity górnictwa olkuskiego, a później zastój górnictwa. Sytuacja ta spowodowała na przełomie XV/XVI w zahamowanie dotychczasowego rozwoju miasta. Ze względu na brak źródeł utrzymania nastąpiło częściowe wyludnienie miasta. Z pierwszej połowy XVI w. pochodzą wzmianki o wolnych, niezabudowanych działkach, a nawet opustoszałych kamienicach przy rynku. Niezależnie od tego, w. tym czasie (1 połowa XVI w.) powstała kaplica św. Krzyża na Przedmieściu Krakowskim.

W drugiej połowie XVI w. nastąpiło ożywienie górnictwa, które przyczyniło się do ponownego rozkwitu miasta. Wzrost liczby mieszkańców i ich zamożności, spowodował ponowną zabudowę wolnych parcel i odbudowę domów w obrębie miasta lokacyjnego oraz żywiołowe budownictwo poza murami miasta.

W 1584 r. pożar zniszczył w dużym stopniu zabudowę miasta, ratusz, oba kościoły i częściowo przedmieścia. Dzięki dobrej sytuacji gospodarczej szybko odbudowano zniszczenia, co potwierdza opis zabudowy miasta z 1588 r.

Najokazalsze murowane dwu i trzypiętrowe kamienice z podcieniami usytuowane były przeważnie przy rynku. Pozostałą zabudowę w obrębie murów stanowiły przeważnie drewniane domy, rzadko kamienice.

System obronny miasta stanowił mur ze strzelnicami, trzy baszty, dwie lub trzy bramy miejskie i dwie furty oraz wał i fosa otaczające miasto.

Ponadto uległy rozbudowie obiekty użyteczności publicznej jak: ratusz i szkoła oraz sakralne: kaplica, św. Ducha, budynek klasztoru oraz kościoły parafialny i. Klasztorny. W mieście funkcjonował rurociąg zaopatrujący Olkusz w wodę

W tym okresie rozwinęły się przedmieścia: tzw. Krakowskie, Sławkowskie, Żuradzkie i „ku Pomorzanom". We wsiach należących do miasta rozwijało się osadnictwo związane z intensywną eksploatacją złóż. Do dóbr miasta, oprócz przyłączonych już wcześniej wsi: Żurady, Witeradowa i Starczynowa, dołączono Zalipie oraz część Lgoty i Niesułowic.

W 1629 r. Olkusz był najludniejszy z 71 miast ówczesnego województwa krakowskiego.

Faza 3, od połowy XVII w. do drugiej połowy XVIII w.:

Podobnie jak dla innych miast polskich, w związku ze zmianami gospodarczo-społecznymi, w drugiej połowie XVII w, rozpoczął się dla Olkusza okres regresu a potem upadku. Proces ten początkowo spowalniała stosunkowo korzystna jeszcze sytuacja w górnictwie. Później, wyczerpywanie się złóż i spadek rentowności wydobycia spowodowały regres w górnictwie, który przyczynił się do opustoszenia miasta i rozwoju przedmieść.

W 1680 r. w mieście było zaledwie 78 domów, na przedmieściach 181, a we wsiach miejskich 43 chałupy, Pożary (w 1696 r. i 1737 r.) oraz wojna północna przyczyniły się do dalszego zniszczenia zabudowy miasta i spadku liczby ludności. Sytuacja górnictwa olkuskiego po krótkotrwałej poprawie, na początku XVIII w. ostatecznie pogorszyła się, doprowadzając do zubożenia mieszczaństwa.

Faza 4, druga połowa XVIII w. do połowy XIX w.:

W drugiej połowie XVIII w. podjęte zostały działania, które miały doprowadzić do ożywienia górnictwa olkuskiego. Ożywienie gospodarcze było związane z zapotrzebowaniem na cynk i uruchomieniem kopalni galmanu „Józef" w Starym Olkuszu. Według opisów i planów miasta z początku tego okresu, system obronny miasta był w ruinie także synagoga ze szkołą. Na przedmieściach zlokalizowane były dwa cmentarze: katolicki i żydowski.

Następuje znaczący okres przekształcania zabudowy miasta. Stopniowo odbudowywano zabudowę otaczającą rynek; w 1788 r. było 41 domów. Miasto otaczały gęściej zabudowane przedmieścia: Krakowskie, Sławkowskie, Olkuskie, Żuradzie i Parczewskie. W 1791 r. w mieście i na przedmieściach znajdowało się łącznie 130 domów. Z budynków użyteczności publicznej istniał ratusz, budynek, szpitala i szkoła. W dobrym stanie znajdowały się obiekty sakralne: kościół parafialny z budynkami towarzyszącymi, kościół św. Ducha, kaplica św. Jana Chrzciciela.

Na początku XIX w. rozebrano gotycki ratusz, a następnie kościół. NMP i klasztor Augustianów oraz bramy i częściowo mury miasta. Powstaje zabudowa klasycystyczna oraz następuje regulacja linii zabudowy ulic Górniczej, Szpitalnej, Mickiewicza i Kościuszki, rozwój sieci drogowej poza najstarszymi przedmieściami.

Bodźcem dla rozwoju miasta było ustanowienie, w 1816 r., Olkusza jako siedziby powiatu. W 1826 r. wzniesiono budynek starostwa.

W ramach realizacji projektu regulacji miasta, poprowadzono ulice obwodowe otaczające miasto w miejscu zniwelowanych wałów i fos miejskich. W 1851 r. Olkusz z przedmieściami liczył 148 domów. Budowa w 1883 r. kolei i stacji w Olkuszu przyczyniła się do aktywizacji gospodarczej tego regionu i powstania fabryk wyrobów emaliowanych i gumowych. Fakt ten zapoczątkował późniejszy rozwój przestrzenny miasta poza dotychczasowym układem miejskim na południe od późniejszej linii kolejowej oraz na północ, wzdłuż dróg wybiegających promieniście z miasta.

Faza 5, druga połowa XX w. i początek XX w.:

Następuje uzupełnienie zabudowy w zasięgu miasta lokacyjnego i przedmieść oraz zabudowy nowych terenów. Powstanie dworca i linii kolejowej powoduje zagospodarowanie terenów wzdłuż drogi krakowskiej. Zespoły zabudowy pojawiły się na zachód od cmentarza, w rejonie dworca, ul. Przemysłowej, a zabudowy podmiejskiej przy ul. Skalskiej, Olewińskiej, F. Nullo, 20 Stycznia. Z 1930 r. pochodzi projekt dzielnicy Piaski, realizowany jeszcze po wojnie. We wschodniej części, zaczyna rozwijać się dzielnica przemysłowa. Na południe od linii kolejowej, w pobliżu fabryki, usytuowano osiedle Pod Czarną Górą.

3.3. Układ przestrzenny i zabudowa miasta

Obecnie układ przestrzenny miasta obejmuje:

- obszar miasta lokacyjnego,
- obszary dawnych przedmieść ograniczonych od południa przebiegiem linii kolejowej, a od północy obecną trasą drogi K4,
- obszar zabudowy położony na południe od linii kolejowej,
- obszar dawnych przedmieść położonych przy drogach wybiegających z miasta: w kierunku północnym, poza ww drogą K4.

Układ przestrzenny miasta lokacyjnego ukształtowany zasadniczo, jak już wspomniano, w pierwszej połowie XIV w., zachował swoją dyspozycję przestrzenną. Obszar starego miasta ma kształt regularnego prostokąta o bokach 200 x 300 m, ograniczonego ulicami biegnącymi wokół zewnętrznego obwodu linii dawnych murów miejskich tj. ul. Kościuszki, Mickiewicza, Górniczą i Szpitalną. Centralną część stanowi prostokątny rynek (o wymiarach 135 x 90 m).

Zmienne okresy rozwoju i upadku miasta, zgodnie z przedstawionymi fazami jego rozwoju spowodowały znaczne przekształcenia i wymianę zabudowy miasta. Większość zabudowy mieszkalnej jest późniejsza i powstała na miejscu wcześniejszych lokalizacji na zasadzie kolejnej odbudowy.

Zabudowa tworzy zwarte ciągi wzdłuż pierzei rynku oraz ulic wybiegających z narożników rynku. Domy sytuowano na wąskich działkach, a w głębi działki wznoszono wzdłuż granic zabudowę oficynową. Kamienice przyrynkowe, murowane, piętrowe charakteryzują się wyrównanym gabarytem. Przykryte są przeważnie dachami dwuspadowymi o niewielkim kącie nachylenia połaci. Budynki użyteczności publicznej usytuowane w pierzejach rynku reprezentują architekturę klasycystyczną. Zabudowę ulic wylotowych stanowią parterowe, murowane domy z sienią na osi, sytuowane na szerszych działkach.

Dominantę układu stanowi kościół parafialny z dzwonnicą wolnostojącą. Nie zachował się kościół i klasztor Augustianów oraz ratusz, które odgrywały istotną rolę w historycznej panoramie miasta.

Z systemu obronnego miasta przetrwały fragmenty murów z basztą, adaptowaną na kaplicę św. Jana Kantego.

Jak już wspomniano, rozwojowi miasta lokacyjnego towarzyszył od połowy XIV w. rozwój przedmieść, co było związane ze specyficzną podstawą rozwoju gospodarczego miasta – eksploatacją złóż rud.

Układy przestrzenne przedmieść w związku z losami miasta i prowadzoną eksploatacją złóż, ulegały zapewne częstym przekształceniom, przy zachowaniu głównych swych osi stanowiących drogi wylotowe z miasta. Fakt ten w dalszym ciągu znajduje odzwierciedlenie w układzie przestrzennym tej części miasta. Nie zachowały się natomiast obiekty sakralne i użyteczności publicznej z XV i XVI w., usytuowane na tych przedmieściach, podobnie jak nietrwała zabudowa mieszkalna. Poza zachowaniem historycznych głównych kierunków dróg, układ przestrzenny tej części miasta reprezentuje typ współczesny, wielodrożny, łącznie z enklawami osiedli wielorodzinnych. Wzdłuż wspomnianych osi bądź w ich pobliżu występuje zabytkowa zabudowa mieszkalna i użyteczności publicznej, pochodząca przeważnie z przełomu XIX i XX w.

Położoną na południe, od linii kolejowej część miasta, kształtuje znaczny obszar przemysłowo-składowy, funkcjonujący od początku XX w. i związane z nim osiedle mieszkaniowe oraz rozprzestrzeniające się wzdłuż dróg dwa pasma zabudowy: Czarna Góra i w kierunku Witeradowa. Zwraca uwagę kompozycja przestrzenna świadomie ukształtowanego układu osiedla willowego, z zachowaną częściowo zabudową mieszkalną z pierwszej połowy. XX w.

Rozwijające się niejednokrotnie już od czasów lokacyjnych, wsie położone po północnej stronie miasta, jak: Parcze, Pomorzany, Słowiki czy późniejszy przysiółek Sikorka, tworzą obecnie rozległy obszar podmiejskiej, przeważnie jednorodzinnej zabudowy oraz osiedla wielorodzinnego. Zabudowa jednorodzinna lokalizowana wzdłuż dróg wylotowych i podrzędnych tworzących układ szachownicy, wypełnia go z pozostawieniem terenów otwartych pomiędzy krzyżującymi się pasmami zabudowy. W kompozycji przestrzennej tej. części miasta odgrywa istotną rolę osiedle wielorodzinne Słowiki ze względu na swoje położenie i ekspozycję w krajobrazie.

3.4. Układy przestrzenne wsi

Układy przestrzenne wsi powstały na obszarze gminy w większości w pierwszej i drugiej fazie rozwoju osadnictwa i były lokowane na prawie niemieckim. Zachowane jeszcze na początku XIX w., reprezentowały zgodnie z badaniami (Górnisiewicz B., 1989) typy układów: wsi placowej, ulicówki, łańcuchówki, a późniejsze przysiółka. Do układów typu wsi placowej zaliczono wsie: Braciejówkę, Kosmolów, Osiek, Zederman i Żuradę. Układy typu ulicówki przedstawiały wsie: Troks, Sieniczno, Zimnodół, Niesułowice i Olewin. Grupę wsi typu łańcuchówek stanowiły Gorenice i Zawada. Uzupełnieniem struktury osadniczej wsi były przysiółki: Pazurek, Podlesie i Rabsztyn. Przekształcenia przestrzenne historycznych układów przestrzennych wsi zapoczątkowane zostały reformą z połowy XIX w. zmierzającą do likwidacji pańszczyzny i urządzania wsi wg systemu kolonijnego, przede wszystkim w dobrach rządowych i donacyjnych zaboru rosyjskiego. W tych wsiach wprowadzono nowy typ rozplanowania w rzędówki o rozluźnionej zabudowie wzdłuż uregulowanych prostolinijnych dróg. Układy pól uległy scaleniu i zgeometryzowaniu, zacierając układy pierwotne.

Geometryczne regulacje istniejących układów wsi doprowadziły do usztywnienia przebiegu głównych dróg i układów zabudowy, w małym stopniu uwzględniającego ukształtowanie terenu.

Do wsi o układach przekształconych wg systemu kolonijnego na obszarze gm. Olkusz należą: Bogucin Mały (część wsi Bogucin). Kosmolów, Osiek, Podlesie, Rabsztyn, Sieniczno, Witeradów, Zederman, Zimnodół i Żurada. We wsiach należących na początku XIX w. do dóbr szlacheckich bądź poduchownych (Troks, Braciejówka, Gorenice i Zawada), zachowały się pierwotne układy o genezie średniowiecznej oraz relikty średniowiecznych układów; łanów leśnych i niwowego. W wyniku tych procesów, na obszarze gminy występują wsie o układach przestrzennych przekształconych wg systemu kolonijnego, wsie a układach o genezie średniowiecznej, niezatartych mimo późniejszego rozwoju wzdłuż dróg. Z tej drugiej grupy w mniejszym stopniu uległy, w późniejszym okresie przekształceniom łańcuchówki (Gorenice, Zawada), gdzie, rozwój układu polegał na uzupełnianiu pierwotnie rozluźnionego układu zabudowy. Natomiast układy przysiółków rozwinęły się wzdłuż dróg, tworząc przysiółki typu ulicowego czy wielodrożnego {Rabsztyn, Pazurek).

3.5. Tradycyjna i współczesna zabudowa wsi

Tradycyjne budownictwo wsi gminy Olkusz nie doczekało, się odrębnego studium, które dostarczałoby informacji na temat zasad kształtowania form współczesnej zabudowy, nawiązujących do form tradycyjnych. W ramach prac nad studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wykonano uproszczoną analizę istniejących jeszcze zasobów budownictwa tradycyjnego, lecz bez badań archiwalnych. Jej celem było określenie istotnych cech form architektonicznych - zachowanej jeszcze - zabudowy tradycyjnej.

Tradycyjne budownictwo mieszkalne było budownictwem drewnianym, natomiast gospodarcze także drewniano-kamienne. Analizując zachowane przykłady starej zabudowy zwracano uwagę na następujące cechy, przesądzające o ich formie: kształt rzutu budynków, forma dachu, porządek elewacji i detal architektoniczny. Jednak budownictwo to uległo w latach ubiegłych tak znacznemu zniszczeniu i regresowi, że zachowane przykłady nie pozwalają określić, który typ domu mieszkalnego był bardziej rozpowszechniony.

Najstarsze relikty tradycyjnego budownictwa na obszarze objętym opracowaniem pochodzą wprawdzie z początku XX w. lecz powtarzają starsze schematy. Wyróżnić można tutaj dwa zasadnicze typy zagród [Górnisiewicz B., 1985]:

- zagroda pod jednym dachem,
- zagroda kilku budynkowa:
    - zabudowie luźnej skupionej wokół podwórza gospodarczego,
    - zabudowie częściowo połączonej typu "L", "C"; z odrębnie występującą stodołą,
    - zabudowie tworzącej okół, ze stodołą wolnostojącą.

Najstarszym zapewne typem domu jest dom szerokofrontowy – niesymetryczny, o konstrukcji zrębowej, na rzucie wydłużonego prostokąta, łączący pod jednym dachem izbę, kuchnię, sień oraz oborę. Dom nakryty jest dachem czterospadowym z okapami lub dwuspadowym. Szczyt dachu dwuspadowego jest z reguły oddzielony

od ściany. Okna prostokątne, o symetrycznym podziale, występują pojedynczo na elewacji wejściowej i czasem szczytowej. Detal ogranicza się do "rysiów" podtrzymujących okap dachu krytego pierwotnie strzechą. Domy są bielone, a późniejsze szalowane pionowo deskami.

Fot. 1,2,3. Zabudowa wsi Kosmolów, Gorenice.

Znaczne gabaryty pionowe brył, rzuty kwadratowe, zróżnicowane i przemieszane formy dachów – brak kontynuacji cech tradycyjnej formy architektonicznej.

Fot. 4,5,6. Tradycyjna zabudowa wsi na przykładzie Wiśliczki, Gorenic i Kosmolowa

Domy typu szerokofrontowego, symetryczne, także typy późniejsze z gankiem. Zachowane cechy tradycyjnej formy architektonicznej.

Jako kolejny typ występuje dom szeroko frontowy o rzucie prostokąta, symetryczny z dwoma izbami, również o konstrukcji zrębowej, przykryty dwuspadowym dachem. Okna prostokątne, pojedyncze lub zdwojone, czasem występujące też w ścianie szczytowej.

Ściany szalowano poziomo deskami lub wyprawiano szpary między belkami zrębowej konstrukcji ścian. Detal stanowią tu ozdobne nacinane deski tworzące fryz umieszczony pod okapem dachu. Typ ten z czasem rozwinął się, uzyskując podmurówkę, ganek na osi domu lub przeszkloną werandę ozdobioną motywami geometrycznymi (będącymi echem architektury uzdrowiskowej) oraz malowanie szalowanych ścian farbą olejną. Pomimo tych zmian, forma architektoniczna domu zachowała proporcje bryły i kształt dachu.

Do końca lat 60-tych forma zabudowy pozostawała w konwencji tradycyjnej. Budynki mieszkalne i gospodarcze z tych lat, coraz częściej murowane (żużlobeton, kamień, cegła) przeważnie są jednokondygnacyjne, z użytkowym poddaszem, z dwuspadowymi dachami czasem naczółkowymi o nachyleniu 35-45 stopni. Występowały nadal cechy tradycyjnego budownictwa, takie jak parterowy gabaryt budynków i horyzontalny układ bryły. Po 1970 roku powstawały przeważnie budynki daleko odbiegające od tradycyjnych form zabudowy. Występuje zabudowa o dużej kubaturze, o znacznym gabarycie pionowym na rzucie zbliżonym do kwadratu, chociaż można zauważyć pewną ewolucję form tej zabudowy. Tak, więc obok piętrowych domów, przeważnie znacznie wyniesionych ponad teren, z kopertowym dachem bądź płaskim stropodachem, występują domy o podobnym gabarycie, lecz zróżnicowanych formach dachów. Dachy dwuspadowe wyniosłe, symetryczne i niesymetryczne, często z odchylonymi połaciami kryją mieszkalne poddasza. Często stosowane są dachy o przesuniętych w kalenicy połaciach. Znaczny gabaryt pionowy bryły, zróżnicowane i przemieszane formy dachów, piwnica wyniesiona ponad poziom terenu, duża kubatura domów przy standardowej wielkości działki – spowodowały poprzez brak kontynuacji cech tradycyjnej zabudowy wsi, niekorzystną zmianę specyficznego charakteru zabudowy wsi na podmiejski.

W ostatnich latach nastąpił odwrót od obiektów o znacznym gabarycie pionowym, na rzecz domu parterowego z poddaszem użytkowym, z piwnicą częściowo wyniesioną ponad poziom terenu. Wystąpił też typ domu nawiązujący do tradycyjnych form budownictwa parterowego z dachem dwuspadowym naczółkowym krytym dachówką bądź z dachem dwuspadowym o zmniejszonym gabarycie pionowym bryły. Formy tych domów nawiązują niektórymi cechami do tradycyjnej zabudowy wsi.

Osobny typ stanowią domy w typie willi podmiejskiej, o dużej kubaturze i rozczłonkowanej bryle z zastosowaniem elementów obcych tradycji lokalnej.

3.6. Obiekty i zespoły zabytkowe

Specyficzny przebieg procesów osadniczych i rozwoju przestrzennego miasta na obszarze objętym studium, wpłynął na stan zachowania i występowanie niektórych rodzajów obiektów i zespołów zabytkowych. Wśród nich wyraźnie wyodrębnia się zespół zabytków związanych z miastem oraz zespoły ruralistyczne i obiekty występujące na terenie gminy. Na obszarze objętym studium występują: układ miejski z zespołem zabudowy, zespoły i obiekty sakralne, obiekty architektury obronnej oraz stanowiska archeologiczne obejmujące ślady kultur prehistorycznych i wczesnośredniowiecznych. Wielowiekowa dominacja gospodarcza miasta, a także znaczna wielkość własności królewskiej przy niewielkich rozmiarach własności szlacheckiej, spowodowała brak znaczących zachowań założeń rezydencjonalnych.

Ponadto zgodnie ze „Studium konserwatorskim gminy Olkusz" [A.Czyżewska-Lach i in., 1989], do zespołów i obiektów zabytkowych położonych na obszarze gminy należą:

1. Układy przestrzenne wsi: Braciejówka, Gorenice, Kosmosów, Niesułowice, Olewin, Osiek, Podlesie, Rabsztyn, Sieniczno, Zederman, Żurada, Troks, Witeradów, Zawada, Zimnodół, Stary Olkusz i Pomorzany.
2. Obiekty architektury:

- Gorenice: zespół kościoła parafialnego p.w. św. Mikołaja: kościół barokowy, 1673 r., dzwonnica, XVII/XIX w.,
- Rabsztyn: ruiny średniowiecznego górnego zamku, XIV w. oraz usytuowana poniżej rezydencja z 1 poł. XVII, od XVIII w. ruinie.

3. Zabytki budownictwa przemysłowego, obejmujące głównie ślady obiektów i urządzeń związanych z eksploatacją górniczą:
   - Gorenice: szyby kopalni (4 obiekty),
   - Niesułowice: szyby kopalni galeny i galmanu (2 obiekty),
   - Olkusz: szyby kopalni (3 obiekty), ślady płuczek rud galmanu (2 obiekty), kamieniołomy,
   - Pomorzany: szyb kopalni i płuczka galmanu,
   - Stary Olkusz: szyby kopalni galeny i galmanu i płuczki,
   - Zawada: kamieniołom
   - Żurada: szyby kopalni (3 obiekty),
4. Obiekty archeologiczne:
   - Niesułowice: osady i ślady osadnictwa średniowiecznego (4 stanowiska),
   - Gorenice: osady, punkty osadnicze, ślady osadnictwa od wczesnego, średniowiecza do nowożytnego, w tym osady: neolityczne i z okresu późnorzymskiego (15 stanowisk),
   - Zawada: szereg śladów osadniczych i osada z epoki kamienia, osada późnośredniowieczna (16 stanowisk),
   - Osiek: ślady osadnicze z epoki kamiennej i okresu rzymskiego, osada średniowieczna (12 stanowisk),
   - Stary Olkusz: grodzisko wczesnośredniowieczne (rej. zab. arch. nr A-1255/81), szyby górnicze z okresu średniowiecznego i nowożytnego (3 stanowiska),
   - Olkusz: miasto w obrębie murów obronnych, cmentarzysko nowożytne w rejonie Góry Pomorskiej,
   - Rabsztyn: zamek średniowieczny.

Ponadto w studium wskazano na rozpoznaną lokalizację węzłowych obiektów historycznego krajobrazu wsi:

- kaplice: Parcze, Żurada,
- dwory: Braciejówka, Gorenice, Niesułowice, Parcze, Rabsztyn, Sieniczno, Witeradów, Zawada, Zederman, Żurada,
- folwarki: Olewin, (Wiśliczka), Sikorka, Słowiki,
- młyny wodne: Olewin, Pazurek, Witeradów,
- karczmy: Kosmosów, Niesułowice, Pomorzany, Witeradów, Żurada.

Za zabytkowy uznano układ sieci drożnej wraz z przebiegiem linii kolejowej.

3.7. Krajobraz kulturowy

Krajobraz miejski

Krajobraz miejski Olkusza, a szczególnie Starego Miasta i Śródmieścia tworzą układ przestrzenny i zawarte w nim walory kompozycyjne, zabudowa z obiektami monumentalnymi, zespoły zieleni i tereny otwarte oraz relacje zachodzące między tymi elementami w przestrzeni. Krajobraz ten był przedmiotem szczegółowych studiów [Heczko - Hyłowa E. i in., 1983, 1985] ukierunkowanych głównie na potrzeby miejscowego planu szczegółowego śródmieścia. W wyniku przeprowadzonej waloryzacji wyodrębnione zostały obszary o krajobrazie zabytkowym i historycznym oraz współczesnym o zróżnicowanych wartościach. Z punktu widzenia potrzeb Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz, najistotniejszy wydaje się zasięg oraz położenie obszarów o najwyższych i wysokich wartościach krajobrazu zabytkowego i historycznego, a także obszary o krajobrazie współczesnym, negatywnie oddziaływującym na historyczny.

Obszary o krajobrazie pierwszego typu, charakteryzujące się kompozycją w pełni czytelną i harmonijnie nawarstwioną zabudową, obejmują rynek oraz zespół zabytkowy kościoła parafialnego.

Obszary o krajobrazie drugiego typu cechuje czytelna kompozycja i nawarstwiona zabudowa o różnym stanie zachowania. Obszary o tego typu krajobrazie dominują w obrębie starego miasta oraz występują jako enklawy w śródmieściu: park przy ul. Sławkowskiej, zespół dawnego dworu Machnickich oraz klasztoru przy ul. Szpitalnej, cmentarz przy ul.1 Maja, wzgórze Słowik z zachowanymi granicami folwarku.

Obszary o krajobrazie współczesnym negatywnie oddziaływującym na historyczny występują na obszarze śródmieścia, skupiając się: częściowo na obrzeżu starego miasta między ul. Sławkowską i ul. Mickiewicza oraz przy trasie E-22 w rejonie ul. Skalskiej i ul. F. Nullo, a także pomiędzy ul. Polną a ul. 1 Maja.

Na pozostałym obszarze, przy ulicach wylotowych o historycznym przebiegu występują, enklawy o krajobrazie historycznym czytelnej kompozycji lecz o przeobrażonej zabudowie, często zdegradowanej.

Uzupełnienie wyżej wymienionych obszarów w granicach śródmieścia stanowią obszary o krajobrazie współczesnym: neutralnym lub podporządkowanym układowi historycznemu bądź tereny otwarte. Pozostałe obszary miasta nie zostały w tym studium rozpoznane pod względem krajobrazowym.

Obszary położone na północ od trasy E-22 i na południe od linii kolejowej, charakteryzujące się stosunkowo intensywnym rozwojem zabudowy i dość czytelnym układem historycznej sieci drożnej, ocenia się jako obszary o krajobrazie współczesnym neutralnym lub w różnym stopniu dysharmonijnym. Wyjątek stanowią: osiedle willowe w rejonie ul. Piłsudskiego oraz osiedle wielorodzinne Słowiki cechujące się kompozycją jednorodną.

Krajobraz otwarty

Na zasoby krajobrazu kulturowego obszaru, gminy składa się urozmaicone ukształtowanie terenu oraz jego zróżnicowane pokrycie, obejmujące m.in. układy przestrzenne wsi poszczególnych typów wraz z towarzyszącym im rozłogami i zabytkami architektury, a także ekspozycja widokowa.

W wyniku przeprowadzonego studium krajobrazowego gminy Olkusz [Czyżewska-Lach A. i in., 1989] wskazano na walory krajobrazowe gminy, obejmujące:

- wnętrza krajobrazowe tworzone przez ukształtowanie terenu, ściany lasu, z ekspozycją wartościowych elementów krajobrazowych wsi,
- ekspozycję czynną (punkty i ciągi widokowe) w formie widoków i powierzchni ekspozycji,
- ekspozycję bierną elementów przyrodniczych i kulturowych.

Za najwartościowsze kameralne wnętrza krajobrazowe uznano wnętrze obejmujące układ przestrzenny Niesułowic, ograniczone ścianami kompleksów leśnych oraz wnętrze w rejonie Pazurka, zamknięte zboczami wzgórz i ścianami lasu.

Określono także rozległą powierzchnię wzmożonej ekspozycji towarzyszącą zamkowi w Rabsztynie oraz o mniejszym zasięgu - w rejonie wsi Gorenice i Osiek. Wskazane zostały punkty widokowe zapewniające ekspozycję wartościowych panoram wsi: Osiek, Gorenice, Rabsztyn, Troks, Braciejówka, Podlesie i Bogucin Mały.

Opracowana w 2001 r. pod redakcją Janusza Bogdanowskiego „Ochrona, rewaloryzacja i kształtowanie krajobrazu kulturowego dla województwa małopolskiego" według metody JARK- WAK tj. jednostek architektoniczno – krajobrazowych objęła ;

- określenie zasobu danego obszaru,
- waloryzację - ustalenie wartości krajobrazu oraz negatywnych zjawisk,
- wytyczne określające działania dla wytworzenia określonych stref,

Waloryzacja krajobrazu kulturowego dokonana w/w metodą dotyczyła oceny całych miejscowości w odniesieniu do podstawowych zasobów dziedzictwa kulturowego, a mianowicie; archeologii, historii, układów ruralistycznych i urbanistycznych, architektury i budownictwa, zabytków ruchomych, etnografii i krajobrazu. Wyróżniła ona VI wartości potencjalnych; I-III zabytkowe, IV współczesna, V-VI mieszane.

Krajobrazowe zasoby miasta i gminy Olkusz zostały zakwalifikowane do:

II i III - wartości potencjalnej zabytkowej – m.Olkusz i wsi Gorenice, Niesułowice, Rabsztyn i Zawada,

V i VI - wartości potencjalnej mieszanej – pozostałych wsi.

Według kategorii wartości określonych na bazie waloryzacji miasto Olkusz i wsie Gorenice, Niesułowice, Rabsztyn i Zawada to miejscowości z krajobrazem kulturowym o cechach zabytkowych, natomiast krajobraz pozostałych wsi określono jako kulturowy z zachowanymi elementami zabytkowymi.

W świetle zasobów i walorów krajobrazu kulturowego zaproponowano stopnie strefowania ochronnego oraz kierunki działań konserwatorskich. Tak więc:

- Olkusza, Niesułowic i Rabsztyna - dla fragmentów tych miejscowości o cennych, regionalnej rangi zasobach dziedzictwa i krajobrazu kulturowego, gdzie działania planistyczne czy inwestycyjne powinny uwzględniać wymogi ochrony dóbr kultury - uwzględniono ***strefę ochrony częściowej, czynnej „B".***
- Olkusza, Gorenic, Niesułowic, Olewina, Rabsztyna i Zawady - dla fragmentów tych miejscowości gdzie znajdują się obiekty i zespoły ewidencjonowane konserwatorsko, o znaczeniu w lokalnym krajobrazie; ich indywidualna ochrona wraz z przedpolem widokowym powinna stanowić zasadę działania konserwatorskiego - uwzględniono ***strefę ochrony ekspozycji i ochrony elementów" E".***
- wszystkich jednostek - gdzie występuje jakiś aspekt (cecha) dziedzictwa kulturowego wymagająca troski ochrony konserwatorskiej (np. kontynuacji cech budownictwa lub innej tradycji kulturowej o krajobrazowym wyrazie) - uwzględniono ***strefę ochrony krajobrazowej, „otuliny" zespołu czy obiektu „K".***

Określone w strefie zabiegi ochronne i kształtujące dla miejscowości;

- m. Olkusz, Niesułowice i Rabsztyna INTE – integracja ,to działania stosowane dla dużych, jednak naruszonych w pewnych zakresach walorów. Obejmują zarówno kompleksowy zakres prac konserwatorskich, jak działania inwestycyjne zapewniające przywrócenie postaci historycznej danego obszaru czy obiektu.
- Gorenice, południowo-wschodnia część Olewina (obszar zmiany nr 14), Zederman i Zimnodół RKOM – rekompozycja, to działania właściwe dla obszaru, w którym zachodzi potrzeba właściwego sąsiedztwa dla stref szczególnie cennych, bądź zakres współczesnych działań może przyczynić się do znaczącego podniesienia walorów danego terenu.

Bogucin Mały, Braciejówka, Kosmolów, Osiek, Podlesie, Sieniczno, Troks, Witeradów, Zawada i Zurada KONT - kontynuacja, to działania dla obszarów współczesnego zainwestowania, zalecające zachowanie tradycyjnych form, elementów i układów lub nawiązywanie do nich w przypadku tworzenia nowych zespołów i obiektów zagospodarowania obszarów.

W planie konserwatorskim ochrony i kształtowania zabytkowego krajobrazu dla miasta i gminy Olkusz zaproponowano na podstawie metody Jakr-Wak opr. w 2001 r. jako formę ochrony :

- **Park Kulturowy** - dla miasta Olkusz.

Jest to forma ochrony krajobrazu kulturowego, umożliwiająca zachowanie wyjątkowych wartości historyczno kulturowych w jednoczesnym ewentualnym powiązaniu z ochroną środowiska przyrodniczego. Celem jest potrzeba zachowania ciągłości tradycji krajobrazu i umożliwienie jego rozwoju zgodnie z tradycjami regionu.

- **Strefy Ochrony Konserwatorskiej SOK** - dla miejscowości Gorenice, Niesułowice, Olewin, Rabsztyn i Zawada.

To forma ochrony krajobrazu kulturowego o umiarkowanym zakresie, mająca zastosowanie na obszarach otaczających cenne obiekty, stanowiących ich otulinę lub krajobrazowy kontekst, bądź też na obszarach historycznych. Celem jest ;

1. utrzymanie określonych warunków przyrodniczych, widokowych, funkcjonalnych głównie w zakresie ochrony pola widokowego cennego zabytku,
2. uwzględnienie szerokiego kontekstu terytorialnego układu obiektów o charakterze zabytkowym, gdy zachodzi potrzeba ukazania historycznych powiązań,

3. ochrona krajobrazów cennych z punktu widzenia ochrony dóbr kultury np. tradycyjnego rozłogu pól.

– **Strefy Ingerencji Konserwatorskiej SIK** - dla miejscowości Bogucin Mały, Braciejówka, Kosmołów, Osiek, Podlesie, Sieniczno, Troks, Witeradów, Zederman, Zimnodół i Zurada.

Forma ochrony krajobrazu kulturowego, w którym występuje jakiś aspekt dziedzictwa kulturowego wymagający troski konserwatorskiej. Celem jest aspekt promocyjny, w wymiarze poczucia lokalnej tożsamości i potrzebnego w tym zakresie wsparcia służb konserwatorskich.

3.8. Istniejące i postulowane formy ochrony

Część z wymienionych w pkt. 3.6. obiektów i zespołów zabytkowych jest prawnie chroniona na mocy ustawy w dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami poprzez wpis do rejestru zabytków Województwa Małopolskiego.

I. Obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa małopolskiego (w nawiasach kwadratowych podano nowe numery rejestru dla obiektów przeniesionych do księgi rejestru woj. Małopolskiego).

w mieście Olkusz:

1. **założenie urbanistyczne, st. rej. nr 681 z 10.01.1960 – wpisane do rejestru zabytków, [A-951/M]**
2. **relikty zabudowy z XIV i XV w. usytuowane przy ul. Górniczej i Bóźniczej, [A-1283/M]**
3. **XIV i XV – wieczne relikty budynku ratusza, usytuowane w obrębie płyty rynku, [A-1284/M] z 22.11.2011 r.**
4. **relikty średniowiecznej zabudowy miejskiej, A-1507/92 z 17.11.1992 (Kat) [A-1286/M]**
5. **kościół p.w. św. Andrzeja z wyposażeniem, dzwonnica, kaplica p.w. św. Jana, otoczenie w granicach cmentarza przykościelnego, [A-950/M] st. rej. Nr 748 z 30.10.1959, A/1601/95**
6. **/dawne starostwo/ dom Rynek nr 4 – wpisany do rejestru zabytków nr A/1299/83, st. rej. Nr 748 z 30.10.1959 [A-944/M]**
7. **kamienica mieszczańska, Rynek nr 20, st. rej. nr 685 z 20.02.1960 [A-945]/M – wpisany do rejestru zabytków nr A/1597/95**
8. **kamienica mieszczańska, Rynek nr 25, st. rej. nr 684 z 20.02.1960 [A-946/M] – wpisany do rejestru zabytków nr A/1598/95**
9. **kamienica mieszczańska, Rynek nr 26, st. rej. nr 686 z 20.02.1960 [A-947/M] – wpisany do rejestru zabytków nr A/1599/95**
10. **kamienica mieszczańska, Rynek nr 29, st. rej. nr 683 z 20.02.1960 [A-948/M] – wpisany do rejestru zabytków nr A/1600/95**
11. **kamienica mieszczańska, Rynek nr 30, A-1573/94 z 30.12.1994 (Kat) [A-949/M] –-wpisany do rejestru zabytków nr A/1573/94**
12. **ruiny zamku – rejestr zabytków nr A-1292/82 z 02.11.1982 (Kat), [A-993/M]**
13. **Stary Olkusz grodzisko i relikty kościółka św. Jana – wpisany do rejestru zabytków A/1255/81 (stanowisko archeologiczne wg decyzji konserwatorskiej)**
14. **kapliczka słupowa przy kościele – rejestr zabytków nr [KR 95/61]** *(zabytek ruchomy)*

w gminie Olkusz:

RABSZTYN

1. Ruiny zamku z ok. XIV w.; granice - całe wzgórze, - nr rejestru 1292/82 z dnia 2 listopada 1982 r. Decyzja L.dz.III.5340/771/83 (Kat) **[A-993/M]**.

GORENICE

1. Kościół p.w. św. Mikołaja, dzwonnica, otoczenie, drzewostan, – nr rejestru A-336 z dnia 6 grudnia .1971 **[A-831/M]**:

WITERADÓW

1. Stanowisko archeologiczne, osada kultury przeworskiej - nr rejestru A/1517/93 z dnia 28 lutego 1993 r. – Decyzja L.dz. PSOZ-535/R/4/2/93.

II. Obiekty ujęte w ewidencji Gminnej Ewidencji Zabytków – obiekty wymienione w ust. 3.8.

III. Wykaz stanowisk archeologicznych w gminie Olkusz

Na terenie gminy Olkusz znajdują się stanowiska archeologiczne objęte bierną ochroną konserwatorską, za wyjątkiem stanowiska we wsi Witeradów, wpisanego do rejestru zabytków.

Stanowiska archeologiczne to materialne ślady działalności ludzi. W obrębie stanowiska archeologicznego grupują się zazwyczaj pozostałości licznych powstających i zamierających kolejno osad czy cmentarzysk. Stanowią one podstawowe, a często wręcz jedyne źródło wiedzy o najdawniejszej przeszłości naszych ziem. Nawet dla późniejszych czasów, poczynając od średniowiecza, wyniki badań archeologicznych stanowią cenne uzupełnienie przekazów pisanych.

W OBSZARZE ZMIANY NR 14:

MIASTO OLKUSZ:

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
1.	2.	3.	4.	5.	6.
Mazaniec-Kamyk	98-52	7	7	ślad osadniczy	Nr 21 - w miejscowości Mazaniec wczesne średniowiecze 1. uł. naczynia glinianego
	98-52	8	8	ślad osadniczy	Nr 22 - w miejscowości Mazaniec wczesne średniowiecze 1 uł. naczynia glinianego późne średniowiecze 1.uł. naczynia glinianego nowożytny 2 uł. naczyń glinianych
	98-53	48	48	ślad osadniczy	Nr 48 - w miejscowości Czarna Góra nowożytna 17w. 1. moneta miedziana

GMINA OLKUSZ

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
1.	2.	3.	4.	5.	6.
Braciejówka	97-54	1	1	ślad osadnictwa	prahistoryczny okres wpływów rzymskich
		2	2	ślad osadnictwa	epoka kamienia

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
		3	3	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		4	4	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		5	5	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		6	6	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		7	7	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		8	8	ślad osadnictwa	prahistoryczny okres
				ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
Braciejówka	97-53	16	9	pracownia kamieniarska	epoka kamienia
Gorenice (obszar zmiany nr 18)	99-53	22	10	schronisko	epoka kamienia
				schronisko	okres rzymski
				schronisko	?
		23	11	osada	kultura przeworska okres późnorzymski
		24	12	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		25	13	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
		26	14	ślad osadnictwa	neolit lub kultura łużycka
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		27	15	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				osada	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
		28	16	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		29	17	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		30	18	osada	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		31	19	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				ślad osadnictwa	kultura przeworska okres rzymski
				osada	późne średniowiecze
Gorenice (obszar zmiany nr 18)	99-53	32	20	osada	późne średniowiecze
				osada	okres nowożytny
		33	21	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		34	22	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		35	23	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		36	24	ślad osadnictwa	neolit
Kosmolów	98-54	1	25	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				ślad osadnictwa	czasy prehistoryczne okres wpł. rzymskich

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
		2	26	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		3	27	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		4	28	ślad osadnictwa	neolit
				ślad osadnictwa	kultura łużycka
				ślad osadnictwa	czasy prehistoryczne
		5	29	ślad osadnictwa	neolit
	98-53	30	30	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				ślad osadnictwa	kultura łużycka lub przeworska
Kosmolów	98-53	31	31	osada	późne średniowiecze
				osada	okres nowożytny
		32	32	osada	
		33	33	osada	/?/
		34	34	ślad osadnictwa	epoka kamienia
Niesułowice	99-53	1	35	osada	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		2	36	osada	późne średniowiecze
		3	37	osada	późne średniowiecze
		4	38	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
				osada	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
Olewin (obszar zmiany Nr 14)	98-53	35	35	ślad osadnictwa	Nr 1 w miejscowości Olewin wczesny brąz
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze 3. uł. naczyń glinianych
				ślad osadnictwa	czasy nowożytne 2. uł. naczyń glinianych
		36	36	osada	Nr 2 w miejscowości Olewin późne średniowiecze 13-15 w. 7. uł. naczyń glinianych
				osada	czasy nowożytne 3. uł. naczyń glinianych
Osiek	99-53	5	41	osada	późne średniowiecze
		6	42	ślad osadnictwa	kultura przeworska okres rzymski
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
Osiek	99-53	6	42	ślad osadnictwa	okres nowożytny
		7	43	ślad osadnictwa	epoka kamienia
	98-53	18	44	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				osada	wczesne średniowiecze
				osada	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		19	45	osada	wczesne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		20	46	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
				osada	późne średniowiecze
				osada	okres nowożytny

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
		21	47	osada /?/	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		22	48	ślad osadnictwa	epoka kamienia - neolit
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
		23	49	ślad osadnictwa	epoka kamienia - mezolit /?/
		24	50	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		25	51	ślad osadnictwa	kultura przeworska okres rzymski
		26	52	osada	późne średniowiecze
				osada	okres nowożytny
Podlesie	97-53	10	53	osada /?/	epoka kamienia
		11	54	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		12	55	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
				osada	okres nowożytny
		13	56	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		14	57	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		15	58	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				osada	późne średniowiecze
				osada	okres nowożytny

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
Rabsztyn	97-53	5	59	zamek murowany	późne średniowiecze i okres nowożytny
				ruiny zamku	okres nowożytny
	97-53	6	60		późne średniowiecze i okres nowożytny
		7	61	osada	późne średniowiecze
				osada	okres nowożytny
		8	62	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
				osada	późne średniowiecze
				osada	okres nowożytny
		9	63	osada	późne średniowiecze
Rabsztyn	97-53	9	63	osada	okres nowożytny
Sieniczno	98-53	37	64	ślad osadnictwa	epoka kamienia
Troks	97-53	17	65	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
		18	66	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
		19	67	osada	późne średniowiecze
		20	68	ślad osadnictwa	późne średniowiecze lub okres nowożytny
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		21	69	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		22	70	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
Witeradów	98-53	5	71	osada	późne średniowiecze

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		6	72	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		7	73	osada	wczesne średniowiecze
				osada	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		8	74	ślad osadnictwa	epoka kamienia
Witeradów	98-53	8	74	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
		9	75	osada	wczesne średniowiecze
				osada	późne średniowiecze
				osada	okres nowożytny
		10	76	ślad osadnictwa	epoka kamienia - neolit
		11	77	osada lub cmentarzysko	okres rzymski
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze lub okres nowożytny
		12	78	osada	wczesne średniowiecze
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		13	79	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				osada	wczesne średniowiecze

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
				osada	późne średniowiecze
				osada	okres nowożytny
		14	80	osada	wczesne średniowiecze
				osada	późne średniowiecze
				osada	okres nowożytny
		15	81	ślad osadnictwa	okres rzymski
				osada	wczesne średniowiecze
				osada	późne średniowiecze
Witeradów	98-53	15	81	ślad osadnictwa	okres nowożytny
		16	82	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		17	83	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
Zederman	98-53	29	84	ślad osadnictwa	epoka kamienia – neolit /?/
	99-54	96	85	ślad osadnictwa	epoka kamienia
	98-54	114	86	ślad osadnictwa	epoka kamienia
Zawada (obszar zmiany nr 18)	99-53	8	87	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
		9	88	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				osada	późne średniowiecze
		10	89	ślad osadnictwa	epoka kamienia

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
				ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		11	90	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
		12	91	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		13	92	ślad osadnictwa	epoka kamienia
Zawada (obszar zmiany nr 18)	99-53	14	93	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		15	94	osada	późne średniowiecze
		16	95	ślad osadnictwa	neolit
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
		17	96	osada	neolit
				osada	okres późnorzymski
		18	97	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		19	98	ślad osadnictwa	epoka kamienia
		20	99	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				ślad osadnictwa	okres prahistoryczny lub wczesne średniowiecze
		21	100	ślad osadnictwa	epoka kamienia
	99-54	94	101	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				ślad osadnictwa	kultura przeworska okres wpł. rzymskich

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
		95	102	ślad osadnictwa	średniowiecze
Zimnodół	98-53	27	103	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		28	104	osada	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
Żurada	98-53	1	105	skarb monet	późne średniowiecze
Żurada	98-53	2	106	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
		3	107	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				osada	okres rzymski
				osada	wczesne średniowiecze
		4	108	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
	98-52	9	109	osada /?/	okres wpływów rzymskich
				osada	wczesne średniowiecze
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
		10	110	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				ślad osadnictwa	neolit /?/
				ślad osadnictwa	okres rzymski
		11	111	ślad osadnictwa	okres rzymski
				osada /?/	późne średniowiecze

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
				osada /?/	okres nowożytny
		12	112	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
		13	113	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
				ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze lub okres nowożytny
		14	114	osada	późne średniowiecze
				osada /?/	okres nowożytny
		15	115	osada	późne średniowiecze
Żurada	98-52	15	115	osada /?/	okres nowożytny
		16	116	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze
		17	117	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
		18	118	osada	wczesne średniowiecze
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		19	119	osada	późne średniowiecze
				ślad osadnictwa	okres nowożytny
		20	120	ślad osadnictwa	epoka kamienia
				osada	okres rzymski
				osada	wczesne średniowiecze
				osada	późne średniowiecze
		21	121	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze

Miejscowość nr obszaru	Nr obszaru	Nr na obszarze	Nr stanowiska na rysunku studium	Funkcja	Chronologia
				ślad osadnictwa	późne średniowiecze
		22	122	ślad osadnictwa	epoka kamienia

Poza aktualnym rejestrem zabytków województwa małopolskiego znalazło się szereg obiektów i zespołów zabytkowych o dużych wartościach. Zostały one zaproponowane przez Miejskiego Konserwatora Zabytków w Olkuszu do objęcia ich ochroną konserwatorską na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków – poniżej obiekty z Gminnej Ewidencji Zabytków:

I. Bogucin Mały
Nie występuje

II. Braciejówka
1. d. przedszkole, budynek drewniany nr 81
2. budynek mieszkalny drewniany nr 103
3. budynek mieszkalny drewniany nr 106
4. kapliczka „na górce”
5. dzwonnica

III. Gorenice
1. budynek mieszkalny, Krakowska 17
2. budynek drewniany, ul. Kochmańska 46
3. budynki gospodarcze dawnego dworu
4. budynek drewniany – d. organistówka, ul. Leśna 3
5. budynek drewniany, ul. Leśna 4

IV. Kogutek
Nie występuje

V. Kosmolów
1. kapliczka św. Floriana z 1799 r.
2. słup milowy 1642 r.
3. słup kamienny z 1892 r. przy drodze polnej do Troksa
4. słup kamienny przy drodze do Olkusza
5. kapliczka z 1801 r. przy domu nr 113
6. dom drewniany nr 113
7. dom drewniany nr 120
8. dom drewniany nr 40
9. kuźnia przy domu nr 54

VI. Niesułowice
1. kapliczka przy drodze do dworu
2. dom mieszkalny drewniany – ul. Galicyjska 99

VII. Olewin

1. kapliczka murowana z 1857 r.
2. dom drewniany – domek myśliwski na dz. nr 673

VIII. Osiek

1. dom drewniany nr 81
2. dom drewniany nr 112
3. dom drewniany z 1899 r. nr 121

IX. Pazurek

1. dom mieszkalny nr 35

X. Podlesie

1. dom drewniany nr 20
2. dom drewniany nr 21
3. dom drewniany nr 54
4. dom drewniany nr 65

XI. Rabsztyn

1. d. dwór
2. zabudowania gospodarcze d. dworu
3. murowane ogrodzenie d. dworu
4. chałupa
5. leśniczówka z budynkami gospodarczymi

XII. Sieniczno

1. stary młyn
2. dawna gospoda „u Chwasta”
3. dom drewniany nr 2
4. dom drewniany nr 4
5. dom drewniany nr 26

XIII. Troks

Nie występuje

XIV. Wiśliczka

Nie występuje

XV. Witeradów

1. budynek mieszkalny nr 38
2. budynek mieszkalny nr 191
3. budynek mieszkalny nr 202
4. budynek mieszkalny nr 204
5. budynek mieszkalny nr 216
6. budynek mieszkalny nr 268
7. kuźnia przy budynku nr 260
8. młyn wodny z mieszkaniem i bud. gospodarczymi

XVI. Zadole Kosmolowskie
Nie występuje

XVII. Zawada
1. dom drewniany nr 32
2. dom drewniany nr 40

XVIII. Zederman

XIX. Zimnodół
1. chałupa drewniana nr 154

XX. Żurada
1. kapliczka św. Stanisława w lesie
2. kapliczka przy drodze do Chrzanowa
3. dom drewniany nr 8
4. stodoła drewniana przy domu nr 8
5. dom drewniany nr 36

XXI . Olkusz (*numeracja i ułożenie w m. Olkusz została zmodyfikowana i z uwagi na wiele zabytków nie wskazano miejsc zmiany na liście a jedynie wykreślenie obiektu lub dopisanie do wcześniejszej listy obiektów chronionych*)
1. kapliczka drewniana przy ul. Cegielnianej
2. kapliczka murowana św. Barbary, ul. Długa
3. kapliczka słupowa z 1893r. ul. Długa
4. dom drewniany, ul. Długa 33
5. dawny warsztat ślusarski, ul. Długa
6. dom drewniany, ul. Długa 98
7. willa, ul. Dworska 15
8. willa, ul. Dworska 21 (dz. 2944)
9. dom drewniany, ul. Dworska 26
10. dom drewniany, ul. Dworska 32
11. kamienica ul. Floriańska 1
12. kamienica ul. Floriańska 2
13. szkoła rzemieślnicza ul. Górnicza 12
14. drukarnia, dom mieszkalny, ul. Górnicza 13
15. dawna szkoła powszechna ul. Górnicza 14
16. dom murowany, ul. Jasna 18
17. kapliczka słupowa, ul. Jasna
18. dom drewniany w zagrodzie, ul. Jasna 64
19. chałupa, ul. Jasna 63
20. kamienica, ul. Jana Kantego 2
21. szkoła podstawowa ul. Jana Kantego 5
22. dom, ul. Króla Kazimierza Wielkiego 11
23. dom, ul. Króla Kazimierza Wielkiego 13
24. Bank, ul. Króla Kazimierza Wielkiego 15
25. dom, ul. Króla Kazimierza Wielkiego 23
26. dom, ul. Króla Kazimierza Wielkiego 25

27. dom, ul. Króla Kazimierza Wielkiego 27
28. stary młyn, ul. Króla Kazimierza Wielkiego 32
29. dom, ul. Króla Kazimierza Wielkiego 34
30. dom, ul. Króla Kazimierza Wielkiego 39
31. dom, ul. Króla Kazimierza Wielkiego 44
32. willa, ul. Króla Kazimierza Wielkiego 62
33. cmentarz katolicki i prawosławny „stary" ul. Króla Kazimierza Wielkiego
34. willa, ul. Kolejowa 10
35. cmentarz żydowski „stary", ul. Kolorowa
36. kamienica, ul. Krakowska nr 1
37. kamienica, ul. Krakowska nr 4
38. kamienica, ul. Krakowska nr 6
39. kamienica, ul. Krakowska nr 8
40. kamienica, ul. Krakowska nr 16
41. kamienica, ul. Krakowska nr 18
42. cmentarz „nowy" - kwatera wojskowa z I wojny, ul. Kruszcowa
43. cmentarz „nowy" - kwatera wojskowa z II wojny żołnierzy radzieckich, ul. Kruszcowa
44. willa, ul. 29 Listopada 15
45. willa, ul. 29 Listopada 19
46. kapliczka przy ul. 29 Listopada
47. nadleśnictwo, ul. Łukasińskiego 3
48. willa, ul. Łukasińskiego 4
49. starostwo powiatowe, ul. Mickiewicza 2
50. kamienica, ul. Mickiewicza 10
51. kamienica, ul. Mickiewicza 12
52. willa gen. Buchowieckiego, ul. Mickiewicza 14
53. cmentarz żydowski „nowy" ul. Ołowiana
54. chałupa drewniano murowana. ul. Parcze 25
55. dom drewniany, ul. Parcze 38
56. dom drewniany, ul. Parkowa 4
57. dom drewniany, ul. Parkowa 7
58. willa, ul. Piłsudskiego 4
59. kamienna figura Chrystusa, ul. Podgrabie dz.nr 167/3
60. dom drewniany, ul. Pomorska 4
61. stacja trafo, ul. Rabsztyńska
62. urząd miejski, Rynek nr 1
63. urząd miejski, Rynek nr 2
64. urząd miejski, Rynek nr 3
65. kamienica mieszczańska, Rynek nr 5
66. dom, Rynek nr 6
67. dom, Rynek nr 7
68. dom, Rynek nr 8
69. dom, Rynek nr 9
70. dom, Rynek nr 10
71. dom, Rynek nr 11
72. kamienica mieszczańska, Rynek nr 12
73. kamienica mieszczańska, Rynek nr 16
74. kamienica mieszczańska, Rynek nr 17

75. kamienica mieszczańska, Rynek nr 18
76. kamienica mieszczańska, Rynek nr 19
77. kamienica mieszczańska, Rynek nr 21
78. kamienica mieszczańska, Rynek nr 22
79. kamienica mieszczańska, Rynek nr 23
80. kamienica mieszczańska, Rynek nr 24
81. kamienica mieszczańska, Rynek nr 27
82. kamienica mieszczańska, Rynek nr 28
83. kapliczka murowana przy ul. Sikorka
84. dom drewniany, ul. Składowa 7
85. dworzec kolejowy – budynek główny, ul. Składowa
86. budynek dworcowy, ul. Składowa 8 willa, ul. Skwer 1
87. willa, ul. Skwer 3
88. dom, ul. Sławkowska 6
89. stacja trafo przy ul. Sławkowskiej
90. kopiec Kościuszki, ul. Sławkowska
91. plebania ul. Szpitalna 1
92. dom ul. Szpitalna 18
93. budynek centrum kultury ul. Szpitalna 32
94. dworek, galeria BWA ul. Szpitalna 34
95. baszta przy ul. Szpitalnej
96. miejskie mury obronne
97. dawna poczta ul. Szpitalna 44
98. dom drewniany, ul. Wiejska 51
99. dom drewniany, ul. Wiejska 55
100. willa, ul. Witeradowska 4
101. willa, ul. Witeradowska 15
102. kamienica, ul. Żuradzka nr 1
103. kamienica, ul. Żuradzka 2
104. Muzeum Pożarnictwa, ul. Floriańska

Potrzeba ochrony całości krajobrazu miejskiego Olkusza, jako zabytkowego, a nie tylko poszczególnych obiektów i zespołów zabytkowych, spowodowała wysunięcie szczegółowych propozycji zakresu ochrony i kierunku działań w formie stref ochronnych [Heczko-Hyłowa E. i in., 1983]:

Strefa A - ochrony rezerwatowej:

- zasady działania: ochrona rozplanowania, zabudowy i krajobrazu oraz zachowanie tradycyjnych funkcji, a także pełna: ochrona autentycznej substancji,
- zasięg: obszar staromiejski w granicach ul. Górniczej, Kościuszki, Szpitalnej, Mickiewicza; park poduchacki z zespołem ul. Gęsiej, zespół klasztorny z dworem Machnickich, zabudowę dawnego przedmieścia Krakowskiego, zespół d. hotelu przy ul. 1-go - Maja, stary cmentarz.

Strefa B - ochrony częściowej:

- zasady działania: ochrona rozplanowania, skali i gabarytów zabudowy, krajobrazu, dążenie do utrzymania tradycyjnych funkcji, dopuszczalna wymiana substancji,
- zasięg: zespół zabudowy przy ul. Górniczej, zespół szkolny przy ul. J. Kantego, teren d. przedmieścia olkuskiego, zabudowa tradycyjna przy ul. Kościuszki, F. Nullo, 20 Stycznia, Witeradowskiej, 1-Maja, plac dworcowy, ul. Przemysłowa, dawny odcinek drogi krakowskiej oraz częściowo ul. Słowackiego, Olewińska.

Strefa E - ochrony elementów:

- zasady działania: zachowanie wartościowych elementów rozplanowania, zabudowy, (zabudowy i skali), charakteru krajobrazu, dopuszczalna wymiana substancji.

Strefa K - ochrony krajobrazu i zabezpieczenie otuliny stref A, B, E;

- powołanie tej strefy ma na celu umożliwienie ekspozycji starego układu i zachowanie jego dominacji w krajobrazie.

Strefy E i K stanowią otoczenie starego miasta i jego historycznych przedmieść pomiędzy linią kolejową a trasą. E-22, zaś enklawy strefy E położone są również przy ulicach wylotowych z miasta, stanowiących historyczną sieć drożną.

Ze względu na dotychczasowy niewielki zakres ochrony zasobów wiejskiego dziedzictwa kulturowego gminy Olkusz, w ramach "Studium konserwatorskiego gminy Olkusz [Czyżewska-Lach i in., 1989 r.], wysunięto propozycje wprowadzenia następujących form ochrony konserwatorskiej i zasad działania:

1) **Strefy ochrony konserwatorskiej:**

- Strefa A pełnej ochrony konserwatorskiej:
  - zasady działania: priorytet wymagań konserwatorskich, wymóg uzgodnień podejmowanej działalności inwestycyjnej z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, konieczność sporządzania opracowań planistycznych i rewaloryzacyjnych, zasada dobrej kontynuacji miejscowej tradycji architektonicznej,
  - zasięg: układy zabudowy wsi Żurada, Witeradów, Gorenice, Osiek, Podlesie, Braciejówka, Troks, Bogucin Mały, Pomorzany, Niesułowice, Zawada, Rabsztyn (z zespołem folwarcznym) oraz obiekty architektury wypisane do rejestru zabytków, zabytkowe obiekty przemysłowe, węzłowe obiekty krajobrazu kulturowego (pkt 3.6.),
- Strefa B pośredniej ochrony konserwatorskiej:
  - zasady działania: utrzymanie zasadniczych elementów rozplanowania układu, istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy,
  - zasięg: układy zabudowy wsi Zimnodół, Zederman, Sieniczno, Kosmolów, Wiśliczka, Olewin, Pazurek, Stary Olkusz.
- Strefa E ochrony najwartościowszych przed pól ekspozycji bierne i czynnej zespołów zabytkowych:
  - zasady działania: częściowy zakaz zabudowy bądź ograniczenie gabarytów nowej zabudowy,
  - zasięg: przedpola wsi Osiek i Zimnodół w ich granicach, przedpole zamku w Rabsztynie, przedpole wsi Gorenice.
- Strefa K ochrony najwartościowszych wnętrz krajobrazowych:
  - obowiązuje: zakaz wprowadzania elementów deprecjonujących walory krajobrazowe, a w procesie lokalizacyjnym opracowanie studium krajobrazowego,
  - obejmuje: wnętrze krajobrazowe wsi Niesułowice i Pazurek.
- Strefa W ochrony archeologicznej:
  - obowiązuje: wymóg uzgodnień w procesie realizacji inwestycji z Wojewódzkim Konserwatorem d/s zabytków archeologicznych,
  - obejmuje: obszar potencjalnych badań archeologicznych.

Pozostałe działania:

- objecie obszarów najwartościowszych, wsi opracowaniami planistycznymi i rewaloryzacyjnymi,
- opracowanie "wzornika" typów zabudowy regionalnej i jej współczesnych modyfikacji,

- w planie konserwatorskim ochrony i kształtowania zabytkowego krajobrazu dla miasta i miny Olkusz na podst. Opracowanej metody Jark-Wak (Bogdanowski J., 2001r.), zaproponowano **Park Kulturowy** dla miasta Olkusz.

3.9. Wartości kulturowe i krajobrazowe miasta i gminy Olkusz

Olkusz powstał w średniowieczu jako ośrodek przemysłowy, stając się centrum górnictwa kruszcowego i hutnictwa w Polsce. Miasto stanowiło również twierdzę królewską w systemie obronnym Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Bogactwo miasta sprzyjało kompleksowej realizacji planu lokacyjnego, przez co stało się wzorcową realizacją, czytelną obecnie. Kompozycja układu urbanistycznego miasta podporządkowana była przyjętym w średniowieczu zasadom geometrii i modułowi. Wykazuje także wg Z. Beiesdorfa związki z estetyką średniowieczną w zakresie architektury i urbanistyki, przez zastosowanie figury kwadratu jako zasady kompozycyjnej układu. Plan miasta nawiązuje również do regularnych, prostokątnych, idealnych planów miast włoskich i południowo-francuskich powstałych ok. poł. XIII w. Miasto stanowi, zatem przykład miasta idealnego – realizującego prawidłowości geometryczne i treści ideowe, jakie w czasach średniowiecznych wiązano z doskonałym układem miejskim [Beiesdorf Ż., Zgrzebnicka J., l972].

Cennym współczesnym założeniem urbanistycznym Olkusza jest: zrealizowany w XIX w. pierścień ulic obwodowych jako alei z szeregiem obiektów zabudowy dawnych przedmieść, tworzących pokrewną w skali i wyrazie architektonicznym otulinę zespołu staromiejskiego.

Mimo zmiennych okresów prosperity i regresu miasto zachowało ślady swojej bogatej przeszłości nie tylko w formie układu przestrzennego, lecz także obiektów i zespołów zabudowy oraz. śladów działań gospodarczych i osiągnięć technicznych. Kościołowi parafialnemu, pod względem rozmachu i walorów architektonicznych obszernego, halowego wnętrza, nie dorównuje żadna inna realizacja na terenie Małopolski z pierwszej połowy XIV w. [Chrzanowski T., Kórnicki M., 1971]. Wśród-zabudowy z przełomu XIX/XX. w. utrwalonej w wyglądzie miasta, zwracają uwagę przykłady architektury municypalnej z XIX w., będącej wyrazem zamożności i dumy lokalnych władz (budynek dawnego starostwa).

Cenny jest położony w granicach miasta Stary Olkusz jako zespół dawnej osady górniczej i terenów górniczych, ze śladami szybów kopalni oraz unikalnych urządzeń górniczych (sztolnie Pilecka i Ponikowska), stanowią one przykład, prowadzonej od wczesnego średniowiecza, działalności górniczej.

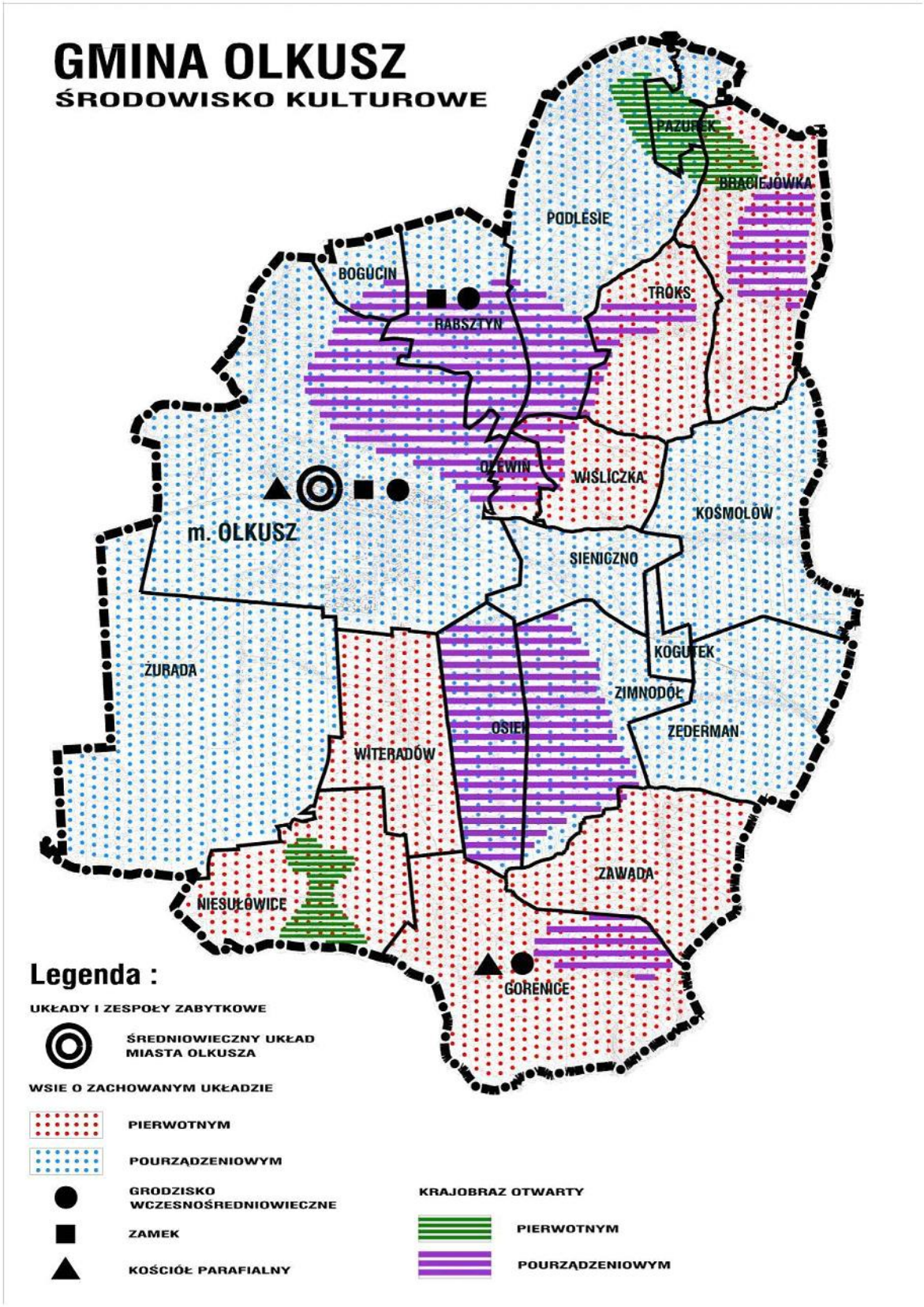
GMINA OLKUSZ
ŚRODOWISKO KULTUROWE
PAZURKI
BRACIEJÓWKA
PODLESIE
BOGUCIN
RABSZTYN
TROKS
OLEWIN
WIŚLICZKA
KOŚMOLÓW
m. OLKUSZ
SIENICZNO
KOGUTEK
ŻURADA
ZIMNODOŁ
OSIEK
ZEDERMAN
WITERADÓW
ZAWADA
NIESUŁOWICE
GORENICE
Legenda :
UKŁADY I ZESPOŁY ZABYTKOWE
ŚREDNIOWIECZNY UKŁAD MIASTA OLKUSZA
WSIE O ZACHOWANYM UKŁADZIE
PIERWOTNYM
POURZĄDZENIOWYM
GRODZISKO WCZESNOŚREDNIOWIECZNE
ZAMEK
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
KRAJOBRAZ OTWARTY
PIERWOTNYM
POURZĄDZENIOWYM

Układy przestrzenne wsi gminy Olkusz posiadają wartości zabytkowe i krajobrazowe, ze względu na stan zachowania struktury przestrzennej, niwy siedliskowej i układu pól, zespołów zabudowy. Wsie Braciejówka, Gorenice, Troks, to zabytkowe zespoły ruralistyczne o zachowanym układzie pierwotnym wraz z reliktami rozłogu pól i zabudowy.

Podobne wartości reprezentują układy przestrzenne wsi Niesułowice, Olewin, Zawada, chociaż bez reliktów tradycyjnej zabudowy. Zabytkowe zespoły ruralistyczne, lecz o zachowanym układzie pourządzeniowym łącznie z rozłogiem pól, stanowią wsie: Kosmołów, Osiek, Podlesie, Rabsztyn, Sieniczno, Zederman, Żurada, Witeradów, Zimnodół i Pomorzany. W części tych wsi, jak: Osiek, Podlesie, Witeradów i Pomorzany zachowały się relikty tradycyjnej zabudowy.

Kościół w Gorenicach jest zabytkiem małopolskiej architektury sakralnej z epoki baroku i stanowi przykład typowej wiejskiej świątyni z tego okresu.

Na uwagę zasługuje zamek w Rabsztynie, stanowiący ogniwo szczególnej grupy warowni Jury Krakowsko – Częstochowskiej. W XIV w. niewielka warownia państwowa, później rozbudowana a następnie zrujnowana, stanowi obecnie cenny element krajobrazu kulturowego tej części gminy. Kompleks jest obecnie własnością Gminy Olkusz, administrowaną przez Ośrodek Kultury w Olkuszu. W rewitalizacji zamku czynnie uczestniczą: Stowarzyszenie Zamku Rabsztyn oraz Bractwo Rycerskie Kruk. Od szeregu lat na zamku prowadzone są prace rekonstrukcyjne i zabezpieczające, polegające między innymi na odgruzowywaniu, usuwaniu zbędnej roślinności. W 2009 r. na zlecenie Urzędu Miasta i Gminy Olkusz opracowana została koncepcja zagospodarowania wzgórza zamkowego: „Rabsztyn Wzgórze Zamkowe. Projekt zagospodarowania terenu. Koncepcja" (listopad 2009). W opracowaniu tym założono częściową rekonstrukcję zamku wraz z odtworzeniem zewnętrznych fortyfikacji ziemnych oraz zagospodarowaniem wzgórza zamkowego. W ramach zagospodarowania wzgórza przewidziano między innymi lokalizację: toru łuczniczego, majdanu, amfiteatru czy pola namiotowego.

Do obszarów o najwyższych wartościach krajobrazowych należą, zarówno obszary o krajobrazie miejskim, jak i otwartym. Są to obszary o najwyższych: wartościach krajobrazu zabytkowego – Stare Miasto i część Śródmieścia Olkusza oraz – najwartościowsze na obszarze gminy kameralne wnętrza krajobrazowe wsi Niesułowice i Pazurek.

4. STOSUNKI LUDNOŚCIOWE

4.1. Ludność

Miasto i gmina Olkusz liczyła w 1994 r. - 52.929 mieszkańców, a w 2005 r. – 50.314 mieszkańców, w tym miasto Olkusz – odpowiednio 40.502 i 37.616 osób. Wskaźnik feminizacji w 1999 r. kształtował się na poziomie 103,6 oraz 105,9 – w 2005 r.

Wielkość wsi gminy jest znacznie zróżnicowana, najmniejszymi wsiami są Kogutek – 76, Rabsztyn i Wiśliczka – po 134 osoby oraz Pazurek –137 osób, a największą Osiek – liczący 1630 mieszkańców.

Wsi o liczbie mieszkańców do 400 osób jest siedem (Kogutek, Rabsztyn, Pazurek, Olewin, Podlesie, Bogucin Mały i Wiśliczka). Kolejną grupę wsi o wielkości wahającej się od 500 do 1000 mieszkańców stanowią wsie: Niesułowice, Sieniczno, Trosk, Zawada, Zimnodół, Braciejówka i Witeradów.

Grupę wsi największych tworzą Kosmolów, Zederman, Gorenice, Żurada i Osiek, o liczbie mieszkańców w przedziale 1000 – 1600 osób.

Rozwój ludności miasta i gminy Olkusz

Rok	Liczba ludności		
	Ogółem	Miasto Olkusz	Gmina
1978	38 758	26 775	11 983
1985	46 701	33 880	12 821
1987	50 700	37 700	13 000

1989	53 029	40 768	12 261
1990	53 310	41 030	12 281
1991[1)]	52 567	40 341	12 226
1992[2)]	52 929	40 478	12 451
1993[2)]	53 035	40 681	12 354
1994[2)]	52 967	40 502	12 465
	53 015[3)]	40 516	12 499[3)]
1995	53 647	41 102	12 545
1996	53 613	40 937	12 676
1997	53 637	40 923	12 714
1998	53 415	40 687	12 728
1999	52 566	39 916	12 650
2000	51 579	39 060	12 519
2001	51 399	38 878	12 521
2002	50 720	38 173	12 547
2003	50 457	37 894	12 563
2004	50 366	37 696	12 670
2005	50 314	37 616	12 698

[1)] według stanu na 26.07.1991
[2)] wg Urzędu Miasta i Gminy Olkusz
[3)] wg „Statystyki gmin woj. Katowickiego" WUS, Katowice
[4)] wg stanu na 31.12.1995

Dane: WUS Kraków

Rok	Liczba ludności		
	Ogółem	Miasto Olkusz	Gmina
2011	50 054	36 908	13 146

Wg stanu na 31.12.2011r.

Dane: z Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta i Gminy w Olkuszu

Rozwój ludności gminy Olkusz wg. poszczególnych jednostek osadniczych

Sołectwa	Liczba ludności					
	1978	1985[1)]	1992[2)]	1993[2)]	1994[2)]	2005[3)]
1. Bogucin Mały	305	364	373	369	387	389
2. Braciejówka	869	988	832	819	833	871
3. Gorenice	1 362	1 418	1 352	1 349	1 349	1 352
4. Kosmolów	1 008	1 075	1 206	1 217	[x]1 213	1 056
5. Niesułowice	553	604	558	566	568	552
6. Olewin	295	370	247	243	[xx]249	276
7. Osiek	1 282	1 331	1 455	1 487	1 551	1 630
8. Pazurek	155	194	158	156	157	137
9. Podlesie	338	395	323	324	320	333
10. Rabsztyn	248	285	146	140	143	134
11. Sieniczno	556	605	542	537	558	613
12. Troks	571	647	560	554	576	571
13. Witeradów	1 055	995	991	982	979	941
14. Zawada	598	632	609	608	620	628
15. Zederman	1 166	1 205	1 300	1 318	1 285	1 324
16. Zimnodół	606	643	686	684	679	719
17. Żurada	1 013	1 070	997	1 001	998	1 099
18. Kogutek						76
19. Wiśliczka						134
Ogółem gmina	**11 983**	**12 821**	**12 335**	**12 354**	**12 465**	**12 835**

[1)] Dane wg aktualizacji materiałów wejściowych do miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego, 1988.
[2)] [3)] według Urzędu Miasta i Gminy Olkusz
[x]) z Kogutkiem
[xx]) Wiśliczka

Rozwój ludności gminy Olkusz wg. poszczególnych jednostek osadniczych - c.d.

Sołectwa	Liczba ludności					
	2011	-	-	-	-	-
1. Bogucin Mały	452					
2. Braciejówka	819					
3. Gorenice	1332					
4. Kosmolów	1035					
5. Niesułowice	551					
6. Olewin	286					
7. Osiek	1 726					
8. Pazurek	145					
9. Podlesie	320					
10. Rabsztyn	134					
11. Sieniczno	700					
12. Troks	575					
13. Witeradów	975					
14. Zawada	617					
15. Zederman	1364					
16. Zimnodół	706					
17. Żurada	1 139					
18. Kogutek	76					
19. Wiśliczka	134					
Ogółem gmina	**13 146**					

Wg stanu na 31.12.2011r.
Dane: z Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta i Gminy w Olkuszu.

Rozwój ludności gminy Olkusz wg. poszczególnych jednostek osadniczych - c.d.

Mlasto	Liczba ludności					
	2011	-	-	-	-	-
Dzielnica Mazaniec – Kamyk:	**794**	-	-	-	-	-
Ul. Mazaniec	214	-	-	-	-	-
Ul. Mazaniec-Boczna	77	-	-	-	-	-
Kamyk	194	-	-	-	-	-
Czarnogórska	243	-	-	-	-	-
Parkowa	26	-	-	-	-	-
Krucza Góra	40	-	-	-	-	-

Wg stanu na 31.12.2011r.
Dane: z Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta i Gminy w Olkuszu.

Z ww. danych wynika, że w okresie 15 lat (1978-1993) liczba stałych mieszkańców miasta i gminy wzrosła z 38 758 do 53 035 osób, tj. o 14 277 osób (39%). Wzrost ten uzyskano zasadniczo w latach 1978-1990. Po 1990 roku występuje stan stabilny liczby ludności, a nawet w porównaniu lat 1993 i 1994 liczba ludności wykazuje niewielki spadek. Od roku 1995 następuje systematyczne zmniejszanie się liczby ludności m. i gm. Olkusz do 50.314 w 2005 roku. Należy zauważyć, że struktura tego procesu inaczej przedstawia się w mieście i wsiach gminy.

Największy przyrost liczby ludności miasta uzyskano w latach 1978-1990 z 26775 do 41030 osób, tj. o 14 255 osób (53%). W latach 1990-1991 po znacznym spadku ludności miasta, występuje stan stabilny z niewielką tendencją wzrostową do 1995 r., a w ostatnim 10-leciu ma miejsce zjawisko depopulacji tj. spadku ludności o 3.486 osób tj. z 41.102 do 37.616 osób.

Liczba ludności wsi gminy wzrastała w latach 1978-1987 od 11 983 do 13 000 osób tj. o 1017 (8%). Po latach 1988-89, kiedy nastąpił największy spadek ludności odnotować należy stan stabilny z niewielkimi wahaniami oscylującymi od 20 do 130 osób rocznie wzrostu bądź spadku liczby ludności. W efekcie tych zmian liczba ludności gminy osiągnęła w 2005 roku –12.698 mieszkańców.

Według danych Urzędu Miasta i Gminy Olkusz dotyczących ludności poszczególnych wsi – w latach 1994-2005 wystąpił przyrost rzeczywisty ludności w 11 wsiach łącznie w ilości 539 osób, równocześnie 8 wsi wykazało zmniejszenie ludności łącznie o 169 osób. Wsiami o największym przyroście ludności były Żurada, Osiek, Sieniczno. W Bogucnie Małym i Gorenicach odnotowano stagnację w rozwoju ludności, natomiast największa depopulacja miała miejsce w Kosmolowie.

Głównymi czynnikami zmian liczbowych i strukturalnych są ruchy naturalne i migracyjne.

Ruch naturalny ludności miasta i gminy Olkusz w liczbach bezwzględnych

Lata	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Przyrost naturalny w ‰	Przyrost naturalny w ‰ w powiecie olkuskim	Przyrost naturalny w ‰ w woj. małopolskim
1999	500	458	42	0,79	- 1,13	1,67
2001	436	421	15	0,28	- 0,46	1,61
2002	425	423	2	0,04	- 0,70	1,40
2003	472	426	46	0,90	- 0,48	0,98
2004	460	379	81	1,6	- 0,9	1,2
m. Olkusz gm.Olkusz	327 133	271 108	56 25	1,5		
2005	454	374	80	1,57	- 0,99	1,08

*przyrost naturalny na 1000 mieszkańców

Przyrost naturalny w mieście wykazywał począwszy od 1987 r. trend spadkowy od 9,3 ‰ do 4,9 ‰ w 1992 r. i 2,4 ‰ w 1994 r. Podobna sytuacja występowała w gminie, gdzie odnotowano spadek z 7,1 ‰ w 1987 do 1,4 w 1994 r.

Wskaźnik przyrostu naturalnego w latach 1999 –2003 r. utrzymywał się na poziomie do 1 ‰ natomiast w 2004 i 2005 r. wzrósł do 1,6 ‰ tj. 80 osób. Wskaźnik ten dla powiatu olkuskiego utrzymuje się w ciągu całego wymienionego okresu w wartościach ujemnych, a w wielkości. Spadek przyrostu naturalnego to efekt zmniejszania się urodzin przy wzroście liczby zgonów.

Migracja stała i czasowa w mieście i gminie Olkusz (l . osób)

Lata	Migracja stała			Migracja czasowa		
	Napływ	Odpływ	Saldo	Zameldowani czasowo	Mieszkańcy czasowo nieobecni	Saldo
2001	373	568	-195	568	1179	-611
2002	410	580	-170	600	1183	-583
2003	441	624	-183	547	1184	-637
2004	494	661	-167	553	1195	-642
2005	450	671	-221	572	1125	-553

Saldo migracji zarówno stałej jak i czasowej w ostatnich 5- ciu latach osiągnęło wysokie ujemne wartości, w granicach 170 – 220 migracja stała i 580 – 640 migracja czasowa. Głównymi przyczynami odpływu ludności na zewnątrz są wyjazdy związane m.in. z poszukiwaniem pracy.

Saldo migracji stałej i czasowej w województwie małopolskim i powiecie olkuskim
(l. osób)

Data	Saldo migracji stałej		Saldo migracji czasowej	
	Województwo małopolskie	Powiat olkuski	Województwo małopolskie	Powiat olkuski
2001	2587	-134	14387	-1066
2002	3099	-109	14378	-995

2003	3552	-180	14913	-979
2004	3204	-71	15206	-978
2005	3183	-219	14497	-811

Reasumując, zmniejszanie się ludności miasta Olkusz spowodowane jest w ostatnich latach spadkiem przyrostu naturalnego oraz znacznymi rozmiarami migracji. Ludność gminy wykazała natomiast niewielki wzrost.

Struktura wiekowa ludności

Poniżej przedstawiono strukturę wieku ludności w trzech podstawowych przedziałach wiekowych tj. w wieku „przedprodukcyjnym" (0-17 lat), „produkcyjnym" (od 18-64 lat) i „poprodukcyjnym" (powyżej 65 lat).

Struktura wiekowa ludności miasta i gminy Olkusz

Jednostka	Lata	Ludność ogółem	W tym wiek			Ludność ogółem w %	W tym wiek w %		
			Przed-produkcyjny	Produkcyjny	Po-produkcyjny		przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	1985	46701	14873	27415	4413	100,0	31,8	58,7	9,5
Miasto i gmina Olkusz	1994	53015	15984	32508	4523	100,0	30,1	61,3	8,6
	1999	52566	13068	33271	6227	100,0	24,9	63,3	11,8
	2003	50457	10370	33505	6582	100,0	20,6	66,4	13,0
	2004	50366	9970	33696	6703	100,0	19,8	66,9	13,3
	2005	50314	9546	33947	6821	100,0	19,0	67,5	13,5
	2011	50054	8464	33941	7649	100,0	16,9	67,8	15,3
Miasto Olkusz	1994	40516	12577	25018	2921	100,0	31,0	61,8	7,2
	1999	39910	9939	25840	4137	100,0	24,9	64,7	10,4
	2003	37894	7537	25874	4483	100,0	19,9	68,3	11,8
	2004	37696	7148	25971	4577	100,0	19,0	68,9	12,1
	2005	37616	6806	26123	4687	100,0	18,1	69,4	12,5
	2011	36908	6000	25464	5444	100,0	16,2	69,0	14,8
Gmina Olkusz	1994	12499	3407	7490	1602	100,0	27,3	59,9	12,8
	1999	12650	3129	7431	2090	100,0	24,7	58,7	16,6
	2003	12563	2833	7631	2099	100,0	22,6	60,7	16,7
	2004	12670	2822	7722	2126	100,0	22,3	61,0	16,7
	2005	12698	2740	7824	2134	100,0	21,6	61,6	16,8
	2011	13146	2464	8477	2205	100,0	18,7	64,5	16,8

Wg stanu na 31.12.2011r.

Dane: z Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta i Gminy w Olkuszu.

Wśród ludności w 1994 r. dominuje grupa w wieku produkcyjnym zarówno w mieście jak i gminie, z niewielkim wzrostem ogólnej liczby w tym przedziale wieku w stosunku do 1985 r. W mieście i gminie nastąpił niewielki spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do 1985 r. Na obszarze gminy w 1994 r. występuje znacznie niższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym niż w mieście.

Strukturę ludności m. i gm. Olkusz według trzech podstawowych grup wiekowych charakteryzuje w ciągu ostatnich 10 lat;

- spadek ludności wieku przedprodukcyjnego o 12 pkt procentowych w mieście i 5 pkt w gminie,
- wzrost ludności wieku produkcyjnego o 7 pkt w mieście i niewielki w obszarze gminy,
- wzrost populacji w wieku poprodukcyjnym zarówno w mieście o 5 pkt , a w gminie 4 pkt.

Zmiany w strukturze wiekowej ludności m. i gm. Olkusz wskazują na starzenie się jej mieszkańców. Zmiany te maja istotny wpływ na strukturę i ilość niezbędnych usług dla jej obsługi. Tak, więc „starzenie" się społeczeństwa wymaga usprawnienia pomocy społecznej oraz dostosowania i rozbudowy bazy ośrodków dla osób starszych i niepełnosprawnych.

4.2. Sytuacja na rynku pracy

Dostępne aktualne dane dotyczące zatrudnienia odnoszą się jedynie do pracujących w gospodarce narodowej i umożliwiają jedynie częściową orientację w strukturze zatrudnienia.

Pracujący w gospodarce narodowej miasta i gminy Olkusz

Jednostka	Lata	Ogółem	W tym kobiet	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	Przemysł i budownictwo	Usługi	
						rynkowe	nierynkowe
1	2	3	4	5	6	7	8
Miasto i gmina Olkusz	2002	9393	5355	49	3477	2576	3291
- miasto	2003	9241	5198	39	3558	2341	3303
- gmina		8592	4916	22	3224	2194	3152
		649	282	17	334	147	151
- miasto	2004	9321	5185	89	3511	2354	3367
-gmina		8602	4893	35	3124	2227	3216
		719	292	54	387	127	151
Powiat Olkusz	2002	20325	9646	97	10290	4624	5377
	2003	20438	9587	118	10698	4325	5297
	2004	20686	9555	122	10773	4401	5390

x) według faktycznego miejsca pracy, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w rolniczych gospodarstwach indywidualnych.

W strukturze pracujących w gospodarce narodowej w 2004 roku dominują pracujący w przemyśle i budownictwie (3.511 osób), zarówno w ogólnej liczbie miasta i gminy Olkusz, jak i w samym nieście. W usługach nierynkowych pracowało 2.354 osób, a w rynkowych –3.367 osób z tego w mieście odpowiednio 2. 227 osób i 3.216 osób.

Udział ludności pracującej w gospodarce narodowej w liczbie ludności wieku produkcyjnego

Jednostka	Liczba ludności w wieku produkcyjnym		Pracujący w gospodarce narodowej	
	1994 r.	2004 r.	1994 r.	2004 r.
1	2	3	4	5
Miasto i Gmina Olkusz	32508 (100%)	33698 (100%)	12596 (38,7%)	9321 (27,6%)
- miasto	25018 (100%)	25971 (100%)	12040 (48,1%)	8602 (33,1%)

- gmina	7490 (100%)	7722 (100%)	556 (7,4%)	719 (9,3%)

Pracujący w gospodarce narodowej, w 2004 r. stanowili 27,6% ludności wieku produkcyjnego w m. i gm. Olkusz, natomiast w mieście – 33,1%, a gminie 9,3%.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż na obszarze miasta i gminy Olkusz działało w 1994 r. 3305 a w 2004 r. 5.050 jednostek osób fizycznych zarejestrowanych w systemie regon, prowadzących działalność głównie w handlu, naprawie pojazdów i sprzętu agd.

Można przypuszczać, że część z tych jednostek zatrudnia zapewne mniej niż 9 osób, szczególnie w wymienionej grupie, tworząc jednak dość znaczącą grupę zatrudnionych.

Charakterystyka bezrobocia w mieście i gminie Olkusz

Lata	Bezrobotni zarejestrowani				Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
	Ogółem	w tym		w tym absolwenci	
		kobiety	mężczyźni		
1	2	3	4	5	6
1992	2899 (100%)	1951 (67,3%)	948 (32,7%)	-	12,3%
1994	3949 (100%)	2339 (59,2%)	1610 (40,8%)	459 (11,6%)	12,6%
1995	4012 (100%)	2413 (60,1%)	1599 (39,9%)	612 (15,3%)	15,8%
2002	4765 (100%)	2703 (56,7%)	2062 (43,3%)	349 (7,3%)	
2003	4712 (100%)	2665 (56,5%)	2057 (43,5%)	X	14,1%
2004	4213 (100%)	2368 (56,2%)	1845 (43,8%)	X	12,5%
2005	3828 (100%)	2208 (57,7%)	1620 (42,3%)	x	11,3%

W latach 2002 – 2005 obserwuje się znaczny spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych z 4.765 do 3828, co skutkowało obniżeniem się wskaźnika udziału bezrobotnych do ludności wieku produkcyjnego do wartości 11,3%. Wśród bezrobotnych dominują kobiety (57,7% *ogółu). Tendencje spadku bezrobocia wiążą się zapewne z dużymi rozmiarami migracji czasowej ludności, m.in. do pracy* na zewnątrz w tym za granicę.

Zderzając liczbę pracujących w 2004 r. w m. i gm. Olkusz z bezrobotnymi, ujawnia się trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy, bowiem na 2,5 pracujących przypada 1 osoba bezrobotna. W obszarze gminy należy liczyć się z występowaniem oprócz rejestrowanego bezrobocia – ukrytego (agrarnego) wśród ludności rolniczej.

Utrzymujący się wzrost bezrobocia, z przewidywaną tenencją do jego wzrostu, w związku z planowaną likwidacją kopalń ZGH „Bolesław" S.A. (wg danych z 2013 r.) skłania władze samorządowe do poszukiwania nowych terenów rozwoju przemysłu oraz usług pod poszerzenie Strefy Aktywności Gospodarczej (obszar zmiany nr 17).

5. MIESZKALNICTWO I INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

5.1. Mieszkalnictwo

5.1.2. Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe miasta i gminy wg. stanu na 2002 r. - to 16344 mieszkań, z czego zdecydowana większość zlokalizowana jest w granicach miasta. Na terenie gminy znajduje się 3556, co stanowi 21,8 % ogólnej ilości zasobów.

Proporcje dotyczące rozkładu przestrzennego budynków pomiędzy częścią wiejską i miejską gminy przedstawiają się nieco inaczej. Na obszarze miasta znajduje się 47% budynków mieszkalnych, poza miastem natomiast 53%.

Zdecydowana większość mieszkań w mieście znajduje się w budynkach wielorodzinnych. Ten rodzaj zabudowy mieszkaniowej dominuje we wschodniej i centralnej części miasta. Najrozleglejsze kompleksy zabudowy wielorodzinnej rozciągają się w sąsiedztwie wylotu drogi wojewódzkiej E-40 w kierunku Krakowa. Osiedle Młodych, Tysiąclecia i Słowiki oraz osiedla w sąsiedztwie Śródmieścia to największe zespoły tego rodzaju zabudowy. Pozostałe tereny miejskie są zajęte w przeważającej mierze przez zabudowę jednorodzinną.

Na obszarze wiejskim gminy występują dwa rodzaje zabudowy mieszkaniowej – zabudowa jednorodzinna oraz zabudowa zagrodowa. Generalną zasadą jest wzrost udziału zabudowy zagrodowej wraz ze wzrostem odległości od miasta. Poza granicami miasta zabudowa jednorodzinna najpowszechniej występuje we wsiach podmiejskich – w Sienicznie, Olewinie, Osieku, Rabsztynie, Witeradowie i Żuradzie oraz w Pazurku. Największe zagęszczenie zabudowy zagrodowej natomiast napotkać można we wsiach takich jak Braciejówka, Gorenice, Kosmolów, Kogutek, Troks, Zawada, Zederman i Zimnodół.

Reasumując można wyróżnić następujące, charakterystyczne grupy miejscowości:

- o przewadze zabudowy nierolniczej, w tym miasto Olkusz i sąsiadująca z miastem wieś Sieniczno, która przekształca się w dzielnicę przedmiejską,
- wsie na terenie których przeważa zabudowa rolnicza, a jej udział wynosi 50 – 70 % ogólnej liczby budynków mieszkalnych,
- wsie położone we wschodniej części gminy, dalej od miasta, w których zabudowa rolnicza sięga 70 – 90%.

Mieszkania na terenach wiejskich – w odniesieniu do m. Olkusz - charakteryzują się zarówno większą powierzchnią użytkową mieszkań to 89,9 m^2, (m. Olkusz 61,2 m^2), jak i ilością izb – 4,35 (3,7 m. Olkusz). W przeliczeniu na jedną osobę powierzchnia mieszkań na wsi wynosi 24,9 m^2 wobec 20,4 m^2 w mieście. Zamieszkałych na stałe jest około 95 % mieszkań.

Struktura własności zasobów mieszkaniowych miasta i gminy Olkusz przedstawia się następująco:

- własność osób fizycznych - 51,8%,
- własność spółdzielni mieszkaniowych – 38,5%,
- własność gminy – 6,7%,
- własność Skarbu Państwa – 0,1%,
- własność zakładów pracy – 2,8 %,
- własność pozostałych podmiotów – 0,1%.

5.1.2. Warunki mieszkaniowe

Wyposażenie mieszkań

Wyposażenie mieszkań miasta i gminy Olkusz charakteryzują następujące dane wg stanu na 2002 r. dotyczące wyposażenia w urządzenia wodociągowe, kanalizacyjne, gaz i ciepło (w energię elektryczną jest wyposażone 100% zabudowy mieszkaniowej).

Wyposażenie mieszkań	Liczba mieszkań	Udział procentowy w ogólnej liczbie mieszkań
- w wodociąg – z sieci - w wodociąg – lokalny	15208 247	93,0 1,5
– w ustęp spłukiwany z odprowadzeniem do sieci – w ustęp spłukiwany z odprowadzeniem do urządzenia lokalnego	10649 4391	65,1 26,8
- w łazienkę - ciepłą wodę bieżącą.	14947 14561	91,4 89,1
- Mieszkania wyposażone w gaz z sieci - Mieszkania wyposażone w gaz z butli.	13421 1208	82,1 7,4
Mieszkania według sposobu ich ogrzewania – - centralne ogrzewanie zbiorowe - centralne ogrzewanie indywidualne - piece - inne sposoby ogrzewania.	 7587 5693 2036 244	 46,4 34,8 12,4 1,5

Wysoki stopień wyposażenia zabudowy mieszkaniowej w urządzenia wodociągowe, wiąże się z położeniem miasta i gminy w obrębie leja depresyjnego spowodowanego przez prace górnicze. Wywołało to konieczność budowy sieci wodociągów zabezpieczających dostawy wody dla mieszkańców gminy. Niewspółmierny z tym, jest stopień wyposażenia w sieciowe urządzenia kanalizacyjne, szczególnie na wsi.

Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje komunalne jest zróżnicowane także pod względem wieku budynków. Najsłabiej pod tym względem wypadają oczywiście obiekty najstarsze.

Zmienność poziomu wyposażenia budynków w odniesieniu do wieku substancji mieszkaniowej ilustruje poniższe zestawienie.

Mieszkania zamieszkane w budynkach wybudowanych w latach	**Mieszkania wyposażone w**				
	łazienkę	**ciepłą wodę bieżącą ogrzewaną**		**gaz**	
		poza mieszkaniem	**w mieszkaniu**	**z sieci**	**z butli**
Przed 1918 ogółem (205)	153	-	144	100	47
1918 – 1944 ogółem (726)	518	-	500	351	169
1945 – 1970 ogółem (4585)	4319	53	4026	3661	497
1971 – 1978 ogółem (3643)	3608	5	3555	3359	203
1979 – 1988 ogółem (5350)	5330	3685	1585	5111	148
1989 – 2002 ogółem (874)	853	211	634	705	121

Średnie roczne przyrosty zasobów mieszkaniowych w ostatnim ćwierćwieczu.

	Liczba mieszkań	**Liczba izb**	**Pow. użytk. mieszkań**	**Ludność**
Miasto				
2004				
1995	12788	47459	783200	38337
1978	12043	43495	686500	40478

Przyrost w latach 1996–2004	7047	22980	369852	25603
Przyrost w latach 1978–1995	745	3964	96700	-2141
Przyrost procentowy w latach 1996–2004	4996	20495	316648	14875
Przyrost procentowy w latach 1978–1995	6,2%	9,11%	14,1%	-5,3%
Przyrost średni roczny w latach 1996-2004	70%	90%	86%	58%
Przyrost średni roczny w latach 1978-1995	83	440	10744	-238
	280	1700	17800	830
Gmina				
2004	3556	15457	319500	12835
1995	3012	11585	213000	12451
1978	2796	9162	167480	11827
Przyrost w latach 1996–2004	544	3872	106500	384
Przyrost w latach 1978–95	216	2423	45592	624
Przyrost procentowy w latach 1996–2004	18%	33,4%	50%	3,1%
Przyrost procentowy w latach 1978–1995	7,8%	26,5%	27%	5,2%
Przyrost średni roczny w latach 1996-2004	60	430	11833	43
Przyrost średni roczny w latach 1978-1995	12	135	2500	35

W ciągu ostatniego dwudziestopięciolecia zaznaczył się wyraźny rozwój zabudowy mieszkaniowej miasta. Trend ten wystąpił najintensywniej w okresie od 1978 do 1995 roku. Średnie roczne przyrosty liczby mieszkań wynosiły wówczas 280. W latach 1995 – 2004 tendencja nie zmieniła się, ale tempo przyrostu stało się mniej intensywne. W okresie tym każdego roku przybywały średnio 83 mieszkania.

W oparciu o analizę danych zestawionych w powyżej tabeli należy stwierdzić, że rozwój terenów mieszkalnych zlokalizowanych poza miastem w ciągu ostatnich lat nabrał tempa. Znamienne jest, że średni roczny przyrost mieszkań i izb na terenach wsi zbliżył się do poziomu wskaźników dla miasta. Średni roczny przyrost powierzchni mieszkań był w okresie od 1995 do 2004 r wyższy dla wsi niż dla miasta. Na terenach wiejskich zanotowano również przyrost liczby ludności. Ma ono swoje źródło m.in. w przepływie ludności miejskiej na tereny położone poza miastem, a jego efektem jest powstawanie nowej strefy podmiejskiej.

Wskaźniki	**miasto**			**gmina**		
	1978	**1995**	**2004**	**1978**	**1995**	**2004**
Liczba izb/mieszkanie	3,2	3,6	3,7	2,7	3,8	4,3
m² pow. użytkowej/mieszkanie	52	57	61,2	60	70	89,9
m² pow. użytkowej/izbę	15	15,7	16,5	18,3	18,4	20,7
m² pow. użytkowej/osobę	14,3	16,8	20,4	14,1	19	24,9
Liczba osób/mieszkanie	3,7	3,35	3,0	4,3	4,1	3,6
Liczba osób/izbę	1,13	0,92	0,81	1,3	1,08	0,83

Standardy mieszkaniowe ludności miejskiej są nieco lepsze w zakresie zagęszczenia (liczby osób przypadających na mieszkanie i izbę) natomiast na terenach wiejskich w zakresie powierzchni przypadającej na mieszkanie.

W okresie między 1996 a 2006 rokiem cechami charakterystycznymi były zmniejszający się przyrost substancji mieszkaniowej na terenie miasta oraz wzmagające się tempo budownictwa mieszkaniowego na terenach podmiejskich. Tak w mieście jak i poza nim nastąpiła poprawa wskaźników wyposażenia oraz standardów mieszkaniowych.

5.2. Urządzenia obsługi mieszkańców

5.2.1. Oświata i wychowanie

Na terenie miasta i gminy Olkusz funkcjonuje 20 szkół podstawowych, 4 gimnazja, 12 przedszkoli, wśród których 3 przedszkola znajdują się przy szkołach podstawowych. Liczba oddziałów we wszystkich szkołach podstawowych gminy to 165, uczy się w nich 3384 dzieci. W gimnazjach funkcjonują 82 oddziały, w

których naukę pobiera 2184 uczniów. Do przedszkoli miasta i gminy uczęszcza 1188 dzieci. W szkołach podstawowych i gimnazjach znajduje się 181 pracowni komputerowych z 80 stanowiskami z dostępem do internetu. Stan techniczny budynków szkolnych i przedszkolnych jest w większości niezadowalający, wymagają one remontu.

Wychowanie przedszkolne

Wyposażenie miasta i gminy w placówki przedszkolne ilustrują zamieszczone niżej tablice.

Nr przedszkola	Przedszkola, ogniska przedszkolne				
	Liczba obiektów	Liczba miejsc	Liczba dzieci w 1995 r.	Wskaźnik wykorzystania	Liczba zatrudnionych
MIASTO					
p. nr 3	1	100	117	117%	21+2
p. nr 4	1	100	90	90%	16+5
p. nr 5	1	50	38	76%	8+1
p. nr 7	1	100	115	115%	23+2
p. nr 8	1	100	144	144%	24+2
p. nr 9	1	130	125	96%	22+3
p. nr 10	1	180	185	100%	30+5
p. nr 12	1	75	58	77%	12+1
p. nr 13	1	180	175	97%	32+4
RAZEM MIASTO	9	1015	947 (1300)	94%	188+25

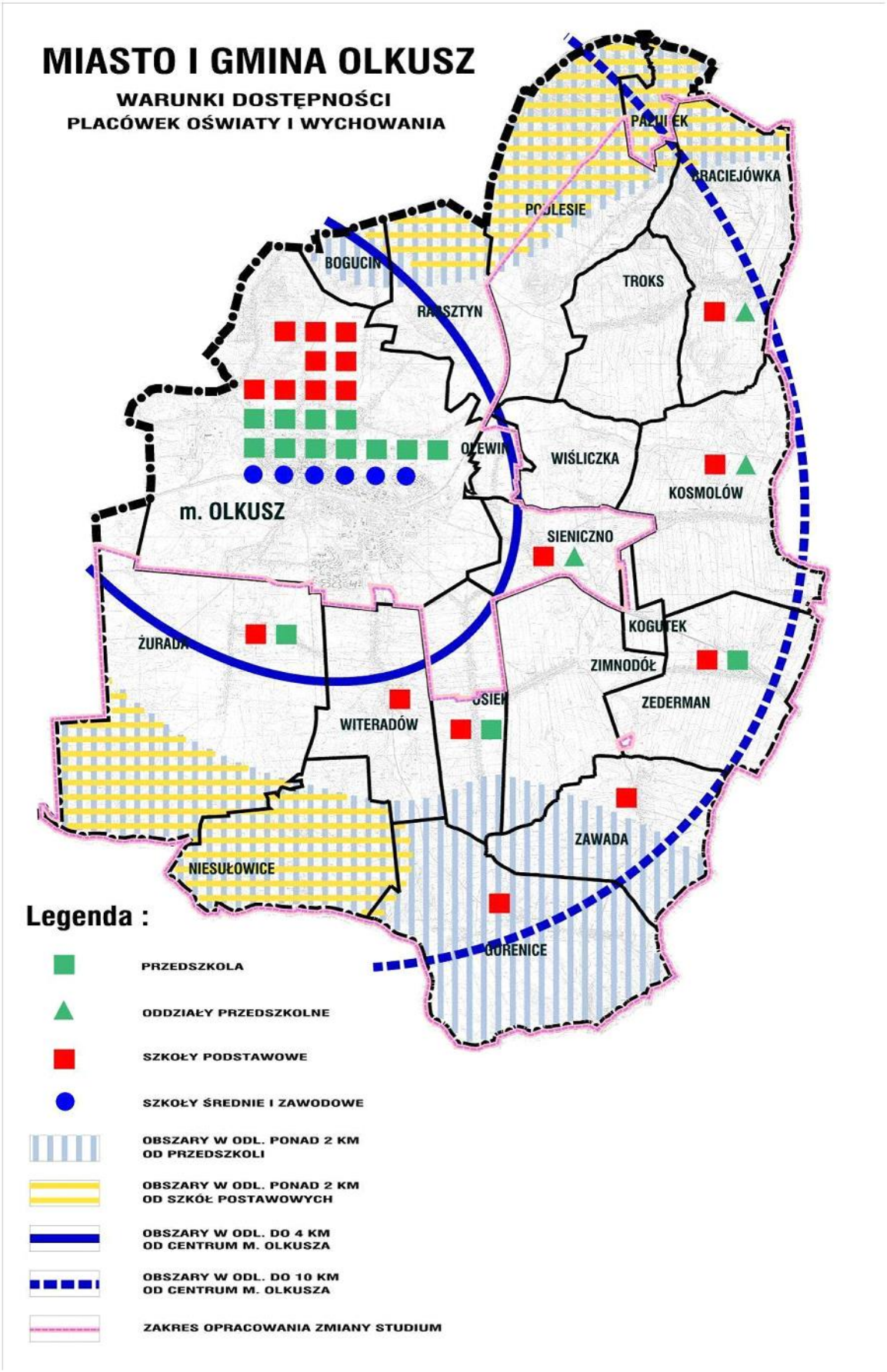
MIASTO I GMINA OLKUSZ
WARUNKI DOSTĘPNOŚCI
PLACÓWEK OŚWIATY I WYCHOWANIA
BRACIEJÓWKA
TROKS
BOGUCIN
WIŚLICZKA
KOSMOLÓW
m. OLKUSZ
SIENICZNO
ZIMNODÓŁ
ZEDERMAN
WITERADÓW
ZAWADA
NIESUŁOWICE
Legenda :
PRZEDSZKOLA
ODDZIAŁY PRZEDSZKOLNE
SZKOŁY PODSTAWOWE
SZKOŁY ŚREDNIE I ZAWODOWE
OBSZARY W ODL. PONAD 2 KM
OD PRZEDSZKOLI
OBSZARY W ODL. PONAD 2 KM
OD SZKÓŁ POSTAWOWYCH
OBSZARY W ODL. DO 4 KM
OD CENTRUM M. OLKUSZA
OBSZARY W ODL. DO 10 KM
OD CENTRUM M. OLKUSZA
ZAKRES OPRACOWANIA ZMIANY STUDIUM

	Przedszkola, ogniska przedszkolne				
	Liczba obiektów	Liczba miejsc	Liczba dzieci w 2006 r.	Wskaźnik wykorzystania	Liczba zatrudnionych pedagogów
Osiek	1	47	44	94%	4
Zederman	1	25	25	100%	4
Żurada	1	25	25	100%	2
RAZEM GMINA	3	97	94	98%	10

Ogólna liczba miejsc w przedszkolach jest wystarczająca w stosunku do potrzeb, jeśli za wskaźnik tych potrzeb uzna się liczbę dzieci korzystających z opieki przedszkolnej. W odniesieniu do poszczególnych przedszkoli w mieście widać jednak nierównomierne ich wykorzystanie – przegęszczenie bądź wykorzystanie niepełne. Na terenach gminy sieć placówek przedszkolnych uległa modyfikacji. W ostatnim czasie w związku ze zmieniającą się strukturą demograficzną lokalnego społeczeństwa i spadkiem liczby dzieci ilość placówek przedszkolnych i liczba miejsc uległa zmniejszeniu w porównaniu z latami ubiegłymi. Jako samodzielne przedszkola funkcjonują obecnie trzy placówki – w Osieku, Zedermanie i Żuradzie. Pozostałe przedszkola – w Braciejówce, Kosmolowie i Sienicznie funkcjonują jako oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, często połączone z oddziałami zerowymi. Zlikwidowano placówki w Troksie, Witeradowie i Kosmolowie.

Zmiany wiązały się z nieprzystawaniem rozmieszczenia placówek przedszkolnych w stosunku do rozmieszczenia zabudowy mieszkaniowej, a także z obecną strukturą wieku mieszkańców (potrzeby wynikające ze struktury wieku ludności, a zatem i stopień wykorzystania przedszkoli, są zmienne w czasie, odpowiednio do przekształceń tej struktury).

Szkolnictwo podstawowe

Rozmieszczenie i warunki funkcjonowania szkół podstawowych na terenie miasta i gminy przedstawiają poniższe tabele.

MIASTO	Szkoły podstawowe				
	Liczba obiektów	Liczba pomieszczeń	Liczba uczniów w 1995 r.	Wskaźnik liczbowy uczn./pom.	Liczba zatrudnionych w 1995
SP nr 1	1	12	422	35	49,3
SP nr 2	1	48	1263	26,5	126,71
SP nr 3	1	27	758	28	73,44
SP nr 4	1	21	515	24,5	52,47
SP nr 5	1	16	425	26,5	49
SP nr 6	1	9	174	19,2	21,05
SP nr 7	1	22	287	15	42,5
SP nr 8	1	7	127	18	30,88
SP nr 9	1	29	1232	42,5	82,85
SP nr 10	1	26	951	30,5	79,22
SP – F	1	3	24	8	3,45
RAZEM MIASTO	11	222	6178	23	610,87

GMINA	Szkoły podstawowe				
	Liczba obiektów	Liczba pomieszczeń	Liczba uczniów w 2006 r.	Wskaźnik liczbowy uczn./pom.	Liczba zatrudnionych pedagogów
Braciejówka	1	7	93	13,3	12
Gorenice	1	8	80	10	9

Kosmolów	1	x	70	x	x
Osiek	1	8	166	20,8	14
Sieniczno	1	7	79	11,3	13
Witeradów *	1	8	92	11,5	16
Zawada	1	7	68	9,7	10
Zederman	1	6	103	17,2	16
Zurada	1	5	74	14,8	11
RAZEM GMINA	9		825		

Uwagi - * oznacza szkołę niepubliczną

Spośród wymienionych, szkoła nr 2 w Olkuszu prowadzi klasy o profilu sportowym, a szkoła n 8 pełni funkcję szkoły specjalnej dla dzieci specjalnej troski.

Warunki nauki w szkołach podstawowych w zakresie charakteryzowanym przez wskaźnik liczby uczniów na jedno pomieszczenie do nauki przedstawia się stosunkowo korzystnie. Ogólny wskaźnik ilości uczniów na jedno pomieszczenie jedynie w trzech przypadkach przekracza 30. W przypadku szkół gminnych współczynnik ten kształtuje się poniżej 20, a jedynie w przypadku szkoły w miejscowości Osiek wynosi 20,8 uczniów na pomieszczenie. Z kolei można przypuszczać, że standardy wyposażenia pomieszczeń do nauki są korzystniejsze w mieście niż na wsiach.

Stan techniczny i poziom wyposażenia szkół gminnych w obiekty infrastruktury sportowej nie jest zadowalający. Zdecydowana większość obiektów szkolnych została wzniesiona ponad trzydzieści lat temu (głównie w latach 1950 – 1974) i wymagają one modernizacji. Wyjątkiem jest szkoła w Braciejówce, zbudowana w 2000r. Sale gimnastyczne są na wyposażeniu szkół w Braciejówce, Gorenicach, Osieku, Sienicznie i Żuradzie. Pozostałe placówki dysponują zastępczymi salami gimnastycznymi, bądź prowadzą zajęcia w innych, nieprzystosowanych do tego celu pomieszczeniach.

Na terenie gminy nie funkcjonują szkoły gimnazjalne. Młodzież z terenu gminy po zakończeniu nauki w szkołach podstawowych dojeżdża do gimnazjów w Olkuszu.

Szkolnictwo średnie i zawodowe:

Wszystkie szkoły ponadpodstawowe znajdują się w Olkuszu i obsługują nie tylko miasto i gminę Olkusz, lecz również gminy sąsiadujące.

Cztery z tych szkół to licea ogólnokształcące, prowadzące klasy profilowane:

- I LO – matematyczno – fizyczne, biologiczno – chemiczne, humanistyczne, podstawowe,
- II LO – matematyczno – fizyczne, biologiczno – chemiczne i podstawowe
- III LO – informatyczne o profilu matematyczno – fizycznym,
- IV LO – pedagogiczne, artystyczne, podstawowe.
- Pozostałe cztery to tzw. zespoły szkół zawodowych obejmujące:

1) Zespół Szkół Zawodowych:
   - liceum handlowe
   - liceum ekonomiczne
   - zasadniczą szkołę zawodową
2) Zespół Szkół Budowlanych,
   - technikum budowlane,
   - zasadniczą szkołę budowlaną
3) Zespół szkół Mechaniczno – Elektrycznych:
   - liceum zawodowe,
   - technikum
   - zasadnicza szkołę zawodową
4) Zespół Szkół Mechaniczno – Samochodowych:
   - liceum zawodowe,
   - technikum
   - zasadnicza szkołę zawodową

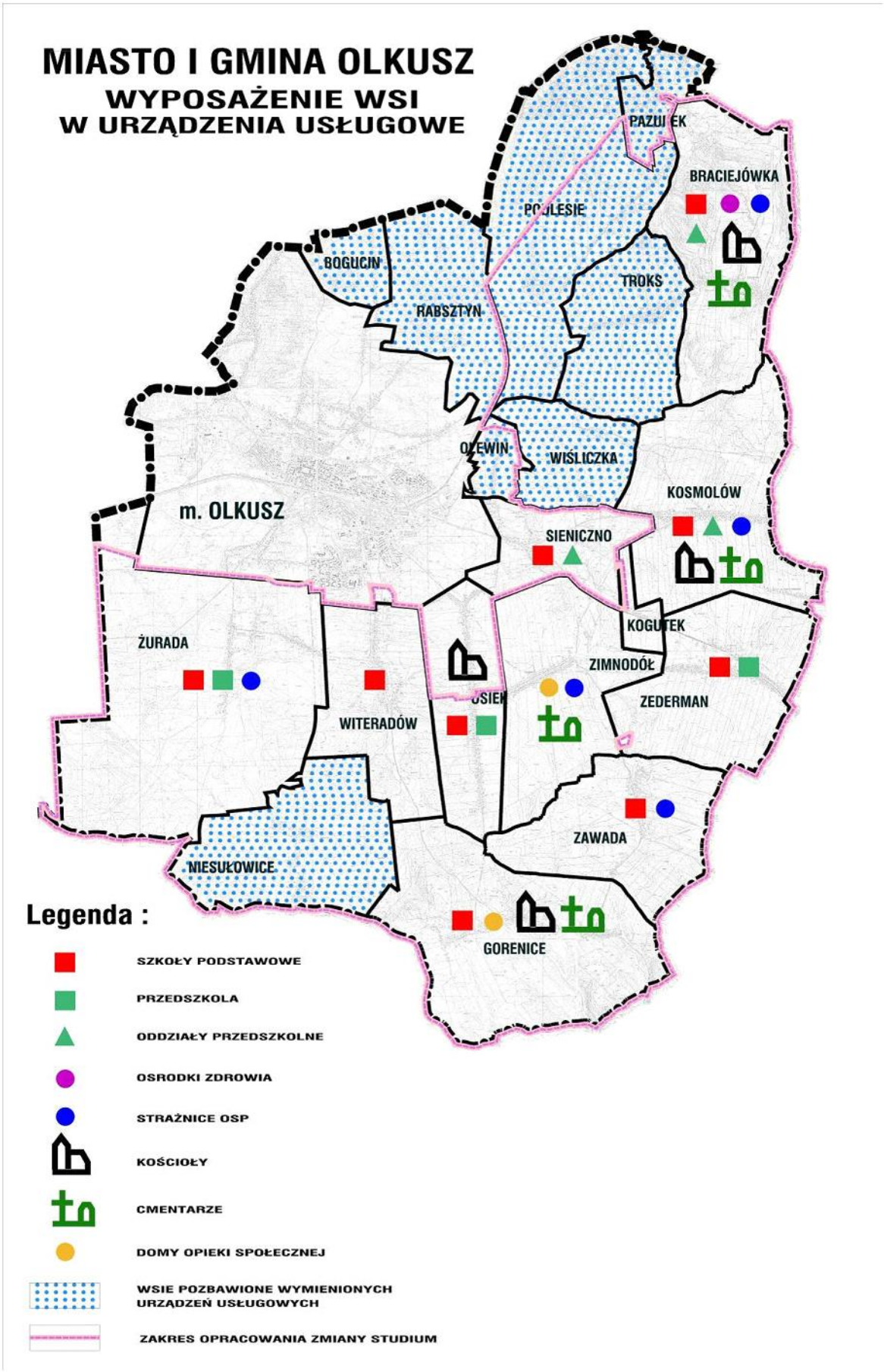
MIASTO I GMINA OLKUSZ
WYPOSAŻENIE WSI
W URZĄDZENIA USŁUGOWE
PAZUREK
BRACIEJÓWKA
POGLESIE
BOGUCIN
TROKS
RABSZTYN
OLEWIN
WIŚLICZKA
KOSMOLÓW
m. OLKUSZ
SIENICZNO
KOGUTEK
ŻURADA
ZIMNODÓŁ
ZEDERMAN
WITERADÓW
ZAWADA
NIESUŁOWICE
GORENICE
Legenda :
SZKOŁY PODSTAWOWE
PRZEDSZKOLA
ODDZIAŁY PRZEDSZKOLNE
OSRODKI ZDROWIA
STRAŻNICE OSP
KOŚCIOŁY
CMENTARZE
DOMY OPIEKI SPOŁECZNEJ
WSIE POZBAWIONE WYMIENIONYCH URZĄDZEŃ USŁUGOWYCH
ZAKRES OPRACOWANIA ZMIANY STUDIUM

Tablica przedstawia charakterystykę poszczególnych w/w obiektów

	Szkoły średnie i zawodowe					
	Liczba obiektów	**Pow. działki**	**Liczba pomieszczeń**	**Liczba uczniów**	**Wskaźnik liczby uczn/pom.**	**Liczba zatrudnionych 1995**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**
I LO	1	1,6	25	817	32,5	63,9
II LO	1	0,7	23	666	29	44,93
III LO	1					
IV LO	1	1,4	11	561	51,5	38
Zespół Szkół Zawodowych (razem z III LO)	1	1,3	42	1731	41	97
Zesp.Szk.Budowl.	1	2,1	17	1053	70	65,79
Zesp.Szk.Mech-El.	1	14,7	28	937	28	77
Zesp.Szk.Mech-Sam	1	1,1	16	1238	80	108,3
OGÓŁEM	8	X	162	7448	46	514,92

Według danych z 1992 roku liczba uczniów w szkołach ponadpodstawowych wynosiła około 5800 uczniów (stanowi to 78% liczby uczniów w stosunku do 1995 r.), a liczba pełnozatrudnionych nauczycieli – około 320.

Standardy powierzchniowe szkół ponadpodstawowych kształtują się znacznie mniej korzystnie niż w przypadku szkół podstawowych, zwłaszcza w szkołach zawodowych. Sygnalizują one – w niektórych przypadkach – konieczność stosowania zmianowości, mogą tez wskazywać na potrzeby w zakresie uruchomienia dodatkowych obiektów szkolnych (zwłaszcza w tych przypadkach, gdy nie wchodzi w grę organizacja zajęć szkolnych, charakterystyczna dla niektórych szkół zawodowych, polegająca na łączeniu nauki teorii z zajęciami praktycznymi prowadzonymi w warsztatach szkolnych bądź w zakładzie pracy).

Inne placówki oświatowe

Oprócz w/w placówek w Olkuszu działają:

- Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia,
- Studium Nauczycielskie,
- Zakład Doskonalenia Zawodowego z ośrodkiem szkoleniowym w centrum Olkusza prowadzący obok działalności produkcyjnej i usługowo produkcyjnej działalność kursową dla dorosłych w różnych zawodach , krawieckie dla młodzieży, dzienne w zakresie elektroniki, a także kursy samochodowe prawa jazdy (budynek na działce 0,32ha z salą gimnastyczną, około 160 osób objętych jednocześnie kształceniem).

W latach siedemdziesiątych na terenie Olkusza działały filie wyższych uczelni (AGH z Krakowa – studia zaoczne).

Warunki dostępności placówek oświatowych

Zdecydowana większość zabudowy mieszkaniowej w mieście i duża część terenów gminy jest położona w obrębie dwukilometrowej izochrony dojścia do istniejących przedszkoli i szkół podstawowych. Poza nią znajdują się jedynie niewielkie partie terenów w północnej i południowej części gminy (na północy wieś Pazurek i część wsi Podlesie, na południu wieś Niesułowice) oraz wsie Gorenice i Zawada.

Całość gminy znajduje się w odległości nieprzekraczającej 10 km od centrum Olkusza. Oznacza to, że przy dobrej organizacji dojazdów, czas dojścia i dojazdu do szkoły średniej nie powinien przekraczać 30-40 min, a w skrajnych przypadkach powinien mieścić się w granicach 1 godziny.

Sytuację poprawia fakt istnienia dwóch internatów położonych w śródmieściu Olkusza:

- internatu dla uczniów liceum ogólnokształcącego na około 30 miejsc,
- internatu Zespołu Szkół Zawodowych na około 360 miejsc (wg niektórych źródeł oba wymienione internaty szkolne mają około 490 miejsc).

Należy przy tym przypomnieć, że podobnie jak szkoły ponadpodstawowe internaty szkolne w Olkuszu obsługują rejon szerszy niż obszar miasta i gminy Olkusz.

5.2.2. Zdrowie i opieka społeczna

Opieka nad małymi dziećmi

Na analizowanym terenie znajduje się tylko jeden żłobek w Olkuszu, dysponujący 25 miejscami. Obiekt ten jest w pełni wykorzystany. Według danych z 1992 roku liczba miejsc w tym żłobku wynosiła 50miejsc. W latach osiemdziesiątych istniały w Olkuszu dwa żłobki o łącznej liczbie 85 miejsc. O zapotrzebowaniu na miejsca w żłobkach świadczyć może fakt, że korzystało z nich aż 138 dzieci.

Pomoc społeczna

W obrębie miasta i gminy Olkusz znajdują się trzy obiekty z tego zakresu: Dom Opieki Społecznej położony w Olkuszu o 110 miejscach i stanie technicznym ocenianym jako dobry, prywatny Zakład Pielęgnacyjno – Opiekuńczy w Zimnodole oraz prywatny Dom Pogodnej Jesieni w Gorenicach.

Pomoc społeczna, jaką objęci są mieszkańcy miasta i gminy to obok opieki głównie stałe i doraźne zasiłki pieniężne.

Usługi z zakresu ochrony zdrowia

Z placówek usługowych opieki zdrowotnej znajdujących się w Olkuszu korzystają nie tylko mieszkańcy miasta i gminy Olkusz, lecz również sąsiednich gmin: Bukowno, Bolesław, Klucze i Wolbrom. Podstawową bazą tej opieki jest szpital ogólny, posiadający następujące oddziały: internistyczny, chirurgiczny, pediatryczny, ginekologiczny, urazowo – ortopedyczny, zakaźny, neurologiczny i psychiatryczny. W oparciu o szpital działa tzw. Zespół Opieki Zdrowotnej obejmujący swym zasięgiem ww. gminy. Na terenie gminy funkcjonuje tylko jeden ośrodek zdrowia, jest to Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Sana – Med. S.C. w Braciejówce. Sytuację w zakresie publicznej służby zdrowia ilustrują tablice.

Placówki służby zdrowia	miasto	gmina	razem
Przychodnie	6	-	6
Ośrodki zdrowia	-	1	1
Liczba gabinetów w przychodniach i ośrodkach zdrowia	46	2	48
Szpital ogólny – liczba łóżek	471	-	471
Apteki	9	-	9
Wskaźniki:			
- liczba osób/gabinet lekarski	875	6350	920
- liczba osób/łóżko szpitalne	x	x	113 (73)
- liczba osób/aptekę	4500	x	5900

Personel służby zdrowia	miasto	gmina	razem
Liczba lekarzy Wskaźnik lekarzy/1000 osób Wskaźnik liczby osób/lekarza	129 3,05 315	1 0,08 12450	130 2,45 410(400)
Liczba dentystów Wskaźnik dentystów/1000 osób Wskaźnik liczby osób/dentystę	28 0,69 1450	0 0 x	28 0,53 1900(2600)
Liczba pielęgniarek Wskaźnik pielęgniarek/1000 osób Wskaźnik liczby osób/pielęgniarkę	482 9,13 84	2 0,16 625	484 11,9 110(200)
Liczba farmaceutów	13	0	13

Podstawowa opieka medyczna jest realizowana w oparciu o sieć placówek opieki medycznej zlokalizowanych na terenie miasta Olkusz. Jakkolwiek wyposażenie miasta przedstawia się korzystnie to jednak, brak gabinetów lekarskich na terenach wiejskich (wyjątkiem jest tu Braciejówka) powoduje poważny problem wyłączenia znacznych terenów z podstawowej opieki medycznej. Dojazd do Olkusza z wsi położonych we wschodniej i południowej części gminy wiąże się z wieloma uciążliwościami i może stanowić problem zwłaszcza dla ludzi chorych.

Na terenie miasta Olkusza w rejonie ul. Gwarków realizowane są działania zmierzające do zapewnienia kompleksowej opieki ludziom starszym i schorowanym ze stworzeniem warunków zamieszkania poprzez możliwości lokalizacji zakładu opiekuńczo-leczniczego na bazie istniejącej zabudowy (obszar zmiany nr „13”).

5.2.3. Kultura

W 1991 roku powołano w Olkuszu Miejski Ośrodek Kultury mający stać się centrum usług i działań z zakresu kultury.

Miejski ośrodek kultury obejmuje następujące obiekty:

- Muzeum Wikliniarskie powstałe w 1971 r. mieszczące się w zabytkowym XVIII – wiecznym dworku Machnickich, w muzeum zgromadzono zbiór około 120 prac Władysława Wołkowskiego meble, makaty z wikliny i sznura, małe formy użytkowe, kompozycje: w salach muzealnych odbywają się różnego rodzaju imprezy kulturalne (koncerty, przedstawienia teatralne), działa galeria prowadząca komisową sprzedaż.
- Muzeum Zbiorów Afrykanistycznych im. Bogdana Szczygła posiadające eksponaty afrykańskiej sztuki ludowej i kultury materialnej, pochodzące z darowizny Bożeny i Bogdana Szczygłów. W salach muzeum odbywają się ponadto różnego rodzaju spotkania, wykłady i odczyty.
- pawilon wystawowy, częściowo ze stałą ekspozycją, częściowo przeznaczony na wystawy zmienne.
- Miejski Dom Kultury, w którym działalność koncentruje się głównie na powadzeniu zajęć w sekcjach (sekcja teatralna, muzyczna, plastyczna, nauki języków obcych, szachowa, komputerowa, modelarska). W domu kultury prowadzi się również działalność wystawienniczą, klubową (klub seniora), w sali widowiskowej ze sceną i zapleczem organizuje się imprezy teatralne, rozrywkowe i koncerty.
- dwie kawiarnie. Jedną w Miejskim Domu Kultury, drugą w zabytkowej, gotyckiej baszcie.
- ruiny zamku w Rabsztynie, gdzie organizowane są wystawy oraz coroczne turnieje rycerskie

Do głównych imprez organizowanych przy współuczestnictwie Ośrodka należą tzw. Wojewódzkie Spotkania Taneczne.

Ponadto w Olkuszu istnieje:

- Muzeum Regionalne PTTK, założone w 1911,
- Muzeum Pożarnictwa założone w 1978r.
- Kolekcja obrazów Marii Płonowskiej (własność pp. Kosińskich).

Wyposażenie miasta i gminy Olkusz w urządzenia z zakresu kultury

Placówki usługowe z zakresu kultury	miasto	gmina	razem
Biblioteki/filie **- Liczba woluminów** **- Wskaźnik liczby woluminów/osobę**	1/4 140240 3,66	-/7 81444 6,35	1/11 150444 4,03
Domy kultury **-liczba miejsc w sali widowiskowej** **- wskaźnik liczby miejsc/1000 osób**	1 420 10,4	- - -	1 420 7,9
Kina stałe **liczba miejsc** **wskaźnik liczby miejsc/1000 osób**	1 300 8,8	- - -	1 300 8,8
Muzea **Pawilony wystawowe**	4 1	- -	4 1

Według innych danych, na obszarze miasta i gminy Olkusz działa w sumie 12 placówek bibliotecznych (bibliotek publicznych i ich filii) oraz punktów bibliotecznych dysponujących łącznie około 150444 woluminów. Liczba czytelników na 1000 ludności wynosi średnio 213,73.

Na terenie gminy działa 6 świetlic Miejskiego Ośrodka Kultury, są to obiekty w Braciejówce, Troksie, Żuradzie, Zimnodole, Zawadzie i Bogucinie Małym. Przy niektórych świetlicach działają ludowe zespoły artystyczne. Jednym z nich jest Zespół Obrzędowy Zimnodolanie, funkcjonujący od 1975 roku. W gminie działają również zespoły sportowe dla młodzieży.

Szkoły i budynki remiz strażackich są także obiektami ogniskującymi aktywność kulturalną. Remizy Ochotniczej Staży Pożarnej znajdują się w Braciejówce, Gorenicach, Kosmolowie, Osieku, Zimnodole i Żuradzie.

5.2.4. Handel, rzemiosło, gastronomia, hotelarstwo

Wyposażenie w usługi z zakresu handlu, rzemiosła i gastronomii charakteryzują dane przedstawione w tablicy:

Podmioty gospodarki wg wybranych sekcji polskiej klasyfikacji działalności (PKD) w mieście i gminie Olkusz	Liczba jednostek w 2004 r.	Liczba jednostek w 2005 r.
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, środków transportu drogowego, motocykli oraz artykułów użytku osobistego	4455	4444
Hotele i restauracje	379	361
Transport, gospodarstwa magazynowe	847	823
Pośrednictwo finansowe	416	413
Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	1485	1512
Ogółem	11139	11041

Wielkość zatrudnienia w usługach oraz udział procentowy tej branży w liczbie ogólnej wszystkich zatrudnionych przedstawia poniższa tablica.

Jednostka	Lata	Ogółem	Udział zatrudnionych w usługach w ogólnej liczbie	Usługi	
				rynkowe	nierynkowe
1	2	3	4	5	6
Miasto i gmina Olkusz	2002	9393	62,5%	2576	3291
	2003	9241	61,1%	2341	3303

- miasto		8592	62,2%	2194	3152
- gmina		649	45,9%	147	151
		9321	61,4%	2354	3367
- miasto	2004	8602	63,3%	2227	3216
- gmina		719	38,7%	127	151

Ponadto w Olkuszu istnieją:

- dwa domy towarowe WPHW oraz PSS z rozszerzoną bazą transportową,
- place targowe oraz place targowe urządzone,
- magazyny hurtowe o powierzchni wynoszącej około 3700 m².

W latach od 1989 do grudnia 1994 roku zarejestrowano 3771 nowych podmiotów gospodarczych, a wyrejestrowano 1726. Ogółem na obszarze miasta i gminy w czerwcu 1995 działało około 2004 podmiotów gospodarczych, w tym zdecydowana większość prowadziła działalność usługową w zakresie handlu, rzemiosła i gastronomii.

Po okresie znacznego wzrostu zanotowanego w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych w ostatnim czasie wyraźnie zaznacza się tendencja spadkowa w zakresie liczby podmiotów usługowych. Trend ten daje się zauważyć w zasadzie we wszystkich branżach. Porównując dane z lat 2004 i 2005 zaobserwować można jedynie wzrost liczby podmiotów zajmujących się obsługą nieruchomości, wynajmem i usługami związanymi z prowadzeniem działalności gospodarczej. Tendencja spadkowa dotyczy wszystkich sektorów działalności gospodarczej. W przypadku procentowego udziału zatrudnienia w sektorze usług spadek nie jest tak wyraźny w skali miasta i gminy Olkusz, jednak już w podziale na miasto i resztę gminy. Trend spadkowy dla obszarów wiejskich zarysowuje się wyraźnie.

Obecnie obserwuje się stabilizowanie się tej sytuacji: koncentrowanie się handlu ulicznego na wyodrębnionych terenach targowiskowych, specjalizowanie się branżowe usług i powstanie szeregu obiektów handlowych i usługowych, niejednokrotnie o wysokim standardzie wyposażenia. Większość omawianych obiektów powstaje w drodze adaptacji lokali w parterach budynków mieszkalnych lub w oficynach, (co wpływa na porządkowanie zaniedbanych dotychczas podwórek). Proces ten należy oceniać w kategoriach wykorzystania rezerw tkwiących w istniejącej substancji. Jego ubocznym efektem, oprócz niekwestionowanego rozwoju sieci urządzeń usługowych w mieście i na obszarze gminy, jest stopniowe remontowanie i porządkowanie najbardziej eksponowanych fragmentów miasta.

W dzielnicy zachodniej przemysłowej w rozwidleniu ul. Długiej i drogi krajowej nr 94 koniecznym jest uporządkowanie terenu celem zapewnienia poprawy wizerunku miasta Olkusza. Działania zmierzają w kierunku rozwoju usług wraz z zapleczem parkingowym i zielenią towarzyszącą, z możliwością lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m2 (obszar zmiany nr „13”).

5.2.5. Łączność

Wyszczególnienie	Miasto	Gmina	Razem
Liczba placówek pocztowo - telekomunikacyjnych	4	1	5
Liczba abonentów telefonicznych: - wskaźnik l. abonentów/1000 osób. - średnia gęstość telefoniczna (wskaźnik l.osób na 1 telefon).	4883 120,6 8,3		

Łączność na terenie miasta i gminy zapewniają sieci telefonii stacjonarnej, telefonii komórkowej oraz komunikacja internetowa. W ostatnim dziesięcioleciu nastąpiła znaczna poprawa w zakresie upowszechnienia różnych systemów komunikacyjnych i obecnie przeważająca większość gospodarstw domowych ma dostęp do różnych środków łączności. Brak dokładnych informacji dotyczących udziału poszczególnych sektorów w całym rynku łączności uniemożliwia dokładniejszą analizę, jednak na podstawie trendów obserwowanych w większości regionów kraju można wyróżnić kilka prawidłowości. Jak już wspomniano wzrasta dostępność różnych form komunikacji. Jednocześnie daje się zaobserwować tendencja zmniejszania się udziału tradycyjnej telefonii

stacjonarnej na rzecz telefonii komórkowej oraz telefonii wykorzystującej łącza internetowe, oraz samego internetu.

Tereny gminy są obsługiwane przez urzędy pocztowe w Olkuszu oraz urząd pocztowy w Braciejówce. Rozmieszczenie placówek sprawia, że dostęp do nich, zwłaszcza z terenów położonych w południowej i południowo – wschodniej części gminy jest związany z dużymi niedogodnościami.

5.2.6. Administracja, organizacje

Administracja publiczna

Olkusz, jako ośrodek ponadlokalny jest siedzibą następujących organów administracji publicznej oraz instytucji:

- Starostwa Powiatowego,
- Prokuratury Rejonowej,
- Sądu Rejonowego,
- Urzędu Skarbowego,
- Komisariatu Policji,
- Biura paszportowego,
- Inspektoratu PZU,
- Terenowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej.

W Olkuszu znajduje się również siedziba lokalnych władz i organów administracji samorządowej oraz ich jednostek pomocniczych:

- Rady Miejskiej,
- Kierownictwa Miasta i Gminy,
- Urzędu Miasta i Gminy.

Zajmują one – wyremontowany w ostatnich latach i przystosowany do pełnionych funkcji – budynek położony w centrum miasta (w pierzei Starego Miasta).
Gmina obejmuje dziewiętnaście sołectw.

Administracja gospodarcza:

Olkusz jest siedzibą banków:

- oddziału Banku Śląskiego w Katowicach,
- oddziału Banku Przemysłowo – Handlowego w Krakowie,
- Powszechnej Kasy Oszczędności - Bank Państwowy.
- Ponadto znajdują się tu siedziby:
- organizacji cechowych (biura Cechu Rzemiosł Różnych),
- nadleśnictwa państwowego,
- Gminnej Spółdzielni Samopomocy Chłopskiej (biura) i inne.

Organizacje społeczne, zawodowe, polityczne:

Na terenie miasta ma swoje siedziby szereg organizacji społecznych, zawodowych, politycznych, młodzieżowych jak Komenda Hufca Związku Harcerstwa Polskiego z harcówką, Klub Nauczyciela Związku Nauczycielstwa Polskiego itp. (w sumie około 20 placówek tego typu w 1988 roku i ponad 40 obecnie)

5.2.7. Obiekty kultu religijnego i wyznaniowe

W obrębie miasta i gminy Olkusz działa osiem parafii rzymskokatolickich, w tym cztery miejskie i cztery wiejskie. Poza zasięgiem tych parafii znajdują się trzy wsie: należą one do parafii spoza gminy Olkusz. Rozmieszczenie parafii, a tym samym związanych z nimi kościołów i plebani oraz ich rejonów obsługi, przedstawia tabela:

Siedziba parafii i kościoła	Wsie w rejonie obsługi
MIASTO - Śródmieście - w osiedlu Młodych - w osiedlu Słowiki - w Pomorzanach	 Bogucin M., Rabsztyn z Czarnym Lasem, Olewin z Wiśliczką, Sieniczno, Zurada Witeradów
GMINA - w Braciejówce - w Kosmolowie - w Osieku - w Gorenicach	 Braciejówka, Troks, Podlesie Kosmolów (bez Zadola i Kogutka) Osiek, Zimnodół Gorenice, Zawada
PARAFIE POZA OBSZAREM GMINY OLKUSZ - w Jaroszowcu - w Nowej Górze - w Przeginii	 Pazurek Niesułowice Zederman, Kosmolów, Zadole i Kogutek

Ponadto w Olkuszu znajduje się:

- dom Zgromadzenia Zakonnego Sióstr Miłosierdzia,
- filia kieleckiego Studium Teologicznego,
- placówka „Caritasu"
- Klub Inteligencji katolickiej
- Kaplica Społeczności Wyznaniowej Świadków Jehowy

5.2.8. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

Zagadnienie zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia na terenie gminy Olkusz to głównie zagrożenie:

- przestępczością,
- bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- pożarowe i miejscowe.
- podtopieniami terenów.

1. Zagrożenie przestępczością

Wyszczególnienie	*Lata*	*Liczba przestępstw*		*Z liczby ogółem przestępstw*		
		ogółem	*w tym kryminalnych*	*przeciwko zdrowiu i życiu*	*przeciwko mieniu*	
					razem	*w tym kradzież samochodów*
1.	*2.*	*3.*	*4.*	*5.*	*6.*	*7.*
Powiat Olkusz	*2006*	3200	2391	x	x	x
	2007	2603	1779	87	1228	28
	I kw. 2008	724	512	38	278	5
Miasto i Gmina Olkusz	*2006*	1834	1410	76	666	26
	2007	1480	1084	61	552	20
	I kw. 2008	*385*	272	15	101	2

Najistotniejszy wpływ na zagrożenia ma kształtowanie się przestępstw kryminalnych, głównie przeciwko życiu i zdrowiu (zabójstwa, rozboje) oraz przeciwko mieniu (kradzieże, włamania).Przestępstwa tej kategorii poruszają opinię społeczną, postrzegane są jako groźne. Udział przestępstw kategorii przeciwko zdrowiu i życiu w obszarze powiatu olkuskiego w ogólnej liczbie przestępstw stanowił 3.3% w 2007 r. a kategorii przeciwko mieniu 47,2%., natomiast w obszarze m. i gm. Olkusz analogiczne wielkości kształtują się na poziomie 4,1% oraz 37,3%. Przestępstwa dokonane w obszarze m. i gm. Olkusz stanowiły 57% w 2006 r dokonanych przestępstw w powiecie olkuskim oraz 56,8% w 2007 r. Liczba dokonanych przestępstw w obszarze m. i gm. Olkusz w latach 2006 – 2007 r. wykazuje tendencję spadkową we wszystkich rodzajach dokonywanych przestępstw, co świadczy o poprawie bezpieczeństwa społeczności miasta i gminy.

2. Zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym

Wyszczególnienie	*Lata*	*Liczba wypadków drogowych*	*Liczba kolizji drogowych*	*Ofiary wypadków*	
				zabici	*ranni*
1.	*2.*	*3.*	*4.*	*5.*	*6.*
	2006	88	982	6	113
Powiat Olkusz	*2006*	94	986	8	120
	2007	125	907	17	158
	I kw. 2008	24	226	4	29
Miasto Olkusz	*2006*	*32*	431	2	37
	2007	*37*	396	4	55
	I kw. 2008	*8*	86	1	11
Gmina Olkusz	*2006*	*21*	103	0	35
	2007	*23*	109	4	50
	I kw. 2008	*2*	19	1	1

Ważnym zagadnieniem rzutującym na ogólną ocenę ładu i porządku publicznego, jest stan bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Przez powiat Olkusz przebiega droga krajowa Nr 94, cztery drogi wojewódzkie o nasilonym ruchu oraz ok. 100 dróg powiatowych. Obserwuje się wzrost wypadków drogowych, a co z tym związane wzrost liczby zabitych i rannych. Główną przyczyną jest nieprzestrzeganie przepisów drogowych przez kierujących pojazdami.

3. Zagrożenie pożarowe i miejscowe.

Jednostki straży pożarnej w powiecie Olkusz w 2006 r. interweniowały 1264 razy do pożarów i miejscowego zagrożenia, a w 2007 r. – 1529 .

Rodzaj interwencji	**2006 r.**			**2007 r.**		
	Powiat Olkusz	**Miasto Olkusz**	**Gmina Olkusz**	**Powiat Olkusz**	**Miasto Olkusz**	**Gmina Olkusz**
- pożary	408	157	187	587	159	204
- miejscowe zagrożenia	856	251	358	942	238	356
- fałszywe alarmy	17	6	6	16	7	10
Razem	1281	414	551	1545	404	570

W 2006 r. – w 24 przypadkach pożary dotyczyły obiektów mieszkalnych, 82 upraw. Najczęstszymi przyczynami powstawania pożarów były ; umyślne podpalenia, wyładowania atmosferyczne, samozapalenia i wady urządzeń grzewczych. Miejscowe zagrożenia spowodowane były głównie ; niezachowaniem bezpieczeństwa w ruchu drogowym, gwałtownymi opadami atmosferycznymi, silnymi wiatrami itp. Zagrożenia zarówno pożarowe jak i miejscowe likwidowały działające jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych i Powiatowej Straży Pożarnej, włączonej do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego.

W 2006 roku interwencje jednostek straży pożarnej na terenie gminy Olkusz stanowiły 43% interwencji w powiecie, a w 2007r - 37 %. Świadczy to o poprawie bezpieczeństwa gminy Olkusz w stosunku do pozostałych gmin powiatu.

Oprócz ww. zagrożeń w obszarze gminy Olkusz mogą wystąpić zagrożenia – podtopienie terenów w dnach dolin - spowodowane spływem wód opadowych w przypadku wystąpienia nawalnych opadów. Tereny zagrożone zaznaczono na rysunku Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego m i gm. Olkusz – Uwarunkowania.

Suche doliny istniejące w granicach opracowania Zmiany Studium nr 18 (Gorenice – Zawada), prowadzą okresowo wody w czasie wiosennych roztopów czy też letnich deszczy nawalnych. W czasie gwałtownych, ulewnych deszczy o dużym natężeniu na terenie opracowania, na skutek nasilonego spływu powierzchniowego może dojść do lokalnych podtopień na powierzchni terenu.

Dna dolin oraz obszary które mogą być narażone na podtopienia zaznaczono na Rysunku Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego m i gm. Olkusz – „Uwarunkowania".

Zgodnie z informacjami zawartymi w bazach danych PSPA (Potencjali Sprawcy Poważnych Awarii) oraz „SPIRS-PL" (Rejestracja zakładów niebezpiecznych) Kopalnia Cynku Pomorzany położona na terenie Miasta Olkusz znajduje się w użytkowaniu zakładu o dużym ryzyku poważnej awarii – ZGH „Bolesław" – Zaklady Górniczo-Hutnicze „Bolesław" S.A.

Zakład posiada wszelkie uregulowania formalno-prawne w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom określone przepisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2013r. poz. 1232 z późn.zm.) tj.:

- Zgłoszenie
- Program zapobiegania powaznym awariom
- Raport o bezpieczeństwie
- Wewnętrzny plan Operacyjno-Ratowniczy
- Zewnętrzny Plan Operacyjno-Ratowniczy

Ponadto na terenie Miasta i Gminy Olkusz znajdują się następujące zakłady zaliczone do kategorii „potencjalni sprawcy poważnych awarii":

- „ECO-ROCK" – Zakład Usługowy „ECO-ROCK" B. Wójtowicz, A. Wójtowicz – Spółka Jawna 32-300 Olkusz, Partyzantów 8
- Petro Oli – Śląskie Centrum Sprzedaży Sp. Z o.o. 32-300 Olkusz, Olewin 50a
- Przedsiębiorstwo INTERMAG Sp. Z o.o. 32-300 Olkusz, Osiek 174A.
- Kalsyfikacja ta nie pociąga za sobą żadnych wymogów formalnych dla tych zakładów poza ogólnymi obowiązkami wynikającymi z przepisów prawa.

6. FUNKCJE STANOWIĄCE PODSTAWY GOSPODARCZE GMINY

6.1. Działalność gospodarcza – przemysł

Przemysł, w tym przede wszystkim górnictwo rud metali i ich przetwórstwo stanowiło i dotychczas – w znacznej mierze – stanowi podstawę ekonomicznego rozwoju miasta i gminy Olkusz.

Górnictwo i hutnictwo rud cynku i ołowiu:

Górnictwo i hutnictwo rud cynku i ołowiu są tradycyjnymi gałęziami przemysłu rejonu Olkusza.

Okręg olkuski jest jednym z czterech regionów występowania złóż rud cynku i ołowiu w Polsce. Eksploatacja złóż była tu prowadzona od XII w. do początku XVII w. oraz od 1813 r. do 1945 r. Okres ten uważany jest za górnictwo historyczne. Współczesne wydobycie prowadzone jest od 1945 r. Obecne (1994 r.) roczne pozyskanie w rejonie olkuskim 3 mln ton rud stanowi około 56 % wydobycia rud cynkowo – ołowiowych w Polsce. Złoża rud cynku i ołowiu należą do złóż strategicznych o znaczeniu ogólnokrajowym.

Z pośród złóż znajdujących się w obrębie miasta i gminy Olkusz: „Pomorzany", „Olkusz", „Sikorka", obecnie eksploatację prowadzi się w złożu „Olkusz" i „Pomorzany". Złoże „Sikorka" traktowane jest jako złoże perspektywiczne.

Koncesję na wydobywanie rud cynku i ołowiu ze złóż Olkusz i Pomorzany posiada przedsiębiorstwo Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław". Wydobycie prowadzone jest w obrębie prowadzonych obszarów górniczych Olkusz II oraz Pomorzany III i terenów górniczych ZGH Bolesław IV i ZGH Bolesław III. Powierzchnia terenów górniczych, które obejmują też część gmin Bukowno, Bolesław, Klucze wynosi ok. 2 438,4ha.

Jeden z obszarów zmiany Studium nr 19 (obszar nr 19.1) położony jest w zasięgu terenu górniczego „ZGH Bolesław III" i obszaru górniczego „Pomorzany III" – wyznaczonych dla eksploatacji złoża rudy cynku i ołowiu „Pomorzany".

W granicach obszaru górniczego Olkusz wydobycie prowadzone jest obecnie (2015 r.) przez kopalnię Olkusz-Pomorzany utworzoną po likwidacji Kopalni Olkusz w 2002 r. W pierwszym okresie eksploatacja prowadzona była systemem komorowym i filarowo-komorowym z zawałem stropu. Obecnie prowadzi się eksploatację z zastosowaniem podsadzki hydraulicznej. Dotychczas eksploatacja prowadzona była pod terenami niezabudowanymi. Obszary wydobycia położone są po południowej stronie linii kolejowej w okolicach Mazańca. Drugi obszar to tereny położone na zachód w stosunku do pierwszego po północnej stronie drogi.

Tereny dotychczasowego wydobywania złóż w obszarze górniczym Pomorzany zlokalizowane były poza gminą Olkusz.

Projekty dalszej eksploatacji złóż przewidują kontynuację wydobycia złóż Olkusz i Pomorzany. Eksploatacja prowadzona będzie metodą podziemną. Generalnie obowiązywać będzie stosowanie systemów eksploatacji z zastosowaniem podsadzki hydraulicznej. W obszarze górniczym Olkusz do eksploatacji w latach 1995-2005 r. przewidziane jest 30 parcel. Parcele projektowane do wybrania położone są w terenie rozciągającym się na zachód od zabudowy ul. Żuradzkiej. W większości są to tereny leśne, lecz planuje się pozyskanie złóż pod trasą PKP Olkusz-Bolesław i rzeką Babą. W projektach wydobycia wskazuje się na przewidywany wpływ eksploatacji na zabudowę przy ulicy Żuradzkiej i Mazaniec oraz ogrody działkowe i zabudowę osiedla Piaski. W obszarze górniczym Pomorzany eksploatacja prowadzona będzie pod terenami leśnymi.

Od 2003 roku, po likwidacji Kopalni Olkusz, utworzono zespół Olkusz-Pomorzany obejmujący właściwy obszar górniczy Pomorzany i wydzielony rejon Olkusz-Podpoziom. Do zakończenia działalności górniczej ZGH Bolesław w roku 2016-2017 przewiduje się eksploatację rudy w warstwach I i II w różnych rejonach. Sumaryczne zasoby dla przewidywanej eksploatacji szacowano w 2010 r. na około 70,1 mln Mg o zawartości średniej około 3,4% Zn i 1,07% Pb.

Wydobywane w ZGH „Bolesław" rudy cynkowo-ołowiane, są poddawane procesowi przeróbki. Jako produkty główne i uboczne uzyskuje się: ołów rafinowany, cynk elektrolityczny, srebro, koncentrat kadmowy, kwas siarkowy. Obiekty hutnicze realizowane są poza obszarem miasta i gminy Olkusz, które pozostają jednak pod bezpośrednim wpływem pochodzących z tych obiektów zanieczyszczeń.
ZGH „Bolesław" zatrudnia 4287 osób (stan przed 2010 r.).. Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław" powstały w 1958 roku po połączeniu Zakładów Górniczych "Bolesław" z Zakładami Hutniczymi "Bolesław". Dnia 1 marca 2004 roku w trybie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstwo państwowe zostało przekształcone w spółkę akcyjną. Od 11 grudnia 2012 roku, po zbyciu przez Skarb Państwa akcji stanowiących większość kapitału zakładowego ZGH "Bolesław" S.A., Spółka należy do Grupy Kapitałowej Stalprodukt S.A.

Obecna produkcja charakteryzuje się kapitałochłonnością i energochłonnością oraz negatywnym oddziaływaniem na środowisko. Zamierzona modernizacja ma zmierzać do ograniczenia materiałów i energochłonności produkcji oraz ograniczenia uciążliwości zakładu.

Problem eksploatacji złóż piasków podsadzkowych:

Rejon Olkusza jest obszarem występowania złóż piasków podsadzkowych.
W granicach miasta i gminy Olkusz udokumentowane są złoża piasków podsadzkowych „Pustynia Błędowska blok IV" obejmujące zachodni skraj gminy w rejonie Pomorzan, „Pustynia Błędowska (pozostały obszar)", obejmujące dwa niewielkie fragmenty Miasta oraz „Szczakowa-Bukowno" obejmujące rejon Pustyni Starczynowskiej – Mazańca. Koncesja na wydobywanie piasku podsadzkowego ze złoża Pustynia Błędowska – blok IV udzielona została do dnia 31 grudnia 2018 r.przedsiebiorstwu DB Schenker Rail Polska S.A. Utworzony Obszar Górniczy Szczakowa VI oraz Teren Górniczy Szczakowa VI nie obejmują swoim zasięgiem terenu Gminy Olkusz . Dla złoża „Pustynia Błędowska (pozostały obszar)" obowiązuje także Obszar Górniczy Szczakowa VI, przy czym złoże to nie jest eksploatowane.
Na eksploatację złoża „Szczakowa-Bukowno" obecnie nie została udzielona koncesja, przy czym trwają starania o uzyskanie możliwości podjęcia eksploatacji.

Położone w obrębie miasta i gminy Olkusz złoże piasku „Szczakowa-Bukowno" leży w terenach leśnych zachodniej części miasta. Lasy te stanowią bardzo ważny element systemu obszarów przyrodniczych miasta o wybitnych funkcjach ochrony aerosanitarnej. Oddzielają one, położone w odległości zaledwie 2-4 km od zabudowy miasta, obiekty ZGH Bolesław, będące emitorami zanieczyszczeń powietrza, w tym emisji zorganizowanej i niezorganizowanej pyłów zawierających metale ciężkie. Chronią też przed napływem zanieczyszczeń z innych obiektów przemysłowych Górnego Śląska. Podjęcie na terenie miasta i gminy Olkusz eksploatacji złoża „Szczakowa-Bukowno" związane byłoby z drastycznymi dla miasta stratami ekologicznymi, polegającymi na zwiększeniu napływu zanieczyszczeń powietrza od strony zachodniej wskutek wycięcia ochronnego pasa lasów, pogorszeniu warunków wzrostu pozostałych lasów, uniemożliwieniu odtworzenia naturalnych stosunków wodnych po zaprzestaniu eksploatacji rud cynku i ołowiu.

Eksploatacja innych złóż:

W obrębie miasta i gminy Olkusz prowadzi się eksploatację i przerób surowców wapiennych (produkcja wapna budowlanego). Działalność ta jest prowadzona lokalnie, na stosunkowo drobną skalę, na podstawie indywidualnych decyzji organów administracji rządowej.

Inne gałęzie przemysłu i wytwórczości:

Z pośród zakładów przemysłowych położonych w obrębie miasta i gminy Olkusz (w tym głównie w mieście), dwa mają znaczenie ogólnokrajowe. Są to: Olkuska Fabryka Naczyń Emaliowanych i Fabryka Wentylatorów. Pozostałe mają znaczenie lokalne.

Olkuska Fabryka Naczyń Emaliowanych „EMALIA" S.A., zatrudnia około 3150 pracowników. Zakład, działający od 1907 r. jest zmodernizowany. Stale zwiększany jest asortyment produktów. Obecnie produkuje się naczynia emaliowane, naczynia aluminiowe z powłoką teflonową, a także wyroby z nierdzewnej stali.

Fabryka Wentylatorów „OWENT" produkuje szeroki asortyment wentylatorów specjalistycznych, w tym przemysłowych, a także zespoły grzewczo – wentylacyjne. Jest państwowym przedsiębiorstwem produkcyjno-usługowym zatrudniającym 127 osób.

Wśród pozostałych, o znaczeniu lokalnym, ważnym zakładem, głównie ze względu na charakter zatrudnienia, jest Spółdzielnia Inwalidów „LASKI". Spółdzielnia jest zakładem pracy chronionej, zatrudniającym około 100 osób niepełnosprawnych. Spółdzielnia produkuje wyroby elektrotechniczne i odzieżowe. Zakładem pracy chronionej jest też Spółdzielnia niewidomych „PRODEIM".

Z profilem głównych zakładów przemysłowych rejonu Olkusza związany jest Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Urządzeń Klimatyzacyjno-Wentylacyjnych i Odpylających-Zakład Doświadczalny.

Z uwagi na charakter zakładu należy tu również wymienić Przedsiębiorstwo Usług Technicznych i Inżynierii Ochrony Środowiska „EKO-POL" Sp. z o.o.

Specyficznym zakładem pracy jest też Zakład Doskonalenia Zawodowego, który obok kształcenia prowadzi produkcję spawarek, transformatorów, prostowników i innych urządzeń elektrycznych.

Oprócz ww. działa tu szereg mniejszych zakładów i przedsiębiorstw o różnych branżach, w tym m.in. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe Sprzętu Biurowego „BIUROSPRZĘT", Elektromontaż, Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych i inne.

W dziedzinie przedsiębiorstw budowlanych w ciągu ostatnich lat nastąpiły znaczne przeobrażenia, związane z odejściem od budownictwa wielkopłytowego na rzecz metod tradycyjnych i nowoczesnych technologii dostosowanych do potrzeb budownictwa indywidualnego. W miejsce dawnych dużych przedsiębiorstw, w tym tzw. Fabryki Domów w Olewinie, Miejskiego Przedsiębiorstwa Remontowo-Budowlanego i Olkuskiego Przedsiębiorstwa Budowlanego rozwijane są małe przedsiębiorstwa budowlane oraz placówki zaopatrzenia budownictwa.

Drobna wytwórczość rozwijana jest w dziedzinie produkcji odzieży, produkcji opakowań, wyrobów drewnianych.

Wytwórnia artykułów spożywczych prowadzi produkcję na potrzeby rynku lokalnego. Są to zakłady przetwórstwa mięsnego, piekarnie, wytwórnie napojów chłodzących itp.

Na terenie miasta i gminy Olkusz w 2004 roku działalność prowadziło 6089 podmiotów gospodarki narodowej, w tym 628 z zakresu przemysłu, 621 budownictwa

- pracowało w gospodarce narodowej* ogółem 9321 osób, z tego w:

- mieście Olkusz – ogółem 8602 osób w tym w sektorze publicznym 4652 osób, w sektorze prywatnym 3950 osób,
- gminie Olkusz – ogółem 719 osób w tym w sektorze publicznym 183 osoby, w sektorze prywatnym 536 osób.

* pracujący wg faktycznego miejsca pracy, bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych.

Podmioty gospodarki narodowej wg wybranych sekcji polskiej klasyfikacji działalności (PKD) w mieście i gminie Olkusz oraz powiecie Olkusz

Jednostka	Lata	Ogółem	W tym							
			Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	Prze-mysł	Budow-nictwo	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	Hotele i restaura-cje	Transport, gospodarska magazynowa i łączność	Pośrednictwo finansowe	Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Miasto i gmina Olkusz	2004	a) 6089	59	628	621	2411	206	442	214	826
		b) 5050	51	516	554	2044	173	405	202	659
	2005	a) 6047	60	617	593	2408	197	430	212	838
		b) 4994	52	505	523	2036	164	393	201	674
Powiat Olkusz	2004	a) 11713	202	1336	1177	4645	374	935	369	1405
		b) 9674	178	1084	1071	3998	311	840	352	1113
	2005	a) 11695	211	1334	1155	4613	369	931	362	1409
		b) 9630	186	1078	1047	3971	305	834	346	1126

a) ogółem

w tym: b) osób fizycznych

6.2. Rolnictwo

6.2.1. Przestrzeń rolnicza

Syntetyczną ocenę warunków produkcji rolnej określa waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej opracowana przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. IUNG opracował metodę punktową oceniającą poszczególne elementy środowiska - glebę, agroklimat, warunki wodne, a także rzeźbę terenu. Suma punktów poszczególnych elementów określa syntetyczny wskaźnik liczbowy charakteryzujący jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WRPP) danej jednostki administracyjnej (gminy, powiatu, województwa i kraju). Wskaźnik bonitacji wyrażony jest w:

- jakości i przydatności rolniczej gleb w skali 100 stopniowej,
- agroklimacie w skali 15 stopniowej,
- rzeźbie terenu w skali 5 stopniowej,
- warunkach wodnych w skali 5 stopniowej.

Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjne gminy Olkusz

Wyszczególnienie	Ocena gleb w pkt					
	bonitacja		przydatność rolnicza		wskaźnik syntetyczny jakości	
	grunty orne	grunty zielone	grunty orne	grunty zielone	grunty orne	grunty zielone
Gmina OLKUSZ	36,0	27,8	38,3	29,4	37,1	28,6
Polska	50,5	39,7	54,1	39,2	52,3	39,5

Wyszczególnienie	Wskaźnik bonitacji rolniczej				Ogólny wskaźnik rolniczej przydatności produkcyjnej
	jakości i przydatności rolniczej	agroklimatu	rzeźby terenu	warunków wodnych	
Gmina OLKUSZ	36,7	8,8	3,6	1,5	50,6
Polska	49,5	9,9	3,9	3,3	66,6

Źródło: Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski według gmin, 1994, IUNG, Puławy

Ogólny wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej uwzględniający obok gleb również przyrodnicze czynniki produkcji wynosi 50,6 pkt i jest niższy niż wskaźnik dla kraju.

Gmina Olkusz charakteryzuje się słabymi warunkami glebowymi.

Gleb I i II klasy bonitacyjnej nie ma w ogóle, a III klasa występuje na bardzo małej powierzchni.

Udział procentowy klas bonitacyjnych gruntów ornych gminy Olkusz (1994r.):

Klasa III a – 1,8 %

Klasa III b – 3,1 %

Klasa IV a – 11,7 %

Klasa IV b – 21,3 %

Klasa V – 44,9 %

Klasa IV – 17,2 %

Najkorzystniejsze warunki glebowe występują w Gorenicach i Braciejówce. Zalegają tu płaty gleb III klasy bonitacyjnej, duży jest udział gleb klasy IV. Niewielkie fragmenty gleb klasy III występują też w północnej

części Kosmolowa, w Osieku i Żuradzie. Gleby klasy IV stanowią istotny udział w całkowitej pokrywie glebowej w Troksie, Kosmolowie, Zimnodole i Zawadzie. Przeważający udział mają w gminie kompleksy przydatności rolniczej żytnie słabe, jedynie w Gorenicach i Braciejówce występują kompleksy żytni dobry i bardzo dobry.

Generalnie na terenie Gminy Olkusz przeważają gleby piaskowe, które stanowią około 65% wszystkich gleb. Zaznacza się tu wyraźnie podział na gleby leśne, związane w dużej mierze z ubogimi utworami piaszczystymi oraz gleby użytkowane rolniczo, związane z zasobniejszymi utworami wapiennymi oraz bogatszymi piaskami gliniastymi. Dominującymi typami gleb są rędziny brunatne, gleby brunatne oraz gleby bielicoziemne. W ogólnej powierzchni gruntów ornych gleby brunatnoziemne stanowią około 60%, rędziny około 30% a bielice około 10%.

Gleby brunatne przeważają w obrębie sołectw: Niesułowice, Gorenice, Zawada, Osiek, Zederman, Zimnodół, Kosmolów, Braciejówka i Troks.

Bielice występują w Gorenicach, Kosmolowie, Podlesiu Rabsztyńskim i Pazurku. Połowa tych gleb to piaski, od luźnych do gliniastych mocnych.

Rędziny i rędziny brunatne charakteryzują się stosunkowo wysokim udziałem części szkieletowych. Są to głównie gliny z przewagą lekkich. Najczęściej są to kompleksy o przydatności rolniczej, ocenianej jako żytni i żytnio-ziemniaczany, dobry oraz słaby. Gleby te występują w m. Olkusz oraz północno-wschodniej i wschodniej części gminy tj. w mieście Bogucinie Małym, Rabsztynie i w centralnych obszarach Witeradowa i Sieniczna.

Gleby pozostałych typów występują na znacznie mniejszych obszarach, niż wymienione. Mady występują na niewielkich powierzchniach, wzdłuż nielicznych tu cieków. Charakterystyczne są słabo wykształcone gleby kwarcowo-krzemianowe, bezwęglanowe, utworzone z czwartorzędowych luźnych piasków, występujące w rejonie Pustyni Starczynowskiej. Są to gleby kwaśne, bardzo ubogie w składniki pokarmowe.

Morfologia powierzchni terenu gminy Olkusz jest urozmaicona. Znaczną część zajmują wzgórza zbudowane z wapieni jurajskich wznoszące się na wysokość 410-450 m n.p.m. Charakterystycznym rysem tutejszej rzeźby są liczne formy i zjawiska krasowe, powodujące duże deniwelacje powierzchni terenu takie jak głęboko wcięte, wąskie, suche doliny. W południowo-zachodniej części gminy zaznaczają się miejscami niewielkie spłaszczenia, ścinające skały węglanowe. Wznoszą się one na wysokość 340-375 m n.p.m. w Starym Olkuszu i w Żuradzie-Starej Wsi i opadają w kierunku zachodnim stokami o nachyleniu kilkunastu stopni.

Wysokość bezwzględna jak i deniwelacje terenu powodują, że tereny użytkowane rolniczo zagrożone są denudacją naturogeniczną i uprawową.

Zdecydowana większość gleb gminy Olkusz posiada niekorzystne stosunki wilgotnościowe spowodowane dużą przepustowością gleb oraz krasowym charakterem podłoża. Woda po opadach i roztopach natychmiast wsiąka w przepuszczalny grunt. Taka migrująca w podłoże woda przenosi z powierzchni materiał wzmagając denudację i destabilizując powierzchnię terenu. Pogorszenie już z natury niezbyt korzystnych stosunków wilgotnościowych gleb spowodował lej depresji. Odbija się to na urodzajności gleb rolnych, przyczynia się także do degradacji siedlisk leśnych. Wskaźnik warunków wodnych w waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej opracowanej przez IUNG dla terenu gminy Olkusz wyniósł jedynie 1,5 punktu w skali 5 – punktowej. Jest to znacznie mniej niż średnia wartość tego wskaźnika dla Polski, która wynosi 3,3 punktu.

Istotnym problemem jest skażenie gleb ograniczające znacznie ich przydatność dla rolnictwa i jest jednym z istotniejszych problemów zagrożeń środowiska. Skażenie gleb obejmuje przede wszystkim zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi - ołowiem, kadmem, cynkiem. Dodatkowo gleby miasta-gminy Olkusz są znacznie zakwaszone. Zakwaszenie przyczynia się do potęgowania intensywności pobierania przez rośliny metali, a więc zwiększania stopnia skażenia żywności a tym samym zwiększenia narażenia człowieka na metale ciężkie.

Skażenie gleb na terenie gminy jest miejscami tak duże, że wymaga wyeliminowania upraw gatunków mających większe zdolności kumulowania metali w jadalnych częściach roślin. Na terenie miasta i gminy Olkusz i wydzielono pięć klas gleb z punktu widzenia stężenia metali i pH:

Klasa gleb najsilniej zanieczyszczonych (5 klasa), na których powinny być wyeliminowane uprawy rolnicze została stwierdzona w Pomorzanach na powierzchni około 25ha.

Klasa gleb silnie zanieczyszczonych (4 klasa), wymagających ograniczenia upraw do roślin przemysłowych i plantacji nasiennych traw została na powierzchni około 425 ha głównie w Olkuszu i Witeradowie oraz na mniejszych obszarach w Niesułowicach i Zimnodole.

Gleby znacznie zanieczyszczone (3 klasa), na których płodozmian powinien być oparty na roślinach zbożowych i przemysłowych dominują na obszarze gminy o powierzchni około 5000 ha.

Gleby średnio zanieczyszczone (2 klasa), wymagające wyeliminowania upraw warzyw występują głównie w Zedermanie, Troksie, Kosmolowie i Braciejówce i zajmują około 1625ha.

Klasa gleb słabo zanieczyszczonych (1 klasa), na których można uprawiać warzywa z wykluczeniem produkcji żywności dla dzieci została stwierdzona na fragmentach terenów wschodniej części gminy na łącznej powierzchni około 575ha. Fragmenty gleb, na których wg powyższej klasyfikacji, można dopuścić wszystkie uprawy (klasa 0) występują w Pazurku i zajmują powierzchnie około 25 ha.

Głównym źródłem degradacji gleb jest działalność górniczo-hutnicza ZGH „Bolesław". Oddziaływanie ZGH „Bolesław" na gleby sprowadza się do trzech zasadniczych typów przekształceń, a mianowicie: przekształceń geomechanicznych, hydrologicznych i chemicznych. Ponadto emisja niezorganizowana drobnej frakcji odpadów poflotacyjnych ze stawów osadowych, zawierających: wapń, magnez, cynk, ołów, kadm, powoduje nie tylko wzbogacenie gleb w metale ciężkie lecz także ich alkalizację.

6.2.2. Struktura użytkowania gruntów w gminie Olkusz

Miasto i gmina Olkusz zajmuje powierzchnię 15074ha, z czego 12508 ha, czyli 83% stanowi teren wiejski. Prawie połowa terenu – 45% pokryta jest lasami. Na obszarze wiejskim odsetek ten jest jeszcze większy, sięga 48,5%.

Struktura użytkowania gruntów miasta i gminy Olkusz

Rodzaj użytkowania gruntów	Gmina		Miasto		Miasto i gmina	
	[ha]	%	[ha]	%	[ha]	%
Użytki rolne	5484	43,8	918	35,8	6402	42,5
Grunty pod lasami	6061	48,5	720	28,1	6781	45,0
Nieużytki i inne	963	7,7	928	36,2	1819	12,5
Suma	12508	100,0	2566	100,0	15074	100,0

Użytki rolne w mieście i gminie Olkusz zajmują 42,5% całkowitej powierzchni. Nieco większy odsetek (43,8%) dotyczy terenów wiejskich. W mieście powierzchnia użytków rolnych nieznacznie przekracza trzecią część terenów.

Największe obszary użytkowane rolniczo znajdują się w sołectwach wschodniej części gminy – od Braciejówki przez Troks i Wiśliczkę po Kosmolów i Zederman, a także w centrum gminy – Osieku, Zimnodole i Witeradowie. Duży obszar rolniczy znajduje się także w Gorenicach, gdzie występują znaczne, zwarte obszary gleb III klasy bonitacyjnej. Do miejscowości o największym odsetku lesistości należą Żurada, Niesułowice, Olewin, Sieniczno, Podlesie. Nieużytki i inne stanowią niecałe 8% wiejskiej części gminy.

- **Struktura użytków rolnych**

Struktura użytków rolnych w gminie Olkusz

Rodzaj użytków rolnych	Gmina				Miasto			
	1994		2002		1994		2002	
	[ha]	%	[ha]	%	[ha]	%	[ha]	%

Grunty orne	5544	**95,3**	5046	**92,0**	881	**93,3**	841	**91,6**
Sady	61	**1,1**	30	**0,5**	19	**2,0**	12	**1,3**
Łąki	44	**0,8**	296	**5,4**	20	**2,1**	56	**6,1**
Pastwiska	164	**2,8**	112	**2,0**	25	**2,6**	9	**1,0**
Łącznie użytki rolne	5813	**100,0**	5484	**100,0**	945	**100,0**	918	**100,0**

Podstawowym sposobem użytkowania gruntów jest uprawa roślin, bowiem grunty orne stanowią 92,0% całości terenów wykorzystywanych rolniczo. Struktura ta występuje zarówno na obszarze wiejskim jak i na terenie miasta. Całkowita powierzchnia sadów na wsi w 2005 roku wyniosła 30 ha. Wobec powierzchni użytków rolnych zajmujących ponad 5 tysięcy ha jest to wartość bardzo mała. Proporcjonalnie więcej sadów jest na terenie miasta. Użytki zielone łącznie stanowią około 7% ogółu powierzchni użytkowanej rolniczo.

Struktura użytków rolnych w gminie Olkusz w wybranych latach

Rok	Gmina		Miasto	
	użytki rolne	grunty orne	użytki rolne	grunty orne (%)
1982	5557	5307	979	910
1989	5820	5549	950	886
1994	5813	5544	945	881
2005	5484	5046	918	841

Powyższa tabela ukazuje zmiany areału użytków rolnych i gruntów ornych w gminie w wybranych latach od 1982 roku. Na wiejskich terenach w roku 1989 obszar użytkowany rolniczo był większy (o około 5%) niż siedem lat wcześniej. Jednocześnie wzrosła powierzchnia gruntów ornych. W ciągu kolejnych lat areał użytków rolnych zmalał i obecnie wynosi mniej niż w 1982 roku. Na obszarze miasta, natomiast powierzchnia użytków rolnych zmniejszała się sukcesywnie i w 2005 roku stanowiła 94% powierzchni z 1982 roku. Wiąże się to z przejmowaniem terenów użytków rolnych na cele nierolnicze. Rolnictwo ma coraz mniejsze znaczenie w gminie.

Na terenie gminy specjalizacja w rolnictwie w zasadzie nie wykształciła się. W szeregu gospodarstwach często stosuje się wiele upraw jednocześnie. W strukturze upraw rolnych na obszarze miasta i gminy Olkusz przeważa uprawa zbóż, których powierzchnia zasiewu stanowi 61,8% ogółu gruntów ornych. Pozostałą część upraw stanowią rośliny okopowe, przede wszystkim ziemniaki (18,5%) i pastewne (16,7%). Na terenie gminy Olkusz nie prowadzi się upraw roślin przemysłowych. W ciągu dziesięciu lat wyraźnie zmalała powierzchnia upraw zbóż. Zmieniła się także ich struktura – o ile w latach osiemdziesiątych przeważała uprawa żyta, tak w 2002 roku wśród zbóż dominowały mieszanki zbożowe i pszenica.

Powierzchnia zasiewów i gospodarstwa rolne zajmujące się uprawa głównych ziemiopłodów w gminie Olkusz

Rodzaj zasiewu	Powierzchnia zasiewów		Gospodarstwa rolne	
	ha	%	l. gosp.	%
zboża	1842	61,8	1550	39,2
strączkowe jadalne	2,2	0,1	-	-
ziemniaki	557,5	18,5	1654	41,8
pastewne wraz z mieszankami zbożowo – strączkowymi	502	16,7	773	19,5
warzywa gruntowe	57,7	1,9	795	20,1

truskawki	7,9	0,3	-	-
pozostałe	36,8	1,2	-	-
Ogółem	3006,1	100,0	-	-

Dane: NSR 2002 r.

Około 40% wszystkich gospodarstw rolnych zajmuje się uprawą zbóż oraz tyle samo uprawą ziemniaków. Warzywa uprawia piąta część gospodarstw rolnych. Jednocześnie areał tych upraw stanowi zaledwie 1,9%, co świadczy o drobnej uprawie na własne potrzeby.

Zwierzęta gospodarskie w szt. oraz gospodarstwa utrzymujące zwierzęta wg gatunków w gminie Olkusz

Zwierzęta gospodarskie	Miasto		Gmina	
	szt.	l. gosp.	szt.	l. gosp.
bydło	108	64	1375	731
trzoda	62	17	2016	369
konie	19	13	62	51
owce	0	0	17	3
kozy	17	-	166	-
kury	6256	-	18900	-
bez zwierząt gospodarskich	-	998	-	2018
Ogółem	7585	1131	35743	3731

Dane: NSR 2002 r.

W gminie dominuje hodowla pojedynczych sztuk zwierząt gospodarskich na potrzeby własne. W mieście jedynie 12% gospodarstw zajmuje się ich hodowlą. Na obszarze wiejskim odsetek ten wynosi 46%. Wśród gatunków zwierząt przeważają bydło i trzoda. Konie hodują łącznie 64 gospodarstwa, owce jedynie 3. W całej gminie w 2002 roku zanotowano ponad 25 tys. sztuk drobiu. Na terenie gminy, w Zedermanie funkcjonuje ubojnia drobiu i planowana jest jej rozbudowa. Ponadto 235 gospodarstw w 2002 roku zajmowało się hodowlą królików, których łączna ilość wynosiła 1744 sztuki. W Olkuszu działa Powiatowe Koło Pszczelarskie, na terenie gminy zlokalizowanych jest 107 pni pszczelich.

6.2.3. Struktura agrarna gospodarstw rolnych

Według Narodowego Spisu Rolnego z 2002 r. na terenie miasta i gminy Olkusz funkcjonuje 2189 gospodarstw rolnych (według siedziby gospodarstwa). W mieście zlokalizowanych jest 276 gospodarstw, na obszarze wiejskim 1913. Tylko jedno gospodarstwo wiejskie nie jest gospodarstwem własności indywidualnej.

Przedziały powierzchni [ha]	Miasto		Gmina	
	l. gosp.	%	l. gosp.	%
1 – 2	177	64,1	944	**49,3**
2 – 5	87	31,6	855	44,8
5 – 7	12	4,3	104	5,4
7 – 10	0	0	0	0
powyżej 10 ha	0	0	10	0,5
Ogółem	276	100,0	1913	100,0

Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego na terenie powiatu Olkuskiego wynosi 2,8 ha, średnia w województwie to 3,1 ha, natomiast w Polsce około 9,5 ha. Wartości te świadczą o dużym rozdrobnieniu gospodarstw w gminie. Dodatkowo działki te są niekiedy bardzo długie i wąskie. W mieście niemal 64,1% indywidualnych gospodarstw rolnych to małe gospodarstwa o powierzchni do 1 – 2 ha. Kolejne 31,6% stanowią gospodarstwa o powierzchni od 2 do 5 ha. Tych o większej powierzchni jest 12. Na obszarze wiejskim gminy również dominują gospodarstwa o powierzchni do 5 ha stanowiąc 94,1% ogółu gospodarstw. Gospodarstw z przedziału powierzchni od 5 do 7 ha jest 104. Większych obszarowo gospodarstw, których powierzchnia waha się od 10 do 15 ha jest 10. Ponadto w obszarze miasta i gminy funkcjonują gospodarstwa domowe z działką o powierzchni poniżej 1 ha. Są to tzw. mikrogospodarstwa, których łącznie jest 1737 z tego w mieście 797, a w gminie 940. Duża ilość mikrogospodarstw w gminie wynika z podmiejskiego jej charakteru oraz świadczy o odejściu od działalności rolnej na rzecz pracy w innych sektorach gospodarki.

Tereny gminy Olkusz nie są terenami rolniczymi w zakresie produkcji rolnej o znaczeniu gospodarczym. Mało sprzyjające warunki naturalne - niska klasa gleb, V i VI klasy, duże ich zanieczyszczenie, niekorzystne warunki wodne, a także odchodzenie przez lata od produkcji rolnej, poprzez migrację ludzi ze wsi do dobrze prosperującego przemysłu, nie rozwinęło na tych terenach działalności rolniczej.

Gospodarstwa rolne łącznie z działkami rolnymi w gminie Olkusz wg celu produkcji.

Cel produkcji	Miasto		Gmina	
	l. gosp.	%	l. gosp.	%
nie prowadzące produkcji rolniczej	797	74,1	1116	38,7
produkujące wyłącznie na potrzeby własne	93	8,7	824	28,6
produkujące głównie na potrzeby własne	171	15,9	666	23,1
produkujące głównie na rynek	14	1,3	277	9,6
Ogółem	1075	100	2883	100

Rolnictwo w dochodzie ludności rolniczej nie ma dużego znaczenia na terenie gminy Olkusz. Działalność rolnicza jest głównym źródłem dochodu tylko dla 2,5% gospodarstw w gminie, jeszcze mniej w mieście – 0,7%. Niewiele więcej, odpowiednio 3,1%oraz 0,8% gospodarstw utrzymuje się zarówno z rolnictwa jak i z pracy najemnej. Niemal trzy czwarte gospodarstw w mieście w ogóle nie prowadzi działalności rolniczej. Na wiejskim obszarze odsetek ten sięga 38,7%.

Głównie na rynek produkuje 9,6% gospodarstw wiejskich a jedynie 1,3% miejskich. Pozostałe istniejące gospodarstwa rolne funkcjonują w zakresie głównie lub wyłączenie zaspakajania potrzeb własnych ich właścicieli. Ranga rolnictwa jest aktualnie marginesowa w gospodarce gminy Olkusz.

Wyższe wykształcenie rolnicze wg spisu rolnego z 2002 roku miało jedynie 8 rolników na 2032 analizowane gospodarstwa. Brak jakiegokolwiek wykształcenia kierunkowego charakteryzowało 1480 gospodarstw.

6.3. Leśnictwo

Na terenie miasta i gminy Olkusz wg danych z 2004 roku znajduje się 6829,2 ha gruntów leśnych, co stanowi 45,3% ogólnej powierzchni. Jest to bardzo duży wskaźnik lesistości. W granicach administracyjnych miasta grunty leśne zajmują 710,5 ha, czyli około 27,7% jego powierzchni. Na terenie gminy jest 6118,7ha gruntów leśnych, co stanowi 49,0% ogółu powierzchni.

Powierzchnia [ha] gruntów leśnych w mieście i gminie Olkusz w 2004 r

Grunty leśne według własności		Gmina	Miasto
Ogółem		6118,7	710,5
Grunty leśne publiczne skarbu państwa	ogółem	4823,7	598,5
	będące w zarządzie Lasów Państwowych	4818,9	598,5
Grunty leśne poza skarbem państwa	prywatne	1295,0	83,0
	gminne (ochronne)	0	29,0 (29,0)

Pod względem struktury własności przeważają lasy państwowe. Obejmują one przede wszystkim duże, zwarte kompleksy leśne. Lasy państwowe o powierzchni 4818,9 ha administrowane są przez nadleśnictwo Olkusz.

Lasy prywatnych właścicieli i wspólnot zajmują łączną powierzchnię 1407,0 ha. Występują najczęściej na obrzeżach kompleksów lasów państwowych bądź jako oderwane niewielkie powierzchnie. Lasy komunalne, o powierzchni 29,0ha położone są wyłącznie na terenie miasta Olkusz.

Lasy występujące na obszarze miasta i gminy Olkusz z punktu widzenia podziału przyrodniczo-leśnego położone są w VI Krainie Małopolskiej w dzielnicy 7 – Wyżyny i Pogórza Śląskiego oraz dzielnicy 8 – Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej.

Przeważającymi typami siedliskowymi lasu są Bór świeży i Bór mieszany świeży występujące na glebach bielicowych, zajmujących około 40% gleb leśnych. Na suchych piaszczystych glebach w rejonie dawnej pustyni Starczynowskiej występują siedliska Boru suchego. Siedliska lasu mieszanego wykształcają się na glebach brunatnych i bielicowych piaszczysto gliniastych. Las świeży i Las wyżynny związane są z glebami brunatnymi.

W drzewostanach nadleśnictwa Olkusz dominuje sosna. Wysoki udział sosny występuje nie tylko w drzewostanach Boru świeżego (75%), ale także Boru mieszanego świeżego (83%), Boru mieszanego wyżynnego (98%), Lasu mieszanego świeżego (86%) i Lasu świeżego (74%). W Borach suchych obok sosny gatunkiem dominującym jest brzoza, a ogólnie na terenie gminy drugim gatunkiem pod względem zajmowanej powierzchni jest buk zwyczajny (11,3%). Stosunkowo mało jest świerka (1,8%) i modrzewia (0,7%).

Lasy na terenie gminy Olkusz stanowią fragment należący do Nadleśnictwa Olkusz. Stosunkowo mały jest przeciętny zapas i przyrost drzewostanów. Wiąże się to ze słabymi siedliskami zwłaszcza w obrębach Olkusz i Rabsztyn oraz z silnym oddziaływaniem na lasy zanieczyszczeń przemysłowych.

Obecnie na terenie Nadleśnictwa Olkusz do III strefy silnych uszkodzeń zalicza się 1,7% powierzchni lasów, do stref II średnich i I słabych uszkodzeń – odpowiednio 69,7% i 28,6%. Oddziaływanie zanieczyszczeń przejawia się obniżeniem zdrowotności i żywotności drzewostanów, zmniejszeniem przyrostu, wypadaniem gatunków wrażliwszych. W wyniku działalności górniczej prowadzonej przez Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław", w obszarze miasta Olkusz zdegradowane zostały lub ograniczona została wartość użytkowa gruntów leśnych Lasów Państwowych będących w zarządzie Nadleśnictwa Olkusz na powierzchni 69 ha. Rekultywacji wymagały grunty na powierzchni 59 ha, a na powierzchni 10 ha konieczne było przeprowadzenie dolesień i prac pielęgnacyjnych. Aktualna kondycja karłowatego drzewostanu usytuowanego w zachodniej części miasta Olkusza - pomiędzy linią kolejową i kanałem wód kopalnianych (obszar zmiany nr 17) przemawia za wyłączeniem części gruntów z produkcji leśnej pod poszerzenie Strefy Aktywności Gospodarczej oraz rezerwę gruntów pod rozbudowę cmentarza.

Negatywny wpływ kopalń przejawia się także zniekształcaniem powierzchni, w postaci wyrobisk i zapadlisk. Większość zapadlisk skoncentrowanych jest głównie na terenach leśnictwa Żurada i Pomorzany. Ich objętość wynosi około 270 tys. m^3. Największe zapadlisko w tym rejonie miało 120m średnicy, a głębokość 40m.

Obecnie nadal obserwuje się powstawanie nowych ugięć terenu w sąsiedztwie istniejących zapadlisk na zachód od Olkusza.

W latach 90-tych zdrowotność lasów zaczęła się wyraźnie poprawiać na skutek zmniejszenia emisji przemysłowych. Obserwuje się regeneracje drzewostanów jodłowych, a także świerczyn i sośnin. Pomimo wzmożonej antropopresji leśnicy dokonują przebudowy drzewostanów, aby zróżnicować je gatunkowo i wiekowo w celu przywrócenia ekosystemów zbliżonych do naturalnych. Takie postępowanie pozwala na uzyskanie wartościowego lasu złożonego z gatunków miejscowych (rodzimych) najlepiej przystosowanych do lokalnych warunków siedliskowych.

Obejmujący swoim zasięgiem około 60% powierzchni lasów Nadleśnictwa Olkusz, rozległy lej depresyjny, spowodowany odwadnianiem złóż przez kopalnie rud cynku i ołowiu oraz kopalnie piasku naraża drzewa na ciągły niedobór wody. Przesuszenie siedlisk, które wynika także z ubogiej sieci rzecznej i przepuszczalnego podłoża powoduje osłabienie drzewostanów, trudności we wprowadzaniu odnowień, zanikanie wrażliwych na susze gatunków z drzewostanów i runa. Zwiększa też, już z natury duże na tym terenie zagrożenie pożarowe. Lasy zakwalifikowane są do I klasy zagrożenia pożarowego. W 1992 roku pożar objął swym zasięgiem 1247 ha lasów nadleśnictwa Olkusz z tego 242 ha na terenie gminy Olkusz. Powierzchnia po pożarze została odnowiona. W porównaniu ze stratami spowodowanymi przez pożary, czynniki takie jak silne wiatry, śniegołomy, podtopienia itp. mają dużo mniejsze znaczenie. Czasami jednak zdarzają się przypadki przyjmujące rozmiary lokalnej klęski żywiołowej, np. w 1998 i 1999 r. w leśnictwie Gorenice zanotowano wiatrołomy na powierzchni około 27 ha. Sporadycznie występują uszkodzenia przez gradobicia, śnieg czy przymrozki.

Powierzchnię lasów uszkodzonych przez przemysł określono na 4284 ha. Charakter środowiska, zagrożenia i funkcje, jakie pełnią lasy spowodowały zaliczenie lasów Skarbu Państwa będących w zarządzie Nadleśnictwa Olkusz - leżących na terenie gminy Olkusz do grupy lasów ochronnych.

Zasady gospodarki leśnej zdominowane są przez aktualny stan lasów, występujące zagrożenia i funkcje lasów. Zrębowe sposoby zagospodarowania stosuje się na siedliskach Boru suchego i Boru świeżego, a ponadto w celu przebudowy litych sośnin na siedliskach Borów mieszanych i Lasów mieszanych świeżych i wilgotnych. Zrębowo-przerębowe sposoby zagospodarowania obowiązują na siedliskach Lasu świeżego i wilgotnego oraz Lasu wyżynnego i Lasu mieszanego wyżynnego. Przyjęto wieki rębności dla dębu – 160, buka – 140, sosny i modrzewia – 120, świerka – 110, brzozy olchy i grabu – 80 lat. W składzie odnowień przyjęto udziały gatunków prowadzące do przebudowy litych drzewostanów sosnowych na bardziej odporne mieszane, że znacznym udziałem gatunków liściastych. Przewiduje się też udział gatunków obcych: dębu czerwonego i sosny czarnej. Skład odnowień zależy od strefy uszkodzeń. W strefie III planuje się wyższy udział brzozy w Borach oraz udział sosny czarnej i dębu czerwonego. Działania te zmierzają do podniesienia odporności drzewostanów.

Na terenie miasta oraz w atrakcyjnych turystycznie partiach gminy istotne są funkcje turystyczne lasów. W celu przystosowania lasów dla turystyki wytyczono szlaki turystyczne oraz zlokalizowano parkingi. Zwraca, niestety uwagę małe przystosowanie na potrzeby rekreacyjne lasów położonych w mieście, w tym w bezpośrednim sąsiedztwie osiedli mieszkaniowych.

6.4. Funkcja turystyczno-wypoczynkowa i sportowa

Obszar gminy Olkusz charakteryzuje się dużym urozmaiceniem przyrodniczo-krajobrazowym, co znajduje odzwierciedlenie w statusie ochronnym obszarów leśnych jak również terenów o malowniczej rzeźbie i pokryciu licznymi skałkami jurajskimi. Podstawą rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej i sportowej są chronione tereny Parków Krajobrazowych; Dolinki Krakowskie i Orlich Gniazd wraz z otulinami.

Atrakcyjne tereny dla turystyki i wypoczynku:

W granicach gminy Olkusz znajdują się:

- Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie – zajmuje powierzchnię 2137 ha w sołectwach: Żurada, Zawada, Gorenice, części Niesułowic i Zimnodołu. Dominującym elementem krajobrazu parku są liczne doliny i jary głęboko wcięte w wapienne, skalne podłoże oraz ostańce skalne na stokach i wierzchowinach. Charakterystyczne są jaskinie, jak Jaskinia Gorenicka;
- Park Krajobrazowy Orlich Gniazd – zajmuje powierzchnię 492ha w: Bogucinie, Pazurku, części Rabsztyna, Podlesia, Troksu, Braciejówki i miasta Olkusz. Krajobraz Parku obejmuje najbardziej skalistą i najwyżej położoną część Wyżyny Krakowsko -Częstochowskiej. W północnej części jurajskie skały wapienne wznoszą się na wysokość kilkudziesięciu metrów nad powierzchnią Wyżyny, w południowej części tworzą urwiste ściany, doliny i wąwozy. Na terenie parku znajduje się około 350 jaskiń. Park ma również wysokie walory kulturowe, znajdują się tu m.in. liczne ruiny średniowiecznych zamków i strażnic, nazwanych Orlimi Gniazdami, ze względu na swe usytuowanie na płaszczyznach wysokich skał.

Obecnie na terenie gminy Olkusz funkcjonuje rezerwat przyrody „Pazurek" oraz projektuje się rezerwat „Januszkowa Góra":

- Istniejący rezerwat przyrody „Pazurek" – położony jest w południowo-zachodniej części Płaskowyżu Ojcowskiego obok wsi Pazurek. Przedmiotem ochrony konserwatorskiej są tu liczne gatunki roślin chronionych i rzadkich jak również naturalne ekosystemy leśne. Występują tu skałki o różnych formach i kształtach Urozmaicenie terenu powodują liczne wychodnie wapienne w połączeniu ze zbiorowiskami roślinnymi.
- Projektowany rezerwat przyrody „Januszkowa Góra" - położony jest w pobliżu projektowanego rezerwatu „Pazurek". Powierzchnia rezerwatu wynosi 36,33 ha, a powierzchnia otuliny 58,34 ha. Status ochronny będzie miał na celu ochronę ostańcowych wzgórz porośniętych kilkoma typami lasów bukowych z ciekawymi i rzadkimi roślinami runa.

Atrakcję turystyczno-krajoznawczą stanowi również miasto Olkusz, zwłaszcza jego część staromiejska. Olkusz nazywany jest "srebrnym miastem". To tu znajdowały się najbogatsze złoża srebra w Polsce. Świadectwem tej górniczej przeszłości jest półtorametrowej wysokości srebrny krzyż ufundowany przez olkuskich górników. Pod miastem ciągną się niezbadane podziemne korytarze, którymi olkuscy gwarkowie wydobywali srebro. Co roku jesienią, olkuski kościół pw. św. Andrzeja, gdzie znajdują się późnorenesansowe Organy Hummla, rozbrzmiewa dźwiękami muzyki podczas organizowanych Dni Muzyki Organowej. Do dyspozycji zwiedzających Olkusz są muzea m.in. Afrykanistyczne, Pożarnictwa, Wikliniarstwa, PTTK a także BWA i Galerie.

Ciekawą atrakcją turystyczną, ale także jednym z najcenniejszych zabytków w regionie są ruiny zamku Rabsztyn (obszar zmiany Studium nr 19). Niewątpliwą atrakcją rejonu olkuskiego jest położona w sąsiedztwie, jedyna w Polsce Pustynia Błędowska.

Szlaki piesze i rowerowe

Jednym z elementów atrakcji turystycznych jest sieć szlaków turystycznych, biegnących przez najciekawsze przyrodniczo tereny. Pozwalają one na uprawianie turystyki aktywnej: pieszej i rowerowej. Szlaki turystyczne piesze służą nie tylko rozwojowi ruchu turystycznego, ale spełniają również ważne funkcje edukacyjne. Szlaki, których odcinki biegną przez tereny gm. Olkusz to:

Szlaki piesze:

1. Szlak Orlich Gniazd - liczne są tu ostańce skalne, jaskinie oraz zabytki. Na wyżynie jest 25 Orlich Gniazd – ruin zamków i strażnic. Szlak prowadzi z Krakowa do Częstochowy, jego długość wynosi ok. 163km;
2. Szlak Warowni Jurajskich - przebiega przez XIV-wieczne strażnice obronne na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, ma długość 152km;
3. Szlak Powstańców 1863 roku – prowadzi od starego cmentarza w Olkuszu do Sławkowa;
4. Szlak Gwarków Olkuskich – prowadzi z Olkusza przez Bukowno do Sławkowa, około 21 km;

5. Szlak Partyzancki - trasa wiedzie przez miejsca związane z działalnością polskich oddziałów partyzanckich z czasów II wojny światowej. Cały Szlak Partyzantów Ziemi Olkuskiej PTTK ma długość 44,7 km;
6. Szlak Krajoznawczy – prowadzi od Bukowna przez Olkusz i Rabsztyn do Jaroszowca Olkuskiego;
7. Szlak Grzmiączki - prowadzący od Zawady przez Zederman i Kosmolów do Szlaku Orlich Gniazd, około 16km;
8. Szlak Pustynny - prowadzi z Błędowa do Ryczowa przez Jaroszowiec, ok. 22 km, przebiega w sąsiedztwie gminy Olkusz.

Szlaki rowerowe

1. Olkusz- Rabsztyn- Jaroszowiec- Golczowice- Chechło- Klucze -Bogucin Duży- Bogucin Mały- Olkusz o długości 33 km.
2. Olkusz- Klucze - Hutki - Knaki - Zamek Ogrodzieniec - Olkusz - 50 km
3. Olkusz - Dolina Kanki - ok 30 km.
4. przez obszar zmiany Studium nr 19, w rejonie wzgórza zamkowego w Rabsztynie, prowadzi szlak rowerowy „Okrężny", oznaczony kolorem niebieskim, o długości prawie 38 km. Szlak rozpoczyna się pod zamkiem w Rabsztynie, prowadząc między innymi przez Troks, Zimnodół, Starczynów, kończy się w Olkuszu na Skwerze.
5. przez obszar zmiany Studium nr 19, w rejonie wzgórza zamkowego w Rabsztynie, prowadzi Jurajski Szlak Rowerowy Orlich Gniazd, oznaczony kolorem czerwonym, o długości około 190 km, biegnący z Krakowa do Częstochowy.

Baza noclegowo – gastronomiczna

Największym ośrodkiem wypoczynku stałego i weekendowego jest i pozostanie Olkusz. Aktualnie w obszarze miasta i gminy baza noclegowa liczy 363 miejsca noclegowe, z czego zdecydowana większość skupiona jest na terenie miasta. Turyści mają tu do wyboru uznane hotele, motele, ośrodki wypoczynkowe i schroniska młodzieżowe. Obiekty te posiadają szeroki wachlarz możliwości aktywnego spędzenia wolnego czasu oferując saunę, zaplecze rekreacyjne, salon fryzjerski, kwiaciarnię. Baza noclegowa o wysokim standardzie wykorzystywana jest do obsługi kongresowo – konferencyjnej. W hotelach do dyspozycji są dobrze wyposażone, klimatyzowane sale wyposażone w urządzenia multimedialne umożliwiające realizowanie prezentacji. Służą one jednocześnie za miejsce organizacji bankietów i imprez okolicznościowych. Baza gastronomiczna opiera się głównie na obiektach usytuowanych w mieście i punktach turystycznych, hotele posiadają restauracje. Zdecydowanie zbyt mało rozwinięta jest baza turystyczna w obszarze pozamiejskim.

Do głównych obiektów o większej ilości miejsc noclegowych w gminie należą Pensjonat Zamek w Rabsztynie, Zajazd Kogutek w Sienicznie i Zajazd Pan Tadeusz w Kosmolowie - Kogutku. Brak jest prywatnych kwater, pensjonatów i mimo niezbyt korzystnych warunków dla rolnictwa – gospodarstw agroturystycznych.

W 2005 roku ponad 14 tysięcy turystów skorzystało z noclegów w mieście i gminie Olkusz. Z tego ok. 1700 turystów nocowało na trenie gminy. Równocześnie udzielono ponad 25 tysięcy noclegów. Turyści zagraniczni stanowili około 10% wszystkich odwiedzających miasto i gminę Olkusz.

Obiekty sportowe

Od 1990 roku główne obiekty usługowe z zakresu sportu, rekreacji i turystyki wraz z bazą noclegową i obiektami gastronomicznymi wchodzą w skład Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Olkuszu. Powstał on z połączenia trzech obiektów: Hali Sportowej, Obiektu Sportowo-Rekreacyjnego "Czarna Góra" i boiska "Pomorzany". Głównym celem działalności ośrodka jest programowanie i realizacja usług w zakresie sportu, masowej kultury fizycznej oraz sportowo-rekreacyjnej w mieście i gminie Olkusz. Na terenie hali widowiskowo-

sportowej znajduje się restauracja oferująca organizację imprez okolicznościowych. Ośrodek oferuje wiele możliwości aktywnego spędzenia czasu. Mieszkańcy miasta i terenów okolicznych maja do dyspozycji:

- halę sportowo-widowiskową na 670 miejsc wraz z salą treningową, sauną, solarium, siłownią, kawiarnią i hotelem na 30 miejsc,
- basen kąpielowy z zespołem brodzików i placem zabaw dla dzieci,
- boiska do piłki siatkowej, plażowej oraz koszykówki,
- korty tenisowe: o nawierzchni ziemnej i o nawierzchni asfaltowej
- stadion sportowy: boisko, bieżnia, trybuny,
- boisko treningowe, boisko sportowe do piłki nożnej.

W dzielnicy zachodniej przemysłowej w rozwidleniu ul. Długiej i Głowackiego znajduje się teren z bogato ukształtowaną rzeźbą jako skutek starego kopalnictwa, stanowiący idealną bazę pod lokalizację parku sportów młodzieżowych, typu skateplaza, ciągów pieszo-rowerowych , torów dla rowerów dirtowych i trialowych w połączeniu z parkiem dydaktycznym (obszar zmiany nr „13").

7. KOMUNIKACJA

7.1. Komunikacja kolejowa

Przez gminę przebiega linia kolejowa Katowice – Dęblin oraz linia hutniczo siarkowa (LHS).

W sąsiedztwie ww. linii planuje się poszerzenie Strefy Aktywności Gospodarczej (obszar zmiany nr 17).

Kolej obsługująca pasażerów jest wykorzystywana przez mieszkańców Olkusza dojeżdżających do pracy i szkół, zwłaszcza w kierunku Katowic. W komunikacji z Krakowem, główne potrzeby zaspokaja obsługa autobusowa. Obecnie trudno przesądzać o możliwościach zwiększenia obsługi kolejowej, tak pasażerskiej, jak i towarowej, **ze względu na koszty transportu kolejowego.**

Duża część przewozów węgla (można powiedzieć dominująca) odbywa się transportem samochodowym, ze szkodą dla tras drogowych, które nie są przystosowane do tak dużych obciążeń: stad koleiny na **drodze nr 1** i niestety już na **autostradzie A-4,** (których remont pochłania ogromne koszty). Widać tu wyraźnie braki w koordynacji między resortami, ale jest to problem wykraczający poza możliwości regulacji w gminie.

7.2. Komunikacja drogowa

***Powiązania zewnętrzne:**

Układ drogowy miasta i gminy Olkusz zapewnia następujące powiązania zewnętrzne, o znaczeniu krajowym:

- powiązania na kierunku wschód – zachód, drogą krajową nr 94 (Przemyśl – Kraków – Olkusz – Śląsk – Zgorzelec), przebiegającą obecnie stycznie w stosunku do śródmieścia Olkusza,
- powiązania w kierunku północnym: drogą DW 783 Olkusz – Wolbrom – Miechów, drogą DW 791 Olkusz – Klucze – Ogrodzieniec – Zawiercie oraz drogami prowadzącymi do Klucz, Zawiercia i Wolbromia.
- powiązania w kierunku południowym: drogą DW 791 do Trzebini i Chrzanowa.
- powiązanie w kierunku wschodnim: drogą wojewódzką nr 773 Sieniczno – Sułoszowa - Skała – Wesoła,

Przelotowa funkcja ww drogi DK 94 jest częściowo zastępowana przez autostradę, przebiegającą równolegle do niej, po stronie południowej, pomiędzy Trzebinią, a Chrzanowem. Przejęcie części ruchu przelotowego przez tę autostradę stanowi dużą ulgę z punktu widzenia natężenia ruchu na drodze nr 94. W związku z rosnącymi opłatami za przejazd na autostradzie, istnieje ryzyko ponownego większego dociążenia ruchem tej drogi.

Droga krajowa DW 783 relacji Olkusz-Miechów łączy miasto i gminę z drogą międzynarodową E7 relacji Warszawa – Budapeszt. Tym samym rejon Olkusza jest położony w węźle dróg o znaczeniu regionalnym.

Charakterystykę dróg krajowych i wojewódzkich przebiegających przez miasto i gminę Olkusz przedstawia poniższe zestawienie:

Numer drogi	Długość [1)] (m)	Nawierzchnia	kierunek
94	13 260	asfaltowa	Przemyśl-Kraków-Olkusz-Śląsk-Zgorzelec
773	4 810	asfaltowa	Olkusz-Skała
791	8 474	asfaltowa	Olkusz-Trzebinia
783	9 717	asfaltowa	Olkusz-Mlechów
791	3 819	asfaltowa	Olkusz-Klucze-Zawiercie
	RAZEM 40 080	-	-

[1)] Długość drogi mierzona w granicach administracyjnych miasta i gminy Olkusz.

***Powiązania wewnętrzne:**

Wszystkie omówione wyżej drogi krajowe i wojewódzkie, pełnią jednocześnie funkcje obsługi ruchu lokalnego, jako głównie drogi bądź ulice zbiorcze, obsługujące miasto i gminę Olkusz.

Model wewnętrznego układu komunikacyjnego Olkusza jest zbliżony do rusztowo-sięgaczowego. Jest to układ nietypowy jak na stare, rozwijające się na przestrzeni wielu wieków miasto. Wpływ na taki kształt sieci – korzystny z punktu widzenia rozwijającej się wciąż gminy – miała prawdopodobnie fizjografia terenu.

Komunikacja pasażerska na trasach lokalnych i poza gminnych jest prowadzona przez PKS w Olkuszu w sposób zadawalający. PKS posiada dogodnie położony i zorganizowany dworzec autobusowy i zaplecze techniczne.

Przedstawione tabele zawierają charakterystykę dróg w obrębie miasta i gminy Olkusz, z podziałem na: drogi wojewódzkie w Olkuszu, drogi gminne, ulice na terenie miasta Olkusza.

Drogi powiatowe:

Nazwa i numer drogi	
1063 K	Olkusz (ul. Żuradzka-ul. Mazaniec) – Bukowno (ul. Długa – ul. 1-go Maja)
1074 K	Olkusz (Mazaniec) – Płoki
1075 K	od drogi nr 94 do ul. Mickiewicza w Olkuszu
1076 K	Krzeszowice – Gorenice – Olkusz (ul. Dworska)
1077 K	Olkusz (Al. Tysiąclecia) od drogi nr 791
1078 K	Olkusz – Osiek – Gorenice
1079 K	Żurada – Witeradów – Osiek
1080 K	Osiek – Zawada – Gorenice
1081 K	Gorenice – Ostrężnica
1082 K	Zawada – Racławice – Szklary
1083 K	Zawada – Przeginia
1084 K	Zimnodół – Zederman
1085 K	od drogi nr 94 – Sieniczno – Zimnodół
1086 K	Troks – Olewin – Osiek – do drogi nr 1078 K
1087 K	Zederman – Kosmolów
1088 K	Wiśliczka przez wieś
1089 K	Olewin – Kosmolów

1090 K	od drogi nr 783 – Troks – Braciejówka – Jangrot – Trzyciąż
1091 K	Olkusz (ul. Długa) – Bogucin Duży - Jaroszowiec
1092 K	od drogi nr 783 – Olkusz (ul. Jasna, ul. Podgarbie) – Bogucin Mały
1093 K	od drogi nr 791 – Bogucic Mały – Rabsztyn
1094 K	od drogi 1074 K – Niesułowice do drogi nr 1076 K
1095 K	od drogi nr 1068 K – Bolesław – Klucze – Jaroszowiec – Bydlin – Wolbrom do drogi nr 794
1109 K	od drogi nr 783 Pazurek – do drogi nr 783 Podlesie
1110 K	od drogi nr 1109 K Podlesie - Troks
1111 K	od drogi nr 1109 K Podlesie – Braciejówka
1159 K	Olkusz (ul Króla K. Wielkiego) od drogi nr 791
1160 K	Sułoszowa – Braciejówka

Drogi gminne w większości, częściowo powiatowe :

Gmina - Sołectwo	Nr drogi	Długość (m)	Rodzaj nawierzchni	
Zawada	1		gruntowa	
„-„	2		gruntowa	
„-„	3		tłuczeń średnioziarnisty	
„-„	4		gruntowa	
„-„	5		gruntowa	
„-„	6		gruntowa	
„-„	7		gruntowa	
Zimnodół	8		tłuczeń średnioziarnisty	
„-„	9		gruntowa	
„-„	10		gruntowa	
	40			
Osiek	11	95	żużel hutniczy	
„-„	12	215	gruntowa	
„-„	13	510	gruntowa	
	14			
„-„	73	160	gruntowa	
Gorenice			gruntowa	
„-„			gruntowa	Nazwy występujacych
„-„	10		gruntowa	ulic w Gorenicach:
„-„	11 Stawowa		gruntowa	Chrzanowska
„-„	12 Skośna		gruntowa	Dębowa
„-„	13		gruntowa	Jodłowa
„-„	14		beton asfaltowy	Kochmańska
„-„	15		gruntowa	Krakowska
„-„	16		gruntowa	Leśna
„-„	17		gruntowa	Skośna
„-„	18 Leśna		gruntowa	Stawowa
„-„	19		gruntowa	
„-„	20 Dębowa		gruntowa	
„-„	21 Jodłowa		gruntowa	
„-„	22 Kochmańska			
„-„	28			
	29			
	30			
Żurada	31		kamień polny	
	32			
„-„			tłuczeń	

Braciejówka „-„ „-„	33 34 35 Wieś Ul. Dworska			Nazwy występujacych ulic w **Braciejówce:** Dworska
Olewin „-„	36		gruntowa gruntowa	
Sieniczno „-„ „-„ „-„ „-„	Graniczna36 Malinowa Góra 37 . Dąbrowskiej 38 39 Słoneczna40 Górzysta 41 42 Pozostałe		beton asfaltowy gruntowa gruntowa gruntowa gruntowa	Nazwy występujacych ulic w Sienicznie: Marii Dąbrowskiej Górzysta Graniczna Jaworowa Malinowa Góra Ojcowska Olkuska Orzechówka Słoneczna Świerkowa Obręb Olkusz
Kosmołów „-„ „-„	43 44 45		gruntowa gruntowa beton asfaltowy	Nazwy występujacych ulic w Kosmolowie: Na Szlaku Spokojna Zadole Kosmolowskie
Zederman „-„	46 47		gruntowa gruntowa	
Pazurek „-„	48 Powiatowa 49 prywatne		gruntowa gruntowa	
Troks	50 51		tłuczeń średnioziarnisty	
Bogucin Mały „-„	51 Ob. Rabsztyn 52 Powiatowa 53		Gruntowa Ob.Rabsztyn powiatowa	
Podlesie	Powiatowa 54	1400	beton asfaltowy powiatowa	
Rabsztyn „-„	32	500	beton asfaltowy	
Witeradów „-„ „-„ „-„ „-„ „-„	Obręb Olkusz 56 57 58 59 73		gruntowa gruntowa gruntowa gruntowa gruntowa Gruntowa	
Niesułowice „-„ „-„ „-„ „-„			gruntowa gruntowa gruntowa gruntowa gruntowa	

„-„ „-„ „-„ „-„ „-„ „-„ „-„	23 24 25 26 Ul. Ogrodowa 65 Ul.wiejska 66 67 Ul. Głębowiec 68 Ul. Żurawia 69 Ul. Dworska 70 71 Ul. Nad Karczmą 72		gruntowa gruntowa gruntowa gruntowa gruntowa gruntowa Gruntowa <u>Nazwy występujących ulic w Niesułowicach</u> : Dąbrówka Dworska Galicyjska Głębowiec Kamionki Młyńska Nad Karczmą Ogrodowa Pod Browarem Stary Gościniec Szybowa Wiejska Wozowa Żurawia

Ulice na terenie miasta Olkusza:

Lp.	Nazwa
1.	Augustiańska
2.	Bylicy
3.	Krzywa
4.	Krakowskie Przedmieście
5.	Floriańska
6.	F.Nullo
7.	Żuradzka
8.	Krakowska
9.	c.d. ul. Marcina Bylicy
10.	Stanisława Staszica
11.	Bożnicza
12.	Szkolna
13.	Janusza Korczaka
14.	Na Skarpie
15.	Polna
16.	gen. Jana Henryka Dąbrowskiego
17.	Antoniego Minkiewicza
18.	Juliusza Słowackiego
19.	Szpitalna
20.	Skośna
21.	Nowa
22.	Waleriana Łukasińskiego
23.	Świętokrzyska
24.	Gęsia
25.	Władysława Broniewskiego
26.	Antoniego Kocjana
27.	Kazimierza Puławskiego
28.	Króla Kazimierza Wielkiego
29.	Francesco Nullo poz. 120
30.	Jana Sobieskiego

31.	Kluczewska
32.	Gwarków
33.	Bartosza Głowackiego
34.	Zielona
35.	Kwiatowa
36.	Wapienna
37.	Cegielniana
38.	Topolowa
39.	Ogrodowa
40.	Niepodległości
41.	Partyzantów
42.	Tadeusza Kościuszki
43.	Żuradzka
44.	Wiejska
45.	Skalska
46.	20-tu Straconych
47.	Składowa
48.	Olewińska
49.	
50.	Pakuska
51.	Juliusza Słowackiego
52.	Rabsztyńska
53.	Miła
54.	Basztowa
55.	Metalowa
56.	Hutnicza
57.	Kopalniana
58.	Harcerska
59.	Sławkowska
60.	Gwarecka
61.	Szybikowa
62.	Skarbnika
63.	Ołowiana
64.	Kruszcowa
65.	Dworska
66.	Piaskowa
67.	Adama Asnyka
68.	Witeradowska
69.	Stefana Okrzei
70.	Budowlanych
71.	Kolorowa
72.	Powstańców Śląskich
73.	Jana Kantego
74.	Rynek
75.	Adama Mickiewicza
76.	Sławkowska
77.	Marii Curie-Skłodowskiej
78.	marszałka Józefa Piłsudskiego poz. 88
79.	Kolejowa
80.	Fryderyka Chopina
81.	Lucjana Rydla
82.	Al. 1000-lecia
83.	Strzelców Olkuskich
84.	Parcówka
85.	Hugona Kołłątaja

86.	Wiśniowa
87.	poz. 79
88.	Parkowa
89.	Parcze
90.	Czarnogórska
91.	Pomorska
92.	Biała
93.	Zacisze
94.	Mikołaja Kopernika
95.	Jana Kochanowskiego
96.	Mieszka I
97.	Kamyk
98.	Adolfa Dygasińskiego
99.	kpt Hardego
100.	~~i~~ Legionów Polskich
101.	Podgrabie
102.	Jasna
103.	Zagaje
104.	Przemysłowa
105.	Stary Olkusz
106.	Krótka
107.	Górnicza
108.	Skwer
109.	Mazaniec Boczna
110.	Leśna
111.	Ponikowska
112.	Mazaniec
113.	Kocotówka
114.	Długa
115.	Nowowiejska
116.	Osiecka
117.	Marcina Biema
118.	Armii Krajowej
~~119.~~	poz. 29
120.	Marii Konopnickiej
121.	Zygmunta Krasińskiego
122.	Jana Pawła II
123.	Mikołaja Reja
124.	Juliana Tuwima
125.	Sosnowa
126.	29 Listopada
127.	Rabsztyńska
128.	Sikorka
129.	Malinowa
130.	Makowa
131.	Lipowa
132.	Kosynierów
133.	Janusza Korczaka
134.	Pl. Konstytucji 3 maja
135.	Oskara Kolberga
136.	Klonowa
137.	Kasztanowa
138.	Jurajska
139.	Jesionowa
140.	Jaśminowa
141.	ks.kan.S.Gajewskiego
142.	Batalionów Chłopskich

143.	Krzysztofa Kamila Baczyńskiego
144.	Stefana Żeromskiego
145.	Zamkowa
146.	Ks, kard. Stefana Wyszyńskiego
147.	Wspóna
148.	Wincentego Witosa
149.	Widokowa
150.	Urocza
151.	Romualda Traugutta
152.	Piotra Ściegiennego
153.	Strzelców Olkuskich
154.	Storczykowa
155.	Stanisława Staszica
156.	Spółdzielcza
157.	Spacerowa
158.	Słoneczna
159.	Henryka Sienkiewicza
160.	Rzemieślnicza
161.	Lucjana Rydla
162.	Różana
163.	Macieja Rataja
164.	Kazimierza Pułaskiego
165.	Polne Wzgórze
166.	Polna
167.	Marii Płonowskiej
168.	Piękna
169.	Partyzantów
170.	Elizy Orzeszkowej
171.	Stefana Okrzei
172.	Niepodległosci
173.	Zofii Nałkowskiej
174.	Na Skraju
175.	Na Skarpie
176.	Dworska
177.	Romualda Traugutta

Dobrze rozwinięty układ drogowy zachodniej części miasta, w rejonie terenów przemysłowych kopalni Olkusz oraz innych zakładów produkcyjnych daje możliwość powiązania terenu przemysłu oraz usług pod poszerzenie Strefy Aktywności Gospodarczej oraz uzupełnienia układu komunikacyjnego o nowe drogi wewnętrzne (w obszarze zmiany nr 17).

8. GOSPODARKA KOMUNALNA I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

8.1. Urządzenia i organizacja gospodarki komunalnej

8.1.1. Ochrona przeciwpożarowa

	Obiekt / liczba Stanowisk garaż.	Charakterystyka
MIASTO	2/10 stan.	- w tym siedziba rejonowej straży pożarnej, na działce o pow. 1,0 ha
GMINA		
Bogucin Mały	-	
Braciejówka	1/1	
Gorenice	1/2	- w budynku murowanym, piętrowym
Kosmołów	1/2	- w budynku murowanym
Niesułowice	-	

Osiek	1/2	- w budynku nowym, murowanym, piętrowym
Pazurek	-	
Podlesie	-	
Rabsztyn	-	
Sieniczno	-	
Troks	-	
Witeradów	1/1	
Wiśliczka	-	
Zawada	1/x	- w budynku murowanym,
Zederman	1/2	- w budynku murowanym, piętrowym
Zimnodół	1/1	- w budynku murowanym,
Żurada	1/2	- w budynku murowanym, piętrowym
Razem w gminie	**8**	

8.1.2. Cmentarze, usługi pogrzebowe

Lokalizacja	Rodzaj obiektu – dla cmentarzy- powierzchnia	Rejon obsługi
MIASTO - Śródmieście - „Na Piaskach”	Zakład pogrzebowy(w budynku wolnostojącym, 1 kondygnacyjnym, murowanym, starym) cmentarz czynny, pow. 7,0 ha	Miasto i wsie: Żuradę, Witeradów, Sieniczno, Olewin, Bogucin, Rabsztyn
- Śródmieście	- 2 cmentarze nieczynne (żydowskie) pow. 0,3 i 0,5 ha objęte ochroną konserwatorską, - cmentarz nieczynny, rzymsko-katolicki i prawosławny, o pow. 0,8 ha, objęty ochroną konserwatorską	
GMINA - Braciejówka - Gorenice - Kosmolów - Osiek	 - cmentarz czynny, pow. 1,0 ha - cmentarz czynny, pow. 0,45 ha (planowane poszerzenie) - cmentarz czynny, pow. 0,37 ha - cmentarz czynny, pow. 0,7 ha	 Braciejówka, Troks, Podlesie Gorenice, Zawada Kosmołów Osiek, Zimnodół

Uwaga: zasięg obsługi cmentarzy wiejskich – analogiczny do układu parafii kościoła rzymsko-katolickiego.

Przy normatywnym wskaźniku zapotrzebowania powierzchni cmentarzy na 1 mieszkańca, wynoszącym 2 x 2 m, potrzeby w 1994 r. wyniosły około 11,0 ha, w tym w mieście 8,7 ha.

Szacuje się, że wolne powierzchnie miejskiego cmentarza „Na Piaskach” wyczerpią się w przeciągu 2-3 najbliższych lat (wolna powierzchnia wystarcza dla około 650 stanowisk, przy rocznej liczbie pochówków wynoszącej 350-400).

„Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym dla terenu w rejonie kompleksu cmentarnego Olkusz-Piaski wraz z analizą zasadności przystąpienia do sporządzenia zmiany planu” wykazała przerost rezerw pod rozbudowę cmentarza i zasadność poszerzenia Strefy Aktywności Gospodarczej (w obszarze zmiany nr 17). Działalność w ww. Strefie ma wzmocnić wizerunek Gminy w oczach inwestorów oraz znacząco wpłynąć na wzrost konkurencyjności w regionie, podniesienia jakości życia społeczności lokalnej, jak również osiągnięcie wymiernych korzyści finansowych.

8.1.3. Zieleń urządzona, bazy zieleni, ogrody działkowe

Rodzaj obiektu	Powierzchnia	Charakterystyka
MIASTO Baza zieleni miejskiej PGKM Baza Sp-ni Ogrodniczej Park Miejski	 1,85 ha 1,25 ha 1,0 ha	 teren urządzony, zadrzewiony

Kopiec Kościuszki Tereny zieleni parkowej Skwery ozdobne Ogrody działkowe	1,0 ha 0,2 ha 0,65 ha 1,0 ha (łącznie) 1,0 ha 2,5 ha 2,9 ha	(starodrzew) teren półurządzony z placami zabaw dla dzieci w różnych punktach miasta
GMINA Gorenice - ogród Przedsięb.Lasów Państwowych	18,6 ha	
Rabsztyn - ogrody działkowe	1,4 ha	

8.1.4. Organizacja gospodarki komunalnej

Na terenie Olkusza działa szereg przedsiębiorstw usług komunalnych, w większości obejmujących zasięgiem obsługi zarówno miasto i gminę Olkusz, jak i obszary sąsiednie.

Do ważniejszych spośród nich należą:

- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, wielobranżowe obejmujące:
  - Zakład Gospodarki Mieszkaniowej,
  - Zakład Oczyszczania Miasta,
  - Zakład Dróg i Zieleni,
  - Zakład Remontowy,
  - Zakład Gazu Bezprzewodowego,
  - Zakład Pogrzebowy (wymieniony już we wcześniejszym rozdziale),
  - Zakład Produkcji Pomocniczej, z bazą transportową i gospodarczą.
- Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji (rejonowe, obsługujące miasto i gminę Olkusz, miasta Bukowno i Sławków, gminy Bolesław i Klucze),
- Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej,
- Rozdzielnia Gazu,
- Placówka Energetyczna,
- Zakład Usług Wodnych,
- Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej, działające od 1976 r., stanowiące własność sześciu gmin, na obszarze których prowadzi przewozy pasażerskie (miasto i gmina Olkusz), miasta Bukowno, Sławków i Dąbrowa Górnicza oraz gminy Bolesław i Klucze
- Państwowe Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej, prowadzące przewozy pasażerskie, towarowe, naprawy i usługi komunikacyjne (pomoc drogowa, holowanie, diagnostyka pojazdów).

8.2. Systemy infrastruktury technicznej

8.2.1. Zaopatrzenie w wodę

Źródła zaopatrzenia w wodę miasta i gminy Olkusz:

Obecnie, tj. na dzień 31 maja 2015 r. podstawowymi źródłami zaopatrzenia w wodę miasta i gminy Olkusz są:

- wody podziemne dołowe ujmowane na Kanale Południowym, na terenie ZGH Bolesław Po uzdatnieniu w Stacji Uzdatniania Wody Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Olkuszu wykorzystywane są do zaopatrzenia rejonu olkuskiego w wodę. Zasoby wód dołowych pokrywają obecne zapotrzebowanie

nie tylko mieszkańców miasta i gminy Olkusz, ale również terenów sąsiednich tj. gm. Bolesław, Klucze i miasta Bukowno,

- ujęcie głębinowe w Witeradowie, w skład którego wchodzą cztery źródła jurajskie i studnia głębinowa, zasilające centralny system sieci wodociągowej,
- lokalne ujęcia głębinowe w Braciejówce, Podlesiu Rabsztyńskim, Kosmolowie, Zadolu Kosmolowskim obsługujące lokalne odcinki sieci wodociągowych.

Z badań hydrologicznych wynika, iż gmina pozbawiona jest wód powierzchniowych przydatnych do celów komunalnych. Usytuowanie gminy na krasowym obszarze Jury Krakowsko-Częstochowskiej, w obrębie leja depresji kopalń rud cynku i ołowiu, stwarza dogodne warunki migracji zanieczyszczeń do wód podziemnych (stanowiących źródła wody pitnej dla mieszkańców rejonu olkuskiego), a tym samym realną groźbę ich skażenia i wyeliminowania do celów pitnych.
Wykonana została na zlecenie ZGH „Bolesław" S.A. - „Koncepcja możliwości, sposobu i zasad zaopatrzenia w wodę kopalnianą do celów pitnych po zakończeniu eksploatacji rud cynku i ołowiu w rejonie olkuskim", przez zespół pod kierownictwem prof. dr hab. inż. Jacka Motyki.

Zasięg obsługi systemu centralnego oraz systemów lokalnych:

Z centralnego systemu sieci wodociągowej bazującego na ujęciu wód kopalnianych zaopatrywane są w wodę następujące sołectwa gminy:

• Bogucin Mały,	• Rabsztyn,
	• Olewin,
• Gorenice,	• Zawada,
• część Kosmolowa,	• Sieniczno,
• Pazurek,	• Kogutek,
• Wiśliczka,	• część Osieka,
• Witeradów,	• Żurada,
• Zederman,	• Zimodół.

Woda dla Gorenic, Zawady i części Osieka dostarczana była z ujęcia lokalnego studni głębinowej w Gorenicach. Ujęcie to, zostało w 2002 roku wyłączone z eksploatacji ze względu na przekroczenia azotanów. Z tego samego powodu zostało wyłączone również w 2002 roku ujęcie głębinowe w Troksie. ‚Zaopatrzenie w wodę mieszkańców wsi Troks odbywa się obecnie z ujęcia w sąsiedniej Braciejówce, natomiast pozostałe z wymienionych wsi podłączono do centralnego systemu wodociągowego. Sieć wodociągowa obsługiwana jest przez kilkanaście przepompowni.
Z lokalnych systemów wodociągowych bazujących na ujęciach głębinowych zaopatrywana jest wieś Braciejówka wraz z Troksem, Podlesie Rabsztyńskie, część Kosmolowa, Zadole Kosmolowskie. W Zimnodole funkcjonuje ujęcie głębinowe zaopatrujące tutejszą ubojnię. Wieś Niesułowice podłączona jest do wodociągu RPWiK w Chrzanowie.
Funkcjonujące ujęcia głębinowe posiadają zgodnie z obowiązującymi przepisami, strefy ochrony bezpośredniej.
Z sieci wodociągowej na terenach wiejskich gminy korzystało w 2013 r. 12 369 mieszkańców, a w mieście 36 384 W liczbie przyłączy na koniec 2014 roku było to 4499 sztuk na terenie miasta i 3769 w pozostałej części Gminy.

Krótka charakterystyka ujęć oraz procesu uzdatniania wody:

Woda pochodząca z ujęcia zlokalizowanego na terenie ZGH „Bolesław" S.A., tłoczona jest na Stację Uzdatniania Wody gdzie poddawana jest następującym procesom technologicznym, kontrolowanym przez laboratorium zakładowe:

- koagulacji wody w akcelatorach, przy zastosowaniu siarczanu żelazowego i wapna hydratyzowanego,
- filtracji poprzez mechaniczne usunięcie zanieczyszczeń z wody skoagulowanej w akcelatorach – na filtrach pośpiesznych;
- dezynfekcji dla zniszczenia bakterii i wirusów znajdujących się w wodzie poprzez działanie promieni UV.

Na terenie SUW w pompowni wody czystej następuje rozdział wody:

- pompownia wschodnia podaje wodę do wschodniej części sieci ze zbiornikiem Parcze, dla miasta i gminy Olkusz oraz gminy Klucze,
- pompownia zachodnia tłoczy wodę na kierunek Bolesław i Bukowno.

Centralny system sieci wodociągowej zasilany jest również z ujęcia w Witeradowie. Ponadto na terenie gminy Olkusz funkcjonują 4 lokalne ujęcia.

Jakość wody surowej i uzdatnionej:

Ujmowana do celów pitnych i na potrzeby gospodarcze woda głębinowa z triasowego piętra wodonośnego charakteryzuje się stałą temperaturą oraz zmiennym składem fizyko – chemicznym, związanym z prowadzonymi robotami górniczymi.

Zaznaczyć należy, iż w wodzie wypompowywanej z ZGH "Bolesław" Kanałem Południowym do Stacji Uzdatniania Wody ilości zawiesiny osiągają wartości powyżej dopuszczalnej normy tj. 50 mg/l, np. w sierpniu br. notowano maksymalne stężenia na poziomie 304 mg/l. Problemem także jest degradacja jakości wód podziemnych przez ścieki bytowe przedostające się do podłoża z nieszczelnych szamb, gnojowic lub zrzucane wprost do ziemi. Efektem tego jest wzrost stężenia związków azotowych i chlorków w wodach podziemnych, zwłaszcza w rejonie zbiornika jurajskiego. Okresowe przekroczenia azotanów stwierdzono na ujęciach głębinowych w Braciejówce, Podlesiu Rabsztyńskim bazujących na wodach poziomu jurajskiego. Woda rozprowadzana do sieci wodociągowej ze Stacji Uzdatniania Wody spełnia wymagania jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi[8].

Największe i najczęstsze przekroczenia dopuszczalnych norm dla wód pitnych notowane były w ujęciach w Troksie i Gorenicach, które obecnie wyłączone są z eksploatacji i uznaje się je za ujęcia awaryjne. W pozostałych ujęciach głębinowych tj. w Kosmolowie i Zadolu Kosmolowskim oraz w Braciejówce i Podlesiu Rabsztyńskim ujmowane wody badane w marcu 2015 roku spełniają wymagania jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, przy czym azotany są wyższe niż w wodzie pochodzącej z kopalni i SUW.

Produkcja i zużycie wody:

Produkcja wody w SUW w Olkuszu w roku 1994 roku przedstawia się następująco:

- pompownia wschodnia Q śr.d=13 466 m^3/d
- pompownia zachodnia Q śr.d=5 226 m^3/d

Generalnie, we wszystkich studniach na terenie gminy obserwuje się obniżenie pierwotnego zwierciadła wód. Największe obniżenie nastąpiło w Podlesiu Rabsztyńskim, gdzie pozostała najmniejsza wysokość słupa wody w studni. Średnie zużycie wód w gospodarstwach domowych na terenie miasta i gminy Olkusz, wynosiło w 2004 r., dla terenów wiejskich 293,7 dm^3, a dla terenów miejskich 1068,5 dm^3.

Sieć wodociągowa:

Miasto i gmina posiada sieć wodociągową na całym swoim obszarze. Począwszy od 1991 r. stopniowo wodociągi wiejskie włączane są w sieć wodociągu grupowego i zasilane z Zakładu Uzdatniania Wody PWiK sp.z o.o. w Olkuszu. Długość sieci wodociągowej na terenie miasta i gminy wynosi 304,4 km, w tym sieć przesyłowa 12,8 km, sieć rozdzielcza 188,6 km, podłączenia wodociągowe 102,8 km, (stan na kwiecień 2015 r). Woda z SUW tłoczona jest rurociągami magistralnymi Ø 700 mm i Ø 500 mm oraz przewodami głównymi i rozdzielczymi

[8] Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. 2007 nr 61 poz. 417 z późn. z,.)

do miasta i części gminy Olkusz. Rurociągi te współpracują ze zbiornikami wyrównawczymi – Parcze. Pojemność zbiorników wynosi 12 000 m3 wody (1 x 2000 m3 i 2 x 5000 m3), rzędna dna zbiorników 419,2 m n.p.m., a rzędna przelewu 424,6 m n.p.m. Zbiorniki wody, oprócz funkcji technicznej zapewniają rezerwę wody na wypadek postojów SUW. Ponadto, z SUW woda tłoczona jest rurociągiem magistralnym Ø 500 mm w kierunku zachodnim do Bolesławia i Bukowna.

Rejon Olkusza jest bardzo zróżnicowany pod względem wysokościowym: rzędne terenu wahają się w granicach 360 - 425 m n.p.m. W tej sytuacji wyznaczanie terenów przewidzianych do zabudowy limitować będą rzędne istniejących zbiorników wyrównawczych.

Oprócz głównych zbiorników Parcze na sieci wodociągowej funkcjonują jeszcze zbiorniki w Podlesiu Rabsztyńskim i Gorenicach.

Rurociągi przesyłowe i rozdzielcze posiadają połączenia pierścieniowe, co stwarza możliwości odpowiedniego przyłączenia w zależności od potrzeb. Przewody magistralne i rozdzielcze wykazują dużą awaryjność. Najczęściej awarie występują na rurociągach stalowych w wyniku korozji rur. Na przestrzeni 1993-1994 r. notowano ilość awarii rzędu aż 750 rocznie. Przykładem złej jakości wykonania jest sieć wodociągowa – rozdzielcza na Osiedlu Północ i Osiedlu Młodych, gdzie stopniowo wymieniane są rury. Obecnie RPWiK eliminuje budowę przewodów wodociągowych z rur stalowych, zastępując je rurami PCV i PE. Awaryjność sieci spowodowana jest również tym, że eksploatowana jest na terenach szkód górniczych i wyrobisk pokopalnianych.
Koncepcja wodociągu grupowego dla miasta i gminy Olkusz została opracowana przez BPBK w Katowicach w 1993 r. Uwzględniono w niej wszystkich odbiorców zlokalizowanych na terenie gminy za wyjątkiem wsi Niesułowice, która jest zaopatrywana w wodę z wodociągu RPWiK w Chrzanowie. Źródłem zaopatrzenia w wodę są wody kopalniane uzdatniane na stacji w Olkuszu, w związku ze stopniowym zanikiem wody.
W związku z planowanym zamknięciem kopalni i zaprzestaniem pompowania wód kopalnianych stanęła przed PWiK konieczność opracowania nowego systemu zaopatrzenia w wodę rejonu olkuskiego. W wyniku licznych analiz i kalkulacji ustalono, że najkorzystniejsze z punktu widzenia głównie ekonomii będzie pozyskiwanie wody we własnym zakresie, tj. niezależnie od funkcjonujących systemów Krakowa czy GOP-u. Przyszły system zaopatrzenia w wodę ma być oparty na źródłach zlokalizowanych na terenie Gminy Klucze tj. w Kwaśniowie Górnym, Cieślinie i Kolbarku położonych poza zasięgiem leja depresji oraz na źródle w Witeradowie i nowym ujęciu w Olewinie. Część odcinków sieci wodociągowej łączącej nowe ujęcia z istniejącym systemem na terenie Gminy Olkusz jest już wybudowana, w najbliższym czasie realizowane będą kolejne połączenia. Docelowo woda z ujęć w Witeradowie i Olewienie będzie bezpośrednio zasilała sieć główną w Gminie Olkusz, natomiast woda z ujęć zlokalizowanych w Gminie Klucze będzie tłoczona do Zbiornika Parcze i stamtąd do sieci rozdzielczej oraz magistralą w kierunku Bukowna i Bolesława. W przyszłości planuje się także włączenie do głównej sieci wodociągowej lokalnych odcinków obsługujących Podlesie Rabsztyńskie, Troks i Braciejówkę. Ze względu na wystarczającą jakość wód ujmowanych studniami mającymi stanowić źródła zaopatrzenia w wodę dla rejonu olkuskiego nastąpi zamknięcie obecnie funkcjonującej Stacji Uzdatniania Wody zlokalizowanej w pobliżu Kopalni Olkusz-Pomorzany. Woda ujmowana z docelowych źródeł będzie wymagała jedynie naświetlania lampami UV w celu jej dezynfekcji.

8.2.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Sieć kanalizacyjna funkcjonuje tylko na terenie miasta Olkusz i wsi Witeradów. Miasto jest skanalizowane w ok. 88%.

Realizowany w 1994 r. kolektor sanitarny „Sikorka" umożliwi odprowadzanie ścieków z części północnej miasta. Ponadto na terenie miasta przewiduje się rozbudowę kanalizacji deszczowej z odprowadzeniem do kanału Baby przez osadnik wód deszczowych. Pogram ogólny kanalizacji miasta Olkusza – północna cześć zlewni kolektora „Sikorka", został opracowany w BPBK w Krakowie w 1994 r.
Długość sieci kanalizacyjnej miasta wynosiła ok. 69 km w 1994 r., 86,5 km w 2004 r. i 118,3 w 2015 roku, w tym:

Wyszczególnienie	Długość sieci kanalizacyjnej w poszczególnych latach [km]		
	1994 r.	2004 r.	2015 r.
kanalizacja sanitarna	35,9	50,8	76,2
kanalizacja ogólnospławna	10,2	9,7	9,7
kanalizacja deszczowa	15,2	16,8	16,8
podłączenia	7,7	9,2	15,7

Ponadto wybudowano ostatnich latach sieć kanalizacyjną odbierającą zanieczyszczenia z terenu miejscowości Witeradów (I etap) o łącznej długości 6,15 km.

Sieć ogólnospławną posiada tyko zabudowa starego miasta. Pozostała część objęta jest systemem kanalizacji rozdzielczej. Należy zauważyć, iż podobnie jak w przypadku sieci wodociągowej, na sieci kanalizacyjnej występują liczne awarie, których w roku 1994 zanotowano aż 486 (dane RPWiK Olkusz). Przyczyną awarii są często tzw. zatory ścieków, spowodowane najczęściej przez niewłaściwe korzystanie z urządzeń kanalizacyjnych i zrzucanie do kanalizacji odpadów stałych.

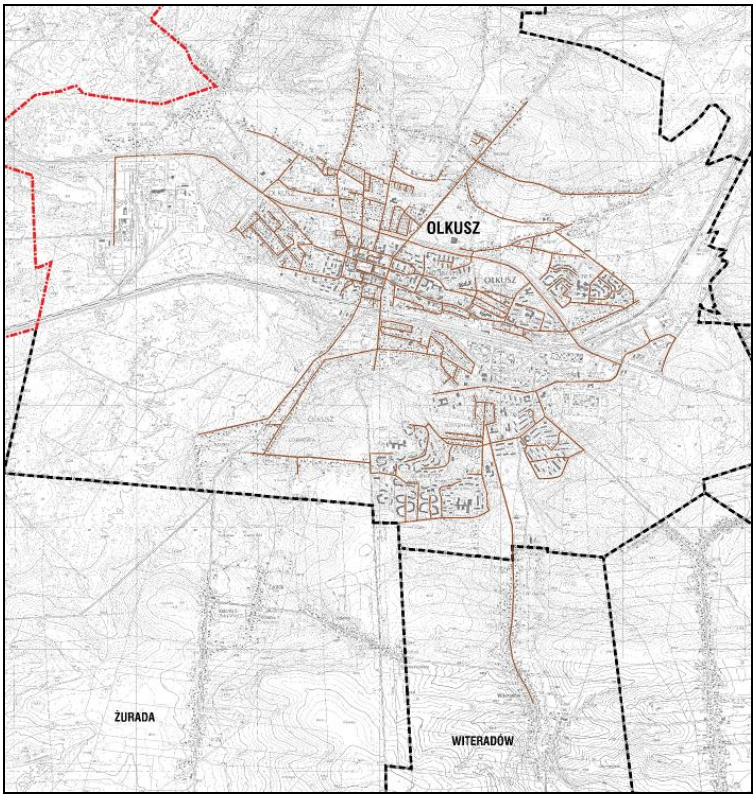

Schemat sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Olkusza i Witeradowa (mapa bezskalowa).

W 2004 r. ilość odprowadzonych ścieków wyniosła 1545,8 dm3, a liczba ludności korzystająca z sieci kanalizacyjnej - 32 395. w 2015 roku było to 33 468 osób.

Tereny wiejskie (poza Witeradowem) nie posiadają żadnego zbiorczego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków poza sporadycznymi przydomowymi oczyszczalniami ścieków. W II etapie rozbudowy sieci kanalizacyjnej planuje się sanitację miejscowości Żurada w Kolonii I, Kolonii II i Kolonii III.

Istnieje możliwość odbioru ścieków z planowanego terenu rozwoju przemysłu oraz usług pod poszerzenie Strefy Aktywności Gospodarczej (obszar zmiany nr 17):

1) przemysłowych;
2) bytowych poprzez kolektor Sikorka Ø 800 - w ilości 25 m³/d;

3) wód opadowych:
   a) za pośrednictwem Kanału Południowego do rzeki Baba, po podczyszczeniu,
   b) dopuszcza się przebudowę, zmianę lokalizacji kanału melioracyjnego usytuowanego po północnej stronie linii kolejowej lub inne rozwiązanie alternatywne.

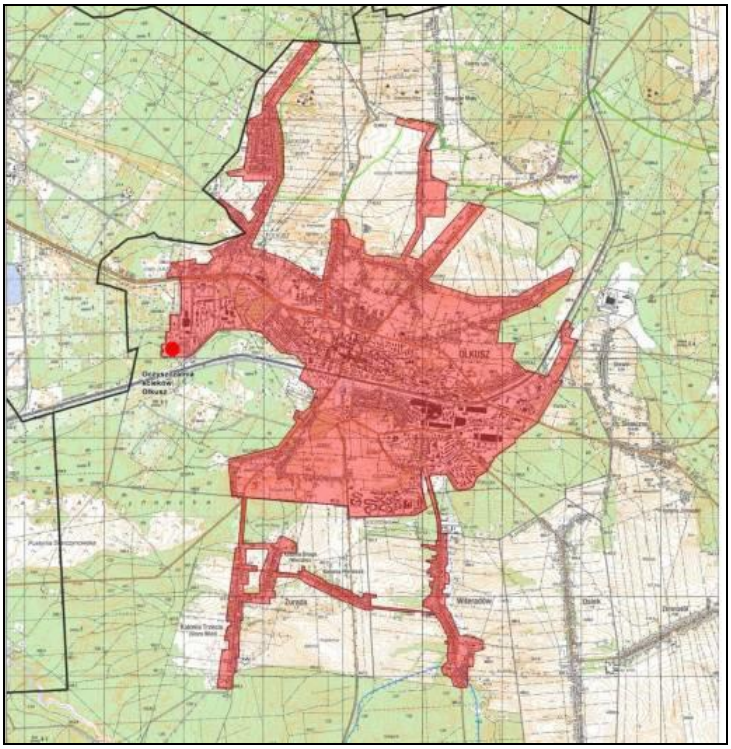

Obszar i granice aglomeracji, o której mowa w ww. uchwale zostały oznaczone na mapie w skali 1 : 25 000, stanowiącej załącznik do uchwały. Teren aglomeracji Olkusz (mapa bezskalowa)

Miejscowości w gminie Olkusz: miasto Olkusz, Witeradów i Żurada wyznaczono uchwałą Nr XXXI/527/09 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 3 lipca 2009 r. (ze zmiana z dnia 25 lutego 2013 roku uchwała Nr XXXIII/564/13 Sejmiku Województwa Małopolskiego w sprawie zmiany uchwały Nr XXXIV/527/09 z dnia 3 lipca 2009 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Olkusz) - obszar wchodzący w aglomerację Olkusz. Aglomeracja Olkusz posiada równoważną liczbę mieszkańców 45 994 z oczyszczalnią ścieków w m. Olkusz.

Miejska oczyszczalnia ścieków:

Ścieki sanitarne z terenów objętych kanalizacją odprowadzane są do miejskiej mechaniczno-biologiczno-chemicznej oczyszczalni ścieków o przepustowości 9000 m3/d (dla RLM= 50000). Średni dopływ ścieków do oczyszczalni kształtuje się na poziomie około 4,5-5,0 tys. m3/d. Obecna przepustowość oczyszczalni zabezpiecza w pełni potrzeby miasta Olkusza i Witeradowa w zakresie oczyszczania ścieków.

Podstawowe obiekty oczyszczalni to:

- pompownia ścieków z kratą mechaniczną,
- piaskownik przedmuchiwany,
- mechaniczny separator piasku,
- dwa osadniki wstępne – pojemność 2 x 545 m3,
- wielofunkcyjne komory osadu czynnego – pojemność 2 x 1 380 m3,
- stacja dmuchaw – szt. 2,
- trzy osadniki wtórne – pojemność 3 x 800 m^3,
- pompownia osadów,

- stacja zagęszczania osadu nadmiernego,
- dwie komory fermentacyjne Iº i IIº z maszynownią i urządzeniami do podgrzewania osadu,
- stacja odwadniania osadu – wirówka,
- osiem poletek osadu – powierzchnia 500 m^2,
- zbiornik biogazu – pojemność 600 m^3,
- odsiarczalnia biogazu,

Dodatkowo funkcjonuje stacja wirówek. Rozpoczęto również prace nad zmianą technologii napowietrzania ścieków.

Na Oczyszczalni Ścieków w Olkuszu w procesie fermentacji w wydzielonych komorach fermentacyjnych powstaje biogaz, który wykorzystywany jest przez własną kotłownię do wytwarzania ciepła zużywanego do celów socjalnych, grzewczych i technologicznych. W okresie letnim biogaz przeznaczany jest do wytwarzania energii elektrycznej za pośrednictwem agregatu prądotwórczego w którym także następuje odzysk ciepła ze spalin agregatu.9 W latach 1997-1999 przeprowadzono modernizację oczyszczalni, co pozwoliło zwiększyć stopień redukcji zanieczyszczeń organicznych (BZT_5), usunąć związki biogenne oraz fosfor. Oczyszczone ścieki o parametrach nie przekraczających wartości dopuszczalnych dla wód II klasy czystości, odprowadzane są do rzeki Białej Przemszy. Większe zakłady przemysłowe w mieście posiadają własne oczyszczalnie ścieków. W ostatnich latach oczyszczalnia została ponownie zmodernizowania tak, aby odprowadzane ścieki oczyszczone spełniały wymagania znowelizowanych aktów prawnych w tym zakresie.

Dopływające w 1994 r. na oczyszczalnię ścieki, w ok. 90% były pochodzenia bytowo-gospodarczego, natomiast pozostałe 10% stanowiły ścieki przemysłowe z Fabryki Naczyń „Emalia".

Obecnie (2015 r.) ścieki przemysłowe od różnych dostawców stanowią najwyżej 10% ogołu ładunku.

Jakość ścieków jest kontrolowana przez laboratorium zakładowe oraz zewnętrzne laboratorium akredytowane. Oczyszczone ścieki są odprowadzane poprzez kanał „Roznos" do rzeki Białej, a następnie do Białej Przemszy. Zawierają one podwyższone ilości azotu amonowego, fosforanów oraz ołowiu, cynku i kadmu. Strefa ochronna wokół oczyszczalni wnosi 300 m.

W opracowanym programie koncepcyjnym rozwiązania gospodarki ściekowej gminy Olkusz poprzez EURO - EKOLAS w Chorzowie zaproponowano aż 17 oczyszczalni typu TMB. W opracowaniu nie wyszczególniono odbiorników ścieków.

Ścieki sanitarne z terenów wiejskich nie objętych siecią kanalizacji sanitarnej gromadzone są w szambach, szczelnych zbiornikach wybieralnych i wywożone wozami asenizacyjnymi do zbiorczej stacji zlewczej, a następnie kierowane do oczyszczalni ścieków. Analizy takich odbiorów w oczyszczalni ścieków wskazują jednak, że nie wszystkie jednostki korzystające w wody z sieci wodociągowej zlecają odbiór i wywożenie ścieków do oczyszczalni.

8.2.3. Elektroenergetyka

Miasto i gmina Olkusz zasilana jest GPZ-ów: 110/20/6 kV „Olkusz", 110/20/6 kV „Pakuska".

Łączna długość przechodzących przez obszar miasta i gminy Olkusz napowietrznych sieci 110 kV wynosi 38,9 km relacji:

- Siersza – Olkusz – 2 tory,
- Odczep do GPZ Pakuska z linii Siersza – Olkusz – 1 tor,
- Olkusz – Pakuska – 1 tor,
- Olkusz – Klucze – 1 tor,
- Olkusz – Wolbrom – 1 tor, } na krótkim odcinku linia 2-torowa
- Olkusz – Wolbrom – odg. Jaroszowiec – 1 tor, } na krótkim odcinku linia 2-torowa
- Olkusz – Kopalnia Olkusz – 1tor,

9 http://www.pwik.olkusz.pl/o-nas/srodki-techniczne-i-technologie/

- Olkusz – Szyb Chrobry – 1 tor
- Szyb Chrobry – Szyb Dąbrówka – 1 tor.

Zużycie energii elektrycznej w 2006 r. wyniosło dla miasta i gminy Olkusz 62 260 MWh, a w 2011 r. wyniosło dla miasta i gminy Olkusz 69 709 MWh. Z dostaw energii korzystało w 2011 r. 21 199 odbiorców.

Łączna długość zasilających obszar miasta i gminy Olkusz napowietrznych sieci elektroenergetycznych wynosi[10]:

- średnich napięć: 126,2 km,
- niskich napieć: 310,5 km,
- przyłączy: 25,7km.

Stan techniczny połowy sieci elektroenergetycznej średniego i niskiego napięcia jest średni, 40% długości sieci jest w stanie dobrym, dla 10% stan sieci określono jako zły[11].

Z sieci średniego napięcia poprzez rozdzielnie sieciowe SN i stacje transformatorowe SN/nn, będące z kolei środkiem zasilania dla sieci niskiego napięcia (n.n.), następuje zaopatrywanie odbiorców bezpośrednio w energię elektryczną.

Istnieje możliwość dostaw energii elektroenergetycznej do terenu planowanego poszerzenia Strefy Aktywności Gospodarczej z istniejącej sieci (w obszarze zmiany nr 17).

8.2.4. Zaopatrzenie w gaz

Przez tereny miasta i gminy Olkusz przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienia relacji;

- Zederman – Tworzeń DN 500 ~~MOP 5,5 PN~~ 6,3 MPa, biegnący m.in. wzdłuż wschodniej i północnej granicy miasta (długość 14 504 m.b.),
- odgałęzienie w kierunku SRP Wolbrom DN 150 6,3 MPa,
- odgałęzienie do SRP Olkusz os.1000 lecia DN 150 PN 6.3 Mpa (2 439 m.b.),
- odgałęzienie do SRP Olkusz Głowackiego DN 100 PN 6,3 Mpa (46 m.b.)

oraz

- Nowa Huta – Siewierz gazociąg średniego ciśnienia Ø 350 0,17 MPa, biegnący na znacznym odcinku równolegle do gazociągu wysokiego ciśnienia i odchodzący w kierunku północnym, za linią PKP, w kierunku Klucz.

Na terenie m. Olkusz zlokalizowane są 2 stacje redukcyjno-pomiarowe;

- SRP I° Olkusz osiedle 1000-lecia o przepustowości 12 000 m^3/h,
- SRP I° Olkusz Głowackiego o przepustowości 3 000 m^3/h,

a także:

- Stacja pomiarowa SP Olkusz Jasna przy ul. Jasnej o przepustowości 10 000 m3/h,

A na terenie Gminy:

- Stacja ochrony katodowej SOK Olewin.

Ponadto, przez teren miasta Olkusz przebiega kanał ziemny łączący szafkę stacji ochrony katodowej z gazociągiem wysokiego ciśnienia relacji Zederman – Tworzeń.

Obowiązujące odległości od urządzeń gazowych:

1. Odległości podstawowe istniejących gazociągów od obiektów terenowych, w zależności od rodzaju obiektu określa załącznik nr 2 do Rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14 listopada 1995 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 139 z 7 grudnia 1995 r.),
2. Odległości podstawowe stacji gazowej od obiektów terenowych powinny być równe odległościom ustalonym dla gazociągu zasilającego stację, lecz nie mniejsze od poziomego zasięgu zewnętrznej strefy zagrożenia wybuchem ustalonej dla tej stacji (Dz. U. Nr 139 /95),

[10] Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Olkusz., Małopolska Agencja Energii i Środowiska Sp. z o.o., Kraków, 2012 r.
[11] j.w.

3. Odległości kabla ochrony katodowej określa norma PN76/E-05125,
4. Strefa obsługi technicznej dla istniejących gazociągów wysokiego ciśnienia wynosi 6 m (po 3 m z każdej strony). W strefie tej nie należy realizować żadnych zamierzeń inwestycyjnych mogących utrudnić bieżącą eksploatację gazociągów.
5. W odniesieniu do sieci gazowych lokalizowanych lub przebudowywanych w zasięgu obszarów zmiany Studium nr 19 obowiązują warunki techniczne określone w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie (Dz.U. z 2013 r., poz. 640).
6. W odniesieniu do sieci gazowych lokalizowanych lub przebudowywanych w zasięgu obszarów zmiany Studium nr 21 obowiązują warunki techniczne określone w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie (Dz.U. z 2013 r., poz. 640).
7. Strefa ochronna gazociągu DN 500 MOP 5,5 MPa Zederman – Tworzeń w zasięgu obszarów zmiany Studium nr 21 wynosi 16,5 m do budynków użyteczności publicznej oraz 15 m do reszty obiektów terenowych. Jest to odległość pozioma liczona od osi gazociągu w każdą stronę.

Poszczególne miejscowości wyposażone są w sieć gazową:
- Witeradów - niskiego ciśnienia Ø 40,50,65,80,100,150 stal oraz Ø 63 PE (przyłącza gazu),
- Żurada – średniego ciśnienia Ø 15,25,32,65,80,100 stal,
- Sieniczno – średniego ciśnienia Ø 15,20,40,50,80,100,150 oraz przyłącza Ø 25 PE,
- Osiek – średniego ciśnienia Ø 15,20,50,65,100,150 oraz przyłącza gazu Ø 25 PE,
- Zimnodół - średniego ciśnienia Ø 15,20, 25, 50,100 oraz przyłącza gazu Ø 25 PE,
- Zederman i Kogutek - średniego ciśnienia Ø 15,50,65,150 stal oraz przyłącza gazu Ø 25 PE,
- Rabsztyn (obszary zmiany Studium nr 19) – średniego ciśnienia Ø 50, 350 stal oraz przyłącza gazu,
- Kosmolów i Zadole Kosmolowskie - średniego ciśnienia Ø20,32,50,65,80,100 oraz przyłącza gazu Ø25 PE,
- Wiśliczka - średniego ciśnienia Ø 15,100 stal,
- Troks - średniego ciśnienia Ø 25,40,100 stal,
- Braciejówka - średniego ciśnienia Ø 15,40,50 oraz przyłącza gazu Ø 25,32 PE,
- Podlesie Rabsztyńskie - średniego ciśnienia Ø 15,20,40,100 stal oraz przyłącza gazu Ø 25 PE,
- Zawada - średniego ciśnienia Ø 25,50,100,150 stal,
- Gorenice - średniego ciśnienia Ø 20,40,50,100 stal oraz przyłącza gazu Ø 25 PE,
- Niesułowice –średniego ciśnienia.

W sołectwie Pazurek brak sieci gazowej.

Wymieniona sieć gazowa jest w dobrym stanie technicznym i może być źródłem gazu dla potencjalnych odbiorców, a jej rozbudowa możliwa będzie po spełnieniu warunku ekonomicznej opłacalności przedsięwzięcia.
W roku 1993 r. zakończono kompleksową gazyfikację gminy, doprowadzającą gaz do wszystkich sołectw za wyjątkiem wsi Pazurek, rozbudowując istniejący system zasilania oparty o gazociąg wysokiego ciśnienia DN 500 6,3 MPa relacji Zederman - Tworzeń. Na terenach wiejskich sieć gazowa w 2004 ogółem wynosiła 136 km, w tym sieć przesyłowa 16 km, sieć rozdzielcza 120 km. W roku 2013 było to odpowiednio 142 km, 20 km, 122 km.
Połączonych do sieci gazowej było 2884 budynków mieszkalnych, w 2013 roku 3014, a zużycie gazu wyniosło 1,1 hm3. W obszarze miasta długość sieci gazowej wynosiła w 2004 r. - 89,6 km, połączonych do niej było 3098 budynków mieszkalnych, a zużycie gazu osiągnęło 5,1 hm3. W 2013 roku było to odpowiednio: 95,7 km i 3436 budynków mieszkalnych i niemieszkalnych, zużycie gazu przypadające na 1 odbiorcę wyniosło: 4,9 hm3. Na koniec 2014 roku liczba przyłączy gazowych osiągnęła ogółem na terenie gminy 6 542 szt.
Odbiorcy gazu w 2004 roku to: 11600 gospodarstw domowych w m. Olkusz i 2100 w gminie. Odbiorcy gazu w 2013 roku to: 11961 gospodarstw domowych w m. Olkusz i 2247 w terenie wiejskim gminy.
Mieszkań ogrzewanych gazem na obszarze miasta Olkusz było w 2013 roku 1731, a w części wiejskiej gminy 836.

8.2.5. Ciepłownictwo

Operatorem sieci ciepłowniczej w Olkuszu jest przedsiębiorstwo Tauron Ciepło S.A. Ciepło dostarczane jest mieszkańcom miasta Olkusza z centralnej, ciepłowni, przy pomocy grupowych stacji wymiennikowych na osiedlach: Wschód, Młodych, Pakuska, Słowików. Oprócz grupowych stacji wymiennikowych istnieją w tych osiedlach indywidualne stacje wymienników, a w osiedlu Pakuska dodatkowo 56 węzłów hydroelewatorowych, które w przyszłości mają zostać wymienione na grupowe stacje wymiennikowe.

Centralna Ciepłownia w Olkuszu zlokalizowana przy ulicy Przemysłowej w 2012 r. dysponowała mocą zainstalowaną 69,8 MW. Jest to ciepłownia z kotłownią wodną opalaną miałem węglowym. W mieście istnieją również lokalne kotłownie obsługiwane przez przedsiębiorstwo, które jako paliwa używają gazu). Łączna moc pozostałych kotłowni przedsiębiorstwa wynosi 1,8 MW.

Długość sieci ciepłowniczej na terenie Gminy wynosi łącznie 20 459 m, w tym 16 300 m stanowią odcinki sieci prowadzonej kanałami podziemnymi, 3378 m stanowią odcinki sieci preizolowanych a pozostałe 781 m do fragmenty sieci prowadzone nadziemnie. W ramach sieci centralnej funkcjonuje 95 węzłów cieplnych o najczęściej dobrym stanie technicznym. Własne 4 kotłownie posiada Olkuska Spółdzielnia Mieszkaniowa, które zapewniają dostawę ciepła do 12 budynków administrowanych przez siebie. Indywidualną kotłownią dysponuje także Olkuskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego. Pozostali mieszkańcy gminy Olkusz zaopatrują się w energię cieplną indywidualnie, wykorzystując w tym celu piece węglowe, piece centralnego ogrzewania opalane koksem, gazem, ewentualnie używając do ogrzewania energię elektryczną.

8.2.6. Telekomunikacja

Miasto i gminę Olkusz obsługuje automatyczna centrala telefoniczna o pojemności 4000 NN (1994 r.) zlokalizowana przy ul. Kazimierza Wielkiego, przy pomocy abonenckiej sieci napowietrznej oraz dwóch linii podziemnych (kabel ziemny – sieć rozdzielcza w kierunku Bukowa, Wolbromia i innych sąsiednich gmin).

W związku z upowszechnieniem się innych środków łączności telekomunikacja analogowa nie jest już jedynym dostarczycielem usług telekomunikacyjnych. Telefonia komórkowa i telefonia wykorzystująca łącza internetowe mają coraz większy udział w rynku. Wobec braku dokładnych danych dotyczących przemian w tej dziedzinie nie ma możliwości precyzyjnej analizy zjawiska. Kierunek zmian jest jednak dość wyraźny – poziom wyposażenia w środki telekomunikacji zdecydowanie się podniósł i proces ten wciąż się dokonuje. Obecnie zdecydowana większość gospodarstw domowych ma dostęp do różnych form komunikacji i stan ten będzie się jeszcze poprawiał. Analogowe połączenia międzymiastowe realizowane są za pomocą międzymiastowych linii telefonicznych do sąsiednich central telefonicznych oraz za pomocą radiołącza wysokiej częstotliwości. Dla radiolinii tej jest wyznaczony pas ochronny. Połączenia międzymiastowe są również realizowane za pośrednictwem telefonii komórkowych i internetowych, a ich udział w ogólnej liczbie wciąż się powiększa.

8.2.7. Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami dotyczy zarówno odpadów przemysłowych (gospodarczych) jak i bytowych (komunalnych).

Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt. 10 ustawy z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystościi porządku w gminach (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 1399 ze zm.) gminy zapewniają czystość i porządek na swoim terenie i tworzą warunki niezbędne do ich utrzymania, a w szczególności dokonują corocznej analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi, w celu weryfikacji możliwości technicznych i organizacyjnych gminy w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi.

Zgodnie z zapisami Planu Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego Gmina Olkusz wchodzi w skład Regionu Zachodniego gospodarki odpadami komunalnymi.

Na terenie Gminy nie znajduje się żadna Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) oraz żadna Zastępcza Instalacja, stąd też brak jest możliwości przetwarzania na terenie gminy zmieszanych

odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania, zgodnie z uchwałą nr LIV/858/14 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 25 sierpnia 2014 r.w sprawie zmiany Uchwały Nr XXV/398/12 Sejmiku Województwa Małopolskiego
z dnia 2 lipca 2012 roku w sprawie wykonania „Planu Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego" dla Regionu Zachodniego (Dz. Urz. Woj. 2014. 4789).

Ilość odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie gminy.

Ilość odpadów wytworzonych na terenie Gminy Olkusz zgodnie z danymi zaczerpnietymi z *„Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Miasta i Gminy Olkusz za 2014 rok"* została oszacowana na podstawie wskaźników określonych w Planie Gospodarki *Odpadami Województwa Małopolskiego uchwalonym przez Sejmik Województwa Małopolskiego Uchwałą nr XXV/397/12 z dnia 2 lipca 2012 r. (tabela 3.1-1: Prognoza wskaźników wytwarzania odpadów komunalnych dla województwa małopolskiego na lata 2012 – 2020). W szacunkach uwzględniono liczbę osób zameldowanych na terenie Gminy Olkusz oraz liczbę osób faktycznie zamieszkujących teren gminy określoną na podstawie*
złożonych deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Tabela 1. Szacunkowa ilość wytworzonych odpadów komunalnych na terenie Gminy Olkusz, uwzględniając liczbę osób zameldowanych (stan na dzień 31.12.2014.).

	Gmina Olkusz		
	miasto	wieś	całość
Wskaźnik [Mg/osobę/rok]	0,367	0,248	0,33
Liczba mieszkańców	35 737	13 285	49022
Ilość odpadów [Mg]	13115,48	3294,68	16410,16

Tabela 2. Szacunkowa ilość wytworzonych odpadów komunalnych na terenie Gminy Olkusz, uwzględniając liczbę osób faktycznie zamieszkujących teren gminy (stan na dzień 31.12.2014.).

	Gmina Olkusz		
	miasto	wieś	całość
Wskaźnik [Mg/osobę/rok]	0,367	0,248	0,33
Liczba mieszkańców	31 953	11 780	43733
Ilość odpadów [Mg]	11726,75	2921,44	14648,19

Do połowy 2013 roku funkcjonował na terenie gminy system zbiorki odpadów zarówno niesegregowanych, jak i selektywnej zbiórki oparty na bezpośrednich umowach pomiędzy mieszkańcami a firmami wywozowymi. Odpady komunalne niesegregowane gromadzone były zarówno w przydomowych pojemnikach indywidualnych, jak i w większych kontenerach rozstawionych przez Gminę. W związku z wejściem w życie od 1 lipca 2013r. nowego systemu gospodarowania opadami komunalnymi Gmina odpowiada za odbieranie i właściwe zagospodarowanie wszystkich odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy Gminy. Odpady gromadzone są w indywidualnych pojemnikach na terenie poszczególnych nieruchomości, a w przypadku osiedli mieszkaniowych w pojemnikach zapewnionych przez administrację tych osiedli. Ponadto na terenie Miasta i Gminy Olkusz został utworzony Gminny Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (ul. Partyzantów, 32-300 Olkusz), gdzie bezpłatnie można oddawać odpady wielkogabarytowe, odpady remontowo-

budowlane, zużyte opony, odpady niebezpieczne (tj. przeterminowane leki, chemikalia (farby, lakiery, przeterminowane środki ochrony roślin) itp.).
Odbiór odpadów powstałych w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej (w tym odpadów komunalnych) nadal odbywa się na podstawie indywidualnych umów z firmami wywozowymi.
Na terenie Miasta i Gminy Olkusz nie istnieje żadne czynne składowisko odpadów komunalnych oraz nie funkcjonują instalacje (zakłady), w których odzyskowi poddawane są odpady pochodzące z sektora komunalnego. Odpady komunalne zmieszane zebrane z terenu Gminy Olkusz zagospodarowane są w następujących miejscach:

- Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w Ujkowie Starym, gm. Bolesław, ul. Osadowa 1.
- Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów w Oświęcimiu, ul. Nadwiślańska 36.
- Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w Brzeszczach, ul. Graniczna 48.
- Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w Krakowie, ul. Półłanki 64.
- Sortownia zmieszanych odpadów komunalnych w Trzebini, ul. Piłsudskiego (SRS Waste Technology Sp. z o. o, Mszana Dolna).
- Sortownia zmieszanych odpadów komunalnych w Jaworznie, ul. Martyniaków (MPO Jaworzno, ul. Galmany).

Z kolei odpady zielone wywożone są do Kompostowni odpadów Barycz, Kraków, ul. Krzemieniecka 40.
Zgodnie z harmonogramem wywozu odpadów komunalnych, zamieszczonym na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminny Olkusz:

- Odpady zmieszane odbierane są przeciętnie co 2 tygodnie czyli 2-3 razy w ciągu miesiąca,
- Odpady segregowane odbierane są 1 raz w ciągu miesiąca,
- Odpady biodegradowalne odbierane są w okresie od września do kwietnia 1 raz w ciągu miesiąca, natomiast w miesiącach od maja do sierpnia 2 razy w miesiącu.

W przypadku odpadów azbestowych raz do roku w ramach przetargu wybierana jest specjalistyczna firma, która na indywidualne zgłoszenie odbiera azbest z danej posesji, przy czym koszty odbioru, transportu i utylizacji wyrobów azbestowych pokrywa Gmina.
Jako, że zmiana systemu gospodarowania odpadami nastąpiła w połowie 2013 roku brak jest jeszcze danych statystycznych, które w pełni obrazowałyby skuteczność odbioru odpadów oraz proporcje pomiędzy zbiórką odpadów zmieszanych i gromadzonych selektywnie. Nie mniej jednak już dane z 2012 i 2013 z terenu Gminy Olkusz pokazują wzrost ilości odprowadzanych śmieci segregowanych: W 2012 roku odpady segregowane stanowiły 5% masy ogółu odpadów, z kolei w 2013 roku było to już 9,2 %, choć nowy system trwał zaledwie 6 miesięcy. Prawdopodobnie obecnie można spodziewać się jeszcze większego udziału odpadów segregowanych w ogólnym ładunku odpadów odprowadzanych z terenu Gminy.
Zgodnie z zapisami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku gminy zobowiązane są do
osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia niektórych frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych oraz poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w stosunku do masy tych odpadów wytwarzanych w 1995 r. Roczne, sprawozdanie przekazywane są do Marszałka Województwa oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. Na podstawie danych z „Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi

na terenie Miasta i Gminy Olkusz za 2014 rok" Gmina Olkusz spełniła wymagania określone przez ustawodawcę w zakresie poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia niektórych frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła osiągając następujące wartości wskaźników:

- Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia niektórych frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła: **24,32 %.**
- Poziom powinien wynosić ponad **14 %**.
- Poziom recyklingu przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych: **88,41 %.**
- Poziom powinien wynosić powyżej **38 %.**
- Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w stosunku do masy tych odpadów wytwarzanych w 1995 r.: **29,03 %**.
  Poziom powinien wynosić poniżej 50 %.

Wśród problemów w zakresie gospodarki odpadami dotyczących terenu miasta i gminy Olkusz zaliczyć należy:

- niski odsetek zbieranych selektywnie odpadów ulegających biodegradacji kuchennych i zielonych,
- spalanie odpadów w paleniskach domowych,
- deponowanie odpadów na tzw. „dzikich wysypiskach",
- brak kontroli nad pełnym strumieniem odpadów komunalnych na terenie Miasta i Gminy Olkusz z powodu nie objęcia systemem odbioru odpadów obiektów niezamieszkałych,
- niska świadomość ekologiczna społeczeństwa w zakresie szkodliwości azbestu,
- wysokie koszty wymiany starych pokryć dachowych na nowe.

Osobnym problemem jest walka władz miejskich z „dzikimi wysypiskami śmieci", których na terenach wiejskich jest bardzo dużo.

Wywóz odpadów komunalnych winien następować do regionalnych instalacji, zgodnie z Planem gospodarki odpadami województwa małopolskiego.

W północnej części Olewina (w obszarze zmiany nr 14), w istniejących terenach przemysłowych po byłej fabryce domów, wytwarzane są inne niż niebezpieczne odpady z tworzyw sztucznych (po regeneracji odpadów taśm transporterowych), przewidziane do zbieraniania i odzysku: odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania tworzyw sztucznych oraz kauczuków włókien syntetycznych (Kod odpadu - 07 02):

- odpady z przemysłu gumowego i produkcji gumy – odpady taśm transporterowych stosowane w podziemnych wyrobiskach i na powierzchni (Kod odpadu - 07 02 80),
- inne niewymienione odpady – odpady taśm transporterowych stosowane w podziemnych wyrobiskach (Kod odpadu -.07 02 99).

8.2.8. Zasoby gruntów, ich stan prawny i rozmieszczenie

W obszarze objętym zmianą Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Olkusz grunty stanowią własność :

- **Osób fizycznych** – jest to dominująca forma własności w gminie Olkusz – ok. 60% wszystkich gruntów. Najwięcej terenów należących do osób prywatnych zlokalizowanych jest w miejscowościach: Zederman, Kosmolów i Troks.
- **Gminy Olkusz** – to kompleksy terenów rozproszone po wszystkich sołectwach gminy. Ten rodzaj własności to w przeważającej większości tereny komunikacji, tereny rolne oraz przeznaczone pod działalność instytucji oświatowych i kulturowych. Najwięcej działek będących we władaniu gminy Olkusz znajduje się w sołectwach: Niesułowice, Witeradów i Podlesie. Niesułowice to miejscowość pokryta najgęstszą siecią dróg gminnych. Nieruchomości usytuowane w południowo-zachodniej części miasta, w rejonie istniejącego cmentarza i w sąsiedztwie linii kolejowej o pow. powyżej 10 ha posiadają potencjał wykorzystania ich

znacznej części na teren przemysłowy oraz usług pod poszerzenie Strefy Aktywności Gospodarczej (obszar zmiany nr 17).

- **Skarbu Państwa** (bez rozróżnienia na formy władania) – to tereny stanowiące ok. 40% ogółu gruntów, znajdujących się w granicach opracowania zmiany studium. Działki będące w posiadaniu Skarbu Państwa to działki leśne, którymi zarządzają Lasy Państwowe – Nadleśnictwo Olkusz. Kompleksy leśne usytuowane są głównie w południowej i zachodniej części obszaru. Ten rodzaj własności dominuje w Żuradzie (południowo – zachodnia część), Niesułowicach (część wschodnia i zachodnia wsi), Gorenicach (kompleksy w północnej i południowej części), Zawadzie (północno – zachodnia i południowa część) i Wiśliczce (centralna i zachodnia część), w południowo-zachodniej części miasta, w rejonie Kanału Południowego i linii kolejowej, gdzie część terenów leśnych, o pow. ok. 5 ha planuje się przeznaczyć na teren przemysłu oraz usług pod poszerzenie Strefy Aktywności Gospodarczej (obszar zmiany nr 17).

Grunty prywatne, gminne i państwowe to trzy podstawowe formy własności jakie istnieją na terenie gminy Olkusz. W poszczególnych miejscowościach znajdują się pojedyncze działki będące we władaniu:

- Agencji **Nieruchomości,**
- **Zarządu Dróg Wojewódzkich w Krakowie,**
- **Generalnej Dyrekcji** Dróg Krajowych i Autostrad**.**

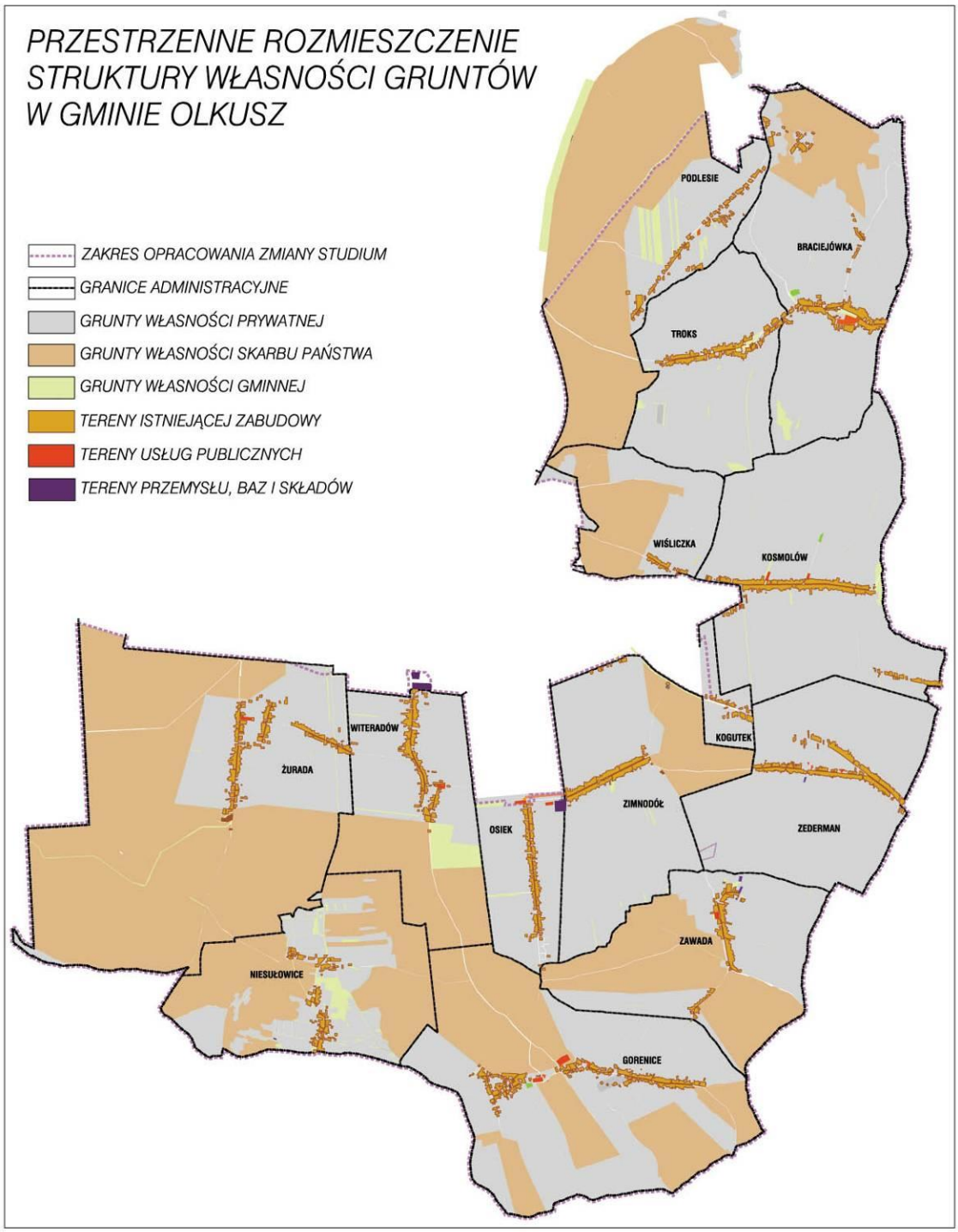
PRZESTRZENNE ROZMIESZCZENIE STRUKTURY WŁASNOŚCI GRUNTÓW W GMINIE OLKUSZ
ZAKRES OPRACOWANIA ZMIANY STUDIUM
GRANICE ADMINISTRACYJNE
GRUNTY WŁASNOŚCI PRYWATNEJ
GRUNTY WŁASNOŚCI SKARBU PAŃSTWA
GRUNTY WŁASNOŚCI GMINNEJ
TERENY ISTNIEJĄCEJ ZABUDOWY
TERENY USŁUG PUBLICZNYCH
TERENY PRZEMYSŁU, BAZ I SKŁADÓW
PODLESIE
BRACIEJÓWKA
TROKS
WIŚLICZKA
KOSMOLÓW
KOGUTEK
WITERADÓW
ŻURADA
OSIEK
ZIMNODÓŁ
ZEDERMAN
ZAWADA
NIESUŁOWICE
GORENICE

Istniejąca w gminie Olkusz struktura własności gruntów zaprezentowana została na załączniku graficznym.

Około 15% gruntów w obszarze objętym zmianą studium jest zainwestowana. Zwarta zabudowa skoncentrowana jest wzdłuż ciągów komunikacji drogowej. Tereny zainwestowane, to grunty stanowiące własność prywatną.

Struktura własnościowa jest dość niekorzystna, bowiem około 60% powierzchni gminy stanowią tereny własności prywatnej, pozostałe 40% to tereny, będące własnością Gminy i Skarbu Państwa.

Tereny będące własnością osób prywatnych, stanowią niesprzyjające uwarunkowanie przy zagospodarowaniu obszaru. Tereny tego typu, nie pozwolą na bezkonfliktowe wykorzystanie ich pod zagospodarowanie na cel publiczny, jakim jest budowa dróg (obwodnica).

W zasięgu obszarów zmiany Studium nr 19 dominuje własność prywatna gruntów. Niewielki udział stanowią grunty należące do Skarbu Państwa (grunty leśne) oraz do Gminy Olkusz (drogi, użytki rolne oraz wzgórze zamkowe w Rabsztynie).

9. RUCH BUDOWLANY

Ruch budowlany

Charakterystyka ruchu budowlanego na obszarze miasta i gminy Olkusza została oparta o analizę wydanych pozwoleń na budowę w latach 1992 – 1995 i 2005 r dla obiektów nowowznoszonych, bez uwzględnienia przedsięwzięć związanych z infrastrukturą.

We wsiach gminy w latach 1992 – 1994 występuje powolny wzrost ruchu budowlanego, szczególnie w zakresie obiektów gospodarczych i z pewnymi wahaniami w odniesieniu do budynków mieszkalnych. Natomiast liczba podjętych inwestycji dotyczących obiektów usługowych utrzymuje się na jednakowym poziomie. Najwięcej zamierzeń inwestycyjnych podjęto w tym okresie w Osieku (w tym również w zakresie budownictwa mieszkaniowego) oraz w Zedermanie, a w roku 1994 w Kosmolowie.

Najmniejszy ruch budowlany charakteryzowany poprzez wydane pozwolenia na budowę, zanotowano we wsiach: Olewin, Pazurek i Podlesie.

W mieście Olkuszu, po okresie dość stabilnego ruchu budowlanego w latach 1989-1993, w 1994 roku nastąpił znaczny wzrost podjętych inwestycji w zakresie budownictwa mieszkaniowego i gospodarczego (w tym garaży). Obiekty te dominują (60,8%) wśród podejmowanych inwestycji.

Liczba wydanych pozwoleń na budowę obiektów usługowych i produkcyjnych zarówno w gminie, jak i mieście, utrzymuje się na jednakowym poziomie, z wyjątkiem spadku w 1993 r. i stanowi zaledwie 16,3% ogółu pozwoleń.

Wg pozwoleń na budowę, w 1994 r. szereg inwestycji na terenie miasta i gminy Olkusz podjęły jednostki gospodarki uspołecznionej. Dotyczą one głównie przedsięwzięć z zakresu infrastruktury (budowa kabla światłowodowego, kolektorów sanitarnych, sieć telekomunikacyjna, gazociągu średnioprężnego), budowa parkingu miejskiego, garaży, stacji diagnostycznej, stolarni czy zaplecza produkcyjno – handlowego.

Poza omawianym zestawieniem pozwoleń na budowę, znalazły się występujące na obszarze miasta i gminy Olkusz dwa zespoły domów letniskowych: w Pazurku liczący 16 obiektów i Braciejówce – Zimkówce – 27 obiektów. Według danych zawartych w opracowaniu „Miasto i gmina Olkusz. Rejestr złożonych wniosków i wydanych decyzji w okresie 1992-1994, dotyczący spraw budowlanych" obiekty te stanowią budownictwo nielegalne.

Od 1994 r. zaznaczył się trend spadkowy w działalności inwestycyjnej, wyrażający się spadkiem ilości wydawanych pozwoleń na budowę. W 2005 r. liczba wydanych pozwoleń osiągnęła poziom 1993 r. co świadczy o poprawie koniunktury inwestycyjnej. Podstawowa zmiana struktury inwestowania w 2005 r .w stosunku do lat poprzednich tyczy budownictwa usługowo – produkcyjnego. Dla tego typu inwestycji w 2005 r. wydano 25 pozwoleń na budowę w tym 19 w mieście i 6 w gminie. Najwięcej jednak pozwoleń wydano dla budownictwa

mieszkaniowego i mieszkaniowo – usługowego. Udział wydanych pozwoleń dla tej zabudowy stanowił 54 % ogółu pozwoleń wydanych w mieście i gminie Olkusz.

W obszarze gminy w 2005 r. wydano 35 pozwoleń dla zabudowy mieszkaniowej, 16 dla obiektów gospodarczych i 6 produkcyjno – usługowych (3 w Osieku, 2 w Olewinie i 1 w Zimnodole). Obszarami zainteresowania inwestorów były wsie Osiek i Zederman, natomiast w Rabsztynie i Witeradowie nie odnotowano żadnego pozwolenia na budowę.

W okresie od stycznia 2011r. w obszarze Zmiany Studium nr 18 dla sołectw Gornice i Zawada do listopada 2013 r. wydano łącznie 30 pozwoleń na budowę z czego 17 decyzji dotyczyło budowy nowych budynków mieszkalnych bądź ich przebudowy czy nadbudowy.

Wydane pozwolenia na budowę

Jednostka	1992					1993					1994					1995 (1.01. – 30.06.)					2005				
	mieszkan.	miesz. usług.	gospodar.	usługi i prod.	razem	mieszkan.	miesz. usług.	gospodar.	usługi i prod.	razem	mieszkan.	miesz. usług.	gospodar.	usługi i prod.	razem	mieszkan.	miesz. usług.	gospodar.	usługi i prod.	razem	mieszkan.	miesz. usług.	gospodar.	usługi i prod.	razem
Bogucin Mały	1	-	2	-	3	3	-	-	-	3	2	-	-	-	2	3	-	1	-	4	3	-	-	-	3
Braciejówka	1	-	-	-	1	5	-	4	-	0	-	-	-	2	2	1	-	-	-	1	2	-	3	-	5
Gorenice	1	-	2	-	3	5	-	3	-	8	2	-	1	-	3	2	-	3	-	5	3	-	-	-	3
Kosmolów	3	-	2	-	5	3	-	1	-	4	9	-	6	-	15	2	-	1	2	5	-	-	4	-	4
Niesułowice	3	-	1	-	4	2	-	-	-	2	3	-	1	-	4	-	-	1	-	1	1	-	-	-	1
Olewin	2	-	-	-	2	-	-	-	1	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	0	-	-	-	2	2
Osiek	7	-	2	-	9	12	-	3	2	17	12	-	5	-	17	2	-	2	-	4	5	-	1	3	9
Pazurek	2	-	-	-	2	-	-	-	-	0	-	-	-	-	0	-	-	-	-	0	1	-	-	-	1
Podlesie	5	-	4	-	9	6	-	2	-	8	5	-	1	1	7	1	-	-	-	1	1	-	-	-	1
Rabsztyn	-	-	1	-	1	-	-	-	-	0	-	-	-	-	0	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-
Sieniczno	2	-	4	-	6	3	-	-	-	3	2	-	-	-	2	-	-	1	-	1	4	-	-	-	4
Troks	2	-	-	-	2	1	-	1	-	2	2	-	3	-	5	-	-	-	-	0	3	-	3	-	6
Witeradów	3	-	-	1	4	2	-	3	-	5	2	-	4	-	6	2	-	1	-	3	-	-	-	-	-
Zawada	4	-	3	-	7	2	-	1	1	4	3	-	1	-	4	2	-	-	-	2	1	-	-	-	1
Zederman	4	-	2	1	7	5	-	4	-	9	6	-	5	-	11	2	-	2	-	4	6	-	3	-	9
Zimnodół	4	-	1	-	5	2	-	-	-	2	1	-	2	1	4	-	-	-	-	0	2	-	1	1	4
Żurada	3	-	1	1	5	7	-	1	-	8	6	-	2	-	8	2	-	1	-	3	3	-	1	-	4
Razem gmina	47	0	25	3	75	58	0	23	4	85	55	0	32	4	91	19	0	13	2	34	35	0	16	6	57
Miasto Olkusz	19	5	9	14	47	22	5	10	5	42	42	2	23	13	80	12	1	7	3	23	31	3	17	19	70
Razem Miasto i Gmina	66	5	34	17	122	80	5	33	9	127	97	2	57	17	171	31	1	20	5	57	66	3	33	25	127

Wydane pozwolenia na budowę w latach 2009 – 05.2011 - w obszarze zmiany nr „14”

Jednostka	2009				2010				05.2011			
	Zabudowa mieszkaniowa	Zabudowa usługowa	Zabudowa mieszkaniowo-usługowa	Pozostałe	Zabudowa mieszkaniowa	Zabudowa usługowa	Zabudowa mieszkaniowo-usługowa	Pozostałe	Zabudowa mieszkaniowa	Zabudowa usługowa	Zabudowa mieszkaniowo-usługowa	Pozostałe
Mazaniec-Kamyk	9	-	-	-	6	-	-	-	1	-	-	-
Olewin	-	-	-	-	2	1	-	-	-	1	-	-

II. UWARUNKOWANIA

WSTĘP

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy stanowi - na mocy ustawy z dnia 27 marca 2003 r. Obowiązkowe opracowanie wyprzedzające i stanowiące podbudowę miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Poniżej przedstawia się szerszą informację o celu i zakresie opracowania w/w Studium.

Studium dotyczące gminy jako element systemu planowania przestrzennego

W ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o zagospodarowaniu przestrzennym został określony system planowania przestrzennego, w którym odpowiednie opracowania planistyczne są sporządzane przez organa rządowe bądź samorządowe. W opracowaniach wykonywanych przez organy rządowe, tj. w "Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju" oraz organy samorządu województwa w "Planie zagospodarowania przestrzennego województwa" określa się tzw. zadania rządowe, mające na celu realizację ponad lokalnych celów publicznych (krajowych i wojewódzkich).

Opracowania sporządzane przez organy samorządowe (gmin) wchodzą w zakres tzw. planowania miejscowego. Występują tu dwa rodzaje opracowań planistycznych:

1) "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego", w którym określa się politykę przestrzenną gminy - sporządzane obowiązkowo dla obszaru w granicach administracyjnych gminy.
2) "Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego", w których ustala się przeznaczenie terenów oraz określa sposoby ich zagospodarowania - sporządza się obowiązkowo dla obszarów jeśli wymagają tego przepisy odrębne oraz dla obszarów wyznaczonych w studium; z planami miejscowymi ustawa wiąże dodatkowo obowiązek sporządzania tzw. "Prognozy oddziaływania ustaleń planu na środowisko" oraz "Prognozy skutków finansowych uchwalenia planu miejscowego".

Spośród wymienionych wyżej opracowań planistycznych, jedynie plan miejscowy stanowi bezpośrednią podstawę decyzji administracyjnych w zakresie gospodarki przestrzennej. Plan miejscowy jest aktem prawa miejscowego ustanawianym przez radę gminy, powszechnie obowiązującym na obszarze gminy. Plan miejscowy stanowi więc podstawowy instrument kształtowania ładu przestrzennego. Studium dotyczące gminy stanowi niezbędną podbudowę planów miejscowych; jest to szczególnie ważne w sytuacji, gdy plany miejscowe będą sporządzane tylko dla wybranych części obszaru gminy.

Opracowania planistyczne sporządzane przez organy rządowe i samorządowe województwa mają pośredni wpływ na zagospodarowanie przestrzenne, przez uwzględnianie wynikających z nich zasad ustaleń w "Studium". Należy tu jednak zaznaczyć, że uwzględnienie to ma charakter zobowiązania, wyraźnie określonego w ustawie.

Cel i zadania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy:

Studium dotyczące gminy jest nowym rodzajem opracowania planistycznego, wprowadzonym przez ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym.

W Studium następuje określenie, w odniesieniu do całości gminy, celów polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, uwzględnia zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Wymaga to szerszej podbudowy; podjęcia przez organy samorządowe, podstawowych decyzji politycznych, w postaci ustalenia strategii rozwoju gminy.

Uchwalone studium nie jest aktem prawa miejscowego lecz ma charakter tzw. aktu kierownictwa wewnętrznego. Jego ustalenia nie będą skutkować w stosunku do podmiotów gospodarujących na obszarze gminy - osób fizycznych i prawnych (nie mogą stanowić podstawy decyzji administracyjnych dotyczących tych podmiotów). Będą natomiast obowiązywać władze i Zarząd Gminy (oraz jednostki bezpośrednio im podległe), ukierunkowując ich działania, w tym przede wszystkim działania w zakresie zagospodarowania przestrzennego; obowiązują więc przy sporządzaniu planu miejscowego. Stosownie do ustawy "Plan miejscowy" uchwala Rada Gminy, po stwierdzeniu jego zgodności z ustaleniami "Studium".

Stosownie do wymagań określonych w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym, w studium powinny być uwzględnione uwarunkowania wynikające z (tekst w nawiasach stanowi komentarz autorski, przybliżający treść cytowanych przepisów):

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenów (określone na podstawie wieloaspektowej analizy i oceny istniejącego stanu zagospodarowania oraz funkcjonowania gminy),
- występowania terenów i obiektów chronionych na podstawie przepisów szczególnych (tj. objętych ochroną prawną z uwagi na ich wartości przyrodnicze, kulturowe bądź potrzebę zapewnienia odpowiedniej strefy ochrony, jak np. w przypadku otuliny parków narodowych bądź krajobrazowych, stref izolacyjnych ujęć wody itp.),
- stanu funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej (z czym wiąże się potrzeba szeroko rozumianej analizy i oceny, z uwzględnieniem wartości zasobów środowiska i występujących zagrożeń oraz rozpoznaniem czynników wywołujących te zagrożenia),
- stanu prawnego gruntów (jako istotnego uwarunkowania kształtowania zagospodarowania terenu, w warunkach gospodarki rynkowej, mogącego mieć zasadniczy wpływ na możliwości realizacji postulowanych kierunków polityki przestrzennej i realny poziom osiągania pożądanych celów rozwoju),
- warunków i jakości życia mieszkańców (w rozmaitych jej aspektach, ocenianych - punktu widzenia odczucia społecznego - jakościowych cech miasta, w kategoriach jakości środowiska przyrodniczego i otoczenia w miejscu zamieszkani, w tym warunków zdrowotnych, przyrodniczej i kulturowej atrakcyjności krajobrazu, funkcjonalności i harmonijności układu przestrzennego, wielkości szans na zatrudnienie i wybór miejsca pracy, poziomu dobrobytu i bezpieczeństwa mieszkańców itp.),
- stanu systemu komunikacji i infrastruktury technicznej,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych (zadania te, w toku ich formułowania przez organy rządowe i samorządowe mają być opiniowane przez sejmik samorządowy; wprowadzenie tych zadań do planu miejscowego stanowi warunek ich realizacji, następuje to po przeprowadzeniu negocjacji dotyczących warunków, na jakich dane zadanie będzie uwzględnione w planie miejscowym; wynikałaby stąd istotna rola studium jako merytorycznej podstawy ww. negocjacji),
- oraz analiz i propozycji zawartych we wnioskach składanych przez mieszkańców głównie na dodatkowe tereny zabudowy mieszkaniowej, propozycji Urzędu Miasta, instytucji i organizacji ekologicznych, ochrony środowiska i innych.

Rozpoznanie to powinno objąć również określenie zadań służących realizacji lokalnych celów publicznych (w tym zadań, które z racji występujących potrzeb powinny być podjęte oraz zadań, które gmina zamierza podjąć).

Wymienione wyżej analizy i oceny pozwalają na postawienie diagnozy stanu zagospodarowania i funkcjonowania gminy, stanowiąc podstawę określenia celów rozwoju gminy, ustalenia hierarchii tych celów oraz sformułowania propozycji dotyczących generalnych zasad i kierunków zagospodarowania obszaru gminy (ustalenia kierunków polityki przestrzennej).

Oprócz stworzenia studialno - analitycznych podstaw konstruowania planów miejscowych, ustalenia podjęte w wyniku studium umożliwią i ułatwią władzom gminy przeprowadzanie ocen efektów uzyskiwanych w procesach gospodarki przestrzennej, a także kontrolowanie przydatności planów miejscowych jako narzędzi tej gospodarki.

Cele i kierunki działania, określone w wyniku studium, mogą mieć szersze znaczenie i zastosowanie, niż tylko stworzenie podstaw sporządzenia planów miejscowych. Mogą np. wskazywać na potrzebę podjęcia, obok prac na planem, działań promocyjnych dotyczących rozwoju (w postaci ulg podatkowych dla określonego typu inwestycji, dopłat z budżetu gminy, czy działań mających na celu tworzenie zasobów terenów komunalnych). Mogą mieć też istotne znaczenie z punktu widzenia ustalenia programu gospodarczego, racjonalizacji budżetu gminy, ustanawiania przepisów porządkowych itp.

Zagadnienia omawiane w tej części opracowania stanowią zasadniczą, analityczno-projektową część studium: bezpośrednią podstawą formułowania jego końcowych ustaleń (w tekście i rysunku studium).

Informacyjne podstawy ww. analiz i rozwiązań projektowych zostały stworzone w ramach pierwszego etapu prac, którego wynikiem jest wieloaspektowa charakterystyka stanu i diagnoza miasta i gminy Olkusz.

Jak już wspomniano, głównym celem sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, jest stworzenie podstaw do ustalenia – w sporządzanych w następnej kolejności planach miejscowych - regulacji dotyczących przeznaczenia terenów oraz określenia sposobu ich zagospodarowania i zabudowy.

Regulacje te powinny zapewnić:

1) ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury materialnej,
2) możliwość kreacji nowych wartości.

Istotną rolą tych regulacji jest też kojarzenie zbieżnych interesów i działań podmiotów uczestniczących w zagospodarowaniu przestrzeni oraz minimalizowanie istniejących i potencjalnych konfliktów; przy czym jako konflikt rozumie się tu wszelkie sytuacje zakłóceń w tzw. zrównoważonym rozwoju miasta i gminy.

W przedstawionym opracowaniu zwrócono szczególną uwagę na zagadnienie wartości istniejących zasobów - przyrodniczych i kulturowych (stworzonych przez człowieka), potrzeby ich ochrony oraz możliwości wykorzystania w dalszym rozwoju miasta i gminy.

Istotnym elementem jest też problem podstaw dalszego funkcjonowania miasta i gminy Olkusz, w tym podstaw ekonomicznych, jako punktu wyjścia dla określenia potrzeb w zakresie kreacji nowych wartości.

Określając uwarunkowania (ograniczenia i predyspozycje) kreowania wartości, oparto się na wieloaspektowej charakterystyce stanu i rozwoju miasta i gminy Olkusz: ocena uwarunkowań objęła tym samym, wiele aspektów przyszłego, potencjalnego rozwoju, dając podstawę określenia propozycji dotyczących celów oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy.

10. PROBLEMY I OBIEKTYWNIE ISTNIEJACE UWARUNKOWANIA ROZWOJU MIASTA I GMINY OLKUSZ

Problemy, które wymagają rozwiązania, a także obiektywnie istniejące główne uwarunkowania - ograniczenia i predyspozycje rozwojowe (niezależnie od strategii rozwoju przyjętej przez władze samorządowe i określonych w dalszej części studium - celów rozwoju przestrzennego miasta i gminy) zostały określone w oparciu o diagnozę stanu miasta i gminy Olkusz.

10.1. Nieharmonijny rozwój jako podstawowy problem miasta i gminy

Wielokierunkowe rozpoznanie stanu i dotychczasowego rozwoju miasta i gminy Olkusz wykazało, istnienie szeregu nieprawidłowości i sytuacji konfliktowych. Wynikają one głównie z niezrównoważonego, nieharmonijnego rozwoju miasta i gminy.

Podobnie jak w przypadku wielu innych miast w Polsce, rozwój Olkusza w okresie powojennych dziesięcioleci był zdominowany przez rozwój sfery produkcyjnej, o charakterze ponadlokalnym.

W przypadku Olkusza był to rozwój przemysłu wydobywczego i przetwórczego (w mieście i w gminach sąsiadujących od strony zachodniej). Konieczność zapewnienia "siły roboczej" wywoływała potrzebę budownictwa mieszkaniowego, głównie w postaci tzw. osiedli o zabudowie wielorodzinnej, z towarzyszącymi im usługami, w zdecydowanej większości o charakterze podstawowym. Do rozmieszczenia większych zakładów pracy i głównych osiedli dostosowano urządzenia z zakresu komunikacji i infrastruktury technicznej. Dostosowany do tego był też system oświaty, nastawiony głównie na kształcenie pracowników przemysłu.

Zatrudnienie w przemyśle, zwłaszcza w górnictwie dawało, jak na warunki polskie stosunkowo wysokie zarobki. To właśnie oraz szanse na uzyskanie mieszkania było czynnikiem przyciągającym do miasta młodych ludzi z terenów wiejskich (w tym nie tylko z terenów gminy Olkusz).

W wyniku tego, w ciągu stosunkowo krótkiego czasu w mieście nastąpiło podwojenie wielkości zaludnienia. W wyniku tak ukierunkowanych procesów rozwoju, ukształtował się monokulturowy model przemysłowego miasta Olkusza, przy czym cechy monokultury miała również struktura funkcji produkcyjnych i obsługowych (dominacja dużych jednostek, eliminowanie indywidualnych inicjatyw gospodarczych, również w zakresie małych przedsiębiorstw produkcyjnych, a także rzemiosła produkcyjnego i usługowego oraz usług).

W sferze społecznej, wysiłek inwestycyjny, jak już wspomniano, był ukierunkowany na większe zespoły zabudowy wielorodzinnej i niezbędne ich wyposażenie. W minimalnych stopniu inwestowano w zasoby pochodzące z wcześniejszych lat, w ich modernizację, remonty, uzupełnianie i porządkowanie, niezależnie od tego, że znaczna część tych zasobów charakteryzuje się istotnymi wartościami kulturowymi. Nie cieszyły się również wsparciem indywidualne inicjatywy w zakresie budownictwa mieszkaniowego i usługowego.

Efektem tego są znaczne zniszczenia starych zasobów, zwłaszcza w obrębie śródmieścia Olkusza, a także nieuporządkowane, przypadkowe, zespoły zabudowy jednorodzinnej w otoczeniu śródmieścia, rozciągnięte wzdłuż dróg, nie w pełni wyposażone w infrastrukturę techniczną. Jedynymi wyjątkami w tym zakresie są zespoły zabudowy jednorodzinnej o uporządkowanej strukturze wewnętrznej, powstałe w wyniku parcelacji z przed 1939 r.

Poza nielicznymi fragmentami w śródmieściu i na terenie osiedli wielorodzinnych, tereny w otoczeniu zabudowy mieszkaniowej są nieuporządkowane; podobnie jak w otoczeniu zakładów przemysłowych. W ciągu lat narastały też problemy komunikacyjne oraz infrastrukturalne.

Zaniedbane również były tereny wiejskie, z których systematycznie odpływała ludność do miasta.

Nieharmonijny rozwój miasta i gminy odbił się również w sposób negatywny na stanie środowiska przyrodniczego. Osuszanie terenu w wyniku prac górniczych i powstanie leja depresyjnego, obejmującego prawie całość obszaru gminy, zmiany występujące na powierzchni terenu oraz zanieczyszczenia gleb i powietrza, pogorszający się stan lasów – są wynikiem oddziaływań przemysłu.

Wszystko to razem stwarza obraz tzw. ułomnej urbanizacji.

W ostatnich latach opisane wyżej trendy rozwojowe zmieniły się, z przyczyn obiektywnych (podobnie jak na innych terenach kraju). Nastąpiło załamanie koniunktury rozwojowej przemysłu wydobywczego i dużych zakładów przemysłowych. W ślad za tym obniżyły się zarobki znacznej części mieszkańców, zaczęło powiększać się bezrobocie.

Jednocześnie, w efekcie zmian ustrojowych nastąpiło ożywienie inicjatyw lokalnych w kierunku uruchamiania działalności gospodarczych, najczęściej w zakresie usług, rzemiosła usługowego i produkcyjnego. Ożywiło się też budownictwo indywidualne, a prawie całkowicie załamało budownictwo wielorodzinne ze środków spółdzielczych oraz zakładów pracy.

W polityce samorządu lokalnego zaznaczyło się dążenie do poprawy największych zaniedbań - głównie w zakresie infrastruktury technicznej, mające również istotne znaczenie w punktu widzenia poprawy stanu środowiska przyrodniczego. W okresie 1990 - 1995 podjęto m.in. kompleksową gazyfikację gminy, budowę kanalizacji sanitarnej w północnej części miasta, rozbudowę sieci wodociągowych w gminie, porządkowanie terenów zieleni w mieście. Obok tego samorząd podejmował działania bezpośrednio nastawione na ochronę środowiska, takie jak: wywieranie presji na ograniczenie uciążliwości lokalnych zakładów przemysłowych, ochronę terenów o szczególnych walorach krajobrazowych, skutecznie zablokował rozszerzanie na tereny miasta eksploatacji piasku posadzkowego, co niewątpliwie spowodowałoby zniszczenie walorów południowej dzielnicy Olkusza.

W okresie tym, przy stosunkowo niewielkich możliwościach finansowych samorząd lokalny nie mógł jednak wyeliminować nieprawidłowości dotychczasowego rozwoju miasta i gminy, które narastały na przestrzeni kilkudziesięciu lat. Likwidacja powstałych nieprawidłowości wymaga dużych nakładów oraz czasu. Obok poprawy wyposażenia w infrastrukturę techniczną, rozwoju indywidualnego budownictwa mieszkaniowego i usług komercyjnych (głównie małych przedsiębiorstw o profilu handlowym, rzemieślniczym, gastronomicznym), pojawiły się nowe problemy, przede wszystkim w sferze ekonomicznej i społecznej, takie jak: bezrobocie, zubożenie części społeczeństwa, brak nowych mieszkań komunalnych dostępnych dla najuboższych, niedostosowanie systemu kształcenia do funkcjonowania lokalnej społeczności w warunkach rynkowych.

W tej sytuacji należy potwierdzić diagnozę postawioną przez miejscowe władze, że najbliższej przyszłości punkt ciężkości w sprawach rozwoju lokalnej społeczności powinien być przesunięty na aktywne pobudzanie sfery społecznej i gospodarczej gminy, warunkującej lokalny rozwój gospodarczy i odpowiadającej oczekiwaniom mieszkańców". Należy przy tym zauważyć, że w rozwoju tym nie należy również zaniedbywać innych sfer: ekologicznej, kulturowej oraz kształtowania ładu przestrzennego.

Poszerzenie Strefy Aktywności Gospodarczej wymaga uzyskania zgody na wyłączenie gruntów leśnych z produkcji leśnej na cele nierolnicze i nieleśne (obszar zmiany nr 17).

10.2. Problemy i uwarunkowania przyrodnicze

10.2.1. Główne czynniki kształtujące możliwości rozwoju

Środowisko przyrodnicze na obszarze miasta i gminy Olkusz pozostaje pod wpływem silnych oddziaływań antropogenicznych, związanych głównie z przemysłem rozwiniętym w rejonie Olkusza oraz na terenach otaczających.

Podstawowe uwarunkowania przyrodnicze rozwoju miasta i gminy Olkusz to:

1) występowanie wysokich wartości środowiska przyrodniczego i krajobrazu w przeważającej części gminy (obszary włączone do wielkoprzestrzennego systemu obszarów chronionych województwa małopolskiego w ramach Parków Krajobrazowych; Dolinki Krakowskie i Orlich Gniazd wraz z otulinami),
2) występowanie złóż surowców mineralnych (pozyskiwanie ich stanowi - istniejący oraz potencjalny - czynnik prowadzący do degradacji środowiska),
3) stan środowiska naturalnego - wysoki stopień jego przeobrażeń i degradacji (naturalnych stosunków wodnych, zanieczyszczeń wód i powietrza, skażenie gleb, przekształceń powierzchni terenu).

Uwarunkowania wynikające ze środowiska naturalnego powinny stanowić podstawę do prowadzenia przez gminę polityki ekorozwoju, zgodnie z wymaganiami ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym. Pod tym pojęciem rozumie się nadanie rozwojowi kierunku zachowującego w sposób trwały, walory i zasoby środowiska, a także czynną ochronę środowiska przyrodniczego (Polityka Ekologiczna Państwa ,1990 r.).

10.2.2. Problemy i uwarunkowania wynikające z walorów środowiska przyrodniczego oraz ochrony prawnej

Pomimo silnych przeobrażeń środowiska, na terenie gminy występuje wiele cennych elementów środowiska przyrodniczego. Tereny najcenniejsze chronione są w ramach Parków Krajobrazowych; Dolinki Krakowskie i Orlich Gniazd wraz z otulinami. Utworzono rezerwat przyrody „Pazurek" oraz opracowane są też projekty utworzenia na terenie gminy rezerwatu przyrody "Januszkowa Góra". Należy też uwzględnić koncepcje tworzenia innych form ochrony przyrody, z wykorzystaniem opracowanych na potrzeby planów ochrony PK Dolinki Krakowskie i PK Orlich Gniazd - waloryzacji przyrodniczej.

Do systemu terenów chronionych,włączone są następujące obszary:

- północna część obszaru gminy, położona w granicach Parku Krajobrazowego "Orlich Gniazd",
- południowa część gminy, należąca do Parku Krajobrazowego "Dolinki Krakowskie",
- wschodnia i centralna część gminy (bez obszaru miasta, za wyjątkiem wybranych obszarów zmiany Studium nr 19, znajdujących się w jego zasięgu), stanowiąca otulinę wymienionych Parków.

System ten ma na celu ochronę zachowanych jeszcze wartości przyrodniczych i krajobrazowych, w tym istniejącej bioróżnorodności i powiązań obszarów cennych przyrodniczo, a także, w miarę możliwości odtworzenie naturalnych elementów. Ma on istotne znaczenie dla zapewnienia funkcjonowania środowiska przyrodniczego oraz kształtowania warunków bioklimatycznych w obszarach ekologicznie zagrożonych.

Na obszarach Parków Krajobrazowych obowiązują przepisy sformułowane Uchwałą Nr XV/247/11 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 28 listopada 2011 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie i w Rozporządzeniu Nr 81/05 Wojewody Małopolskiego z dnia 29 grudnia 2005 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd, zmienionego Rozporządzeniem Wojewody Małopolskiego z dnia 2 kwietnia 2008 r. (Dz.Urz.Woj.Małopolskiego Nr 263).

Z w/w rozporządzeń oraz projektów planów ochrony terenów Parków Krajobrazowych wynikają następujące uwarunkowania dla ich zagospodarowania przestrzennego:

- wyłączenie z działalności inwestycyjnej - obszarów o szczególnych walorach krajobrazowych, wymagających bezwzględnej ochrony. Są to: obszary leśne, polno – łąkowe o bogato ukształtowanej rzeźbie terenu z licznymi akcentami unikatowych form skalnych - fragmentami terenu o zachowanym historycznym rozłogu pól oraz z pojedynczymi budynkami, doliny rzek i potoków, ciągi, punkty i płaszczyzny czynnej i biernej ekspozycji widokowej, tereny i obiekty poddane ochronie konserwatorskiej,
- ograniczone inwestowanie na określonych warunkach - w obszarach o szczególnych walorach krajobrazowych, miejscami zubożonego działalnością człowieka, wymagających zachowania istniejących walorów, porządkowania miejsc przekształconych. Są to obszary polno - łąkowe o mało zróżnicowanej rzeźbie terenu, pozbawione naturalnych akcentów widokowych z zachowanym charakterem otwartego krajobrazu kulturowego, przylegające do terenów zabudowy, tereny i obiekty poddane ochronie konserwatorskiej,
- inwestowanie w obszarach przeznaczonych do zainwestowania - tj. w obrębie jednostek osadniczych. Inwestowanie to winno uwzględniać m.in. utrzymanie historycznie ukształtowanej skali oraz przestrzennej struktury jednostek osadniczych poprzez uzupełnienie i kontynuację istniejącego układu funkcjonalno - przestrzennego, porządkowanie zabudowy w obrębie terenów zainwestowanych, wyposażenie w niezbędne obiekty infrastruktury społecznej i technicznej, nie rozpraszanie zabudowy, minimalizowanie negatywnych oddziaływań zabudowy na otoczenie poprzez wzbogacanie wnętrz jednostek osadniczych systemem terenów aktywnych biologicznie,
- hamowanie presji urbanizacyjnej,
- zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r poz. 353)
- rozwijanie preferowanych funkcji szczególnie turystyki, wypoczynku i edukacji.

Na terenie utworzonego rezerwatu przyrody „Pazurek” i projektowanego "Januszkowa Góra" sposób użytkowania terenów powinien być podporządkowany celom tworzenia tych rezerwatów.

Oprócz obszarów podlegających ochronie prawnej, system obszarów przyrodniczych miasta i gminy tworzą pozostałe kompleksy leśne, w tym: lasy bezpośrednio przylegające do terenów miasta, pełniące funkcje bioklimatyczne.

Szczególnej ochrony wymagają lasy położone w zachodniej części miasta. Pełnią one rolę filtra ograniczającego napływ zanieczyszczeń z terenów przemysłowych Bolesławia i dalszych.

Na w/w system obszarów przyrodniczych składają się też tereny otwarte, zwłaszcza tereny wzniesień jurajskich. Ochrony wymagają również wszelkie zachowane jeszcze fragmenty terenów z wodami powierzchniowymi i podmokłościami.

W miejscowości Olewin (obszar zmiany nr 14), do najcenniejszych zasobów środowiska należą:

- wierzchowiny lokalnych wzniesień stanowiące płaszczyzny wraz z fragmentami przylegających stoków o stromych spadkach, stanowiące płaszczyzny wybitnie eksponowane w krajobrazie (położone w środkowej i południowej części obszaru),
- rozległe wnętrze krajobrazowe zamknięte ścianami lasu, położone na północ od zespołu zabudowy byłej fabryki domów oraz mniejsze w skali wnętrze krajobrazowe obejmujące obniżenie terenowe (usytuowane w południowo-wschodniej części obszaru),
- ciagi widokowe występujące wzdłuż drogi o kierunku południkowym (biegnącej równolegle do linii kolejowej).

Do najcenniejszych zasobów środowiska dzielnicy Mazaniec-Kamyk (obszar zmiany nr 14) należy zaliczyć:

- niewielkie zbiorniki i cieki wodne pomiędzy ul. Mazaniec, a ul. Mazaniec Boczna,
- tereny występowania form antropomorficznych i mikroform pochodzenia naturalnego, przy ul. Mazaniec (położone w południowej części obszaru),
- punkty widokowe przy ul. Mazaniec,
- ciagi widokowe przy ul. Mazaniec, między ul. Kamyk i drogą nr 791 (w południowej części obszaru),
- eksponowane wierzchowiny wzniesień wraz z fragmentami stoków o stromych spadkach (położone w południowej oraz wschodniej części obszaru).

W zasięgu obszarów zmiany Studium nr 19 do najcenniejszych zasobów środowiska należy wzgórze zamkowe w Rabsztynie wraz ze stanowiącymi pomnik przyrody ostańcami skalnymi zlokalizowanymi na wzgórzu. Walory wzgórza są szczególnie cenne z uwagi na jego ekspozycję w malowniczo ukształtowanym terenie tej części gminy Olkusz.

W zasięgu obszarów zmiany Studium nr 21 jako najcenniejsze zasoby środowiska należy wskazać tereny na wzgórzu pod krzyżem (ze względu na dobrą ekspozycję i dobry punkt widokowy na panoramę miasta Olkusza, któremu towarzyszy ciąg pieszo-rowerowy) oraz tereny otwarte na obszarach wiejskich, które stanowią malowniczy system wnętrz krajobrazowych.

W miejscowości Gorenice i Zawada (obszar zmiany nr 18) do najcenniejszych zasobów środowiska należą:

- zróżnicowanie rzeźby terenu,
- niewielka intensywność zabudowy
- wysoki odsetek powierzchni biologicznie czynnych, w tym użytków rolnych i lasów.

W przeważającej części przedmiotowego terenu, poza obszarami zabudowanymi, dominuje pagórkowaty krajobraz rolniczy (wiejski), charakteryzujący się obecnością pól uprawnych oraz łąk pokrywających lokalne wyniesienia i stoki. Jest on dodatkowo urozmaicany przez obecność zadrzewień i zakrzewień śródpolnych. Istotnym elementem naturalnego krajobrazu są tutaj lasy sąsiadujące z obszarami użytków rolnych w północnej i południowej części terenu. Krajobraz kulturowy obejmujący obszary zabudowane występuje przede wszystkim w środkowej części sołectwa Gorenice oraz sołectwa Zawada, gdzie przeważają mieszkalne budynki jednorodzinne usytuowane w ogrodach. Znaczna ilość zieleni towarzysząca budynkom łagodzi kontrastowy widok

obiektów kubaturowych i podnosi estetykę lokalnego krajobrazu kulturowego, a ponadto powoduje, iż krajobraz obszarów zabudowanych jest w znacznym stopniu zharmonizowany z sąsiadującymi terenami otwartymi.

Atrakcyjność lokalnego krajobrazu, zróżnicowanie przyrodnicze, a także obecność interesujących form krasowych na przedmiotowym terenie sprzyjają rozwojowi rekreacji, w tym głównie turystyki pieszej bądź rowerowej.

W zasięgu obszarów zmiany Studium nr 22 jako najcenniejsze zasoby środowiska należy wskazać tereny otwarte na obszarach wiejskich, które stanowią malowniczy system wnętrz krajobrazowych, szczególnie w graniach Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie oraz jego otuliny.

10.2.3. Uwarunkowania związane z występowaniem i eksploatacją złóż surowców mineralnych

Uwarunkowania wynikające z występowania złóż rud cynkowo - ołowiowych oraz przekształceń powierzchni terenu stanowiących skutek eksploatacji podziemnej (rud cynku i ołowiu).

Północno-zachodnia część obszaru miasta Olkusza leży w obrębie terenów górniczych kopalni rud cynkowo - ołowiowych, w obszar gminy wkracza jedynie niewielka część terenu górniczego „ZGH Bolesław III" ustanowionego decyzją Nr BKk/OZ/779/96 z dnia 29 kwietnia 1996 r. Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa dla złoża Pomorzany. Wymieniony teren górniczy obejmuje zachodni skraj miejscowości Bogucin Mały,.

Spośród obszarów zmiany Studium nr 19 tylko jeden z nich (obszar nr 19.1., w rejonie Pomorzan) położony jest w zasięgu terenu górniczego „ZGH Bolesław III" utworzonego w Koncesji Nr 172/93 z dnia 20.07.1993 r. wydanej przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (z późn. zm.) dla eksploatacji złóż cynku i ołowiu „Pomorzany". Obszar nr 19.1. leży ponadto w zasięgu obszaru górniczego „Pomorzany III", ale poza zasięgiem samego złoża „Pomorzany". Obszar ten, podobnie jak pozostałe obszary zmiany Studium nr 19, leży poza zasięgiem wpływów planowanej poza granicami gminy Olkusz eksploatacji złoża „Pomorzany" oraz poza wpływami tzw. „starego kopalnictwa".

Przewidywana po 2015 r. likwidacja kopalni ZGH "Bolesław" S.A., może spowodować podniesienie się triasowego zwierciadła wody oraz odbudowę zwierciadła w jurajskim i czwartorzędowym poziomie wodonośnym,l co może spowodować wystąpienie lokalnych podtopień. Ponadto w terenie górniczym wg. informacji ZGH "Bolesław" w Bukownie, zachodzi możliwość występowania zjawisk krasowych. Zarówno rejon przewidywanych podtopień jak i występowania zjawisk krasowych zaznaczono na planszy "Uwarunkowań".

W zachodniej części miasta Olkusz został utworzony obszar górniczy „OLKUSZ II" i teren górniczy „ZGH Bolesław IV", ustanowione w koncesji Nr 8/2003 z dnia 15.10.2003 r. udzielonej przez Ministra Środowiska na eksploatację części złoża rud cynku i ołowiu „Olkusz".

W granicach terenu górniczego „ZGH Bolesław IV" znajdują się niezainwestowane tereny w rejonie grodziska Stary Olkusz i położone przy drodze krajowej nr 94, gdzie istniejące uwarunkowania (łąki) pozwalają na uporządkowanie zaniedbanego terenu, z możliwością utworzenia bazy turystycznej, tym samym podniesienia atrakcyjności tej części miasta.

Ponadto w granicach terenu górniczego „ZGH Bolesław IV" w rejonie drogi krajowej nr 94, stacji uzdatniania wody i Kopalni Olkusz znajdują się tereny przemysłu, baz i składów, gdzie istnieje możliwość uporządkowania i doinwestowania przedmiotowego obszaru (obszar zmiany nr „13").

Na obszarach położonych w obrębie obecnych bądź nieaktualnych już terenów górniczych, a także szczególnie w zasięgu historycznego kopalnictwa występują deformacje powierzchni, w istotny sposób wpływające na możliwości i sposoby użytkowania i zagospodarowania terenów.

W zależności od kategorii zagrożenia, wyklucza to możliwość zabudowy terenu lub zmusza do stosowania profilaktyki budowlanej.

W przypadku kolizji z istniejącym bądź pożądanym przez gminę sposobem zagospodarowania terenu, niezbędne jest uzgodnienie między gminą a organami odpowiedzialnymi za eksploatację górniczą, zasad postępowania obu stron.

Dotyczą one:

- dopuszczalnego zakresu i sposobu eksploatacji,
- wyznaczenia filarów ochronnych dla obiektów,
- zasad zagospodarowania terenów w danej sytuacji,
- zasad ekonomicznej odpowiedzialności, za powodowane szkody, przedsiębiorstw prowadzących eksploatację.

W zachodniej części planowanego terenu przemysłu oraz usług pod poszerzenie Strefy Aktywności Gospodarczej (obszar zmiany nr 17) występuje obszar górniczy „OLKUSZ II" i teren górniczy „ZGH Bolesław IV", ustanowione decyzją Ministra Środowiska z dnia 12.06.2013r. DGKks-4771-15/22651/12/JM, zmieniającą decyzję nr 8/2003 z dnia 15 października 2003 r. na wydobywanie rud cynku i ołowiu z części złoża „Olkusz" poniżej poziomu +238 m n.p.m. do poziomu +113 m n.p.m).

W obrębie miasta i gminy Olkusz występują cztery tereny o różnych uwarunkowaniach, wynikających z podziemnej eksploatacji górniczej (rud cynku i ołowiu):

1. tereny istniejących deformacji nieciągłych, położone w większości poza obszarami zainwestowanymi. Poddawane są rekultywacji, w celu przywrócenia ich do użytkowania (leśnego, tereny zieleni),
2. tereny historycznego kopalnictwa, obejmującego swym zasięgiem obszary śródmiejskie Olkusza. Zagrożone są powstawaniem deformacji trudnych do prognozowania z powodu braku dokumentacji. Z uwagi na ich położenie i wielkość, wskazane jest objęcie tych terenów badaniami, w celu określenia rodzaju możliwych zagrożeń, wynikających z występowania pustek w górotworze. Do czasu przeprowadzenia kompleksowych badań, zagospodarowanie terenu powinno być uwarunkowane opiniami geologiczno - górniczymi i konstrukcyjno - budowlanymi,
   a) w rejonie oddziaływania starego historycznego kopalnictwa znajdują się tereny w zachodniej dzielnicy przemysłowej w rejonie grodziska Stary Olkusz, w rozwidleniu ul. Długiej i drogi krajowej nr 94, w rozwidleniu ul. Długiej i Głowackiego, w rejonie ul. Spółdzielców oraz częściowo w rejonie osiedla Glinianki (obszar zmiany nr „13").

Przydatność tych terenów do zabudowy regulowana jest możliwością występowania deformacji nieciągłych; kategorie przydatności do zabudowy: B, C:

- kategoria B – tereny na których obiekty budowlane mogą być wznoszone pod warunkiem przeprowadzenia badań inżynierskich podłoża lub zabezpieczenia obiektów na możliwość występowania leja o średnicy do 5,0m,
- kategoria C – tereny o dużym zagrożeniu występowania deformacji nieciągłych lub znaczny stopień górotworu i dewastacji powierzchni terenu na skutek prowadzonych robót górniczych lub powstałe wcześniej leje i zapadliska nad wyrobiskami starego historycznego kopalnictwa. Lokalizacja obiektów wymaga sporządzenia dokumentacji geologiczno-inżynierskiej i wydania opinii geologiczno-górniczej.

Dla terenów w rozwidleniu ul. Długiej i Głowackiego, zagospodarowanych obecnie jako park rekreacyjno-krajobrazowy, przeprowadzono 2012 r. badania geofizyczne pod kątem możliwości sytuowania zabudowy. Z badań wynika, iż w północno-zachodniej części parku istnieje możliwość sytuowania zabudowy (opisane w: rozdział 2.3. Przekształcenia środowiska wywołane przez górnictwo).

3. tereny zagrożone występowaniem deformacji związanych z kopalnictwem współczesnym. Występują tu dwie kategorie terenów, w odniesieniu do których kategoria zagrożenia będzie ustalona w terminie późniejszym (na etapie sporządzania planów miejscowych),
4. tereny zagrożone występowaniem deformacji związanych z kopalnictwem planowanym zostały wskazane w zaktualizowanych projektach zagospodarowania złóż Olkusz i Pomorzany i obejmują terenu niezabudowane za wyjątkiem kilku budynków w rejonie osiedla Pomorzany. Tereny nie objęte strefą zagrożeń (w przypadku zmian obecnych projektów zagospodarowania złoża, będą wymagały szczegółowego rozpoznania).

Centralna i wschodnia część planowanego terenu przemysłu oraz usług pod poszerzenie Strefy Aktywności Gospodarczej (obszar zmiany nr 17) znajduje się aktualnie poza wpływami tzw. „starego kopalnictwa" – jest całkowicie uspokojona i zdatna do zabudowy bez ograniczeń w kat. A przydatności terenu do zabudowy. W latach 1997-2000, była tam prowadzona eksploatacja złoża rud cynku i ołowiu „Olkusz" na głębokości ok. 70 m. Wyeksploatowaną przestrzeń wypełnia podsadzka hydrauliczna.

Na terenie gminy w rejonie Parcz Górniczych, Sikorki i Rabsztyna występuje udokumentowane złoże "Sikorka" nie objęte aktualnie koncesją na wydobywanie rud cynku i ołowiu.

Tereny występowania udokumentowanego złoża "Sikorka" wymagają ochrony przed zagospodarowaniem uniemożliwiającym ewentualną eksploatację złoża.

Pod dzielnicą Mazaniec-Kamyk w Olkuszu, zwierciadło wody waha się od wysokości + 275 m npm. do + 300 m npm. Przewidywana likwidacja kopalń ZGH „Bolesław" S.A. może spowodować podniesienie się triasowego zwierciadła wody oraz odbudowę zwierciadła w jurajskim i czwartorzędowym poziomie wodonośnym (obszar zmiany nr 14).

Uwarunkowania związane z występowaniem złóż piasku podsadzkowego oraz zamierzeniami eksploatacji powierzchniowej.

Na terenie miasta i gminy Olkusz znajduje się udokumentowane złoże piasku podsadzkowego Szczakowa - Bukowno obejmujące rejon Pustyni Starczynowskiej - Mazańca. Złoże położone jest na pograniczu miasta Olkusz i wsi Żurada, przy czym południowo- zachodnia część złoża tj. ok. 30% jego powierzchni zalega w miejscowości Żurada. Złoże to wymaga ochrony przed zainwestowaniem.

W obrębie miasta i gminy nie była i nie jest prowadzona powierzchniowa eksploatacja piasków. Z wnioskiem o podjęcie eksploatacji złoża Szczakowa - Bukowno wystąpiła Kopalnia Piasku "Szczakowa" jako terenu ewentualnej eksploatacji wskazując obszary leśne w zachodniej części miasta, po południowej stronie linii kolejowej. Kopalnia nie uzyskała koncesji na eksploatację złoża, z uwagi na negatywne stanowisko w tej sprawie władz miasta i gminy Olkusz. Obecnie o eksploatację tego złoża stara się kolejna firma.

W/w obszary leśne stanowią istotny element strefy ochrony aerosanitarnej - czynnik wpływający korzystnie na kształtowanie się zdrowotnych warunków życia w mieście. Zachowanie nienaruszonej osłony leśnej jest tym ważniejsze, ze kierunek południowy jest naturalnym kierunkiem rozwoju miasta Olkusza w przyszłości.

W tej sytuacji, podjęcie eksploatacji złoża spowodowałoby zaburzenie ukształtowanej struktury przyrodniczej miasta i jego powiązań z otoczeniem. Usunięcie lasu pozbawiłoby miasto ochrony przed napływem zanieczyszczeń powietrza, w tym pyłów z metalami ciężkim, z położonych w niewielkiej odległości ZGH" Bolesław", a także naturalnej i niezbędnej izolacji między terenami przemysłowymi, a południową mieszkaniową dzielnicą Olkusza. Należy przy tym zauważyć, że odtworzenie (po zakończeniu eksploatacji) lasu na terenach obniżonych o 20 - 30 m, nie gwarantuje spełniania obecnej jego roli.

Należy również brać pod uwagę niekorzystny wpływ ewentualnej eksploatacji piasków na stosunki wodne, a w tym:

- rozszerzenie leja depresyjnego w utworach czwartorzędowych,
- uniemożliwienie odtworzenia naturalnych stosunków wodnych po zaprzestaniu eksploatacji rud cynkowo – ołowianych – prawdopodobieństwo powstania zalewisk w obniżonym na skutek eksploatacji terenie.

Fragment obszaru zmiany Studium nr 19 (oznaczony nr 19.1) leży w zasięgu udokumentowanego złoża piasków podsadzkowych „Pustynia Błędowska – Blok IV". Złoże to jest obecnie eksploatowane metodą odkrywkową poza terytorium gminy Olkusz. Na obszarze zmiany Studium nr 19 powierzchnię terenu w zasięgu złoża pokrywają głównie grunty zadrzewione i zakrzewione, a w niewielkiej części także użytki rolne oraz niezainwestowane części gruntów budowlanych. Istniejące zagospodarowanie gruntów utrudnia lub nawet uniemożliwia powierzchniową eksploatację złoża. Ponadto z eksploatacją złoża na terenie gminy Olkusz wiązałby się szereg negatywnych skutków środowiskowych niewspółmiernych do korzyści ekonomicznych płynących z wydobycia (choćby ze względu na niewielką powierzchnię złoża udokumentowanego w zasięgu gminy Olkusz). Z rozszerzeniem obecnego obszaru eksploatacji wiązałaby się konieczność likwidacji obszarów leśnych oraz zadrzewionych, a także zubożenie strefy ochrony aerosanitarnej zabudowanych obszarów gminy Olkusz. Konieczne byłoby także zbliżenie rejonu odkrywki bezpośrednio do granic terenów mieszkaniowych.

Uwarunkowania związane z występowaniem złoża dolomitów "Niesułowice - Lgota" oraz zamierzeniami jego eksploatacji.

W miejscowości Niesułowice gmina Olkusz na powierzchni około 73 ha zalega złoże dolomitów, obecnie nieeksploa towane. Władze miasta i gminy proponują przeznaczenie złoża do eksploatacji. Złoże w zdecydowanej większości pokrywają lasy państwowe będące w zarządzie Nadleśnictwa Olkusz. Lasy te objęte są prawną ochroną. Pozostałą części złoża zalegają grunty rolne prywatnych właścicieli. Opracowana w 1975 r. dokumentacja geologiczna, uwzględnia od strony zabudowy wsi – na wniosek inwestora – filar ochronny w obrębie złoża (zaznaczony na planszy Uwarunkowań).

Stosownie do Uchwały Nr XV/247/11 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 28 listopada 2011 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie szereg zakazów, w tym "pozyskiwania dla celów gospodarczych skał w obszarze Parku", nie dotyczy jednak pozyskiwania dolomitów ze złoża "Niesułowice-Lgota". Wskazuje to, że służby ochrony środowiska nie wnoszą zastrzeżeń do ewentualnej eksploatacji złoża.

W przypadku podjęcia eksploatacji dolomitów nastąpi przekształcenie powierzchni ziemi oraz usunięcie znacznej powierzchni leśnej, pełniącej funkcję ochronną. Ponieważ złoże nie posiada ustanowionego obszaru i terenu górniczego, nie określono skutków wpływu eksploatacji na sąsiednie tereny oraz ich zasięgu. Zagadnienia te winny być uwzględnione na etapie opracowywania miejscowego planu.

10.2.4. Problemy i uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, istniejących przeobrażeń oraz procesów jego degradacji

Podstawowymi zagrożeniami środowiska przyrodniczego na obszarze miasta i gminy Olkusz, są przekształcenia powierzchni ziemi i przekształcenia stosunków wodnych, zanieczyszczenia wód, zanieczyszczenie powietrza oraz skażenia gleb.

Są one związane głównie z dotychczasowym rozwojem przemysłu w rejonie Olkusza, w tym również z prowadzoną eksploatacją górniczą.

Uwarunkowania wynikające ze zmian stosunków wodnych

Wielkoobszarowe zmiany stosunków wodnych, w wyniku drenażu górniczego połączonego z eksploatacją wód podziemnych, przejawiają się przede wszystkimi wytworzeniem leja depresji o zasięgu regionalnym. Wynikiem tego jest znaczne obniżenie zwierciadła wody, a nawet lokalne osuszenie czwartorzędowego i jurajskiego poziomu wodonośnego. W wyniku antropopresji nastąpiła degradacja naturalnych układów hydrograficznych, w tym źródeł oraz zmniejszenie zasobów wód powierzchniowych - niektóre odcinki cieków zanikły.

Planowane zamknięcie kopalni ZGH Bolesław i związane z nim zaprzestanie pompowania wód kopalnianych rozpocznie proces wypełniania się leja depresji wodą na nowo. Tymczasem zmiany w górotworze spowodowane kopalnictwem, przekształcenia na powierzchni terenu oraz zmiany w sieci hydrograficznej, do jakich doszło na

przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat powodują, że trudne do dokładnego określenia jest w jaki sposób odtworzą się stosunki wodne w obrębie obecnego leja depresji. Zgodnie z analizami pojawią się na powierzchni ziemi zalewiska, m.in. w nieckach osiadania, a w niektórych miejscach może dojść do lokalnych podtopień, głównie w dolinach cieków, które zanikły.

Działalność kopalni i innych zakładów przemysłowych powoduje znaczne zanieczyszczenie wód podziemnych i powierzchniowych. Do degradacji wód przyczynia się również nieuporządkowana gospodarka ściekowa i odpadami. Przepuszczalny charakter podłoża sprzyja, bowiem infiltracji wód wraz z zanieczyszczeniami do głębiej położonych poziomów.

Z powodu zamykania kopalni istotnym bieżącym problemem jest zaopatrzenie mieszkańców miasta i gminy w wodę o właściwej jakości. Do tej pory w większości rejonu olkuskiego woda dostarczana jest z jedynego źródła zaopatrzenia, jaką są wody dołowe kopalni. W związku z planowanym zakończeniem pompowania wód kopalnianych koniecznym stało się opracowanie i realizacja nowego systemu zaopatrywania w wodę mieszkańców Gmin Olkusz, Klucze, części Bukowno i Bolesław, który ma być oparty na ujęciach głębinowych położonych głównie na terenie Gminy Klucze, poza zasiegiem obecnego leja depresji.

Równocześnie wymagana jest ochrona wód rzeki Sztoły, ze względu na ujęcie dla GOP-u (w Ryszce-Maczkach).

Bez względu na bezpośrednie zródła przyszłego zaopatrzenia w wodę z potrzebą ochrony wód wiąże się:

- niemożność rozwijania kierunków działalności gospodarczych, które mogłyby prowadzić do produkcji ścieków, bez rozwiązania sposobu ich odprowadzania i oczyszczania,
- potrzeba uregulowania gospodarki ściekowej, głównie w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej na terenach obecnej zabudowy,
- uzależnienie rozwoju budownictwa mieszkaniowego od rozwoju infrastruktury z zakresu gospodarki ściekami,
- ograniczenia dla chemizacji rolnictwa leśnictwa, w tym nawożenia mineralnego.

Ma to znaczenie także z uwagi na spodziewany wzrost zanieczyszczenia w wodach podziemnych podczas wypełniania się leja depresji w zatapianych wyrobiskach po zakończeniu eksploatacji rud przez ZGH Bolesław S.A.

Równocześnie z likwidacją kopalń rud i wypełnieniem wodą podziemną leja depresji, zostaną w niektórych rejonach przywrócone naturalne stosunki wodne. Stwarza to zagrożenie wystąpienia lokalnych podtopień powierzchni terenu (głównie dolin rzecznych, które zanikły, niecek osiadań nad wyrobiskami górniczymi).

Uwarunkowania wynikające ze stanu powietrza atmosferycznego

W ostatnich latach odnotowuje się znaczne zmniejszanie stopnia zanieczyszczenia powietrza w rejonie Olkusza w stosunku do poprzednich dziesięcioleci. Warto dodać, że wiele norm zostało zaostrzonych. Nadal jednak przekraczane są dopuszczalne poziomy niektórych zanieczyszczeń. Istotna część zanieczyszczeń pochodzi z lokalnych źródeł emisji związanych ze spalaniem paliw. Wynika to głównie ze stosowania nieekologicznych paliw stałych przez indywidualne gospodarstwa domowe, a także kotłownie przyzakładowe i same zakłady. Istnieją możliwości poprawy tego stanu przez rozwiązania techniczne i organizacyjne. Wpływ na stan aerosanitarny ma również imisja z terenów sąsiednich (GOP, Kraków).

Występujące na terenie miasta i gminy ponadnormatywne poziomy zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, wskazują na celowość:

- wyeliminowania sytuowania na tym terenie znaczących emitorów zanieczyszczeń,
- bezwzględnej ochrony kompleksów leśnych pełniących funkcję aerosanitarne,
- wyprowadzenia, poza tereny zabudowy mieszkaniowej samochodowego ruchu tranzytowego,
- podjęcia działań zmierzających do ograniczenia emisji z istniejących źródeł, w tym emisji niskiej.

Poprawa stanu aerosanitarnego powietrza w rejonie olkuskim ma również znaczenie z uwagi na stan gleb oraz wód powierzchniowych i podziemnych.

Uwarunkowania wynikające ze stanu zanieczyszczenia gleb

Wysoki stopień skażenia gleb metalami ciężkimi w obrębie obszaru miasta i gminy Olkusz, należy uznać za trudny do rozwiązania w najbliższym okresie. Nawet w teoretycznie rozpatrywanym przypadku wyeliminowania opadu pyłów metalurgicznych, będzie utrzymywała się wysoka zawartość metali ciężkich w glebach, zwłaszcza kadmu. Działania w tym zakresie powinny skupiać się na kształtowaniu kierunków użytkowania rolniczego gleb i zabiegach agrotechnicznych, zmniejszających skutki skażenia gleb.

Stwierdzony stopień skażenia gleb wskazuje na potrzebę:

- wyłączenie z produkcji rolniczej gruntów o glebach wykazujących najwyższy stopień skażenia,
- wprowadzenia ograniczeń dotyczących rodzajów produkcji na pozostałych gruntach o skażonych glebach,
- podjęcia i prowadzenia działań poprawiających stan gleb.

10.2.5. Uwarunkowania wynikające ze stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Ogólny wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej uwzględniający obok gleb również przyrodnicze czynniki produkcji wynosi dla gminy Olkusz 50,6 pkt. i jest niższy niż średni dla Polski (66, 6 pkt.).

Gmina Olkusz charakteryzuje się słabymi warunkami glebowymi. Gleb I i II klasy bonitacyjnej nie ma w ogóle, III klasa stanowi nieco ponad 5%, a IV klasa 33 % powierzchni gruntów.

Istotny problem gminy to degradacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej, powodowana skażeniem środowiska przyrodniczego. Dotyczy to zwłaszcza zanieczyszczenia gleb, co znacznie zmniejsza ich przydatność dla potrzeb rolnictwa. Gleby skażone są głównie kadmem, ołowiem i cynkiem. Głównym źródłem ich degradacji jest funkcjonowanie ZGH "Bolesław". Oprócz zanieczyszczenia gleby na obszarze gminy wykazują znaczne zakwaszenie, które dodatkowo wzmaga absorpcję zanieczyszczeń.

Zdecydowana większość gleb gminy Olkusz posiada niekorzystne stosunki wilgotnościowe. Spowodowane jest to dużą przepustowością gleb oraz krasowym charakterem podłoża. Infiltracji towarzyszy denudacja powierzchni pokrywy glebowej. Intensyfikację przesuszenia terenu spowodował lej depresji powstały głównie w wyniku wielowiekowej działalności górniczej oraz duże użytkowe ujęcia wód podziemnych.

Działalność górniczo-hutnicza przyczynia się także do przekształceń geomechanicznych w postaci różnego rodzaju deformacji.

Zagrożeniem dla rolniczej przestrzeni produkcyjnej są procesy denudacji stokowej i uprawowej, powszechnie występujące w obszarze gminy. Najintensywniej procesy te występują na gruntach położonych na terenach o dużym nachyleniu.

W świetle ustawy o ochronie gruntów rolnych, gospodarowanie rolniczą przestrzenią produkcyjną wymaga:

- utrzymania dotychczasowego użytkowania rolniczego,
- ochrony gleb o najwyższej przydatności dla rolnictwa przed zagospodarowaniem na cele nierolnicze (gleby te generalnie powinny być wyłączone z zabudowy, zaś w przypadku konieczności przeznaczenia ich na cele budowlane należy stosować wymóg rozwiązań terenooszczędnych). W warunkach gminy z uwagi na niski udział gleb klas II i III, ochroną winno się objąć gleby IV klasy w zwartych kompleksach, a także otwarte kompleksy przestrzeni rolniczej,
- wzmożonej ochrony obszarów rolniczych o najwyższych walorach kulturowych i krajobrazowych, w aspekcie utrzymania i podniesienia ich atrakcyjności krajobrazowej i turystycznej,
- preferowania metod produkcji rolniczej przyjaznych dla środowiska, a także gospodarki rolno-środowiskowej, w pierwszej kolejności na obszarach objętych prawną ochrona przyrody,
- zapewnienia warunków do zagospodarowania gruntów zdegradowanych,
- przeciwdziałania rozproszeniu zabudowy nierolniczej i drobnotowarowej zabudowy zagrodowej,
- ograniczenia procesów denudacyjnych poprzez wprowadzenie zabiegów takich jak:

- transformacja użytków rolnych na leśne na dużych spadkach >20°,
- wprowadzenia w miejsca użytków ornych, trwałych użytków zielonych na spadkach>10°,
- stosowania odpowiedniej agrotechniki i płodozmianu.

- dopuszczenia zalesień gruntów klas V i VI oraz nieużytków w bezpośrednim sąsiedztwie terenów lub enklaw leśnych, z ograniczeniem tych, które przesłaniają widok na punktach i ciągach widokowych,

10.2.6. Uwarunkowania wynikające z leśnej przestrzeni produkcyjnej

Lesistość miasta i gminy Olkusz wg danych z 2004 roku wyniosła 45,3 z tego w mieście 27,7%, a w gminie 49,0%.

Większe kompleksy leśne zgrupowane są w zachodnie i południowej części gminy oraz w formie pasa leśnego ciągnącego się od Gorenic po Rabsztyn i Pazurek. Na pozostałym obszarze lasy występują w znacznym rozproszeniu, często na bardzo niewielkich powierzchniach.

Lasy łącznie z zadrzewieniami odgrywają ważną rolę ekologiczną. Stanowią wyjątkowo cenny element krajobrazu, a zarazem ciągi ekologiczne, głównie ostoje wielu gatunków roślin i zwierząt.

Lasy w gminie Olkusz są intensywnie zmienione antropogenicznie wskutek:

- uszkodzeń głównie przez zanieczyszczenia przemysłowe,
- przesuszeniu siedlisk w wyniku podziemnego pozyskiwania surowców,

Istotnymi funkcjami, jakie pełnią lasy na terenie opracowania to funkcja ochronna. Lasy Skarbu Państwa będące w zarządzie Nadleśnictwa Olkusz podlegają ochronie ze względu na zagrożenia oraz funkcje jakie pełnią, a to:

- lasy uszkodzone przez przemysł (uszkodzenia II stopnia) są dominującą kategorią ochronności, zajmują powierzchnie 4284 ha,
- lasy glebochronne obejmują teren byłej Pustyni Starczynowskiej, a ich celem jest ochrona gleby i ustabilizowanie jej zewnętrznej warstwy. Obejmują powierzchnię 338 ha.

Zachowanie trwałości lasów i wykorzystanie ich wszechstronnej użyteczności wymaga prowadzenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych. Dotyczy to:

- powiększenia zasobów leśnych m.in. w wyniku zwiększenia zalesień. Preferencje zalesieniowe zgodnie z programem krajowym lesistości winny obejmować m.in. obszary objęte prawną ochroną, tworzące leśne powiązania ekologiczne. Lokalizacja zalesień powinna zapewnić zmniejszenie rozdrobnienia i rozproszenia terenów leśnych, tworzenie powiązań pomiędzy dużymi kompleksami leśnymi, oraz połączenia ich z obszarami o funkcjach ekologicznych,
- restytucji siedlisk leśnych i przebudowy drzewostanów z niezgodnym siedliskiem i składem gatunkowym,
- zachowania całej naturalnej zmienności przyrody leśnej i funkcjonowania ekosystemów w stanie zbliżonym do naturalnego,
- odtwarzania zbiorowisk zdegradowanych i zniekształconych, metodami hodowli i odnowy lasu przy wykorzystaniu w miarę możliwości sukcesji naturalnej,
- racjonalnego udostępnienia turystycznego lasów.

W Rozporządzeniu Nr 82/06 Wojewody Małopolskiego z dnia 17 października 2006 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie - "zakaz pozyskiwania skał dla celów gospodarczych" nie dotyczy złoża dolomitów w Niesułowicach. W przypadku udostępnienia wymienionego złoża do eksploatacji, zajdzie konieczność usunięcia znacznej powierzchni leśnej (ok. 50 ha) pełniącej funkcję ochronną. Stosownie do przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych wymagać będzie to zgody Ministra Środowiska.

W związku z planowanym zagospodarowaniem wzgórza zamkowego w Rabsztynie może być wymagane wyłączenie z użytkowania leśnego niewielkiego kompleksu leśnego stanowiącego własność Gminy Olkusz (obszar zmiany Studium nr 19). Wartość produkcyjna tego kompleksu jest niewielka.

10.3. Problemy i uwarunkowania kulturowe

10.3.1. Główne czynniki wpływające na możliwości i warunki rozwoju

Olkusz jest zachowanym przykładem średniowiecznego ośrodka przemysłowego, o istotnym znaczeniu dla ówczesnej gospodarki i wielowiekowej tradycji górnictwa i hutnictwa.

Mimo zmiennej sytuacji gospodarczej i politycznej na przestrzeni kilku stuleci rozwoju, do dziś zachował się w pełni czytelny, średniowieczny układ urbanistyczny miasta lokalizowanego w swoim czasie - najprawdopodobniej - na tzw. surowym korzeniu. Obecnie stanowi on unikalny wzór tego typu realizacji. Towarzyszy mu cenne założenie urbanistyczne z XIX w., pierścień ulic obwodowych. Nad przekształconą w ciągu wieków zabudową miasta lokacyjnego, pochodzącą obecnie głównie z XIX w. dominuje bryła kościoła parafialnego. Zachowana zabudowa municypalna z przełomu XIX i XX w. stanowi świadectwo kolejnego odrodzenia miasta.

Większość wsi na obszarze gminy charakteryzuje się zachowanym zabytkowym układem przestrzennym, pierwotnym bądź pourządzeniowym. Dotychczasowy rozwój układów wsi odbywał się na zasadzie kontynuacji tradycyjnych układów, poza obszarami leżącymi na obrzeżu miasta, ulegającymi silniejszej urbanizacji (rejon Witeradowa - Czarnej Góry oraz Parcz i Pomorzan).

Rozpraszaniu się zabudowy zapobiegła prawdopodobnie słaba tendencja wzrostowa liczby ludności (a nawet zmniejszanie się liczby ludności zamieszkałej na wsi w latach 1960 - 1980), a także kształtowanie układów przestrzennych wsi w planach miejscowych, z uwzględnieniem zasadniczych uwarunkowań kulturowych.

Głównymi czynnikami ukierunkowującymi rozwój miasta i gminy Olkusz, wynikającymi z potrzeb ochrony wartości kulturowych tego obszaru, w opisanej wyżej sytuacji, jest:

1) występowanie wartościowych zasobów środowiska kulturowego i krajobrazu,
2) wymagania w zakresie ochrony konserwatorskiej obiektów, zespołów i terenów zabytkowych (na mocy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami),
3) potrzeby ochrony wartościowych zasobów środowiska kulturowego i krajobrazu, nie objętych dotychczas ochroną prawną, ze względu na ich znaczenie dla zachowania tożsamości kulturowej obszaru,
4) potrzeba tworzenia atrakcyjnego krajobrazu miasta i gminy.

Podstawowymi zagrożeniami dla wartości kulturowych obszaru miasta i gminy Olkusz były w ubiegłych latach:

1) gwałtowny, niekontrolowany i niezrównoważony rozwój, głównie sfery produkcyjnej, kosztem sfery społecznej, ekologicznej, kulturowej i przestrzennej,
2) zagospodarowywanie i zabudowywanie terenów w oderwaniu od miejscowej tradycji (dotyczy to zwłaszcza terenów wiejskich), naśladowanie często nieumiejętne obcych form zabudowy,
3) zagęszczanie się zabudowy wiejskiej na skutek coraz drobniejszych podziałów dawnych łanów,
4) brak poszanowania dla starej zabudowy i akceptacji działań zmierzających do użytkowania i modernizacji obiektów starych,
5) dostępność nowych stosowania technologii i materiałów budowlanych, powiązana z nieumiejętnością ich stosowania.

Na terenie objętym zmianą studium tj. w Sołectwach Gorence i Zawada obserwuje się klasyczny przykład wsi typu „ulicówka", w której to zabudowa skupia się równolegle przy głównej drodze. Szczególnie widać to we wsi Gorenice, w częściach „Nawsie" oraz „Żabi Port", gdzie wzdłuż ulicy Krakowskiej, po obu jej stronach rozwija się zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna. Odejście od tradycyjnej formy zabudowy widać w zachodniej części sołectwa nazywanej „Kąt" – jest tam bardziej skupiona zabudowa jednorodzinna.

W przypadku wsi Zawada mamy do czynienia z Zawadą Pierwszą, położoną w dolinie i Zawadą Drugą, zlokalizowanej na wyniesieniu przy granicy z Gorenicami. Obie cześci wsi rozdziela strefa terenów leśnych. Silną antropopresje na krajobraz widać w Zawadzie Drugiej, gdzie na otwartym wzniesieniu wzdłuż granicy z Gorenicami pojawia się zabudowa ogrodów rekreacyjnych. Chaotycznie rozmieszczone altany, wykonane z niskiej jakości materiałów nie sprzyjają wartościom krajobrazowym terenu.

Na całym obszarze opracowania widać również odejście od zabudowy zagrodowej, na rzecz zabudowy jednorodzinnej, co widać zarówno po nowopowstałych budynkach, jak i w przekształceniu zabudowy już istniejącej. Co ważne istniejąca zabudowa charakteryzuje się niewielką intensywnością zabudowy oraz dużą powierzchnią biologicznie czynną.

10.3.2. Problemy i uwarunkowania wynikające z ochrony i kształtowania środowiska kulturowego i krajobrazu

Wartościowe zasoby środowiska kulturowego i krajobrazu kulturowego skupiły się w obrębie miasta i gminy Olkusz w kilku wyodrębniających się przestrzennie obszarach. Są to:

- **Stare Miasto** - charakteryzujące się cennym układem urbanistycznym, stanowiącym przykład wzorcowej realizacji planu, z pierścieniem ulic obwodowych, zespołami i obiektami zabytkowymi, fragmentami systemu obronnego, wartościowym krajobrazem zabytkowym i historycznym,
- **Śródmieście (część obszaru)** - charakteryzujące się czytelnym układem urbanistycznym z pojedynczymi obiektami zabytkowymi, cennymi zespołami zieleni, wartościowym krajobrazem historycznym,
- **Stary Olkusz - osada i tereny górnicze, stanowiące przykład średniowiecznej działalności górniczej,**
- **Zespół Zamku w Rabsztynie wraz z terenami otaczającymi - stanowiący cenny element krajobrazu kulturowego gminy,**
- **Wsie Gorenice, Niesułowice, Osiek, Zimnodół, Troks, Braciejówka, Pazurek** stanowiące przestrzenne układy o wartościach zabytkowych i cennym krajobrazie otwartym.

W mieście, ochroną prawną są objęte; układ urbanistyczny Starego Miasta, również pod względem archeologicznym, zespoły zabudowy sakralnej, municypalnej i mieszkalnej.

W świetle przeprowadzonych dotychczas studiów specjalistycznych, formy tej ochrony wydają się być niewystarczające. W związku z tym wysuwa się propozycje poszerzenia obszarów objętych ochroną (poszczególne obiekty, zespoły zabudowy i zieleni, krajobraz miejski traktowany jako zabytek), a także zwiększenia rygorów ochronnych (zwłaszcza w strefach: "A" -ścisłej ochrony konserwatorskiej, i "K" - ochrony krajobrazu miasta).

W obecnej sytuacji ekonomicznej, braku wystarczających środków publicznych, ostro rysuje się problem rewitalizacji tego cennego urbanistyczno - architektonicznego zespołu i jego przekształceń, z zachowaniem wartości kulturowych przy jednoczesnym wykorzystaniu na współczesne potrzeby. Środki finansowe będące w dyspozycji prawnych właścicieli są też z reguły niewystarczające. Niemniej jednak wydaje się, że w dalszym rozwoju miasta, przy odpowiedniej polityce konserwatorskiej, istnieje szansa wykorzystania walorów Starego Miasta jako części centrum Olkusza.

W związku ze wspomnianą propozycją traktowania krajobrazu miasta jako zabytku w obrębie Śródmieścia, powstaje problem odpowiedniego jego kształtowania na obszarze całego miasta, a w tym na północ od przecinającej obecne miasto, drogi krajowej Kraków - Olkusz - Śląsk.

Kolejnym problemem jest zachowanie śladów działalności górniczej i osadnictwa w rejonie Starego Olkusza, wobec zagrażających im form użytkowania terenu. Koniecznym wydaje się rozważyć możliwości, częściowej chociażby eksploatacji tego cennego zespołu (było to przedmiotem prac koncepcyjnych i projektowych).

Na obszarach wiejskich, ochrona prawna obejmuje wyłącznie pojedyncze obiekty sakralne i obronne. W drugim z wymienionych przypadków mamy do czynienia raczej z ich pozostałością, w postaci ruin zamku w

Rabsztynie. Utrzymanie tego cennego elementu krajobrazu kulturowego gminy, wymaga prac zabezpieczających i porządkujących, co podniosłoby zapewne jego walory ekspozycyjne. Racjonalna wydaje się także adaptacja zabytkowych struktur do współcześnie użytkowych funkcji (zmiana Studium nr 19).

W wyniku przeprowadzonej oceny zasobów wiejskich dziedzictwa kulturowego, proponuje się objęcie ochrona układów przestrzennych wsi, wnętrz krajobrazowych oraz przedpól ekspozycji zespołów zabytkowych. Istotnym problemem będzie tu kształtowanie współczesnej zabudowy wsi w nawiązaniu do tradycji, w sytuacji gdy w latach po 1970 r. nastąpiła wymiana znacznej części tradycyjnej zabudowy wsi, na rzecz przenoszonych (najczęściej nieumiejętnie) wzorów "miejskich". Powodzeniu tego zamierzenia może jednak sprzyjać fakt, ze w niektórych najnowszych realizacjach uwidacznia się dążenie do nawiązywania do tradycyjnych form zabudowy wsi.

Istotnym elementem krajobrazu gminy są liczne kapliczki, krzyże przydrożne, figury - niektóre o starej metryce. Są one niezwykle eksponowane w tradycyjnym krajobrazie kulturowym. Twórcami ich byli cechowi rzemieślnicy bądź miejscowi twórcy, stąd formy oscylują między stylowymi a uproszczonymi ludowymi. Stanowią one świadectwo kultu i element decydujący o tożsamości kulturowej krajobrazu. Zachowanie zasobów i walorów środowiska kulturowego gminy, wymaga utrzymania w dotychczasowej formie i gabarytach obiektów małej architektury sakralnej, którymi nasycony jest pejzaż gminy.

Przeprowadzone badania powierzchniowe w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski udokumentowały 122 stanowiska archeologiczne w obszarze gminy Olkusz. Odkryte stanowiska to głównie ślady osadnictwa i osady. Koncentracja stanowisk archeologicznych ma miejsce w południowej części gminy tj. w miejscowościach Gorenice, Zawada, Witeradów i Żurada.

Stanowiska objęto bierną ochroną konserwatorską, za wyjątkiem stanowiska kultury przeworskiej w Witeradowie, które zostało wpisane do rejestru zabytków i podlega ochronie prawnej. Bierna ochrona stanowisk archeologicznych dotyczy zakazu dewastacji terenu i zmiany form ukształtowania oraz obowiązku uzgodnienia ze służbami konserwatorskimi wszelkiej działalności inwestycyjnej w obrębie stanowisk.

Gmina Olkusz posiada Gminny Program *Opieki Nad Zabytkami Miasta I Gminy Olkusz na lata 2015 – 2018, Olkusz, czerwiec 2015r.* przyjęty Uchwałą Nr VIII/145/2015 Rady miejskiej w Olkuszu z dnia 15 września 2015 roku w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Olkusz na lata 2015 -2018, którego celem jest określenie głównych zadań i kierunków działań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

Niemal cały obszar opracowania zmiany Studium nr 18 (Gorenice i Zawada) zlokalizowany jest w graniach Parku Krajobrazowego „Dolinki Krakowskie" Jedynie stosunkowo niewielki północno-zachodni fragment znajduje się poza granicami Parku Krajobrazowego w zasięgu jego otuliny. Granice parku oraz jego otuliny obejmują także obszar zmiany studium nr 22.

Ponadto na terenie opracowania rosną drzewa objęte ochroną pomnikową, a także obiekty zasługujące na ochronę w postaci pomnika przyrody. W granicach przedmiotowego terenu występują również zwierzęta i rośliny objęte ścisłą lub częściową ochroną.

Park Krajobrazowy „Dolinki Krakowskie" zajmuje łączną powierzchnię 20 686,1 ha z czego blisko 1 200 ha przypada na teren objęty opracowaniem ekofizjograficznym. Park zajmuje zróżnicowany morfologicznie obszar Wyżyny Olkuskiej i obejmuje szereg dolin jurajskich, w tym między innymi Dolinę Kluczwody, Dolinę Bolechowicką, Dolinę Szklarki, Dolinę Racławki i Dolinę Eliaszówki, gdzie utworzono pięć rezerwatów przyrody.

Na terenie Dolinek Jurajskich, a zwłaszcza w utworzonych rezerwatach przyrody, na szczególną uwagę zasługują roślinne zespoły grądowe, płaty ciepłolubnych buczyn i buczyn karpackich, jaworzyny górskie, łęgi olszowe i olszowo-jesionowe, a także nieleśne zbiorowiska kserotermiczne (w tym naskalne). Do interesujących form nieożywionych należą tutaj różnorodne skały wapienne, jaskinie oraz źródła.[12]

[12] http://www.zpkwm.pl

Zgodnie z Uchwały nr XV/247/11 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 28 listopada 2011 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie (Dziennik Urzędowy Województwa Małopolskiego z 2011r. nr. 583 poz. 6624) do szczególnych celów ochrony Parku należą:

1) ochrona wartości przyrodniczych:

a) zachowanie charakterystycznych elementów przyrody nieożywionej;

b) ochrona naturalnej różnorodności florystycznej i faunistycznej;

c) zachowanie naturalnych i półnaturalnych zbiorowisk roślinnych, ze szczególnym uwzględnieniem roślinności kserotermicznej, torfowiskowej oraz wilgotnych łąk;

d) zachowanie korytarzy ekologicznych;

2) ochrona wartości historycznych i kulturowych:

a) ochrona tradycyjnych form zabudowy i zespołów wiejskich oraz podmiejskich;

b) współdziałanie w zakresie ochrony obiektów zabytkowych i ich otoczenia;

3) ochrona walorów krajobrazowych:

a) zachowanie otwartych terenów krajobrazów jurajskich;

b) ochrona przed przekształceniem terenów wyróżniających się walorami estetyczno-widokowymi;

4) społeczne cele ochrony:

a) racjonalna gospodarka przestrzenią, hamowanie presji urbanizacyjnej;

b) promowanie i rozwijanie funkcji zgodnych z uwarunkowaniami środowiska, w tym szczególnie turystyki, wypoczynku i edukacji.

W Parku zakazuje się:

1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.);

2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;

3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

4) pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt a także minerałów;

5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;

6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek Prądnika (Białuchy) i Sztoły, a w odniesieniu do obszarów określonych w załącznikach do uchwały Nr 3a, 3b, 3c i 3d, w pasie szerokości do 100 m od linii brzegu rzeki Prądnika (Białuchy) zgodnie z zamieszczonymi w nich mapami, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;

8) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;

9) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;

10) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;

11) organizowania rajdów motorowych i samochodowych.

Pomniki przyrody

Zgodnie z rejestrem prowadzonym przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Krakowie[13] w granicach przedmiotowego terenu, w sołectwie Zawada, zlokalizowane są cztery drzewa objęte ochroną pomnikową, które zostały utworzone Rozporządzeniem Nr 222/97 Wojewody Katowickiego z dnia 15 września 1997 r. W sposób szczegółowy zostały one wykazane w poniższej tabeli nr 3, a ich lokalizacja została przedstawione na załączniku graficznym.

Wykaz pomników przyrody istniejących na terenie opracowania

L.p.	Gatunek	Nr rejestru woj.	Działka (obręb 0017 Zawada)	Oddział leśny (Obręb Olkusz L-ctwo Gorenice)	Obw. [cm]	Wys. [m]
1	Lipa szerokolistna (*Tilia platyphyllos*)	121205-028	390	179h	408	26
2	Lipa szerokolistna (*Tilia platyphyllos*)	121205-029	390	179h	568	26
3	Lipa szerokolistna (*Tilia platyphyllos*)	121205-030	390	179i	432	27
4	Buk pospolity (*Fagus sylvatica*)	121205-031	398	200d	252	30

Ponadto w granicach omawianego obszaru występują obiekty, które zgodnie z materiałami archiwalnymi proponowane są do objęcia ochroną pomnikową. Należą do nich ostańce skalne (w tym w obszarze zmiany nr 22) oraz Jaskinia Gorenicka w rejonie wzgórza Kominki, a także buk zwyczajny (*Fagus sylvatica*) o obwodzie ok. 405 cm, rosnący w Gorenicach, w pasie drogi powiatowej Olkusz - Osiek – Gorenice (oddział leśny 193m, obręb Olkusz, Nadleśnictwo Olkusz).

Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt

Do roślin objętych ścisłą ochroną gatunkowa występujących w granicach opracowania należą między innymi pojawiające się w płatach buczyn: wawrzynek wilczełyko (*Daphne mesereum*), przylaszczka pospolita (*Hepatica nobilis*), paprotka zwyczajna (*Polypodium vulgare*), natomiast do gatunków objętych ochroną częściową przytulia wonna (*Galium odoratum*) czy kopytnik zwyczajny (*Asarum europaeum*).

Pośród zwierząt ochronie gatunkowej podlega większość występujących tutaj gatunków ptaków, a także ssaki takie jak na przykład nietoperze, wiewiórka pospolita (*Sciurus vulgaris*), jeż europejski (*Erinaceus europaeus*) czy objęty ochroną częściową kret (*Talpa europaea*). W granicach opracowania stwierdzono również występowanie chronionej jaszczurki zwinki (*Lacerta agilis*) – przedstawicielki gadów.

Pojawiają się tutaj chronione bezkręgowce, w tym między innymi objęte ochroną częściową owady takie jak mrówka rudnica (*Formica rufa*), czy trzmiel ziemny (*Bambus terrestris*).

10.4. Problemy i uwarunkowania demograficzne i społeczne

10.4.1. Uwarunkowania demograficzne

Po okresie dynamicznego rozwoju miasta w powojennym czterdziestoleciu i jego ponad czterokrotnym wzroście (od 12 tyś. w 1939 r i 8 tyś. w 1945 r. do 37,6 tyś. mieszkańców obecnie), miasto weszło w okres stabilizacji. Wiąże się to z zahamowaniem rozwoju funkcji przemysłowych - głównego motoru wzrostu liczby

[13] http://www.krakow.rdos.gov.pl

mieszkańców Olkusza. Tendencję spadkową wykazuje również wysoki dotychczas przyrost naturalny ludności w mieście (aczkolwiek nadal jest wyższy niż średni przyrost dla województwa małopolskiego).

Wsie gminy Olkusz, które w okresie wyżej wspomnianego, dynamicznego rozwoju miasta traciły na jego rzecz znaczną część ludności w wieku produkcyjnym, przenoszącej się do nowo budowanych tam mieszkań, obecnie wykazują wzrost liczby mieszkańców. Tym większym problemem staje się więc ogólne niedoinwestowanie wsi w usługi. W strukturze przestrzennej gminy wyraźnie jednak zarysowują się wsie stanowiące lokalne ośrodki usługowe oraz wsie prawie całkowicie pozbawione podstawowych usług. W zakresie usług handlowych i rzemieślniczych oraz gastronomicznych, niedobory te są wyrównywane dzięki własnej inicjatywie ludności. Wymianie substancji, budowie, przebudowie i rozbudowie domów mieszkalnych, towarzyszy również urządzanie pomieszczeń przeznaczonych pod działalność usługową. Istotne znaczenie dla rozwoju miasta i gminy mają procesy demograficzne. Miasto Olkusz skupia 74,7%, a gmina 25,3% całej populacji.

Według prognozy demograficznej opracowanej przez GUS w Warszawie na lata 1998 – 2030 (dla powiatów) i aktualizowanej na bieżąco - powiat olkuski odnotuje w prognozowanym okresie, systematyczny ubytek mieszkańców, a to:

- 2005 r. - 114.300, - 2020 r. - 111.600,
- 2010 r. - 113.400, - 2025 r. - 110.200,
- 2015 r. - 112 600, - 2030 r. - 108.000.

Pogorszy się struktura wiekowa mieszkańców; zmniejszy się liczebność grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym, a grupa wieku produkcyjnego będzie wykazywała pewne zróżnicowanie; przyrost do 2015, a następnie spadek do 61,8 % w 2030. Zmniejszenie się liczby ludności grupy wieku produkcyjnego spowodowane będzie zarówno "starzeniem" się ludności, jak i jej migracją na zewnątrz - coraz częściej poza granice kraju. Starzenie się w sensie demograficznym ludności, spowoduje zasilanie grupy ludności wieku poprodukcyjnego (a tym samym zdecydowany wzrost osób w wieku emerytalnym) do 19,7% w 2030 r. Wskutek malejącej liczby urodzin, przy jednoczesnym wydłużaniu się dalszego przeciętnego trwania życia, nastąpi wzrost udziału ludności wieku poprodukcyjnego w ogólnej liczbie ludności. Proces "starzenia się" społeczeństwa będzie się pogłębiał.

Efektem zmian w strukturze wiekowej ludności będzie zwiększający się wskaźnik "obciążenia" tj. liczby osób nieprodukcyjnych przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wysoki wskaźnik obciążenia stanowi negatywne zjawisko, wpływające ograniczająco na poziom życia mieszkańców.

Zakładane w prognozie GUS trendy demograficzne dla powiatu olkuskiego, nie w pełni znajdą odzwierciedlenie w obszarze gminy Olkusz. Z racji usytuowania jej w bezpośrednim sąsiedztwie Olkusza i notowanego zjawiska migracji (osiedlania) się ludności miejskiej w obszarze gminy (zwłaszcza w strefie podmiejskiej), ludność jej wykaże tendencje wzrostowe. Natomiast w zmianach struktury wiekowej wystąpią tendencje podobne jak w powiecie olkuskim.

Stan zasobów ludzkich stanowi ważne uwarunkowanie rozwoju społeczno – gospodarczego, wywołując zapotrzebowanie na różnego rodzaju usługi.

Prognozowane zmiany wiekowe ludności będą mieć wpływ na strukturę i ilość niezbędnych usług. Tak więc „starzenie" się społeczeństwa, wywoła potrzebę usprawnienia pomocy społecznej, dostosowania oraz rozbudowę bazy ośrodków dla osób starszych i niepełnosprawnych, a dalszy wzrost do 2015 r. ludności wieku produkcyjnego może pogłębić trudną sytuację na miejscowym i lokalnym rynku pracy.

Szansę dla wzrostu liczby mieszkańców gminy stanowi udostępnienie nowych terenów dla zabudowy mieszkaniowej (obszary zmiany Studium nr 19). Atrakcyjne dla potencjalnych mieszkańców gminy mogą być tereny położone na obrzeżach lub w sąsiedztwie miasta – ze względu na stosunkowo niskie ceny gruntów budowlanych. Dużą zachętą dla potencjalnych inwestorów będzie ponadto dostępność infrastruktury technicznej oraz atrakcyjne otoczenie terenów inwestycyjnych, charakteryzujące się z jednej strony wysokimi walorami krajobrazowymi, z drugiej uporządkowaną i estetyczną przestrzenią już zainwestowaną.

10.4.2. Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców

Uwarunkowania związane z jakością życia mieszkańców wiążą się z wieloma czynnikami. Jednym z najsilniej oddziaływujących są standard, funkcjonalność i dostępność mieszkań, a obok tego stopień wyposażenia terenu w infrastrukturę społeczną.

Poziom i standard zagospodarowania przestrzennego wpływa na stopień zaspokojenia potrzeb ludzkich, wynikający z konsumpcji dóbr materialnych i usług oraz wykorzystania walorów środowiska społecznego.

Zasoby mieszkaniowe miasta i gminy Olkusz wg stanu na 2002 r. to 16344 mieszkań z tego w mieście 12788, w gminie 3556.

Zabudowa wielorodzinna skupia się w mieście, a jej rozmieszczenie zostało przedstawione w rozdziale poświęconym mieszkalnictwie i infrastrukturze społecznej. Tego typu zabudowa jest w pełni wyposażona w podłączenia do infrastruktury technicznej. Jednak zabudowa wielorodzinna, szczególnie ta, która powstała w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych charakteryzuje się niskimi "współczynnikami powierzchniowymi". Dodatkowo pogarsza się wciąż standard związany ze stanem technicznym tych obiektów. Wiele z nich wymaga generalnego remontu. Zdecydowanie lepsze warunki życia zapewniają budynki wielorodzinne wzniesione po 1990 roku. Powierzchnia mieszkań jak i ich stan techniczny decyduje o zdecydowanie wyższym standardzie.

Zabudowę gminy stanowi budownictwo zagrodowe i jednorodzinne. Tereny położone w sąsiedztwie miasta charakteryzuje wysoki udział zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Obszary te podlegają procesowi urbanizacji tworząc strefy podmiejskie. Doskonałym przykładem jest tu wieś Sieniczno, gdzie w ciągu ostatnich lat proces ten przebiegał bardzo dynamicznie. Pod względem warunków życia oraz standardu zlokalizowanych tam mieszkań, rejony te należy zaklasyfikować jako najlepsze.

Wschodnia część gminy to tereny w przeważającej mierze rolnicze, z dużym udziałem zabudowy zagrodowej. Warunki życia mieszkańców tych wsi różnią się znacznie od miasta i strefy podmiejskiej. Powierzchnie domów są w porównaniu z miastem duże, lecz niski poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną wydatnie obniża poziom życia mieszkańców.

Zasoby mieszkaniowe miasta i gminy Olkusz w ponad pięćdziesięciu procentach pochodzą sprzed 1978 roku. Stan ten wpływa zasadniczo na warunki życia mieszkańców. W najstarszych domach wiele mieszkań pozbawionych jest łazienek. Odsetek mieszkań ogrzewanych piecami, pozbawionych ciepłej, bieżącej wody, czy też gazu z sieci jest również w tej grupie największy. Dziesięciolecia, w których powstało najwięcej mieszkań to lata 1970 - 1979 i 1980 - 1989. Są to w przeważającej mierze mieszkania w domach zbudowanych z wielkiej płyty oraz domy jednorodzinne, które wznoszono na terenach wiejskich. Jakkolwiek ich standard i stan techniczny nie jest obecnie zadowalający, to mieszkania pochodzące z tego okresu stanowią dziś bazę mieszkaniową miasta i gminy.

Uwarunkowaniem podniesienia standardów i wyposażenia istniejących zasobów mieszkaniowych jest:

- intensyfikacja działań mających na celu zachowanie, poprawa stanu technicznego i estetyki istniejącej zabudowy,
- uzbrojenie terenów wiejskich w infrastrukturę techniczną zwłaszcza kanalizacyjną.

Wskaźnik dostępności statystycznej mieszkań charakteryzowany przez współczynnik ilości mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców - w przypadku miasta i gminy Olkusz wynosi 426. Zważywszy na to, że dolna granica wskaźnika dostępności mieszkań w krajach Unii Europejskiej to wartość na poziomie 400, należy uznać, że w przypadku analizowanego obszaru wskaźnik utrzymuje się na właściwym poziomie.

Prognozowany wzrost ludności gminy (w tym przewidywane dodatnie saldo migracji) wywołuje konieczności wyznaczania dodatkowych terenów budowlanych. Z uwagi na podmiejski charakter gminy, tereny budowlane w jej obszarze są i będą przedmiotem zainteresowania ludności z poza w tym z miasta Olkusz. Załamanie się budownictwa wielorodzinnego i jego wysokie koszty, spowodowały podejmowanie przez

zainteresowanych budowy własnych domów. Uwzględniając powyższe dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego, zabezpieczającego potrzeby mieszkaniowe w tym ponadlokalne, zachodzi konieczność wyznaczenia dodatkowych terenów przede wszystkim w miejscowościach usytuowanych w bezpośrednim sąsiedztwie Olkusza – w strefie podmiejskiej oraz o dogodnym skomunikowaniu z tym miastem.

Wyposażenie gminy w urządzenia infrastruktury społecznej jest nie w pełni wystarczające dla prawidłowej obsługi jej mieszkańców.

Funkcjonujące placówki szkolnictwa podstawowego zaspokajają lokalne potrzeby edukacyjne, jednak problemem jest ich przestrzenne rozmieszczenie.

Część wsi a to: Pazurek, Podlesie, Troks, Bogucin, Zimnodół czy Niesułowice jest pozbawiona szkół. Dzieci w wieku szkolnym z tych miejscowości muszą docierać do szkół położonych w sąsiednich wsiach lub w Olkuszu.

Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku przedszkoli. Ich rozmieszczenie na terenie gminy jest nierównomierne i wiele wsi leży w znacznym oddaleniu od placówek wychowania przedszkolnego. Dotarcie do nich jest dla mieszkańców źródłem wielu utrudnień.

Czynnikiem znacznie pogarszającym warunki życiowe w zakresie edukacji jest brak na terenie gminy placówek szkolnictwa ponadpodstawowego. Stan ten wiąże się z wieloma uciążliwościami. Dojazd młodzieży ze wsi położonych na obrzeżach gminy do szkół tego typu w m. Olkusz, pochłania dużo czasu i jest związany z wieloma niedogodnościami, szczególnie zimą.

Opiekę zdrowotną mieszkańcom miasta i gminy Olkusz zabezpieczają: szpital, przychodnie, ośrodki zdrowia i poradnie. Działają również trzy placówki stacjonarne pomocy społecznej dysponujące łącznie ok. 150 miejscami. Z bazy opieki zdrowotnej zlokalizowanej w m. Olkusz korzystają mieszkańcy również innych gmin powiatu olkuskiego.

W dzielnicy zachodniej w rejonie ul. Gwarków istniejące uwarunkowania stwarzają możliwości wykorzystania istniejącej zabudowy z możliwością przebudowy, rozbudowy i utworzenia tam zakładu opiekuńczo-leczniczego dla ludzi starszych i schorowanych (obszar zmiany nr „13”).

Rozmieszczenie obiektów opieki zdrowotnej jest jednak bardzo nierównomierne. Tereny wiejskie wyposażone są tylko w jedną placówkę opieki medycznej działającą w Braciejówce Stanowi to poważny problem dla mieszkańców, gdyż rozległe obszary wiejskie położone we wschodniej i południowej części gminy, pozbawione są podstawowej opieki medycznej.

Baza materialna placówek kulturalno oświatowych to: głównie obiekty usytuowane w m. Olkuszu. Na obszarze gminy prowadzi działalność 6 świetlic funkcjonujących jako placówki filialne Miejskiego Ośrodka Kultury. W Zimnodole od trzydziestu lat funkcjonuje znany zespół obrzędowy "Zimnodolanie".

Nasycenie terenu placówkami kulturalnymi jest bardzo nierównomierne, a znaczne tereny pozostają poza zasięgiem oddziaływania ośrodków kulturalnych.

Funkcjonujące jednostki usługowe zarówno publiczne jak i komercyjne świadczą usługi dla miejscowej ludności. Charakter ponad gminny ma zlokalizowany w Zimnodole prywatny Zakład Pielęgnacyjno – Opiekuńczy i Dom Pogodnej Jesieni w Gorenicach. Wśród jego pacjentów znajdują się osoby pochodzące spoza powiatu olkuskiego. Wyposażenie gminy w obiekty infrastruktury społecznej nie zabezpiecza w pełni potrzeb jej mieszkańców. Sytuacja ta ma związek z nierównomiernym przestrzennym rozlokowaniem istniejących obiektów oraz faktem, że przeważająca ich większość znajduje się w mieście Olkusz. Z tego względu poziom wyposażenia gminy jest niski i nie zaspokaja potrzeb lokalnej ludności.

Poziom wyposażenia w usługi komercyjne reguluje rynek. Stopień nasycenia lokalnego rynku jest zależny od przedsiębiorczości i aktywności oraz od poziomu zamożności lokalnej społeczności.

10.5. Problemy i uwarunkowania gospodarcze

10.5.1. Problemy i uwarunkowania gospodarcze

Przemysł:

Dotychczasową, jak i obecną podstawę ekonomiczną rozwoju miasta i bytu jego mieszkańców oraz znacznej części mieszkańców gminy stanowił przemysł, w tym przede wszystkim tradycyjne tutaj gałęzie, jak górnictwo rud metali i ich przetwórstwo. W 1994 r. udział pracujących w przemyśle wynosił 45 % pracujących w gospodarce narodowej na obszarze miasta i gminy.

Perspektywy dalszego funkcjonowania i rozwoju górnictwa i przetwórstwa rud cynku - ołowianych są jednak niepewne. Wynika to z wyczerpywania się dotychczas eksploatowanych, przez Zakłady Górniczo-Hutnicze "Bolesław", złóż "Olkusz" i "Pomorzany". W tych warunkach może nastąpić zahamowanie rozwoju i regres tej gałęzi przemysłu. Ograniczenie produkcji czy restrukturyzacja wywołująca spadek zatrudnienia i wzrost bezrobocia, przy dotychczasowej roli przemysłu wydobywczego i przetwórczego w gospodarce miasta, stwarza istotne zagrożenia dla rozwoju miasta i gminy.

Uruchomienie eksploatacji dalszych złóż istniejących na tym terenie, stanowi podstawowe uwarunkowanie dla utrzymania przemysłu wydobywczego rud cynku i ołowiu. Przystąpienia do dalszej eksploatacji będzie zależeć od strategicznych decyzji podejmowanych na szczeblu centralnym. W warunkach gospodarki rynkowej może oznaczać to upadek tej gałęzi przemysłu.

W tej sytuacji górnictwo i hutnictwo rud cynku i ołowiu, mimo ich dotychczasowego znaczenia dla gospodarki miasta, nie może stanowić pewnej podstawy ekonomicznego rozwoju miasta i gminy. Ograniczenie znaczenia przemysłu wydobywczego jest natomiast czynnikiem korzystnym, z punktu widzenia ochrony środowiska przyrodniczego i zdrowotnych warunków życia mieszkańców.

Rozwijający się dotychczas przemysł metalowy, mający istotne znaczenie dla rozwoju miasta i gminy, cieszy się obecnie zadawalającą kondycją. Brak informacji dotyczących programów rozwoju głównych zakładów przemysłowych tej branży ("Emalia" S.A. i Fabryka Wentylatorów "OWEN") utrudnia określenie perspektyw dalszego ich rozwoju.

Pozostałe zakłady, przeważnie branży elektrotechnicznej i odzieżowej, mają znaczenie lokalne.

Należy zatem spodziewać się ograniczenia dotychczasowej roli przemysłu ciężkiego - wydobywczego i przetwórczego oraz metalowego, jako jednej z podstawowych funkcji gospodarczych miasta i gminy Olkusz.

Sytuacja taka stwarza potrzebę, a zarazem szansę przekształcenia dotychczasowej gospodarki, poprzez rozwój innych gałęzi przemysłu i działalności gospodarczych związanych w wytwórczością.

Takie możliwości pojawiają się w dzielnicy zachodniej przemysłowej w rejonie drogi krajowej nr 94, stacji uzdatniania wody i Kopalni Olkusz, a także w rozwidleniu ul. Długiej i drogi krajowej, czy też w rejonie ul. Spółdzielców - tereny w większości zainwestowane (obszar zmiany nr „13”). Nowe możliwości inwestycyjne stwarzają poszerzenie Strefy Aktywności Gospodaczej, w pasie przylegającym do linii kolejowej (w obszarze zmiany nr 17). Teren wymaga uzyskania zgody na zmianę przeznaczenia terenów leśnych na cele nieleśne, z zachowaniem częściowej rezerwy pod rozbudowę istniejącego cmentarza.

Spośród dziedzin, które proponuje się rozwijać w obrębie miasta i gminy Olkusz, należy w pierwszym rzędzie wskazać na przemysł o wysokiej technologii. Realizacji tej propozycji powinno sprzyjać rozbudowane szkolnictwo ponad podstawowe, dominujący udział społeczeństwa "młodego" w populacji miasta i gminy oraz znaczne bezrobocie wśród absolwentów szkół. Pożądany też byłby rozwój przemysłu lekkiego, ze względu na znaczne bezrobocie kobiet o niskich kwalifikacjach zawodowych.

Dla takich kierunków rozwoju gospodarczego korzystne jest położenie Olkusza w sąsiedztwie dwóch silnych ośrodków gospodarczych i ważnych rynków zbytu. Aby podnieść konkurencyjność miasta i gminy Olkusz,

przyciągnąć inwestycje, umożliwić rozwój firm istniejących i powstawanie nowych, trzeba rozszerzyć zakres i ofertę lokalizacji pod nowe miejsca pracy.

10.5.2. Uwarunkowania rozwoju gospodarki rolniczej

Rolnictwo w gminie Olkusz pełni uzupełniającą funkcję, ma ograniczone lokalne znaczenie, zarówno, jako podstawa bytu ludności oraz jako działalność produkcyjna na potrzeby zaopatrzenia w żywność. Wynika to w znacznej mierze z niekorzystnych warunków naturalnych rozwoju tej funkcji:

- niezbyt korzystnych warunków glebowych - gleby klasy I i II nie występują w ogóle, klasy III stanowią jedynie około 5% a IV klasy 33% powierzchni; najlepsze gleby znajdują się w Braciejówce i Gorenicach,
- skażenia gleb, głównie metalami ciężkimi oraz znaczne zakwaszenie gleb. Największe zanieczyszczenie gleb ma miejsce na terenie miasta Olkusz i w zachodniej części gminy. Gleby o małym i średnim zanieczyszczeniu występują w północnej części gminy, głównie w Braciejówce i Pazurku,
- przesuszenia gleb, spowodowane poprzez lej depresyjny,
- denudacji pokrywy glebowej.

Użytki rolnie zajmują mniej niż połowę obszaru gminy. Zdecydowanie dominują w gminie - grunty orne stanowiąc 92%, użytki zielone 7,4 % , a sady jedynie 0,5% powierzchni użytków rolnych.

Rolnictwo działa w oparciu o indywidualne, w większości małe gospodarstwa rolne.

Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego na terenie powiatu Olkuskiego wynosi 2,8 ha, czyli mniej niż średnia w województwie, i ponad trzykrotnie mniej niż przeciętna wielkość gospodarstwa w Polsce (9,5 ha). W obszarze gminy zlokalizowanych jest 913 gospodarstw rolnych z tego o powierzchni do 2 ha – 944 tj. 50% - ogółu gospodarstw. Ponadto funkcjonuje 940 gospodarstw domowych z działką o –powierzchni poniżej 1 ha, tzw. mikrogospodarstw. Tak duża ilość mikrogospodarstw w gminie wynika z podmiejskiego jej charakteru oraz świadczy o odejściu od działalności rolnej na rzecz pracy w innych sektorach gospodarki. Jedynie dziesięć gospodarstw w gminie dysponuje areałem dziełek o powierzchni przekraczającej 10 ha. Około 38,7% gospodarstw rolnych w ogóle nie prowadzi działalności rolniczej. Na terenie gminy ze względu na mało sprzyjające warunki naturalne i degradację środowiska przyrodniczego, silne rozdrobnienie gospodarstw, nie wykształciła się wyraźna specjalizacja ani też rolnictwo nie osiągnęło charakteru towarowego. Produkcja rolnicza jest głównym źródłem dochodu tylko dla 2,5% gospodarstw w gminie i zaledwie 0,7% w mieście. Wiele gospodarstw funkcjonuje na zasadzie samozaopatrzenia. Niski poziom wykształcenia ludności rolniczej w tym użytkowników gospodarstw rolnych – dodatkowo stanowi barierę przebudowy obszarów wiejskich. Mimo, iż rolnictwo pełni uzupełniającą funkcję w gospodarce, a produkcja rolnicza ma charakter samozaopatrzenia zadbać należy o poprawę warunków dla funkcjonowania tej dziedziny gospodarki.

Rozwój rolnictwa uwarunkowany jest restrukturyzacją rolnictwa w kierunku zarówno zmiany struktury agralnej, dostosowania rodzaju upraw do warunków naturalnych jak i wyeliminowania produkcji żywności z terenów o skażonych glebach. W przypadku stwierdzonego na znacznej części obszarów rolniczych skażenia gleb konieczne jest poszukiwanie i stosowanie wszelkich możliwych instrumentów, pozwalających na ograniczenie wynikających stad zagrożeń.

Problem restrukturyzacji rolnictwa i dostosowania go do warunków miejscowych, powinien być rozpatrywany w kontekście opłacalności produkcji rolniczej i produkcji na lokalne rynki, głównie rynek olkuski. Jest to istotny problem ekonomiczny, zwłaszcza gdy weźmie się pod uwagę wielkość rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie Olkusz i liczbę mieszkańców wsi, którzy w pierwszej kolejności tracą pracę w zakładach przemysłowych Olkusza i sąsiednich miejscowości.

Walory przyrodnicze, funkcjonowania obszarów chronionych oraz sposób gospodarowania ziemią - stwarzają warunki dla aktywizacji ludności rolniczej poprzez rozwój gospodarstw agroturystycznych. Agroturystyka

stanowiłaby szansę na dodatkowe źródło dochodów ludności. Rozwój tego typu działalności możliwy jest w obszarze gminy na bazie istniejących zasobów zabudowy zagrodowej.

10.5.3. Uwarunkowania wynikające ze stanu gospodarki leśnej

Wskaźnik lesistości dla miasta i gminy Olkusz w 2004 roku wyniósł 45,3%, w tym dla miasta 27,7% , a dla gminy 49,0%. Wysoki udział powierzchni leśnej świadczy o leśno rolnym charakterze gminy.

W strukturze własnościowej dominują lasy Skarbu Państwa, będące w zarządzie Przedsiębiorstwa Lasy Państwowe. Stanowią one 80% wszystkich lasów miasta i gminy. Lasy gminy pełnią funkcje:

- ekologiczną - modyfikują warunki makro i mikro klimatyczne, stanowią ostoje dla wielu gatunków zwierząt i roślin,
- krajobrazową - wraz z zadrzewieniami i zakrzywieniami stanowią element krajobrazu podnoszący jego walory estetyczne,
- rekreacyjną stanowiąc miejsce wypoczynku i rekreacji okolicznej ludności i turystów,
- produkcyjną (gospodarczą) - umożliwiają trwałe użytkowanie drewna oraz pozyskiwanie surowców niedrzewnych z lasów.

Zarządzeniem Nr 32 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 25 maja 1993 roku, w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, będących w zarządzie Lasów Państwowych. Lasy Nadleśnictwa Olkusz uznano za ochronne.

Ochroną objęto lasy uszkodzone przez przemysł (uszkodzenia II stopnia), które w gminie Olkusz zajmują 4284 ha. Lasy na terenie byłej Pustyni Starczynowskiej o powierzchni 338 ha zaliczono do glebochronnych, a ich głównym zadaniem jest ochrona gleby i stabilizowanie jej zewnętrznej warstwy.

Leśnictwo, z ekonomicznego punktu widzenia, nie jest w gminie Olkusz funkcją o istotnym znaczeniu, jako źródło utrzymania mieszkańców. Ograniczone znaczenie mają również funkcje produkcyjne lasów; są one, bowiem przede wszystkim lasami ochronnymi.

Warunki rozwoju, gospodarki leśnej zdeterminowane są w dużym stopniu przez stan środowiska przyrodniczego, w tym zanieczyszczenie powietrza i przesuszenie terenu. Degradacja antropogeniczna lasów następuje także w wyniku odkrywkowej eksploatacji surowców mineralnych.

Warto dodać, że w latach dziewięćdziesiątych XX wieku zdrowotność lasów zaczęła się poprawiać na skutek zmniejszenia emisji przemysłowych. Obserwuje się regeneracje drzewostanów sosny i świerka.

Utrzymanie trwałości istnienia lasów staje się istotnym warunkiem funkcjonowania układów przyrodniczych regionu. Przyczyni się to jednocześnie do utrzymania i poprawy jakości życia mieszkańców miasta i gminy oraz utrzymania i rozwoju funkcji turystycznych.

Racjonalne udostępnienie lasów dla celów rekreacji i turystyki, wymaga przystosowania kompleksów leśnych do tej funkcji. Użytkowanie turystyczne i rekreacyjne lasów winno być oparte na realnych możliwościach ich penetracji i zagospodarowania m. in. poprzez wyposażenie w małą infrastrukturę turystyczną jak parkingi, ścieżki rowerowe i piesze, miejsca obsługi szlaków - bez groźby ich dewastacji.

Na terenach położonych w bezpośrednim otoczeniu miasta, lasy powinny być w znacznym stopniu przeznaczone dla potrzeb rekreacyjnych mieszkańców.

Konieczne jest, utrzymanie i zwiększenie stopnia lesistości poprzez dolesienia. Niezbędne są również działania zmierzające do poprawy żywotności i zdrowotności lasów.

10.5.4. Uwarunkowania związane z rozwojem turystyki i wypoczynku

Do najistotniejszy uwarunkowań dla rozwoju funkcji turystycznej w gminie Olkusz zaliczyć należy:

- walory krajobrazowe wynikające z położenia na obszarze Jury i specyfika niepowtarzalności krajobrazu, skalne ostańce, jaskinie, wietrzeliska, zróżnicowanie wysokościowe terenów,

- rozwinięty system obszarów chronionych - obszar gminy w 80 % objęty jest prawną ochroną tj. fragmentami Parków Krajobrazowych Dolinki Krakowskie i Orlich Gniazd oraz ich otulin,
- pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej,
- szlaki turystyczne i rowerowe,
- sąsiedztwo Pustyni Błędowskiej,
- atrakcje turystyczne Olkusza, m.in. unikalny zespół zabytków górnictwa i przemysłu "Stary Olkusz" oraz ruiny zamku w Rabsztynie (obszar zmiany Studium nr 19).

W związku z powyższym celem podniesienia atrakcyjności w zachodniej części miasta Olkusza, w rejonie grodziska Stary Olkusz i drogi krajowej istniejące uwarunkowania stwarzają możliwości utworzenia bazy turystycznej w nawiązaniu do tradycyjnej zabudowy karczm przydrożnych w architekturze drewnianej z uwzględnieniem ochrony krajobrazu pod ścisłym nadzorem archeologicznym.

Również w rejonie oddziaływania starego kopalnictwa, w rozwidleniu ul. Długiej i drogi krajowej nr 94 teren wyrobisk dawnej kopalni Saturn z bogato ukształtowaną rzeźbą stwarza możliwości utworzenia tam parku sportów młodzieżowych w połączeniu z ekspozycją zabytków górnictwa (obszar zmiany nr „13").

Ograniczeniami rozwoju turystyki są:

- niesprzyjające warunki środowiska - zanieczyszczeni powietrza, degradacja lasów i powierzchni ziemi,
- niedostateczna i mało urozmaicona baza noclegowa, zwłaszcza na terenie gminy,
- mała ilość obiektów gastronomicznych w gminie,
- niedobór i niedostateczna jakość infrastruktury turystycznej (parkingów, punktów widokowych, urządzonych miejsc biwakowych) oraz infrastruktury technicznej (głównie kanalizacji).

Funkcja wypoczynkowo-turystyczna dotychczas nie posiadała istotnego znaczenia gospodarczego mimo, iż znaczna część obszaru gminy to tereny chronione, znajdujące się w obrębie Parków Krajobrazowych i ich otulin. Degradacja i zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego stanowią bariery intensywniejszego rozwoju tej funkcji, choć należy zaznaczyć, że stan środowiska poprawia się. Gmina Olkusz zmaga się też z konkurencyjnością innych atrakcyjnych obszarów o dogodnym położeniu dla mieszkańców Krakowa i aglomeracji katowickiej.

Walory rejonu olkuskiego, tak naturalne, jak i kulturowe stwarzają predyspozycje dla rozwoju turystyki i wzrostu jej znaczenia w funkcjonowaniu gospodarki miasta i gminy.

Warunkiem jednak jest poprawa stanu środowiska, a także uporządkowanie i wyeksponowanie oraz odpowiednie zagospodarowanie otoczenia obiektów o walorach turystycznych. Duże znaczenie dla rozwoju turystyki w gminie może mieć właściwa rewaloryzacja ruin zamku w Rabsztynie a także zagospodarowanie wzgórza zamkowego i jego otoczenia poprzez lokalizację atrakcyjnych funkcji sportowo-rekreacyjno-usługowych (obszar zmiany Studium nr 19).

Z uwagi na położenie gminy w obszarach chronionych wszelka działalność turystyczno-wypoczynkowa jak i inne działania prowadzące do rozwoju tej dziedziny gospodarki, muszą być podporządkowane zachowaniu wartości środowiska przyrodniczego.

Bezpośrednie sąsiedztwo dużego miasta - Olkusza ośrodka o dużym potencjale popytowym na usługi turystyczne i rekreacyjne, jego dogodne skomunikowanie z terenem gminy, powoduje iż stanowi ono ważne miejsce wypoczynku szczególnie weekendowego mieszkańców tego miasta.

Na obszarach, zwłaszcza we wschodniej części gminy, gdzie skażenie gleb metalami ciężkimi jest stosunkowo mniejsze istnieją warunki do prowadzenia gospodarstw agroturystycznych. Gmina powinna promować działające na jej terenie gospodarstwa agroturystyczne oraz stwarzać korzystne warunki dla dalszego ich rozwoju.

Agroturystyka i prowadzenie prywatnych kwater stwarza bardzo dużą szanse aktywizacji terenów wiejskich.

Podniesienie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej przestrzeni gminy, predystynowanej do funkcji rekreacyjno - turystycznej i wykorzystanie jej atutów przyrodniczo-krajobrazowych oraz kulturowych wymaga:

- rozwoju bazy noclegowej o odpowiednich standardach,
- rozwoju infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej jak obiektów sportowo - rekreacyjnych, gastronomicznych, usługowych dla wzbogacenia oferty rekreacyjno - wypoczynkowej,
- dbałości o czystość środowiska poprzez uporządkowanie m.in. gospodarki wodno - ściekowej.

10.6. Problemy i uwarunkowania przestrzenne

10.6.1. Uwarunkowania wynikające z kształtu obecnej, przestrzennej struktury miasta i gminy

Podstawowe elementy struktury:

Strukturę funkcjonalno - przestrzenną obszaru miasta i gminy Olkusz tworzą następujące elementy, o całkowicie różnym charakterze:

- miasto Olkusz, o funkcji przemysłowej i mieszkanio-usługowej, stanowiące tradycyjny ośrodek ponadlokalny, ze względu na mocną pozycję miasta wśród otaczających go gmin,
- wsie gminy Olkusz, o zróżnicowanej wielkości w większości o funkcji rolniczej i mieszkaniowej, w tym część wsi w bezpośrednim sąsiedztwie miasta - o przeważającej funkcji mieszkaniowej,
- tereny otwarte, obejmujące kompleksy leśne położone głównie na południu i północy gminy (w większości w obrębie Parków Krajobrazowych i ich otulin), a także kompleksy terenów rolnych, w większości całkowicie wolnych od zabudowy.

Powiązania komunikacyjne - o genezie historycznej - z Krakowem oraz aglomeracją katowicką, prowadzą przez Olkusz i kilka wsi gminy, łącząc ten obszar z najbliższymi, silnymi ośrodkami miejskimi. Droga E-4 Kraków - Katowice oraz łączące się z nią w obrębie miasta promieniste drogi w kierunku Zawiercia, Miechowa i Chrzanowa, wpływają w znacznym stopniu na kształt funkcjonalno - przestrzenny struktury miasta i gminy. Mniejszy wpływ na kształtowania się tej struktury ma ukształtowanie terenu, z wyjątkiem wschodniej części gminy (Troks, Braciejówka, Kosmolów, Zederman).

Miasto:

Miasto jest podstawowym elementem struktury funkcjonalno - przestrzenny omawianego obszaru. Wynika to z przebiegu procesów osadniczych na tym obszarze oraz ze znaczenia górnictwa i hutnictwa rud metali jako głównego czynnika rozwojowego.

Zasadniczym elementem miasta jest Stare Miasto, wraz z otaczającym go śródmieściem. Jest ograniczone od południa linią kolejową, od północy drogą o znaczeniu krajowym, łączącą Olkusz z Krakowem i Śląskiem, od zachodu terenami przemysłowymi kopalni. Centrum tego obszaru stanowi średniowieczny układ lokacyjny, z zabytkową historyczną zabudową mieszkaniową i municypalną. Stare Miasto charakteryzuje się przewagą funkcji usługowych i stanowi ważną część centrum usługowego miasta. Ciągi komercyjne wzdłuż ul. Kazimierza Wielkiego i ul. Kościuszki, w obrębie śródmieścia, stanowią uzupełnienie tego centrum. Zwarta zabudowa śródmieścia jest w znacznym stopniu przemieszana. Występują tu: zabudowa wielorodzinna, tzw. małe domy mieszkalne, zabudowa jednorodzinna, wydzielone urządzenia usługowe, a także niewielkie tereny i obiekty przemysłowe, składowe, urządzenia gospodarki komunalnej oraz zespoły zieleni.

Południowa dzielnica miasta, ograniczona od strony północnej linią kolejową, jest obecnie ukształtowana jedynie w części wschodniej. Występują tu zasadniczo dwa typy funkcji: przemysł i mieszkalnictwo z usługami. Tereny przemysłu, składów i baz położonych w sąsiedztwie linii kolejowej oraz tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, tworzą rozległy zespół w ww. części wschodniej. W części północnej oraz na zachodnim obrzeżu dzielnicy istnieją zespoły zabudowy jednorodzinnej. W centralnej części dzielnicy są znaczne partie terenów nie zagospodarowanych, obecnie użytkowanych rolniczo. Nie wykształcił się tu dzielnicowy ośrodek usługowy.

Dzielnica położona po północnej stronie ww. drogi krajowej, charakteryzuje się przewagą funkcji mieszkaniowej. W jej wschodniej części położone jest rozległe osiedle wielorodzinne, a na zachodnim skraju - zespół urządzeń gospodarki komunalnej i infrastruktury technicznej. Na pozostałym obszarze dzielnicy występują - wzajemnie przemieszane - niezorganizowane zespoły zabudowy jednorodzinnej, rozciągnięte wzdłuż dróg oraz tereny otwarte, częściowo użytkowane rolniczo. Również w tej dzielnicy nie wykształcił się ośrodek usługowy.

Tak ukształtowana struktura funkcjonalno - przestrzenna miasta stwarza szereg uwarunkowań dla dalszego rozwoju.

W Starym Mieście i śródmieściu - brak wolnych terenów, skrystalizowany układ przestrzenny, w znacznej części chroniony oraz zwarta, trwała zabudowa stanowią istotne ograniczenie dla rozwoju innych funkcji, niż usługowe. Ponadto, Stare Miasto oraz śródmieście wymaga dalszych działań porządkujących i modernizacyjnych.

Szanse dla rozwoju funkcji mieszkaniowej z usługami oraz organizacji codziennego wypoczynku dla mieszkańców, występują w obrębie dzielnicy południowej, pod warunkiem jej uporządkowania i odpowiedniego zagospodarowania.

W dzielnicy północnej, ze względu na korzystne powiązania komunikacyjne z obszarem gminy, występują dogodne warunki rozwoju działalności gospodarczej o charakterze usługowym. Utrudnienie stanowią tu chaotyczne, niezorganizowane układy przestrzenne istniejących zespołów zabudowy jednorodzinnej.
W rejonie osiedla Glinianki dążenia zmierzają w kierunku uporządkowania terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z możliwością ich rozwoju przy uwzględnieniu istniejących uwarunkowań przyrodniczych i ekofizjograficznych (obszar zmiany nr „13").

Na obszarze miasta występują silne ograniczenia dla rozwoju funkcji przemysłowych, ze względu na istniejące zagospodarowanie oraz znikomą ilość wolnych terenów o korzystnych powiązaniach komunikacyjnych. Możliwe jest natomiast powtórne wykorzystanie na ten cel istniejących terenów przemysłowych. Gmina planuje rozwiązać powyższy problem poprzez wykorzystanie części własnych terenów, leżących w rejonie linii kolejowej (dotychczas stanowiących rezerwę pod rozbudowę cmentarza) na teren przemysłu oraz usług pod poszerzenie Strefy Aktywności Gospodarczej (obszar zmiany nr 17).

Obie peryferyjne (w stosunku do obecnego śródmieścia) dzielnice miasta, północna i południowa, wymagają zasadniczego porządkowania. Dotyczy to zarówno zespołów zabudowy wielorodzinnej, jak i jednorodzinnej.

Zespoły wielorodzinnych osiedli mieszkaniowych oceniane są, niezależnie od swych funkcji użytkowych, jako stanowiące dysonans w strukturze miasta z estetycznego punktu widzenia. W sytuacji braku możliwości ich generalnej przebudowy, ich estetykę może podnieść dobre utrzymanie budynków (elewacji i wnętrz stanowiących części wspólne) oraz porządkowanie terenów wewnątrz poszczególnych osiedli i terenów otaczających je (wprowadzenie i utrzymywanie zieleni ozdobnej, urządzenia miejsc wypoczynku, zabaw dla dzieci i młodzieży, utworzenie miejsc parkingowych itp.)

Zespoły zabudowy jednorodzinnej w większości powstały z dawnych przysiółków wiejskich. Ich zabudowa jest przeważnie przypadkowa i chaotyczna. Porządkowania wymagają zwłaszcza "tereny wspólne", zewnętrzne w stosunku do poszczególnych działek budowlanych.

Tereny wiejskie:

Wśród wsi położonych w obrębie gminy, wyodrębnia się grupa wsi sąsiadujących z Olkuszem, najdogodniej powiązanych komunikacyjnie z miastem. Większość z nich zmienia swój charakter z wiejskiego, na osiedla podmiejskie. Wieś Sieniczno charakteryzuje się już dziś 70 - procentowym udziałem zabudowy nierolniczej, inne wsie - udziałem wynoszącym od 30 do 50 (Żurada, Witeradów, Osiek). Grupa wsi położonych dalej od miasta, we wschodniej części gminy charakteryzuje się dominującym udziałem zabudowy rolniczej: 70 do 90 - procentowym.

Układy przestrzenne wsi gminy Olkusz należą do dwóch różnych typów, tzw. systemu kolonijnego i pierwotnego. Niezależnie od tego, zabudowa tych wsi w zdecydowanej większości tworzy zwarte ciągi wzdłuż dróg (o przeważającym prostolinijnym przebiegu), otoczone rozległymi terenami otwartymi, użytkowanymi rolniczo. We wsiach tych nie zaznaczają się wyraźnie zespoły centralne, nieliczne usługi są usytuowane, podobnie jak zabudowa mieszkaniowa, wzdłuż dróg.

Taka struktura funkcjonalno-przestrzenna stwarza szereg ograniczeń dla rozwoju - innych niż obecnie - funkcji tych wsi. W drodze uzupełnienia obecnych układów przestrzennych możliwy jest rozwój usług, jednak w zakresie ograniczonym. Niewielkie zasoby korzystnie skomunikowanych, wolnych terenów w obrębie istniejących terenów zabudowy, nie stwarza zbyt wiele możliwości dla rozwoju działalności gospodarczych wymagających większych terenów. W przypadku takiej potrzeby należałoby rozważyć inny sposób sytuowania nowych obiektów: na terenach otwartych, poza istniejącymi zespołami zabudowy a zarazem w ich sąsiedztwie.

10.6.2. Uwarunkowania przestrzenne, związane z występowaniem szkód górniczych

Eksploatacja podziemna:

Część obszaru miasta Olkusza oraz część terenu wsi Bogucin Mały są położone w obrębie obecnie funkcjonujących terenów górniczych górnictwa rud cynku i ołowiu. W związku ze zmianą koncesji Nr 172/93 z dnia 20.07.1993 r., wydanej przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (z późn. zm.) dla eksploatacji złóż cynku i ołowiu „Pomorzany", poza zasięgiem terenów górniczych znalazły się obszary zmiany Studium nr 19 (za wyjątkiem obszaru nr 19.1). Dla całego obszaru położonego w granicach terenu górniczego istnieje obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Na obszarze zmiany Studium nr 19.1 od 1 stycznia 2012 r. sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jest fakultatywne. Sposoby zabudowy i zagospodarowania terenu muszą uwzględniać warunki właściwe dla poszczególnych kategorii terenów.

Eksploatacja powierzchniowa:

W obrębie obszaru miasta i gminy Olkusz nie prowadzi się obecnie żadnych robót górniczych tego typu (poza eksploatacją na małą skalę i na potrzeby lokalne surowców lokalnych - wapieni). Mamy tu jednak do czynienia z istotnymi, potencjalnymi zagrożeniami przestrzennego rozwoju miasta. Wiążą się one z ponawiającymi się wnioskami o dopuszczenie do eksploatacji piasków w południowej części miasta, w obrębie wyznaczonego terenu górniczego kopalni piasków posadzkowych.

10.7. Problemy i uwarunkowania związane z wyposażeniem w komunikację i infrastrukturę techniczną

10.7.1. Problemy i uwarunkowania komunikacyjne

Główne problemy komunikacyjne miasta i gminy

Istotnym problemem komunikacyjnym Olkusza jest usprawnienie ruchu tranzytowego w drodze dalszej modernizacji istniejącego układu głównych dróg przelotowych przecinających tereny miasta, a w przyszłości wyprowadzenia najbardziej uciążliwej części tego ruchu z miasta (chodzi tu przede wszystkim o odcinek drogi krajowej Kraków – Olkusz - Śląsk).

Oddana do użytku w 2014 roku południowa i wschodnia obwodnica miasta, stanowiąca fragmenty dróg wojewódzkich nr 783 i nr 791 pozwoli w znacznej mierze ograniczyć na terenie śródmieścia ruch tranzytowy poruszający się głównie na kierunku północ-południe.

Struktura lokalnego układu komunikacji drogowej Olkusza, o charakterze zbliżonym do modelu rusztowo – sieciowego, jest stosunkowo łatwa do rozbudowy. Rozwinięcie istniejącego układu daje szansę osiągnięcia sieci

komunikacyjnej funkcjonalnej i efektywnej, umożliwiającej powiązanie centrum miasta z dzielnicami peryferyjnymi, głównymi miejscami pracy i poszczególnymi wsiami gminy, przy stosunkowo niskich czasach podróży i zadowalająco niskiej pracy przewozowej.

Istniejące i rezerwowane kanały drogowe w dotychczasowym planie zagospodarowania przestrzennego (przyjęte w wyniku wariantowych analiz), stanowią dobrą podstawę do rozważań i weryfikacji układu komunikacyjnego gminy. Problemem podstawowym są bardzo wysokie koszty rozbudowy układu, związane z koniecznością pokonywania przeszkód, głównie fizjograficznych oraz wynikających z istniejącego zagospodarowania terenu. Wiąże się to z potrzebą ustalenia ścisłej hierarchii potrzeb i kolejności etapów rozbudowy i modernizacji. Istotnym, a zarazem trudnym do rozwiązania problemem, jest komunikacja wewnątrz centralnej części miasta. Jest to typowy problem starych centrów miast, dający się rozwiązać jedynie poprzez działania organizacyjne, ograniczające swobodne użytkowanie samochodów osobowych i niezbędnej obsługi towarowej.

System komunikacji jako element przestrzennej struktury miasta i gminy; jego rola i znaczenie:

System komunikacji stanowi integralny element struktury funkcjonalno - przestrzennej miasta i gminy, w istotny sposób wpływający na jego funkcjonowanie, krajobraz oraz możliwość rozwoju. Decyduje o dostępności poszczególnych obiektów i urządzeń; sprawność funkcjonowania całości układu przestrzennego zależy w znacznej mierze od sprawności układu komunikacyjnego.

System komunikacyjny jest też ważnym elementem kompozycji przestrzennej. Elementy tego systemu mają istotny wpływ na fizjonomię obszaru; ich liniowy charakter powoduje, że zasięg wpływu jest bardzo rozległy. Aspekt kompozycyjny odróżnia system transportu od innych systemów infrastruktury technicznej (podziemnych), stawiając go na równi z przestrzennymi rozwiązaniami architektoniczno – urbanistycznymi.

System komunikacyjny może wpływać na rozwój układu przestrzennego w dwojaki sposób: stymulująco, przez udostępnianie terenów, bądź hamująco poprzez powstawanie lub celowe tworzenie bariery transportowej (jest to bardo skuteczny sposób ograniczania rozwoju).

W związku z tym, system komunikacyjny musi być modyfikowany i rozbudowywany w ścisłym powiązaniu z rozbudową i przekształceniami całości układu przestrzennego miasta i gminy.

Systemy komunikacyjne stanowią dziedzinę, w której za względu na ich oddziaływanie na jakość i dynamikę życia gospodarczego i społecznego, szczególne znaczenie ma świadoma i konsekwentnie prowadzona polityka rozwoju. Nieprzemyślana decyzja może tu bardzo łatwo spowodować utratę możliwości efektywnej obsługi komunikacyjnej i tym samym stworzyć barierę rozwoju danego obszaru. Dotyczy to zwłaszcza układu głównych tras komunikacyjnych, tylko w niewielkim stopniu poddającego się swobodnemu kształtowaniu, z uwagi na konieczność zachowania odpowiednich warunków technicznych tych tras.

Uwarunkowania kształtowania układu komunikacyjnego:

Biorąc pod uwagę opisane wyżej znaczenie i warunki kształtowania układu komunikacyjnego, wyznaczona została rezerwa pod północną drogę obwodnicową, w ciągu drogi krajowej Kraków – Olkusz – Katowice. Potrzeba tej trasy nie budzi wątpliwości. Analiza jej przebiegu przeprowadzona w ramach studium, stwierdza kolizję przebiegu obwodnicy z istniejącym gazociągiem wysokiego ciśnienia Ø 500. Nieodzowne stają się ustalenia szczegółowe dotyczące przebudowy w/w gazociągu.

Przebieg tej obwodnicy oraz w/w gazociągu wyznacza jednocześnie zasięg terenowy północnej dzielnicy miasta (pomiędzy istniejącą trasą omawianej drogi a jej przyszłym, obwodnicowym przebiegiem); stanowi więc istotne uwarunkowanie rozwoju miasta, o charakterze bariery rozwojowej. W rejonie Pomorzan - Starego Olkusza wyznaczono wariantowy przebieg odcinka omawianej obwodnicy.

Przez miejscowość Olewin, zgodnie z opracowaną dokumentacją techniczną, przebiega odcinek obwodnicy wschodniej Olkusza - po śladzie istniejącej ul. Zagaje - G ½, (obszar zmiany nr 14).

Oprócz wyżej wymienionych, istotne, komunikacyjne uwarunkowania rozwojowe występują na obszarze śródmieścia Olkusza. Niewydolność komunikacyjna układu, przy silnym stopniu jego zdeterminowania istniejącym zagospodarowaniem terenu sprawia, że uwarunkowania te mają charakter bariery rozwojowej. Podobnie jak w przypadku innych zabytkowych centrów miast i obszarów śródmiejskich, nie ma tu możliwości zastosowania rozwiązań komunikacyjnych – nieuciążliwych, a usprawniających radykalnie ruch i zapewniających dostępność wszystkich obiektów przy użyciu indywidualnych środków transportu (samochodu). Jednym radykalnym rozwiązaniem jest tzw. uspokojenie ruchu, co wiąże się z całkowitym bądź częściowym wyłączeniem obszaru z ruchu samochodowego.

10.7.2. Problemy i uwarunkowania infrastrukturalne

Spośród analizowanych systemów infrastruktury technicznej – w zasadzie jedynie system zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków stwarza istotne uwarunkowania rozwojowe miasta i gminy Olkusz. Pozostałe mogą być bez większych przeszkód rozbudowywane i dostosowywane do potrzeb, przy zastosowaniu rozmaitych rozwiązań technicznych.

Gospodarka wodno – ściekowa

Po ustaniu ujmowania wód kopalnianych woda mająca zaopatrywać mieszkańców rejonu olkuskiego będzie ujmowana w studiach znajdujących się na terenie Gminy Klucze oraz dodatkowo studni w Witeradowie i Olewinie.
W najbliższej przyszłości będą kontynuowane przekształcenia systemu zaopatrzenia w wodę Gminy Olkusz w związku z planowanym zamknięciem kopalni i zaprzestaniem pompowania wód dołowych, stanowiących obecnie główne źródło wody dla użytkowej dla rejonu olkuskiego. Planuje się uruchomienie studni w Gminie Klucze położonych poza zasięgiem leja depresji – prawdopodobnie w wyniku wypełniania się leja woda nastąpi pogorszenie stanu jakości wód podziemnych. Ze studni tych oraz wspomagająco ujęć w Witeradowie i Olewinie woda będzie rozprowadzana za pomocą magistrali oraz przez Zbiorniki Parcze dystrybuowana dalej na zachód w kierunku Gmin Bukowno i Bolesław.

okalne sieci wodociągowe oparte na ujęciach w Podlesiu Rabsztyńskim, Kosmolowie, Zadolu Kosmolowskim i Braciejówce będą nadal użytkowane a z czasem połączone do głównego systemu. Wg ostatnich badań nie stwierdza się przekroczenia azotanów w wodach ujmowanych tymi studniami.-Najbardziej zagrożone z uwagi na niewielką wysokość słupa wody oraz przekroczenie zawartości azotanów jest studnia w Podlesiu i Braciejówce. Powoduje to konieczność podłączenia do centralnego systemu zaopatrzenia w wodę w pierwszej kolejności tych miejscowości a także Kosmolowa i Zadola Kosmolowskiego.

Poza systemem lokalnym mogą pozostać Niesułowice, korzystające z zaopatrzenia z wodociągu Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Chrzanowie. Dostawę wody z centralnego systemu, w chwili obecnej limitują rzędne zbiorników wyrównawczych „Parcze". Istniejące rurociągi przesyłowe posiadają połączenia pierścieniowe, co stwarza doskonałe warunki dla przełączania w zależności od potrzeb. Przyłączenie poszczególnych miejscowości wiejskich do systemu centralnego wymaga rozbudowy sieci wodociągowych.

Nieuporządkowana gospodarka ściekowa, stanowi istotny czynnik ograniczający rozwój gminy i degradujący środowisko naturalne, a zwłaszcza zasoby wodne. Wywołuje to pilna konieczność jej porządkowania.

Jednakże istotnym problemem w zakresie rozwiązania gospodarki ściekowej gminy, jest brak cieków wodnych, stanowiących odbiorniki ścieków oczyszczonych. Taka sytuacja narzuca rozwiązanie skanalizowania wszystkich wsi w ramach jednego centralnego systemu kanalizacji sanitarnej z odprowadzeniem ścieków do istniejącej miejskiej oczyszczalni w Olkuszu. Oczyszczalnia ta posiada rezerwy przepustowości oraz możliwości rozbudowy i modernizacji.

Istnieje możliwość bezpośrednio podłączenia do istniejącego systemu kanalizacyjnego m. Olkusz i Witeradowa poprzez jego rozbudowę miejscowości: Bogucin Mały, Żurada, Osiek, Sieniczno, Kosmolów, Wiśliczka, Olewin i Rabsztyn.

Dzielnica Olewin jest wyposażona w kanalizację sanitarną i opadową jedynie w niewielkiej części. W większości przypadków, ścieki gromadzone są w szczelnych zbiornikach, a następnie wywożone do oczyszczalni. W związku z tym, priorytetem jest objęcie kanalizacją sanitarną i opadową całego obszaru, szczególnie w związku z istniejącą działalnością przemysłową (obszar zmiany nr 14).

O obecnym stanie zagrożeń środowiska, w dzielnicy Mazaniec-Kamyk, decydują przekształcenia stosunków wodnych i potencjalne zagrożenie czystości wód, spowodowane brakami w wyposażeniu w kanalizację całego terenu. Szczególnej uwagi i ochrony wymaga zbiornik GZWP nr 454, który wykazuje niski stopień odporności naturalnej na zanieczyszczenia. Wody podziemne triasowego piętra wodonośnego dopływające do wyrobisk kopalni Olkusz-Pomorzany w części zlokalizowanej pod zespołem Mazaniec-Kamyk są w całości (bezpośrednio i pośrednio) wykorzystywane do celów pitnych. Teren zespołu mieszkaniowego jest zróżnicowany pod względem wysokościowym (deniwelacje sięgają 55m, od rzędnych 406 m npm. do 350 mnpm.) spadki i przeciwspadki w ciągach komunikacyjnych powodują konieczność sprowadzania ścieków do przepompowni, skąd przewodem tłocznym kierowane do kanału sanitarnego w północnej części ul. Mazaniec. Priorytetem jest uzupełnienie wyposażenia dzielnicy Mazaniec-Kamyk w system kanalizacji sanitarnej i opadowej (obszar zmiany nr 14).

Ze względu na położenie części obszarów zmiany Studium nr 19 oraz obszaru zmiany Studium nr 18 i 22 w zasięgu głównych zbiorników wód podziemnych nr 454 (trias) i 326 (jura) pożądane jest uregulowanie w ich zasięgu gospodarki ściekowej. W pierwszej kolejności powinny być kanalizowane obszary włączone do aglomeracji Olkusz na podstawie Uchwały Nr XXXI/527/09 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 3 lipca 2009 r. (z późn. zm.).

Dalsze rozszerzenie zasięgu systemu centralnego kanalizacji może spowodować powstanie długich, kilkukilometrowych części kolektorów pracujących na niewielkich ilościach ścieków oraz dużych i zmiennych ładunkach zanieczyszczeń. Dlatego też jako rozwiązanie alternatywne, rozpatrywane jest wyposażenie tych wsi w lokalne systemy rozdzielcze, z odprowadzaniem ścieków do wysokoefektywnych oczyszczalni mechaniczno – biologicznych. Taki system należałoby przyjąć dla wsi:

- Podlesie i Pazurek, z możliwością oprowadzenia ścieków do rzeki Białej Przemszy,
- Troks i Braciejówka, Zimnodół i Zederman, Gorenice, Zawada, Niesułowice, – układ grawitacyjny.

W obrębie stref miejskich rozbudowa systemu kanalizacyjnego polegać będzie głównie na uzupełnieniu brakujących fragmentów sieci kanalizacyjnych.

Elektroenergetyka

W odniesieniu do sieci elektroenergetycznej najistotniejsze dla gminy jest :

- utrzymanie istniejącego GPZ „Olkusz" oraz istniejących linii 110 kV,
- zapewnienie rezerwy terenu (wraz z odpowiednim pasem ochronnym) pod lokalizację nowej linii 110 kV oraz GPZ „Żurada" i GPZ „Północ", w przypadku rozwoju przemysłu lub osadnictwa (nowych osiedli),
- sukcesywna modernizacja (przejście z napięcia 6 kV na 20 kV oraz przejście z sieci napowietrznej 6 kV na sieć kablową 20 kV) ze względu na przestarzałą miejską sieć średnich napięć,
- kontynuacja modernizacji sieci średniego i niskiego napięcia poza terenami zabudowy miejskiej (ze względu na obszary chronionego krajobrazu),
- przebudowa linii Żurada-Witeradów-Osiek (przełączenie z 6 kV na 20 kV),
- remont linii napowietrznej 20 kV relacji Pakuska-Gotkowice,
- modernizacja linii 15 kV relacji Wola Filipowska-Czubrowice-Zawada,
- remont sieci nN w Zawadzie,

- budowa nowej linii ŚN łączącej linie 15 kV Wola Filipowska-Czubrowice-Zawada z linią Wola Filipowka-Ostrężnica-Gorenice,
- połączenie stacji elektroenergetycznej ST. Pazurek ze stacją ST Chrząstowice -4 Braciejówka oraz ST. Zimkówka.

Gazownictwo

Zaopatrzenie w gaz nie rodzi konfliktów ze względu na zamiejscowe źródła energii, istniejące już magistrale przesyłowe i znikomą ingerencję sieci miejskiej w odniesieniu do pozostałych elementów zagospodarowania przestrzennego.

Wybudowana sieć gazociągowa umożliwia dostarczenie gazu ziemnego wysokometanowego do każdego gospodarstwa domowego, a wykorzystanie gazociągu średnioprężnego pozwoli m.in. na zasianie gazem przesyłowych ciepłowni osiedlowych i większych ciepłowni indywidualnych na terenie śródmieścia.

Ciepłownictwo

Zdolność grzewcza ciepłowni miejskiej przekracza jej wykorzystanie. Na osiedlach mieszkaniowych część budynków zaopatrywana jest w ciepło i ciepłą wodę użytkową także z lokalnych ciepłowni.

Jeżeli chodzi o tereny nie objęte działaniem centralnej ciepłowni, zaopatrzenie w energię cieplną jest oparte na indywidualnych źródłach ciepła (koks, gaz, energia elektryczna).

Gospodarka odpadami

Aktualnie gospodarka odpadami w obszarze miasta i gminy jest uporządkowana. Wszyscy mieszkańcy objęci są systemową zbiórką odpadów komunalnych, w większości z uwzględnieniem segregacji odpadów „u źródła".
Odpady komunalne z miasta i gminy Olkusz wywożone są do obiektów zlokalizowanych poza terenem Gminy posiadających odpowiednie instalacje do przetwarzania takich odpadów.

Niezbędnym kierunkiem działań w zakresie gospodarki odpadami jest zlikwidowanie „dzikich wysypisk" i zrekultywowanie terenów po tych wysypiskach.

11. INFORMACJE I WNIOSKI DO STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY OLKUSZ Z USTALEŃ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO ORAZ PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Wytyczne i wnioski Zarządu Województwa Małopolskiego do zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Olkusz, dla terenu położonego w strefach:

1. II B - „Żurada - Witeradów"
2. II C - „Osiek - Zimnodół"
3. II D - „Zederman - Kosmolów" z Wiśliczką i Kogutkiem
4. II E - „Troks - Braciejówka"
5. II F - „Podlesie - Pazurek"
6. II G-„Zawada"
7. II H - „Gorenice"
8. III - „Niesułowice"
9. Obszar III - Leśny",

Zgodnie z art. 9 pkt 2 oraz art. 11 pkt 2 ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), poniżej podano informacje i wnioski w formie wytycznych zgodnie z ustaleniami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego przyjętej przez Sejmik Województwa Małopolskiego Uchwałą NrXXIII/250/O0 z dnia 28 sierpnia 2000 r. oraz z ustaleniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego przyjętego przez Sejmik Województwa Małopolskiego Uchwałą Nr XV/174/03 z dnia 22 grudnia 2003 r. z prośbą o ich uwzględnienie w w/w. studium:

1. Ochrona i właściwe gospodarowanie zasobami środowiska naturalnego poprzez:

- uwzględnienie uwarunkowań wynikających z położenia w obszarze o wysokich wartościach krajobrazowych - obszar objęty przedmiotowym studium znajduje się w obszarach chronionych: Parkach Krajobrazowych Dolinki Krakowskie i Orlich Gniazd wraz z otulinami - podporządkowując rozwiązania ochronie krajobrazu i powstrzymaniu jego degradacji;
- ochronę ujęć wód oraz budowę filtrów biologicznych wzdłuż cieków wodnych;
- likwidację „dzikich" wysypisk odpadów i modernizację funkcjonujących składowisk w ramach ustaleń „Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami" dla gminy Olkusz;
- ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych z wykorzystaniem proekologicznych przedsięwzięć w zakresie komunikacji: preferowanie transportu zbiorowego,
- budowa tras rowerowych, organizacja ruchu;

2. Rozwój zagospodarowania turystycznego w harmonii z ochroną przyrody poprzez:

- aktywizację turystyczną i rekreacyjną nowych terenów z zachowaniem ich najcenniejszych walorów;
- wytyczanie nowych tras i szlaków turystycznych oraz rozbudowę bazy turystycznej;
- zakładanie ścieżek dydaktyczno-turystycznych popularyzujących lokalną przyrodę, w tym szlaków,
- dostosowanych dla osób niepełnosprawnych;

3. Zapobiegania rozproszeniu osadnictwa poprzez:

- działania prawne - jednoznaczne i precyzyjne ograniczenia w dokumentach planistycznych zmierzające do zahamowania rozwoju zabudowy rozproszonej, ostrzejsza egzekucja prawa budowlanego (zwłaszcza w zakresie samowoli budowlanych);
- dążenie do ograniczenia rozproszenia budownictwa poprzez intensyfikację wykorzystania terenów;

- mieszkaniowych w ramach istniejącego zainwestowania;

4. **Ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez:**
   - staranne planowanie przestrzenne respektujące walory środowiska kulturowego dla kształtowania ładu przestrzennego i podniesienia atrakcyjności obszarów;
   - nawiązywanie w nowej architekturze dc lokalnych wzorów i materiałów (regionalizm) i konsekwentnego egzekwowania prawa w tym zakresie;
   - ochronę najcenniejszych obiektów „in situ";
5. **Poprawa sprawności systemów infrastruktury technicznej szczególnie w obszarach intensywnie zainwestowanych poprzez:**
   - poprawę systemów zarządzania infrastrukturą techniczną, szczególnie wodno-kanalizacyjną;
   - realizację programu wyposażenia gminy w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków;
   - podjęcie inwestycji w dziedzinie reelektryfikacji i porządkowania linii przesyłowych;
   - dostarczenie gazu ziemnego do większej ilości odbiorców.
6. **Dobrze rozwinięty system powiązań komunikacyjnych:**
   - w PZPWM przewiduje się modernizację drogi krajowej nr 94 wraz z budową obwodnicy Olkusza oraz modernizację drogi wojewódzkiej nr 791.Szczegóły dotyczące powyższych inwestycji należy uzgodnić z właściwymi zarządcami dróg;
   - dla terenów o określonym użytkowaniu zapewnić dojścia i dojazd od drogi publicznej, odpowiednie do przeznaczenia i sposobu użytkowania;
   - ustalić szerokości w liniach rozgraniczających dla terenów dróg i ulic umożliwiających przebudowę i rozbudowę dróg, tzn. poszerzenie przekroju jezdni, korektę łuków, w obszarach zabudowanych dobudowę chodników, zatok autobusowych oraz poboczy wraz z urządzeniami infrastruktury towarzyszącej;
7. **Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez:**
   - poprawną, zapewniającą dobrą widoczność lokalizację przejść dla pieszych;
   - budowę zatok autobusowych, sygnalizacji świetlnych.

III. BIBLIOGRAFIA

Plany zagospodarowania przestrzennego i opracowania planistyczne

1. Założenia do aktualizacji miejscowego ogólnego planu perspektywicznego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz. 1988. BPP w Katowicach.
2. Aktualizacja materiałów wejściowych do miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz. 1988. BPP w Katowicach
3. Aktualizacja miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz. 1991. BPP w Katowicach:
4. *Załącznik 1.* Szczegółowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołu domów jednorodzinnych Olkusz-Pomorska Góra.
5. *Załącznik 2.* Szczegółowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla budownictwa jednorodzinnego Olkusz – Pod Parczami.
6. Zmiany do Miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz. 1994. Pracownia Urbanistyczno-Architektoniczna, Olkusz.
7. Miejscowy szczegółowy plan zagospodarowania przestrzennego Olkusz-Sikorka Górna. 1982. BPP w Katowicach.
8. Miejscowy szczegółowy plan zagospodarowania przestrzennego Olkusz-Śródmieście. 1992. Pracownia Urbanistyczno-Architektoniczna, Olkusz.
9. Miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego południowej części osiedla Czarna Góra w Olkuszu. 1994. Biuro Rozwoju Krakowa.
10. Aktualizacja miejscowego szczegółowego planu zagospodarowania przestrzennego zespołu osiedli Olkusz-Północ. 1994. Pracownia Urbanistyczno-Architektoniczna, Olkusz.
11. Ocena aktualności miejscowego szczegółowego planu zagospodarowania przestrzennego Olkusz-Sikorka Górna. 1992. Pracownia Urbanistyczno-Architektoniczna, Olkusz.
12. Analiza i ocena aktualności miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz 1994. Pracownia Urbanistyczno-Architektoniczna, Olkusz.
13. Opracowanie fizjograficzne do planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz. 1988. BPP w Katowicach.
14. Opracowanie ekofizjograficzne dla obszaru Kosmolów – Wiśliczka, Gmina Olkusz, dr F. Pulit, Tarnów, czerwiec 2006.
15. Opracowanie ekofizjograficzne dla obszaru Gorenice – Zawada, Gmina Olkusz, dr F. Pulit, Tarnów, czerwiec 2006.
16. Opracowanie ekofizjograficzne problemowe Gminy Olkusz, Obszar: Podlesie Rabsztyńskie, Troks, Braciejówka, dr Jerzy Wach, mgr Radosław Konecki, mgr Radosław Stachurski, mgr Marcin Ścisłowski, lic. Monika Wach, Dąbrowa Górnicza, 2006.
17. Opracowanie ekofizjograficzne problemowe Gminy Olkusz, Obszar: Witeradów, Niesułowice, dr Jerzy Wach, mgr Radosław Konecki, mgr Radosław Stachurski, mgr Marcin Ścisłowski, lic. Monika Wach, Dąbrowa Górnicza, 2006.
18. Opracowanie ekofizjograficzne dotyczące przystąpienia do sporządzenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Olkusz dla terenu Żurady, woj. Małopolskie, mgr inż. arch. krajobrazu Martyna Walker, Sławków, Sierpień 2006 r.
19. Opracowanie ekofizjograficzne dotyczące przystąpienia do sporządzenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Olkusz obszar Zimnodół, południowa część Osieka, woj.

Małopolskie, mgr inż. arch. krajobrazu Martyna Walker, Sławków, Sierpień 2006 r.
20. Inwentaryzacja urbanistyczna do szczegółowego planu zagospodarowania przestrzennego Olkusz-Śródmieście, 1990, BPP w Katowicach.
21. Urbanistyczny projekt rewaloryzacji sieciowej. 1995. Pracownia Urbanistyczno-Architektoniczna, Olkusz.
22. Rejestr złożonych wniosków i wydanych decyzji w okresie styczeń-luty 1994. Pracownia Urbanistyczno-Architektoniczna, Olkusz.
23. Uwarunkowania kształtowania struktury przestrzennej. Koncepcja zagospodarowania przestrzennego. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołu działalności gospodarczej w rejonie wsi Olewin, 1996, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie.
24. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołu działalności gospodarczej w rejonie wsi Olewin, 1998r., Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie.
25. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołu działalności gospodarczej w rejonie wsi Olewin. Prognoza skutków wpływu ustaleń planu na środowisko przyrodnicze, 1997r., Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie.
26. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołu działalności gospodarczej w rejonie wsi Olewin. Uwarunkowania hydrogeologiczne – załącznik nr 1 do prognozy skutków wpływu ustaleń planu na środowisko przyrodnicze, dr inż.Andrzej Adamczyk, dr inż. Andrzej Haładus.
27. Uwarunkowania kształtowania struktury przestrzennej . Koncepcja zagospodarowania przestrzennego, Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołu mieszkaniowego Mazaniec-Kamyk w Olkuszu, 1996, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie.
28. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołu mieszkaniowego Mazaniec-Kamyk w Olkuszu, 1998r., Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie.
29. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołu mieszkaniowego Mazaniec-Kamyk w Olkuszu. Prognoza skutków wpływu ustaleń planu na środowisko przyrodnicze, 1997r., Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie.
30. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołu mieszkaniowego Mazaniec-Kamyk w Olkuszu. Uwarunkowania hydrogeologiczne – załącznik nr 1 do prognozy skutków wpływu ustaleń planu na środowisko przyrodnicze, dr inż. Andrzej Adamczyk, dr inż. Andrzej Haładus.
31. Opracowanie ekofizjograficzne na potrzeby zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz w południowej części gminy dla terenów położonych w obszarze II – „wiejskim", w strefach polityki przestrzennej opisanych jako: II – G - Zawada i II – H - Gorenice wraz z obszarem III - „leśnym" – EKOID – Katowice – 2014r.
32. Rejestr złożonych wniosków i wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę w okresie styczeń 2011 –listopad 2013.

Publikacje i opracowania studialne

31. Adamczyk A. F. i inni, 1990, Główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP) w Polsce - własności hydrogeologiczne, jakość wód, badania modelowe i poligonowe. Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego - Akademia Rolnicza w Warszawie, z. 55.
32. Analiza oddziaływania na środowisko Planu Gospodarki Odpadami dla Miasta i Gminy Olkusz. 2004. Olkusz.
33. Babczyńska-Sendek B., Kimsa T., Wika S., 1992, Szata roślinna Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej w warunkach antropopresji. Prądnik T.5.
34. Beiesdorf Z., Zgrzebnicka J., 1972, Studium historyczno-urbanistyczne Olkusza. PP PKZ Kraków.
35. Budowa CA-E Olkusz, System E-10. 1993. Biuro Studiów i Projektów Łączności

"Teleprojekt".
36. Budowa sieci rozdzielczej w Olkuszu - obiekt CA-E Olkusz, 1994; Biuro Studiów i Projektów Łączności "Teleprojekt".
37. Celiński F., Magiera A., 1978, Naturalne zasoby roślinne Jurajskiego Parku Krajobrazowego. Materiały TUP, z. 92.
38. Chrzanowski T., Kornecki M., 1971, Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, z.7, PWN Warszawa.
39. Ciążyński W., 1993, Koncepcja wodociągu grupowego dla miasta i gminy Olkusz. Sieć wodociągowa BPBK Sp. z o.o. Katowice.
40. Czapiewski K., 2003, Główne problemy życia na wsi w ocenie mieszkańców, [w:] M. Śmigielska, J. Słodczyk (red.), Geograficzne aspekty globalizacji i integracji europejskiej, Polskie Towarzystwo Geograficzne, Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
41. Czyżewska-Lach A., Medowski T., Leśniak W., Basiński A., Nosiła A. i in., 1989, Studium konserwatorskie gminy Olkusz woj. katowickie. Budoprojekt Gliwice.
42. Drzał M., 1972, Zanieczyszczenia atmosfery Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej. Studia Ośrodka Dokumentacji Fizjograficznej T.1.
43. Dynowska I., 1983, Źródła Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej i Miechowskiej. Studia Ośrodka Dokumentacji Fizjograficznej. Tom XI, PAN – Kraków.
44. Dzieje Olkusza i regionu olkuskiego, 1978, Oprac. zbiorowe pod red. F. Kiryka. PWN.
45. Ekspertyza hydrologiczna w zakresie ustalania wymaganej ilości wód dla potrzeb zaopatrzenia rejonu olkuskiego z poziomu triasowego drenowanego przez górnictwo rud. 1994. Zespół pod kier J. Sztelaka. Fundacja dla wspierania Śląskiej Humanistyki Katowice.
46. Górnisiewicz-B., 1985, Przeobrażenia historyczne stan współczesny i perspektywy rozwojowe struktury wiejskiej sieci osadniczej olkuskiego rejonu woj. katowickiego. Kraków. Praca doktorska.
47. Górnisiewicz: B., 1989. Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość wsi olkuskiej. PWN Warszawa-Łódź.
48. Heczko-Hyłowa E., Budziłło K., kier. Bogdanowski J., 1983, 1985, Studium konserwatorsko-urbanistyczne i wytyczne do rewaloryzacji Olkusza. Etap II/1983 Studium i wytyczne do planu szczegółowego oraz Etap III/1985 Studium i wytyczne dla obszaru zabytkowego centrum. Politechnika Krakowska.
49. Inwentaryzacja złóż kopalin stałych. 1985. Przedsiębiorstwo Geologiczne, Terenowy Oddział Geologii w Częstochowie. Materiały UW w Katowicach.
50. Janusz W., Popiołek E., 1993, Środowisko w olkuskim okręgu eksploatacji rud cynku i ołowiu. Rudy Metali R 38 nr 1, AGH - Kraków.
51. Kanalizacja miasta Olkusza - północna części w zlewni kolektora "Sikorka". Program ogólny 1994. BPBK w-Krakowie.
52. Kapeja E., Janusz W., Zając K.P., Żurek R., 1990, Stan zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w rejonie Kombinatu Górniczo-Hutniczego "Bolesław". Sozologia i Sozotechnika s. 32.
53. Kleczkowski A.S., 1990, Mapa obszarów głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) w Polsce wymagających szczególnej ochrony wraz z objaśnieniami. Skala 1:500000. AGH-Kraków.
54. Kleczkowski A.S., pod. kier., 1992, Kompleksowe opracowanie hydrogeologiczne określające zasięg, rodzaj i rozmiary, szkód górniczych spowodowanych odwadniającym wpływem kopalni głębinowych i odkrywkowych ujęć wód podziemnych w rejonie olkuskim. Geotop Sp. z o.o. Towarzystwo Usługowo - Doradcze, Kraków.
55. Kleczkowski A.S., 1994, Metodyczne podstawy ochrony wód podziemnych. AGH - Kraków.
56. Klimaszewski M.,1972, Geomorfologia Polski. PWN - Warszawa.
57. Koncepcja wodociągu grupowego dla miasta i gminy Olkusz - sieć wodociągowa 1993 BPBK Katowice.

58. Kontrakt regionalny dla województwa katowickiego. 1995. Katowice.
59. Krygier T., Molenda D., Saładziak A., 1971, Katalog zabytków budownictwa przemysłowego w Polsce, cz. I- zob. górnica. Ossolineum.
60. Kucharski R., Marchwińska E., 1990, Problemy zagrożenia terenów rolnych metalami ciężkimi w rejonie Olkusza. Sozologia i Sozotechnika z 32.
61. Kurek S., Preidl M., 1993, Szczegółowa mapa geologiczna Polski w skali 1:50 000 wraz z objaśnieniami. Arkusz Olkusz, Państwowy Instytut Geologiczny – Warszawa.
62. Mapa sozologiczna w skali 1:50 000. 1995, Główny Geodeta Kraju. Warszawa.
63. Michalik S., 1974, Wyżyna Krakowsko-Wieluńska. Wiedza Powszechna.
64. Molenda D., 1978, Dzieje Olkusza do 1795 roku. [w:] Dzieje Olkuszu i regionu olkuskiego.
65. Motyka J., 1988, Węglanowe osady triasu w olkusko-zawierciańskim rejonie rudnym jako środowisko wód podziemnych. Zeszyty Naukowe AGH, Geologia - z. 36, Kraków.
66. Ocena degradacji gleb na obszarze miasta i gminy Olkusz. 1988, Instytut Ochrony Środowiska Oddział Katowice. Opracowanie wykonane na zlecenie UMiG Olkusz.
67. Ocena wpływu części górniczej ZGH "Bolesław" na środowisko. 1995, AGH Kraków, Zakład Kształtowania i Ochrony Środowiska.
68. Ochrona środowiska w gminie. UMiG Olkusz, Wydział Ochrony Środowiska i terenów Rolnych, 1995.
69. Opracowanie dokumentacji projektowanego rezerwatu przyrodniczego "Pazurek". Ośrodek Rzeczoznawstwa i Doradztwa Rolniczego. Zarząd ZJPK Dąbrowa Górnicza 1986.
70. Opracowanie dokumentacji projektowanego rezerwatu „Sasanka - Stary Olkusz". Ośrodek Rzeczoznawstwa i Doradztwa Rolniczego. Zarząd ZJPK Dąbrowa Górnicza 1988.
71. Ostrowska E., Ośródka L., 198 7, Klimat województwa katowickiego. [w:] Materiały 36 zjazdu PTG. Sosnowiec.
72. Partyka J., 1992, Środowisko abiotyczne Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Prądnik t.5.
73. Plan gospodarki odpadami dla Miasta i Gminy Olkusz, 2004, Katowice.
74. Plan rozwoju lokalnego Miasta i Gminy Olkusz, 2005, Referat Integracji Europejskiej UMiG Olkusz, Olkusz.
75. Plan urządzania lasu Nadleśnictwa Olkusz.
76. Popiołek E, pod kier. 1989, Wpływ górnictwa na powierzchnię miasta i gminy Olkusz. IOŚ O/Katowice.
77. Popiolek E., Ostrowski J., Janusz W., Barycz S., Wójcik W., 1990, Zasady ochrony terenów górniczych w warunkach olkuskiego zagłębia na Zn-Pb. Sozologia i Sozotechnika. z 32.
78. PSR 2002. Użytkowanie gruntów, powierzchnia zasiewów i pogłowie zwierząt gospodarskich. Województwo Małopolskie., GUS.
79. Program koncepcyjny rozwiązania gospodarki ściekowej gminy Olkusz. Euro-Ekolas.
80. Program ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Olkusz., 2004, Olkusz.
81. Program ochrony środowiska dla Powiatu Olkuskiego., 2004, Instytut Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego w Warszawie, Odział zamiejscowy w Katowicach „Centrum Gospodarki Odpadami”.
82. Raport o stanie środowiska w województwie małopolskim w 1999 roku. WIOŚ Kraków, 2000.
83. Raport o stanie środowiska w województwie małopolskim w 2001 roku. WIOŚ Kraków, 2002.
84. Raport o stanie środowiska w województwie małopolskim w 2002 roku. WIOŚ Kraków, 2003.
85. Raport o stanie środowiska w województwie małopolskim w 2003 roku. WIOŚ Kraków, 2004.
86. Raport o stanie środowiska w województwie małopolskim w 2004 roku. WIOŚ Kraków, 2005.
87. Raport o stanie środowiska w województwie małopolskim w 2005 roku. WIOŚ Kraków, 2006.
88. Roczniki statystyczne województwa małopolskiego 2004, GUS, Kraków.
89. Rosner A. [red.], 2005. Uwarunkowania i kierunki przemian społeczno-gospodarczych na obszarach

wiejskich". IRWiR PAN, Warszawa.
90. Rozporządzenie nr 17/95 Wojewody Katowickiego z dnia 1 lutego 1995 r. w sprawie ochrony krajobrazu jurajskiego na terenie województwa katowickiego.
91. Stola W., Funkcje obszarów wiejskich w dobie transformacji gospodarki Polski. Wybrane zagadnienia, [w:] Funkcje obszarów wiejskich, Ewa Pałka (red.), Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce, 2005, s. 15-24. (artykuł naukowy).
92. Studium kształtowania systemu obszarów chronionych województwa katowickiego. 1991. Biuro Planowania Przestrzennego. Katowice.
93. Studium systemu transportowego miasta Olkusza. 1989, Biuro Studiów i Projektów Komunikacji. Katowice.
94. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Olkusz - dokument uchwalony przez Radę Miejską w Olkuszu., 2000, Olkusz.
95. Szczegółowa mapa geologiczna Polski. 1993. PIG.
96. Szeptycka A., Warchałowska-Śliwa E., 1992, Charakterystyka fauny Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Prądnik T.5.
97. Sztelak J. z zespołem, 1982, Opracowanie koncepcji ochrony wód w rejonie olkuskim. Program rządowy PR-7. Instytut Geologii Stosowanej Politechniki Śląskiej, Gliwice.
98. Sztelak J. z zespołem, 1994: Ekspertyza, hydrogeologiczna dotycząca rozwiązań sozotechnicznych w zakresie ustalenia wymaganej ilości i jakości wód dla potrzeb zaopatrzenia rejonu olkuskiego z poziomu wód triasowych drenowanych obecnie przez górnictwo rud cynku i ołowiu. Fundacja dla. Wspierania Śląskiej Humanistyki w Katowicach.
99. Szubert- J., 1982, Forma architektoniczna wiejskich budynków mieszkalnych (na przykładzie wsi olkuskich). Teka Komisji Urbanistyki i Architektury t. XVI.

Uniwersytet Łódzki, 2004. Materiały z XVII Konwersatorium Wiedzy o Mieście. Łódź

100. Waloryzacja przyrodnicza ZJPK 1995. Praca wykonana na zlecenie ZJPK z siedzibą w Dąbrowie Górniczej - Uniwersytet Śląski.
101. Wika S., 1986: Zagadnienia geobotaniczne środkowej części Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej. Praca Naukowa Uniwersytetu Śląskiego. 815.
102. Wójcik W., Szydło I., Stolarski Z., 1990, Charakterystyka zanieczyszczenia wód powierzchniowych rejonu olkuskiego. Zeszyty Naukowe AGH - Kraków, Sozologia i Sozotechnika z. 32.
103. Zasięg odwadniającego wpływu eksploatacji górniczej z terenu województwa katowickiego na wody podziemne woj. krakowskiego. 1992. Politechnika Krakowska. Materiały UW w Krakowie.
104. Małopolska sieć monitoringu powietrza – strona internetowa: http://213.17.128.227/iseo/
105. Urząd Miasta i Gminy Olkusz – strona internetowa: http://www.umig.olkusz.pl/index.htm.
106. Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Regionalnych – strona internetowa: http://www.stat.gov.pl/bdr/bdrap.dane_cechter.teryt?P_NTS_ID=6.
107. Natura 2000 – strona internetowa: www.natura2000.mos.gov.pl
108. Pracownia Projektowa Magnus Media Piotr Jasion, Kraków, luty 2013, Koncepcja zagospodarowania Strefy Aktywności Gospodarczej
109. Program funkcjonalno-użytkowy dla zadania pn. Budowa infrastruktury dla powstającej Strefy Aktywnosci Gospodarczej w Olkuszu, luty 2013
110. Monika Borowska Analiza w zagospodarowaniu przestrzennym dla terenu w rejonie kompleksu cmentarnego Olkusz-Piaski wraz z analizą zasadności przystąpienia dp sporządzenia zmiany planu, lipiec 2012
111. Decyzja Ministra Środowiska z dnia 12.06.2013r. (znak: DGKks-4771-15/22651/12/JM w sprawie zmiany koncesji nr 8/2003 z dnia 15 października 2003r. na wydobywanie rud cynku i ołowiu z części

złoża „Olkusz” poniżej poziomu +238 m n.p.m. do poziomu +113 m n.p.m.
112. Biuro Projektów Katowice, 2010, Dokumentacja projektowa dla inwestycji- „Budowa wschodniej obwodnicy Olkusza – połączenie DW Nr 783 z DW Nr 791 AUTOSTRADA II.
113. Motyka J., Czop M., 2011, Ocena hydrogeologiczna i prognoza skutków po zakończeniu odwadniania zakładu górniczego, w tym określenie zasięgu obszarów zagrożonych podtopieniem, ich charakteru i czasu występowania, Stowarzyszenie Naukowe im. Stanisława Staszica Kraków.
114. Motyka J., Opracowanie koncepcji wykorzystania zasobów wód podziemnych rejonu olkuskiego dla potrzeb zaopatrzenia w wodę pitną odbiorców Przedsiębiorstwa wodociągów i kanalizacji sp. z o.o. w Olkuszu, Kraków , 2010 r.
115. Społeczne i środowiskowe skutki likwidacji kopalń ZGH Bolesław S. A. przez zatopienie. Zadanie 3 Prognoza wpływu działalności górniczej na środowisko. Przewidywany wpływ eksploatacji górniczej na powierzchnię w całym okresie prowadzenia ruchu zakładu górniczego., red. J. Motyka, Fundacja Nauka i Technika, Kraków, 2010 r.
116. „Ocena wpływu dokonanej eksploatacji górniczej historycznej i współczesnej na sposób zagospodarowania powierzchni”. Zespół Rzeczoznawców Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Górnictwa, Katowice, 2000.,
117. Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Olkusz., Małopolska Agencja Energii i Środowiska Sp. z o.o., Kraków, 2012 r.
118. Raport o stanie środowiska w województwie małopolskiem w 2013 roku. , WIOŚ, Kraków, 2014.,
119. Społeczne i środowiskowe skutki likwidacji kopalń ZGH Bolesław S. A. przez zatopienie. Zadanie 1 Zagospodarowanie złóż rud cynkowo-ołowiowych przez ZGH Bolesław S. A., red. J. Sepiał, Fundacja Nauka i Technika, 2010.,
120. Społeczne i środowiskowe skutki likwidacji kopalń ZGH Bolesław S. A. przez zatopienie. Zadanie 6.7.1 Okreslenie zasięgu obszarów zagrożonych podtopieniem, ich charakteru i czasu występowania, red. J. Motyka, Fundacja Nauka i Technika, 2013.,
121. Społeczne i środowiskowe skutki likwidacji kopalń ZGH Bolesław S. A. przez zatopienie. Zadanie 7.5 Sposób przeciwdziałania zmianom stosunków wodnych na powierzchni po zatopieniu zakładu górniczego i podniesieniu poziomu wód gruntowych, red. J. Motyka, Fundacja Nauka i Technika, 2012.,
122. Społeczne i środowiskowe skutki likwidacji kopalń ZGH Bolesław S. A. przez zatopienie. Zadanie 3.2 Aktualny zasięg leja depresji i skutki jego powstania i Zadanie 3.3 Wpływ odwodnienia na ziorniki wodne, red. J. Motyka, Fundacja Nauka i Technika, 2010.,
123. Program ochrony środowiska dla miasta i gminy olkusz na lata 2014-2017 i kierunkowo do 2021, Albeko, Olkusz, 2014.
124. „Strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego zajmowanego przez gminy Olkusz, Bukowno, Bolesław i Klucze, która określi plan działań wobec ewentualnych podtopień na obszarach znajdujących się w strefie oddziaływania działalności górniczej likwidowanej kopalni”, 2014r.
125. Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Miasta I Gminy Olkusz na lata 2015 – 2018, Olkusz, Jakub Danielski, czerwiec 2015r.
126. Opracowanie badań geofizycznych metodą elektrooporową dla terenu położonym w Olkuszu pomiędzy ulicami Głowackiego, Długą i Spółdzielczą (JT-Projekt Jolanta Cień) – zmiana nr 21;

ANEKS DO TEKSTU
DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA
stanowiącego załącznik nr 1
do Uchwały Nr XL/450/2009 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 15 grudnia 2009 r.
w sprawie
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY OLKUSZ

I. Podstawa opracowania

1.1. Podstawa formalno-prawna

Podstawę prac nad ***zmianą Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Olkusz*** o numerze 12 stanowi Umowa zawarta pomiędzy Gminą Olkusz a firmą „URBI-FLORA" reprezentowaną przez Jolantę Zarzycką - Hajdukiewicz.

Zmiana Studium, uwzględnia uwarunkowania wynikające z art. 10 ustawy *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dziennik Ustaw z 2003 r. Nr 80 poz. 717 z późniejszymi zmianami). Opracowana jest zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. (Dziennik Ustaw z 2004 r. Nr 118 poz. 1233) *w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy* oraz zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dziennik Ustaw z 2008 r. Nr 199 poz. 1227).

1.2 Podstawa merytoryczna

Podstawę merytoryczną opracowania ***Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz* nr 12** stanowią: materiały adaptowane – sporządzone na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz przyjętego Uchwałą Nr XXXIV/279/97 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 27.02.1997 r., autorstwa Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie, z późniejszymi zmianami:

1) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz – Część 1 – charakterystyka stanu, diagnoza; Kraków 1995/96;
2) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz – Część 2 – uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego; Kraków 1996/97;
3) Charakterystyka środowiska kulturowego (plansza rysunkowa w skali 1:10 000);
4) Charakterystyka środowiska przyrodniczego (plansza rysunkowa w skali 1:10 000);
5) Charakterystyka wyposażenia w infrastrukturę techniczną (plansza rysunkowa w skali 1:10 000);
6) Zaopatrzenie w wodę i odprowadzenie ścieków (plansza rysunkowa w skali 1:10 000)
7) Uwarunkowania górnicze (plansza rysunkowa w skali 1:10 000);
8) Charakterystyka zagospodarowania terenu (plansza rysunkowa w skali 1:10 000);
9) Kierunki zagospodarowania przestrzennego – strefy polityki przestrzennej (plansza rysunkowa w skali 1:10 000);

oraz z wykorzystaniem zaktualizowanych materiałów na potrzeby opracowania *Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz* (zmiana oznaczona cyfrą „10"), wykonanego przez MGGP S.A Tarnów – 2009 r.,:

1) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olkusz – aktualizacja diagnozy wraz z uwarunkowaniami – część tekstowa;
2) Uwarunkowania rozwoju przestrzennego (plansza rysunkowa w skali 1:10 000).

Celem niniejszej *Zmiany studium* jest korekta przeznaczeń terenów w celu umożliwienia realizacji inwestycji: mieszkaniowych, usługowych, infrastrukturalnych bez zmiany głównych kierunków rozwoju. Zmiana dotyczy głównie terenów, które dotychczas były przeznaczone do pełnienia funkcji przyrodniczych rolniczych lub sankcjonuje już dokonane procesy inwestycyjne po uzyskaniu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

II. Uwarunkowania rozwoju

W odniesieniu do obszarów objętych *Zmianą studium* **aktualne pozostają uwarunkowania rozwoju za wyjątkiem opisanych niżej**.

2.1 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia i zagospodarowania terenu

Zakres zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Olkusz obejmuje wyznaczenie terenów o następującym przeznaczeniu i z określeniem dotychczasowego przeznaczenia w studium, istniejącego użytkowania terenu oraz istotnych uwarunkowań w niżej określonych strefach:

1) MW – tereny rozwoju zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej wraz z usługami, obejmujące wydzielenia:

<u>DZ. ŚRÓDMIEJSKA - usługowo-mieszkaniowa STREFA I - A</u>

a) **1 MW** o pow. 3,69 ha – rejon ul. Słowackiego i drogi krajowej nr 94 /załącznik 3a/:
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „tereny potencjalnego rozwoju działalności gospodarczej o charakterze usługowym oraz usług publicznych",
a2) istniejące użytkowanie terenu – zieleń nieurządzona (100%),
a4) przypuszczalny zasięg starego kopalnictwa,
a5) oddziaływanie akustyczne od drogi DK94,

b) **2 MW** o pow. 1,05 ha – rejon ul. Jana Kantego w Olkuszu /załącznik 3b/:
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „proponowane tereny zieleni o funkcji izolacyjnej",
a2) istniejące zagospodarowanie terenu – nieużytki (80%) i zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (20%),
a4) przypuszczalny zasięg starego kopalnictwa,
a5) oddziaływanie akustyczne od linii kolejowej Katowice – Olkusz oraz „LHS" – linii szerokotorowej (70 m od linii),

<u>DZ. POŁUDNIOWA - mieszkaniowa I - B</u>

c) **3 MW** o pow. 0,29 ha – rejon ul. Dworskiej i Al. 1000-lecia w Olkuszu /załącznik 3c/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „większe zespoły istniejących terenów przemysłowych/zespoły istniejącej zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności (jednorodzinnej)",
a2) istniejące użytkowanie terenu – nieużytki (100%),

d) **4 MW** o pow. 0,48 ha – rejon ul. Dworskiej i Al. 1000-lecia w Olkuszu /załącznik 3c/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „istniejące i proponowane tereny zieleni urządzonej (parkowej)",
a2) istniejące użytkowanie terenu – zieleń parkowa (100%),

~~a3) teren górniczy „ZGH Bolesław”,~~
a4) starodrzew przy ul. Dworskiej,

2) MN – tereny istniejącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wraz z usługami, obejmujące wydzielenie:

DZ. ŚRÓDMIEJSKA - usługowo-mieszkaniowa STREFA I - A

a) **1 MN** o pow. 0,23 ha – rejon ul. Słowackiego i drogi krajowej nr 94 /załącznik 3a/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – tereny potencjalnego rozwoju działalności gospodarczej o charakterze usługowym oraz usług publicznych,
a2) istniejące użytkowanie terenu – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (100%),
a4) przypuszczalny zasięg starego kopalnictwa,

DZ. PÓŁNOCNA – mieszkaniowo-usługowa STREFA I - C

b) **2 MN** o pow. 0,15 ha – rejon centrum handlowego „ECHO” w Olkuszu /załącznik 3a/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „tereny potencjalnego rozwoju działalności gospodarczej o charakterze usługowym oraz usług publicznych”,
a2) istniejące użytkowanie terenu – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (100%),
a4) przypuszczalny zasięg starego kopalnictwa,
a5) płytko zalegające wody I poziomu wodonośnego,

3) MN – tereny rozwoju zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wraz z usługami, obejmujące wydzielenia:

DZ. PÓŁNOCNA – mieszkaniowo-usługowa STREFA I - C

a) **3 MN** o pow. 0,34 ha – rejon Osiedla Glinianki w Olkuszu /załącznik 3a/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „tereny potencjalnego rozwoju działalności gospodarczej o charakterze usługowym oraz usług publicznych”,
a2) istniejące użytkowanie terenu – zieleń nieurządzona (100%),
a4) przypuszczalny zasięg starego kopalnictwa,
a5) tereny kategorii B, w obrębie których istnieje zagrożenie deformacjami nieciągłymi (dopuszczone do zabudowy pod warunkiem przeprowadzenia geologiczno-inżynierskich),
a6) płytko zalegające wody I poziomu wodonośnego,

POMORZANY – BOGUCIN STREFA II - A

b) **5 MN** do **8 MN** o pow. 5,06 ha – rejon Sikorki w Olkuszu /załącznik 3e/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „rolnicza przestrzeń produkcyjna”,
a2) istniejące użytkowanie terenu – grunty rolne, sady, ogrody (100%),

4) MNr – tereny rozwoju zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej wraz z usługami, obejmujące wydzielenia:

PODLESIE – PAZUREK STREFA II - F

a) **1 MNr** o pow. 0,09 ha **i 2 MNr** o pow. 0,12 ha – rejon wsi Pazurek /załącznik 3g/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „rolnicza przestrzeń produkcyjna”,
a2) istniejące użytkowanie terenu – rolna i łąki (100%),
a4) w 2 MNr płytko występujące wody gruntowe,
a5) 2 MNr w części położony na terasie zalewowej w bliskim sąsiedztwie cieku (25 m od koryta),
a4) w 1 MNr Park Krajobrazowy Orlich Gniazd,

5) U – tereny istniejących usług, wraz z zapleczem parkingowym i zielenią towarzyszącą, obejmujące wydzielenia:

DZ. PÓŁNOCNA – mieszkaniowo-usługowa STREFA I - C

a) **1 U** o pow. 3,23 ha (usługi handlu, w tym pod obiekty handlowe o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m² i 2000 m²) – centrum handlowe „ECHO” w Olkuszu /załącznik 3a/,

a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „tereny potencjalnego rozwoju działalności gospodarczej o charakterze usługowym oraz usług publicznych”,
a2) istniejące użytkowanie terenu – tereny usługowe – centrum handlowe (100%),
a4) na fragmencie udokumentowane w kategorii C_1 złoże cynku i ołowiu „Sikorka”,
a5) przypuszczalny zasięg starego kopalnictwa,
a6) płytko zalegające wody I poziomu wodonośnego,

b) **2 U** o pow. 1,28 ha (usługi sportu) – rejon centrum handlowego „ECHO” w Olkuszu /załącznik 3a/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „większe zespoły istniejących usług publicznych”,
a2) istniejące użytkowanie terenu – usługi sportu – hala sportowa (100%),
a4) na fragmencie udokumentowane w kategorii C_1 złoże cynku i ołowiu „Sikorka”,
a5) przypuszczalny zasięg starego kopalnictwa,
a6) płytko zalegające wody I poziomu wodonośnego,

<u>POMORZANY – BOGUCIN STREFA II - A</u>

c) **7 U** o pow. 1,24 ha (usługi rzemiosła – tartak) – rejon Sikorki w Olkuszu /załącznik 3e/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „tereny strefy rozwoju aktywności gospodarczej/rolnicza przestrzeń produkcyjna”,
a2) istniejące użytkowanie terenu – usługi rzemiosła – tartak (100%),
a3) udokumentowane w kategorii C_1 złoże cynku i ołowiu „Sikorka”,

d) **8 U** o pow. 0,47 ha – rejon Sikorki w Olkuszu /załącznik 3e/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „rolnicza przestrzeń produkcyjna”,
a2) istniejące użytkowanie terenu – zabudowa usługowa (60%), ogrody (40%),
a3) udokumentowane w kategorii C_1 złoże cynku i ołowiu „Sikorka”,

6) U – tereny rozwoju usług wraz z zapleczem parkingowym i zielenią towarzyszącą, obejmujące wydzielenie:

<u>DZ. ŚRÓDMIEJSKA - usługowo-mieszkaniowa STREFA I - A</u>

a) **3 U** o pow. 1,87 ha rejon ul. Słowackiego i drogi krajowej nr 94 /załącznik 3a/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – tereny potencjalnego rozwoju działalności gospodarczej o charakterze usługowym oraz usług publicznych,
a2) istniejące użytkowanie terenu – zieleń nieurządzona (100%),
a4) przypuszczalny zasięg starego kopalnictwa,
a5) oddziaływanie akustyczne od drogi DK94,

<u>DZ. PÓŁNOCNA – mieszkaniowo-usługowa STREFA I - C</u>

b) **4 U** o pow. 7,73 ha (usługi handlu, w tym pod obiekty handlowe o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²) – rejon centrum handlowego „ECHO” w Olkuszu /załącznik 3a/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „tereny potencjalnego rozwoju działalności gospodarczej o charakterze usługowym oraz usług publicznych”,
a2) istniejące użytkowanie terenu – zieleń nieurządzona (100%),
a4) na fragmencie udokumentowane w kategorii C_1 złoże cynku i ołowiu „Sikorka”,
a5) przypuszczalny zasięg starego kopalnictwa,
a6) tereny kategorii B, w obrębie których istnieje zagrożenie deformacjami nieciągłymi (dopuszczone do zabudowy pod warunkiem przeprowadzenia geologiczno-inżynierskich),
a7) płytko zalegające wody I poziomu wodonośnego,
a8) może nastąpić skoncentrowany spływ powierzchniowy wody wzdłuż osi suchej doliny,

c) **5 U** o pow. 0,20 ha – rejon Osiedla Glinianki w Olkuszu /załącznik 3a/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „tereny potencjalnego rozwoju działalności gospodarczej o charakterze usługowym oraz usług publicznych”,
a2) istniejące użytkowanie terenu – zieleń nieurządzona,
a4) przypuszczalny zasięg starego kopalnictwa,
a5) tereny kategorii B, w obrębie których istnieje zagrożenie deformacjami nieciągłymi (dopuszczone do zabudowy pod warunkiem przeprowadzenia geologiczno-inżynierskich),

a6) płytko zalegające wody I poziomu wodonośnego,

DZ. ZACHODNIA PRZEMYSŁOWA STREFA I - D

c) **6 U** o pow. 0,18 ha (usługi hotelarsko-gastronomiczne) – rejon Grodziska i DK nr 94 /załącznik 3d/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „proponowane tereny zieleni o funkcji izolacyjnej",
a2) istniejące użytkowanie terenu – zieleń nieurządzona (100%),
a3) obszar górniczy „Olkusz I",
a4) tereny kategorii B, w obrębie których istnieje zagrożenie deformacjami nieciągłymi (dopuszczone do zabudowy pod warunkiem przeprowadzenia geologiczno-inżynierskich),
a5) przypuszczalny zasięg starego kopalnictwa,
a6) sąsiedztwo stanowiska archeologicznego – grodzisko wczesnośredniowieczne,

POMORZANY – BOGUCIN STREFA II - A

b) **9 U** o pow. 0,24 ha (usługi turystyki) – rejon podzamcza rabsztyńskiego /załącznik 3e/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „rolnicza przestrzeń produkcyjna",
a2) istniejące użytkowanie terenu – zieleń nieurządzona (100%),
a3) Park Krajobrazowy Orlich Gniazd,
a4) sąsiedztwo ruin zamku w Rabsztynie,

7) RU – tereny obsługi w gospodarstwach rolnych, hodowlanych wraz z usługami i zielenią towarzyszącą, obejmujące wydzielenie:

POMORZANY – BOGUCIN STREFA II - A

a) **1 RU** o pow. 0,21 ha (stadnina) – rejon Sikorki w Olkuszu /załącznik 3e/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „rolnicza przestrzeń produkcyjna",
a2) istniejące użytkowanie terenu – tereny rolne (100%),
a3) udokumentowane w kategorii C_1 złoże cynku i ołowiu „Sikorka",

8) R – tereny rolne, obejmujące wydzielenie:

POMORZANY – BOGUCIN STREFA II - A

a) **2 R** o pow. 0,2 ha (w tym dopuszczalne usytuowanie jednej turbiny wiatrowej dla obsługi tartaku) – rejon Sikorki w Olkuszu /załącznik 3e/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „rolnicza przestrzeń produkcyjna",
a2) istniejące użytkowanie terenu – rola (100%),
a3) udokumentowane w kategorii C_1 złoże cynku i ołowiu „Sikorka",

9) ZL – tereny lasów, obejmujące wydzielenie:

PODLESIE – PAZUREK STREFA II – F

a) **1 ZL** o pow. 0,37 ha – rejon wsi Pazurek i projektowanej drogi z kolonii Ziemkówka /załącznik 3g/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „tereny lasów",
a2) istniejące użytkowanie terenu – lasy (100%),

POMORZANY – BOGUCIN STREFA II - A

b) **2 ZL** o pow. 0,6 ha – rejon drogi Olkusz - Klucze /załącznik 3f/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „rolnicza przestrzeń produkcyjna",
a2) istniejące użytkowanie terenu – lasy (100%),
a3) udokumentowane w kategorii C_1 złoże cynku i ołowiu „Sikorka",
a4) Park Krajobrazowy Orlich Gniazd,

10) Dx – tereny ciągów pieszo-jezdnych, obejmujące wydzielenie:

POMORZANY – BOGUCIN STREFA II - A

a) **1 Dx** o pow. 0,44 ha – rejon drogi gruntowej Rabsztyn – Bogucin Mały /załącznik 3b/,
a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „rolnicza przestrzeń produkcyjna",

a2) istniejące użytkowanie terenu – lasy (50%), rola (30%), zieleń nieurządzona (20%),
a3) udokumentowane w kategorii C_1 złoże cynku i ołowiu „Sikorka",
a4) Park Krajobrazowy Orlich Gniazd,
a5) sąsiedztwo ruin zamku w Rabsztynie,

11) D – tereny dróg dojazdowych, obejmujące wydzielenia:

PODLESIE – PAZUREK STREFA II - F

a) **1 D1/2** o pow. 0,15 ha – rejon wsi Pazurek i projektowanej drogi z kolonii Ziemkówka /załącznik 3g/,
   a1) dotychczasowe przeznaczenie w studium – „rolnicza przestrzeń produkcyjna",
   a2) istniejące użytkowanie terenu – lasy (100%),
   a3) udokumentowane w kategorii C_2 złoże cynku i ołowiu „Jaroszowiec - Pazurek",

Ponadto dla wszystkich obszarach objętych *Zmianą studium*:

1) brak zagrożeń osuwiskowych, jedynie niestabilność w postaci zapadlisk może wystąpić na części terenów pod którymi na niewielkiej głębokości była prowadzona eksploatacja rud kruszcowych;
2) brak przebiegających cieków wodnych;
3) brak występowania obiektów wpisanych do rejestru zabytków WM;
4) brak przebiegających magistral infrastruktury technicznej - wodnych i linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia;
5) istnieje dostęp do lokalnej sieci infrastruktury technicznej – linii niskiego napięcia i wodociągów;
6) istnieje dostęp bezpośredni lub pośredni do dróg publicznych.

ANEKS DO TEKSTU
DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA
W ZAKRESIE ZMIANY STUDIUM NR 21*

Dane w zakresie analiz dotyczących obszaru całej Gminy Olkusz wykorzystano na potrzeby zmiany studium nr 22, dokonując niezbędnych weryfikacji i aktualizacji.

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY (ZMIANA STUDIUM NR 21)

A. Analiza ekonomiczna, środowiskowa i społeczna

Analizy ekonomiczne

Gmina miejsko-wiejska Olkusz zlokalizowana jest na osi drogi krajowej 94 (połączenie wschód-zachód). Układ ten wspierany jest przez drogi wojewódzkie (nr 783 oraz nr 791, połączenie północ-południe). Miasto Olkusz położone jest w centrum gminy, w systemie osadniczym województwa małopolskiego zostało zaliczone do ośrodków o znaczeniu ponadlokalnym. Miasto Olkusz pełni funkcje administracyjne (siedziba powiatu olkuskiego), społeczne, szkolnictwa ponadpodstawowego, usług z zakresu zdrowia oraz wyspecjalizowanych usług z zakresu handlu, gastronomii, hotelarstwa, sportu i turystyki. Olkusz posiada silne powiązania funkcjonalne z miastami Kraków oraz Katowice. Lokalizacja Olkusza jest korzystna – stanowi on łącznik pomiędzy Śląskiem a Małopolską. Dzięki temu znajduje się w sąsiedztwie dużych rynków zbytu, dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Według klasyfikacji funkcjonalnej miast opartej o strukturę zatrudnienia ludności miasta - Olkusz zaliczono do miast przemysłowo-usługowych. Miasto Olkusz zostało założone w średniowieczu jako ośrodek górnictwa kruszcowego i hutnictwa. Do dnia dzisiejszego Olkusz to jeden z ośrodków górnictwa rud cynkowo-ołowiowych w Polsce (kopalnia Olkusz – Pomorzany, nieopodal w Bukownie Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław"). W granicach Olkusza prowadzą swoją działalność takie firmy jak: fabryka naczyń Emalia SA oraz fabryka wentylatorów OWENT. Dodatkowo prężnie rozwija się drobny przemysł i rzemiosło. W 2014 r. w gminie zatrudnionych było 9760 osób, zaś liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosiła 3139. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym wynosił 9,9%. W roku 2014 działały w gminie 5804 podmioty gospodarcze, w tym 43 w sektorze rolniczym, 629 w sektorze przemysłowym oraz 625 w sektorze budowlanym. W gminie Olkusz tereny przemysłowe skoncentrowane są w mieście, głównie na południowy wschód od linii kolejowej, oraz na północny zachód od linii kolejowej. Dodatkowo planowane jest przeznaczenie znacznych obszarów na północy miasta na cele usługowe.

Na tle powiatu olkuskiego, miasto Olkusz posiada typowo przemysłowy charakter, zaś pozostałe obręby odznaczają się charakterem wiejskim. Do głównych barier mających wpływ na dalszy rozwój gospodarczy miasta należą niedostatecznie wykształcony układ komunikacyjny umożliwiający łatwy dostęp do terenów przemysłowych w mieście.

W mieście, jak i na terenach wiejskich, zlokalizowane są liczne zabytki architektoniczne i historyczne. Daje to podstawy do rozwoju turystycznego gminy, pod kątem agroturystyki oraz turystyki związanej z tematyką górnictwa.

Olkusz (obszar miasta oraz terenów wiejskich) stanowi atrakcyjne tereny budowlane, o czym świadczy liczba wydawanych pozwoleń na budowę. Miasto posiada dobrze rozwiniętą sieć drogową, którą tworzą drogi krajowe, powiatowe i gminne.

Analizy środowiskowe

Analizy środowiskowe przeprowadzone na potrzeby bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę opierają się głównie na określeniu predyspozycji przestrzennych dla sytuowania zabudowy, oraz określeniu ewentualnych ograniczeń lub wykluczenia możliwości zabudowy terenów.
Obszar miasta i gminy Olkusz charakteryzuje się następującymi predyspozycjami przyrodniczymi, pozwalającymi na kształtowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych:

- położenie w obszarach o dobrych cechach predysponujących do pełnienia funkcji mieszkaniowej (walory krajobrazowe, klimatyczne),
- istnienie przestrzeni umożliwiającej dalszy rozwój miasta bez uszczuplenia obszarów o walorach przyrodniczych,
- dominujące korzystne warunki geologiczno-inżynierskie dla budownictwa, najkorzystniejsze warunki dla zabudowy występują w obszarach płaskich, nieznacznie falistych o nachyleniu do 5%, zbudowane z gruntów nośnych – piasków i żwirów czwartorzędowych,
- niski udział gleb wyższych klas bonitacyjnych (I-III) prawnie chronionych,
- położenie w obszarach o walorach krajobrazowych i sprzyjających rekreacji i aktywnemu wypoczynkowi mieszkańców (fragmenty naturalnych lasów, ukształtowanie terenu – wzniesienia z punktami widokowymi i dobrą ekspozycją panoramy miasta i wsi, zabytki o wysokich wartościach historycznych),
- w granicach terenów opracowania nie ma prawnie wyznaczonych terenów szczególnego zagrożenia powodzią,
- nie wskazano obszarów predysponowanych do wystąpienia ruchów masowych zgodnie z *Przeglądową mapą osuwisk i obszarów predysponowanych do wystąpienia ruchów masowych* w części pozakarpackiej województwa małopolskiego, SOPO.

Ograniczenia wynikają z:

- występowania złóż kopalin – uwzględnienie obszarów występowania złóż oraz obecnych i przyszłych potrzeb ich eksploatacji, zgodnie z przepisami prawa złoża kopalin podlegają ochronie, a eksploatację złóż prowadzi się w sposób gospodarczo uzasadniony przy zastosowaniu środków ograniczających szkody w środowisku,
- konieczności zachowania lasów, zadrzewień,
- możliwości wystąpienia podtopień - w przypadku wystąpienia nawalnych opadów istnieje możliwość wystąpienia podtopień w obrębie doliny Witeradówki, ujściowy odcinek tego cieku został skanalizowany i zabudowany, co może znacznie utrudnić odpływ wody wysokiej i spowodować jej wylanie z koryta,
- część terenów (np. obszar przy ul. Witosa) stanowić będą tereny podmokłości, jakie powstaną po likwidacji kopalni wg opracowania „Ocena hydrogeologiczna….” z 2011r. ,
- ochrony zabytków i stref konserwatorskich, krajobrazowych,
- niskiej odporności wód podziemnych GZWP 326 oraz GZWP 454 na zanieczyszczenia,
- podatności na zanieczyszczenia - cały obszar miasta i gminy charakteryzuje się podatnością na zanieczyszczenia wód podziemnych,
- połączeń ekologicznych - położenie na przebiegu korytarzy ekologicznych o randze krajowej,
- z niekorzystnych warunków budowlanych - obszary o mniej korzystnych i niekorzystnych warunkach posadowienia budynków to części stokowe, gdzie spadki terenu miejscami przekraczają 20%,
- położenia w granicach otulin – PK Orlich Gniazd oraz PK Dolinki Krakowskie,
- położenia w granicach Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie oraz jego otuliny (zmiana nr 22)

- ochrony walorów krajobrazowych (zachowanie punktów widokowych, osi widokowych i dobrej ekspozycji panoramy miasta i wsi),
- trudności wyposażenia w system odprowadzania i oczyszczania ścieków terenów wiejskich ze względu na brak odbiorników oczyszczonych ścieków.

Analizy społeczne

Według danych GUS na koniec 2015 r. Olkusz zamieszkiwało 48 682 osób w tym 25 662 kobiet i 24 138 mężczyzn. Warto zauważyć, że od 2012 r. liczba mieszkańców spadła o kilkaset osób, co daje ponad 1,0% spadek liczby ludności. W ostatnich latach zauważalny jest spadek liczby ludności całej gminy miejsko-wiejskiej Olkusz, do czego przyczynia się głównie zmniejszanie liczby mieszkańców miasta Olkusz. Dla terenu wiejskiego liczba nieznacznie, lecz cały czas rośnie.

Liczba ludności w mieście Olkusz oraz w obszarze wiejskim w latach 1978 – 2015

Rok	Olkusz	Olkusz - miasto	Olkusz - obszar wiejski
1978	38 758	26 775	11 983
1985	46 701	33 880	12 821
1987	50 700	37 700	13 000
1989	53 029	40 768	12 261
1990	53 310	41 030	12 281
1991	52 567	40 341	12 226
1992	52 929	40 478	12 451
1993	53 035	40 681	12 354
1994	52 967	40 502	12 465
1995	53 647	41 102	12 545
1996	53 613	40 937	12 676
1997	53 637	40 923	12 714
1998	53 415	40 687	12 728
1999	52 566	39 916	12 650
2000	51 579	39 060	12 519
2001	51 399	38 878	12 521
2002	50 720	38 173	12 547
2003	50 457	37 894	12 563
2004	50 366	37 696	12 670
2005	50 314	37 616	12 698
2011	50 054	36 908	13 146
2015	48 682	35 369	13 313

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Olkusz

Liczba ludności w poszczególnych obrębach bez miasta w latach 1978-2015

	Liczba ludności							
Sołectwa	**1978**	**1985[1)]**	**1992[2)]**	**1993[2)]**	**1994[2)]**	**2005[3)]**	**2011**	**2015**

1. Bogucin Mały	305	364	373	369	387	389	452	545
2. Braciejówka	869	988	832	819	833	871	819	808
3. Gorenice	1 362	1 418	1 352	1 349	1 349	1 352	1332	1313
4. Kosmolów	1 008	1 075	1 206	1 217	[x]1 213	1 056	1035	1037
5. Niesułowice	553	604	558	566	568	552	551	548
6. Olewin	295	370	247	243	[xx]249	276	286	290
7. Osiek	1 282	1 331	1 455	1 487	1 551	1 630	1 726	1794
8. Pazurek	155	194	158	156	157	137	145	149
9. Podlesie	338	395	323	324	320	333	320	348
10. Rabsztyn	248	285	146	140	143	134	134	146
11. Sieniczno	556	605	542	537	558	613	700	699
12. Troks	571	647	560	554	576	571	575	562
13. Witeradów	1 055	995	991	982	979	941	975	984
14. Zawada	598	632	609	608	620	628	617	629
15. Zederman	1 166	1 205	1 300	1 318	1 285	1 324	1364	1385
16. Zimnodół	606	643	686	684	679	719	706	714
17. Żurada	1 013	1 070	997	1 001	998	1 099	1 139	1158
18. Kogutek						76	76	68
19. Wiśliczka						134	134	136
Ogółem gmina	**11 983**	**12 821**	**12 335**	**12 354**	**12 465**	**12 835**	**13 146**	**13 313**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Olkusz

W badanym okresie gminę charakteryzował ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji. Współczynnik przyrostu naturalnego w 2014 roku wyniósł -54 natomiast saldo migracji -197 (miasto i obszary wiejskie łącznie). Saldo migracji oraz przyrost naturalny w granicach miasta różnił się od wskaźników na terenach wiejskich.

Saldo migracji i przyrost naturalny w mieście Olkusz w latrach 2005-2014 r. – wizualizacja.

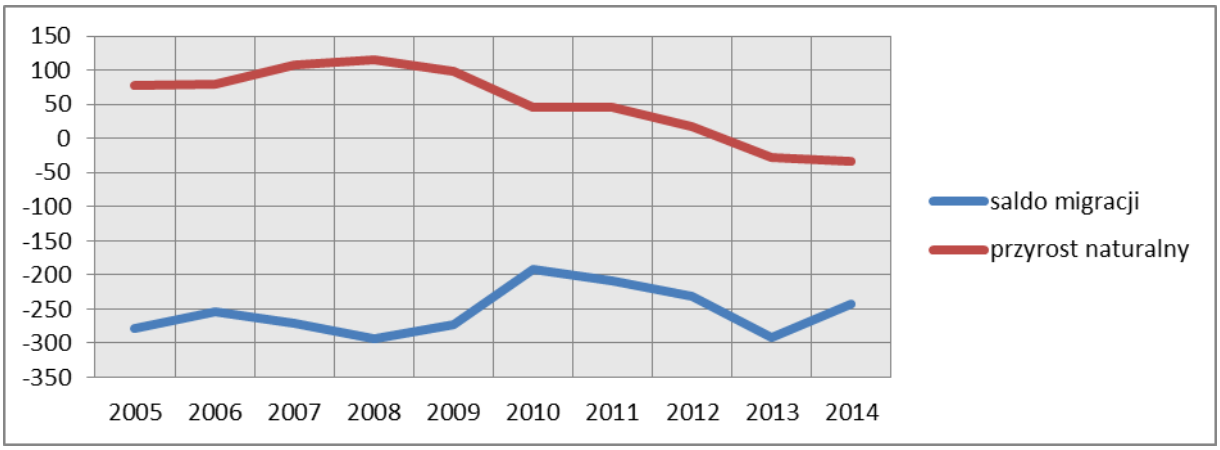

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2016 r.

Saldo migracji i przyrost naturalny w obszarze wiejskim Olkusza w latrach 2005-2014 r. - wizualizacja

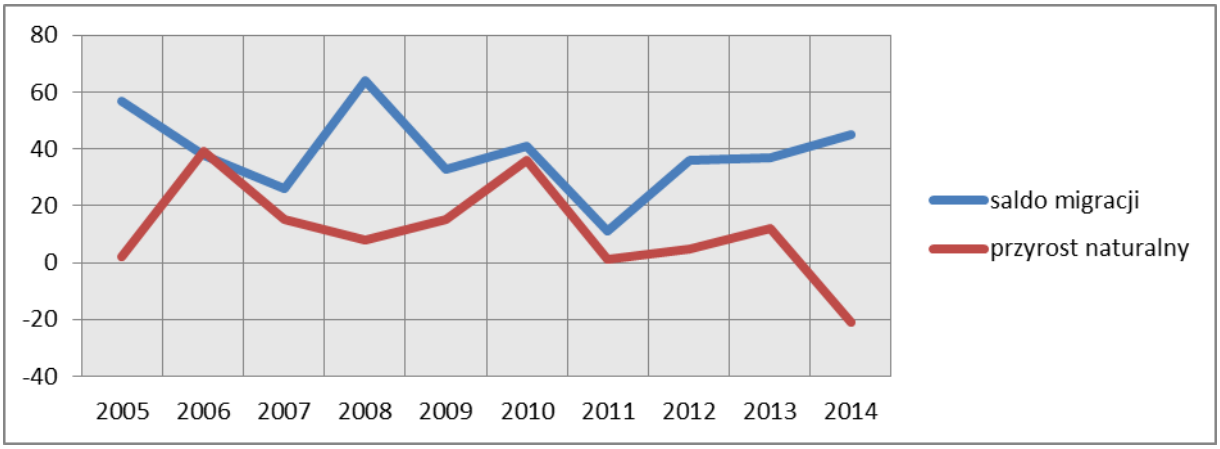

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2016 r.

Na całym analizowanym terenie przyrost naturalny ma tendencję spadkową, w roku 2014 dla całej gminy miejsko-wiejskiej Olkusz (zarówno dla miasta jak i dla obszaru wiejskiego) był on ujemny. Jednocześnie obszar wiejski wyróżnia się dodatnim saldem migracji, w przeciwieństwie do obszaru miasta, gdzie saldo ujemne utrzymuje się na stosunkowo stałym poziomie.

Dla obszaru wiejskiego zarówno saldo migracji jak i przyrost naturalny nie wykazują wyraźnych tendencji wzrostowych bądź spadkowych, w ciągu lat 2005-2014 wskaźniki te ulegały wahaniom, lecz mimo to, saldo migracji przez cały czas było dodatnie. Przyrost naturalny dopiero w 2014 roku spadł poniżej zera.

Na terenie miejskim można zauważyć wyraźną tendencję spadkową przyrostu naturalnego oraz nieznaczny wzrost salda migracji, co oznacza, że coraz mniej osób wyprowadza się z tego obszaru. Zmiana liczba ludności obszaru wiejskiego Olkusz w przeciwieństwie do miasta Olkusz i powiatu cały czas jest dodatnia.

Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców dla gminy miejsko-wiejskiej Olkusz, dla miasta Olkusz i dla obszaru wiejskiego Olkusza

Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców			
Rok	**Olkusz - obszar wiejski**	**Olkusz - miasto**	**Olkusz – gmina ogólnie**
2005	2,2	-2,1	-1,0
2006	4,2	-3,5	-1,5
2007	5,0	-6,3	-3,4
2008	4,0	-2,0	-0,5
2009	4,3	-4,3	-2,1
2010	19,5	8,6	11,4
2011	0,9	-4,3	-3,0
2012	3,6	-4,9	-2,6
2013	3,9	-7,3	-4,3
2014	2,3	-6,7	-4,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2016 r.

Struktura płci ludności Olkusza charakteryzuje się nieznaczną przewagą kobiet, które stanowią 51,5% populacji miasta. Potwierdza to tendencję ogólnokrajową, dla porównania, kobiety w województwie małopolskim stanowią ok. 51,5% ludności, a w Polsce 51,6%.

Wskaźnik gęstości zaludnienia w tym samym roku wynosił natomiast 330 osób/km^2. Jest to wartość ponad dwukrotnie wyższa od przeciętnej gęstości zaludnienia w Polsce (123 osoby/km^2) i o połowę wyższa niż w województwie małopolskim (221 osoby/km^2).

Zgodnie z tendencjami ogólnokrajowymi, w Olkuszu następuje proces starzenia się społeczeństwa. Nastąpił znaczny spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym zarówno w mieście jak i w obszarach wiejskich.

Dynamika zmiany udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 1994-2015 w mieście Olkusz

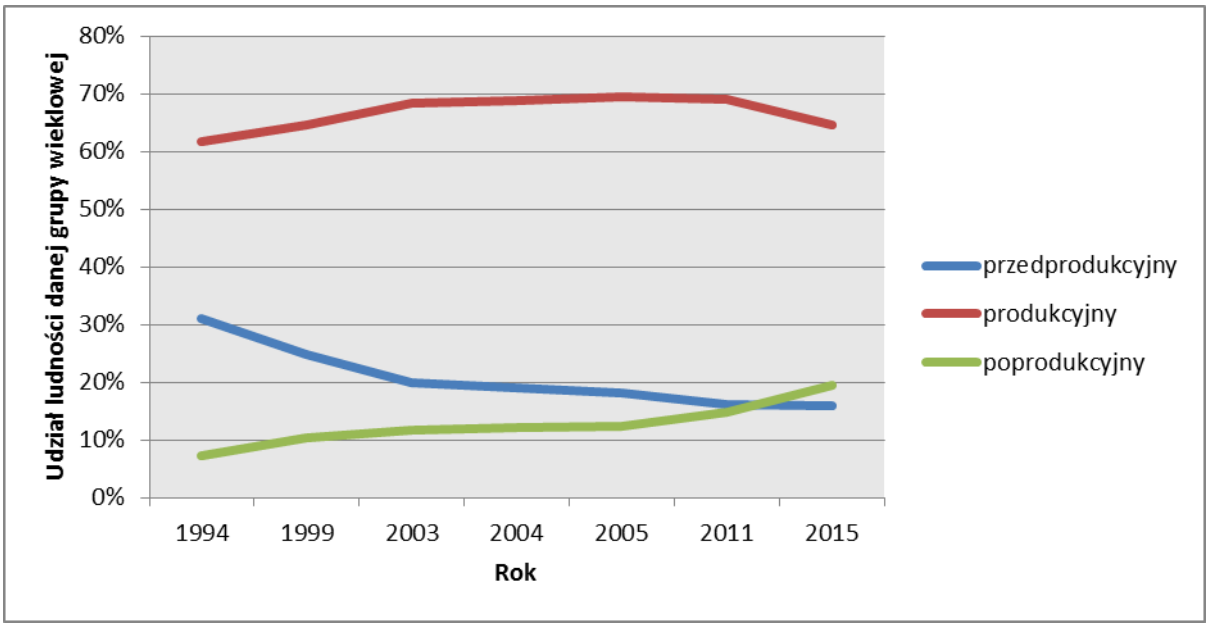

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2016 r.

Na obszarze miejskim gminy Olkusz spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym jest o wiele bardziej zauważalny niż na terenie wiejskim. Spadek ludności w wielu przedprodukcyjnym wiąże się ze stosunkowo dużym wzrostem liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, podczas gdy liczba ludności wieku produkcyjnego nie ulega większym wahaniom.

Na obszarze wiejskim gminy Olkusz zauważalny jest wyraźny spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym, nieznaczny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym oraz produkcyjnym.

Dynamika zmiany udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 1994-2015 w obszarze wiejskim Olkusza

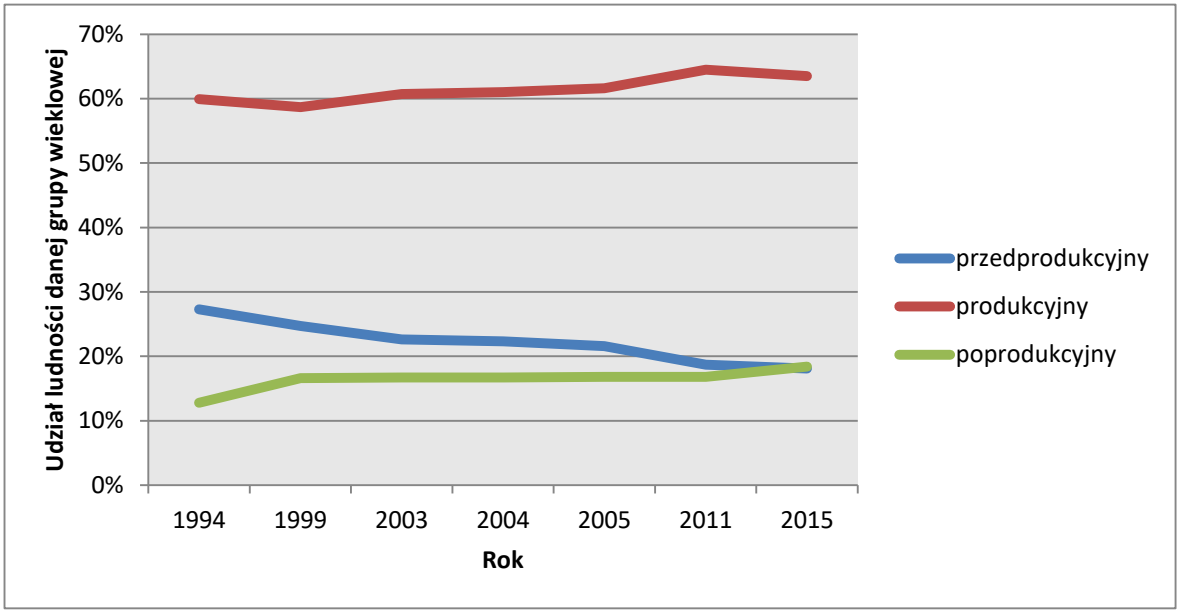

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2016 r.

W Olkuszu istnieje możliwość kształcenia na wszystkich szczeblach edukacji. Mianowicie według danych GUS w 2014 roku funkcjonowało:

- 2 żłobki – 35 dzieci
- 25 placówek wychowania przedszkolnego (17 przedszkoli publicznych) – 1505 dzieci
- 18 szkół podstawowych – 2792 uczniów
- 6 szkół gimnazjalnych – 1328 uczniów
- 16 szkół ponadgimnazjalnych – (starostwo dąży do tego, aby w Olkuszu były trzy licea i trzy szkoły zawodowe) 3647 uczniów
- 5 szkół policealnych – 287 uczniów
- 1 Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych (Socjalizacyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza, miejsca interwencyjne, Placówka wsparcia dziennego) – 47 uczniów
- 1 szkoła artystyczna muzyczna I stopnia
- 2 szkoły wyższe (wydziały zamiejscowe)

Opieka przedszkolna w Olkuszu nie jest wystarczająca. Istniejące placówki zapewniają opiekę około 55% dzieci w wieku 3 – 6 lat, w najbliższym okresie około 10 lat zapotrzebowanie na nowe miejsca w placówkach przedszkolnych będzie występowało.

Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne w Olkuszu obsługuje zarówno mieszkańców miasta, mieszkańców obszarów wiejskich jak i częściowo mieszkańców gmin sąsiednich. Konieczność tworzenia nowych miejsc dla uczniów w ww. placówkach jest uzależniona od struktury zmian demograficznych, zapotrzebowania społecznego, jak również polityki resortu edukacji.

W mieście funkcjonują szkoły wyższe: Społeczna Akademia Nauk w Olkuszu, Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej - Wydział Zamiejscowy w Olkuszu. Szkolnictwo wyższe jest dobrze rozwinięte w pobliskim Krakowie czy Katowicach, dlatego też mieszkańcy Olkusza korzystają z tamtych ośrodków naukowych, co umożliwia dobra komunikacja z wymienionymi miastami. Rozwój tego typu szkolnictwa zależy głównie od zapotrzebowania związanego z kierunkami rozwoju gospodarki narodowej.

W mieście funkcjonuje „Nowy Szpital", który w 2016 r. dysponował 300 łóżkami szpitalnymi (15 oddziałów, 21 poradni specjalistycznych, 11 pracowni, SOR, Szkoła Rodzenia, ratownictwo Medyczne). Liczba przychodni przypadająca w gminie w 2014 r. wyniosła 21, zaś liczba osób przypadająca na 1 przychodnię wynosiła 2371.

Miasto pełni również opiekę nad potrzebującymi pomocy w zakresie opieki społecznej. Na terenie miasta funkcjonują 2 domy pomocy społecznej oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Z uwagi na historię i tradycję miasta,Olkusz stanowi ważny ośrodek kulturalny z licznymi wydarzeniami kulturalnymi i imprezami plenerowymi (m. in.: Międzynarodowy festiwal Kolęd i Pastorałek im. Ks. Kazimierza Szwarlika, Festiwal Nauki w Olkuszu, Festiwal Sztuki i Muzyki Sakralnej). Do instytucji aktywnie zajmujących się działalnością kulturalną należy zaliczyć Miejski Ośrodek Kultury w Olkuszu, który regularnie organizuje spotkania edukacyjne i zajęcia stałe, koncerty, wystawy, pokazy filmowe i in. W mieście funkcjonują również instytucje kulturalne takie jak: Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Olkuszu (wraz z filiami jest 10 bibliotek na terenie miasta i gminy – stan na 2014 r.), Muzeum Regionalne PTTK im. Antoniego Minikiewicza oraz Muzeum Afrykanistyczne im dr. Bogdana Szczygła stanowiące o bogatej ofercie kulturalnej miasta. W mieście w zakresie kultury działają również liczne organizacje pozarządowe.

W dziedzinie sportu w Olkuszu funkcjonuje kilka instytucji działających w zakresie upowszechniania kultury fizycznej i sportu. W mieście funkcjonuje m.in. MOSiR, Kompleks Basenowo -Rekreacyjny, boisko sportowe przy ul. Długiej, skatepark w Olkuszu.

Gmina Olkusz odznacza się stabilną sytuacją na rynku pracy. Wg danych Powiatowego Urzędu pracy pod koniec grudnia 2014 zaledwie 9,9% ogółu ludności miasta w wieku produkcyjny było zarejestrowanych jako osoby bezrobotne (3 139 osób). Wśród tej grupy znaczną część stanowiły osoby młode w wieku 25-34 lata. Jest to dla wielu osób czas, w którym kończą studia i powracają do rodzimych miast w celu znalezienia pracy, dodatkowo część z nich nie posiada jeszcze doświadczenia zawodowego. Struktura podaży na rynku pracy nie jest elastyczna, przez co występuje deficyt miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem. Stanowi to zagrożenie, iż w przypadku zaniechania generowania nowych miejsc pracy, nastąpią migracje ludności z wyższym wykształceniem poza Olkusz. W porównaniu z danymi powiatu olkuskiego, gmina wyróżnia się liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. ludności (w przypadku gminy – 914, zaś w przypadku powiatu – 822 osoby).

B. Prognoza demograficzna

Na potrzeby projektu zmiany Studium prognoza demograficzna obejmuje zmiany liczby ludności w gminie na okres do 30 lat. Analizę sytuacji demograficznej oparto na wskaźnikach dotyczących gminy, zgodnie z danami GUS na koniec 2015 r., które zweryfikowano na potrzeby zmiany nr 22 na koniec 2016r.

Istotnym czynnikiem kształtującym stan ludności w gminie Olkusz są migracje. Można stwierdzić, że ten czynnik w kolejnych latach może stać się kluczowym w kształtowaniu struktury i liczby ludności.

W prognozie demograficznej, oprócz danych statystycznych, starano się uwzględnić wszystkie czynniki społeczne i gospodarcze, jakie mogą pojawić się w związku ze zmianą dynamiki rozwoju gminy. Część działań gminy Olkusz przyczyni się do zniwelowania ujemnego salda migracji, mianowicie:

- wskazanie w Strategii rozwoju miasta i gminy Olkusz na lata 2014 - 2022 r. kierunków rozwoju, m.in:
  - wykorzystanie wysokiego poziomu przedsiębiorczości mieszkańców Olkusza,
  - uzupełnianie lokalnej struktury gospodarczej przez inwestorów z otoczenia oraz wchodzenie przez firmy olkuskie w sieci kooperacji w otoczeniu,

- wykorzystywanie rosnącego zainteresowania usługami spędzania wolnego czasu, w tym usługami turystycznymi, rekreacją i kulturą,
- wykreowanie olkuskich inteligentnych specjalizacji gospodarczych oraz wykreowanie wyróżniającego wizerunku biznesowego Olkusza jako przeciwwagi dla ośrodków traktowanych jako bardziej atrakcyjne,
- wykorzystanie dostępnych środków unijnych oraz powiązanie realizowanych projektów z generowanymi w przyszłości kosztami i dochodami,
- wykorzystanie lokalizacji Olkusza pomiędzy dwoma obszarami metropolitalnymi, w sąsiedztwie Aglomeracji Górnośląskiej i Krakowa,
- kształcenie nowego, wyrazistego wizerunku Olkusza,

które w przypadku systematycznej ich realizacji przyczynią się do spadku liczby bezrobotnych, wzmocnienia pozycji gospodarczej miasta, a co za tym idzie – zwiększeniu salda migracji i napływu ludności w wieku produkcyjnym. Przez to wzrośnie również przyrost naturalny.

- wskazanie w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego Olkusza, obok Oświęcimia i Chrzanowa, jako najsilniejsze ośrodki ponadlokalne w zachodniej, uprzemysłowionej części województwa. Olkusz w ujęciu rankingowym wskazywany jest jako ośrodek o randze ponadlokalnej – III rzędu. Miasto Olkusz ma znaczny potencjał rozwojowy, pomimo zagrożeń związanych z problemami strukturalnymi miejscowego przemysłu. Należy spodziewać się, że w perspektywie najbliższej dekady Małopolska Zachodnia stanie się zewnętrzną strefą zarówno Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, jak i Konurbacji Górnośląskiej. Dla tego obszaru wskazano wzmocnienie funkcji Oświęcimia, Chrzanowa i Olkusza jako ponadlokalnych ośrodków usług publicznych, z uwzględnieniem usług wyższego rzędu. Świadczy to o rosnącej istotności Olkusza jako ośrodka ponadlokalnego, co powinno mieć pozytywny wpływ na liczbę ludności i saldo migracji.
- wskazanie w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego, iż północna, wschodnia i południowa część gminy zakwalifikowana jest jako obszary wskazane do intensywniejszego wykorzystania turystycznego. Wg PZPW Małopolskiego powinien nastąpić rozwój potencjału turystycznego Małopolski Zachodniej – przy uwzględnieniu korzyści wynikających z centralnego położenia względem Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego i Konurbacji Górnośląskiej, poprzez:
  - rewitalizację obszarów zdegradowanych, w tym terenów poprzemysłowych,
  - rozwój oferty przemysłów czasu wolnego opartej na:
    - turystyce kulturowej i pielgrzymkowej,
    - turystyce aktywnej, rekreacyjnej i specjalistycznej, oraz rozwoju tras rowerowych na potrzeby wspierania działalności w zakresie nowych usług czasu wolnego.

Miasto Olkusz jest zakwalifikowane jako miasto przemysłowo-usługowe. Istnieje możliwość uaktywnienia się nowych terenów usługowo-przemysłowych przy głównych węzłach komunikacyjnych oraz przy głównych trasach komunikacyjnych. Skuteczne promowanie Olkusza, realizacja ustaleń dokumentów szczebla lokalnego i ponadlokalnego oraz umocnienie wizerunku miasta przyczynią się do powstania nowych miejsc pracy i do wzmocnienia patriotyzmu lokalnego, co może przyczynić się do zahamowania ujemnego salda migracji.

Zmianie może również ulec przyrost naturalny. Do roku 2045 może zmienić się model rodziny, obecnie promowane są działania związane z wspieraniem rodzin wielodzietnych oraz wspieranie finansowe rodzin, które decydują się na drugie i kolejne dziecko. Dodatkowo pojawia się wiele programów wspierających zakup nieruchomości mieszkaniowych przez młode osoby, w tym rodziny posiadające dzieci otrzymują dodatkowe przywileje.

Prognozuje się zatem, iż w 2045 roku liczba ludności w Olkuszu wynosić będzie 42 387 osób (28 283 – liczba mieszkańców miasta Olkusz, 14 104 – liczba mieszkańców obszarów wiejskich). W porównaniu do roku 2015, w przypadku miasta nastąpi spadek liczby ludności, zaś w przypadku obszarów wiejskich – nieznaczny

wzrost. Saldo migracji powinno w mieście zacząć wzrastać, a w przypadku realizacji celów strategii rozwoju utrzymujące się negatywne tendencje demograficzne powinny się poprawić.

Zmianą Studium nr 21 objęte są: miasto Olkusz, oraz obręby Kosmolów, Olewin i Zederman. Prognozowana liczba ludności w 2045 r. dla tych obrębów wynosi: dla obrębu Kosmolów 1022 osoby (spadek), dla obrębu Olewin 475 osób (wzrost) dla obrębu Zederman 1571 osób (wzrost), dla miasta Olkusz 28283 osoby (spadek). Dla obszaru objętego zmianą studium nr 22 dla poszczególnych obrębów wynoszą one: Osiek 1996 osób (wzrost), Zimnodół 697 osób (spadek), Zederman 1370 osób (spadek), Zawada 541 (spadek).

Prognozowana liczba ludności w obrębach: Kosmolów, Olewin, Zederman oraz w mieście Olkusz do 2045 r.

Rok	Kosmolów	Olewin	Zederman	m. Olkusz
1985	1075	370	1205	33880
1992	1206	247	1300	40478
1993	1217	243	1318	40681
1994	1213	249	1285	40502
2005	1132	410	1324	37616
2011	1111	420	1364	36908
2015	1105	426	1385	35369
2020	1089	435	1419	35465
2025	1076	443	1449	34029
2030	1062	451	1480	32592
2035	1049	459	1510	31156
2040	1035	467	1541	29719
2045	1022	475	1571	28283

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2016 r.

Prognozowana liczba ludności w obrębach: Osiek, Zimnodół, Zederman, Zawada do 2045 r.

Rok	Osiek	Zimnodół	Zederman	Zawada
1985	1331	643	1205	632
1992	1455	686	1300	609
1993	1487	684	1318	608
1994	1551	679	1285	620
2005	1630	719	1324	628
2011	1726	706	1364	617
2015	1794	714	1385	629
2020	1875	724	1400	621
2025	1926	728	1402	603
2030	1965	727	1409	595
2035	1992	720	1395	583
2040	1993	710	1386	557
2045	1996	697	1370	541

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2017 r.

W gminie miejsko-wiejskiej Olkusz, miasto stanowi ośrodek lokalny, który powinien zapewniać odpowiednio wysoki standard dostępności usług podstawowych i dóbr publicznych. Miasto ma pełnić rolę zaplecza dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. W ramach lokalnego ośrodka funkcjonalnego mogą występować migracje wahadłowe, gdzie mieszkańcy obszarów wiejskich korzystają z zatrudnienia w mieście Olkusz oraz korzystają z podstawowych usług publicznych. Skutkiem migracji wahadłowej może być docelowe zamieszkanie w mieście Olkusz. Część mieszkańców może jednak osiedlić się poza granicami miasta, gdzie ceny nieruchomości są niższe, a dojazd do centrum miasta jest porównywalny. Poza granicami ścisłego centrum rozwijają się prężnie obszary wiejskie, gdzie liczba mieszkańców rośnie. Aby zapobiec wyludnianiu się miasta, należy stale podnosić jakość życia mieszkańców. Ze względu na lokalną rangę ośrodka i niewielką skalę zjawiska, nie uwzględnia się migracji w ramach ośrodków funkcjonalnych w prognozie demograficznej.

C. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

Stan istniejący

Gmina miejsko-wiejska Olkusz stanowi obszar w dużej mierze zagospodarowany. Obecnie miasto podzielone jest na dziesięć osiedli, na obszary wiejskie składa się 20 sołectw: Bogucin Mały, Braciejówka, Gorenice, Kogutek, Niesułowice, Olewin, Osiek, pazurek, Podlesie Rabsztyńskie, Rabsztyn, Sieniczno, Troks, Wiśliczka, Witeradów, Zadole kosmolowskie, Zawada, Zederman, Zimnodół, Żurada. W graniach miasta zlokalizowane są liczne tereny zabudowane. Wśród nich wyróżnia się tereny zabudowy mieszkaniowej (w tym zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i wielorodzinna), tereny zabudowy usługowej (z uwzględnieniem terenów usług publicznych: usług administracji, usług kultury, usług sakralnych, usług oświaty, usług zdrowia, usług sportu i rekreacji), oraz tereny zabudowy produkcyjnej, usługowej i magazynowej. W obszarze wiejskim dodatkowo zlokalizowane są tereny zabudowy zagrodowej.

Na podstawie danych z Ewidencji Gruntów i Budynków, określono powierzchnię użytkową budynków w granicach opracowania z wyszczególnieniem poszczególnych funkcji. Wydzielono Kosmolów, Zederman, Olewin i miasto Olkusz oraz w ramach zmiany nr 22 Osiek, Zimnodół, Zederman i Zawadę.

Ustawa wskazuje konieczność obliczenia powierzchni użytkowej zabudowy. Termin ten nie został jednak ustawowo sprecyzowany. Na potrzeby opracowania założono, iż powierzchnia użytkowa zabudowy stanowi sumę powierzchni użytkowych budynków, jakie znajdują się w granicach wydzielonego obszaru objętego analizą. Powierzchnia użytkowa budynków w podziale na funkcje (stan istniejący) została przedstawiona w tabeli.

Powierzchnia użytkowa budynków określona na podstawie danych EGiB z 2015 r.

FUNKCJA ZABUDOWY	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA[m²]	Olkusz[m²]	Kosmolów[m²]	Olewin[m²]	Zederman[m²]
Zabudowa mieszkaniowa - łącznie:	**1 484 110**	1322871	59050	25766	76423
• Budynki mieszkalne w zabudowie wielorodzinnej	**719358**	719358	0	0	0
• Budynki mieszkalne w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej	**764752**	603513	59050	25766	76423
Zabudowa produkcyjna:	**157628**	123504	1917	31111	1096
Zabudowa usługowa	**257132**	250234	861	4062	1975

komercyjna i publiczna:					
Suma:	**1 898 870**	**1696609**	**61828**	**60939**	**79494**

Źródło: opracowanie własne na podstawie EGiB 2016 r.

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową

W roku 2015 liczba mieszkańców gminy Olkusz wynosiła 48 682 osoby. Przy założeniu, iż powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 mieszkańca w roku 2014[14] wynosiła średnio 23,0 m^2, mieszkańcy mają zapotrzebowanie na 1 119 686 m^2 powierzchni użytkowej zabudowy mieszkaniowej. Uwzględniając jedynie mieszkańców miasta Olkusz oraz obrębów Kosmolów,. Olewin oraz Zederman – w 2014 r. zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań wynosi **880 555 m^2**. Można zatem założyć, iż potrzeby mieszkańców w 2014 roku zostały zaspokojone (w 2014 r. mają do dyspozycji **1 484 110 m^2**). W przypadku obszarów wsi Osiek, Zimnodol, Zederman oraz Zawada, zakłada się, iż obecne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań zostało zaspokojone w ramach powierzchni 2 194 835 m^2 wynikajacej z bilansu uwzględniającego stan na koniec 2016r.

Należy jednak zaznaczyć, iż średnia powierzchnia użytkowa przypadająca na mieszkańca w Polsce należy do najniższych w Europie – w Niemczech jest ona ok. 2 razy większa. Według danych Eurostatu w Polsce aż 41,2 proc. osób mieszka w nieruchomości, którą według standardów europejskich należałoby uznać za przeludnioną. W oszacowanym przez Europejski Urząd Statystyczny rankingu przeciętnego wskaźnika przeludnienia dla 31 krajów Polska zajmuje 29. miejsce[15].

Statystyczna powierzchnia użytkowa przypadająca na jednego mieszkańca ulega ciągłym zmianom, z zachowaniem wyraźnej tendencji wzrostowej. Związane jest to z bogaceniem się społeczeństwa oraz ze zmianą trybu życia, odchodzi się od wielopokoleniowych gospodarstw domowych. Dane statystyczne pozwalają określić, iż w przeciągu kolejnych trzydziestu lat powierzchnia użytkowa przypadająca na jednego mieszkańca zwiększy się w Olkuszu do **38 m^2**, co przedstawia wykres.

Prognozowana powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na jednego mieszkańca gminy Olkusz do 2045 r.

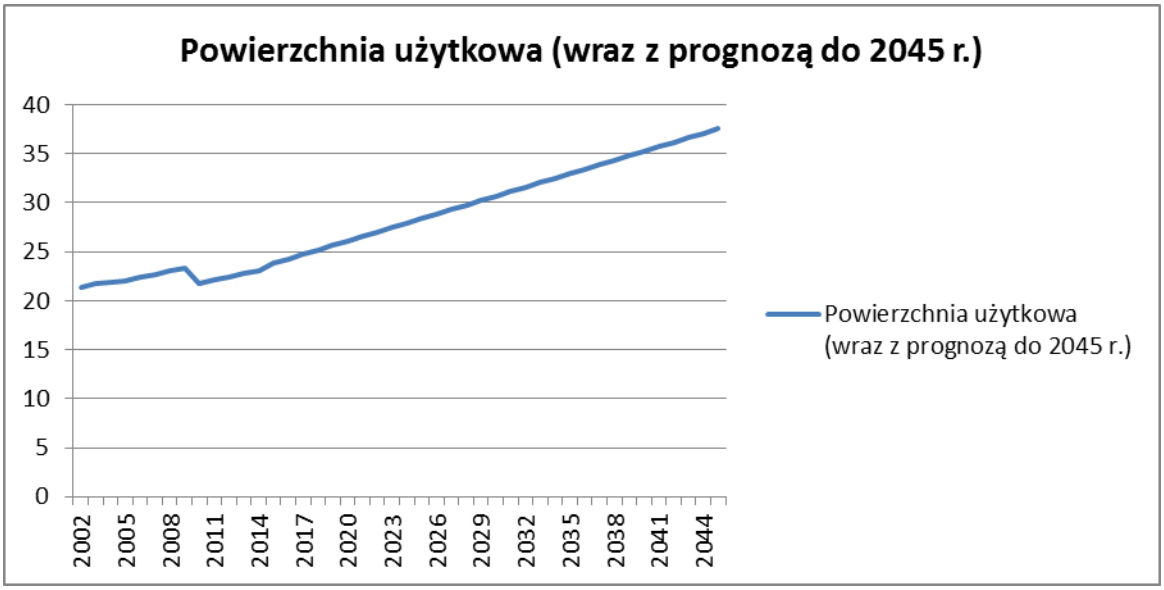

[14] dane GUS 2016 r.

[15] http://krakow.wyborcza.pl/krakow/1,44425,17962853,Srednia_wielkosc_mieszkania__Jaka_w_Polsce__jaka_w.html#ixzz43okt0AQ2

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2016 r.

W tym czasie zmieni się również liczba mieszkańców – do roku 2045 przewiduje się wzrost liczby mieszkańców obszarów wiejskich i spadek liczby mieszkańców miasta Olkusz (przy oparciu o dotychczas występujące czynniki ekonomiczno-społeczne). Należy jednak uwzględnić, iż przy realizacji Strategii rozwoju Miasta i Gminy Olkusz, promowaniu rodzin wielodzietnych oraz przy stale polepszającej się sytuacji ekonomiczno-gospodarczej Olkusza (wyniki analizy ekonomicznej i społecznej) nie zakłada się, aby liczba mieszkańców w 2045 r. spadła poniżej tej, którą osiągnęła w 2014 r. .Dlatego też na potrzeby dalszych obliczeń przyjmuje się, iż w roku 2045 uda się utrzymać w mieście Olkusz liczbę mieszkańców nie niższą niż ta, która jest aktualna w 2014 r. Przy uwzględnieniu prognozowanej na ten czas powierzchni użytkowej przypadającej na jednego mieszkańca, oraz ww. założeń, w roku 2045 będzie zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej w mieście Olkusz oraz w obrębie Kosmolów, Olewin oraz Zedermanminimum 1 460 606 m^2.

W miejscowościach Osiek, Zimnodół, Zederman oraz Zawada powierzchnia ta wynosi min. 1 855 208m2 i uwzglednia między innymi szczególne walory krajobrazowe terenu, przekładające się na tendencję zmiany miejsca zamieszkania z obszarów miejskich, w tym obszaru miasta Olkusz, na indywidualną zabudowę mieszkaniową, kształtowaną w ramach wiejskich jednostek osadniczych.

Skorygowana prognoza liczby mieszkańców oraz maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej

Rok	**Skorygowana prognoza liczby mieszkańców**				**Łącznie**
	Kosmolów	**Olewin**	**Zederman**	**m. Olkusz**	
2045	1 022	475	1 571	35 369	38 437
Rok	**Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej**				**Łącznie**
	Kosmolów	**Olewin**	**Zederman**	**m. Olkusz**	
2045	38 836	18 050	59 698	1 344 022	1 460 606

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2016 r.

Skorygowana prognoza liczby mieszkańców oraz maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej na potrzeby zmiany nr 22

Rok	**Skorygowana prognoza liczby mieszkańców**				**Łącznie**
	Osiek	**Zimnodół**	**Zederman**	**Zawada**	
2045	1996	697	1370	541	4604
Rok	**Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej**				**Łącznie**
	Osiek	**Zimnodół**	**Zederman**	**Zawada**	
2045	75 848	26 486	52 060	20 558	174 952

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2017 r.

W związku z art. 10 ust. 7 pkt. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003[16], przy uwzględnieniu procesów rozwojowych wyrażających się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz (do 30%), ostatecznie określa się zapotrzebowanie na powierzchnię użytkowa zabudowy mieszkaniowej w 2045 r. na **1 898 788 m²** przy czym, dla miejscowości Osiek, Zimnodól, Zederman i Zawada powierzchnia ta wynosi 2 701 278,67m².

Zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową i produkcyjno-magazynową

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na usługi edukacji oraz usługi zdrowia określono na podstawie wskaźników urbanistycznych.

Wskaźniki urbanistyczne

Minimalna liczba miejsc dla dzieci i młodzieży, które będą zapewnione w ramach usług szkolnych i przedszkolnych		
Szkoły podstawowe i gimnazja	4 miejsca na 2 500 m² całkowitej powierzchni mieszkań	3039 miejsc
Przedszkola	1 miejsca na 2 500 m² całkowitej powierzchni mieszkań	760 miejsc
Minimalna powierzchnia obiektów usług zdrowia		
Podstawowa opieka zdrowotna	5m² powierzchni użytkowej dla pomieszczeń POZ, powyżej 2500 m² całkowitej powierzchni mieszkań, na każde kolejne 2500m²	3795 m² powierzchni użytkowej

Źródło: opracowanie własne na projektu Krajowych Wskaźników Urbanistycznych

Przy wykorzystaniu wskaźników i standardów urbanistycznych dla infrastruktury społecznej w zakresie usług opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, zalecana chłonność dla placówki wynosi:

- 120 dzieci – przedszkola (zalecana powierzchnia działki 0,4 ha);
- 500-700 uczniów – szkoły podstawowe (zalecana powierzchnia działki 1,5 – 2,0 ha);
- 300-600 uczniów – gimnazja (zalecana powierzchnia działki 1,5 – 2,0 ha).

Aktualnie w gminie Olkusz funkcjonuje 18 szkół podstawowych (2792 uczniów), 25 przedszkoli (1505 uczniów) oraz 6 gimnazjów (1328 uczniów). Do placówek uczęszczają również dzieci z gmin sąsiednich. Przy uwzględnieniu prognoz demograficznych i analiz społecznych zakłada się, iż ilość usług oświaty jest wystarczająca.

W przypadku usług zdrowia w Olkuszu (mieście powiatowym) korzystają z nich mieszkańcy całego powiatu (m.in. ze „Szpitala Nowego"). Należy uwzględnić prognozy demograficzne (starzenie się społeczeństwa), a co za tym idzie – wzrost liczby usług zdrowia, zarówno publicznych jak i prywatnych.

Standardy projektowe nie określają maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę usługową i produkcyjno-magazynową. Wskaźniki urbanistyczne pozwalają określić dla części funkcji minimalne, a nie maksymalne zapotrzebowanie. Natomiast ilość usług komercyjnych oraz zabudowy produkcyjno-magazynowej uzależniona jest od uwarunkowań lokalnych, w tym od potrzeb mieszkańców i polityki rozwoju gminy. Dlatego przyjmuje się, że wartości te zostaną określone proporcjonalnie do istniejącej powierzchni użytkowej.

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w powierzchni użytkowej, w podziale na funkcje zabudowy

[16] przy uwzględnieniu procesów rozwojowych wyrażających się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz, ale nie więcej niż 30% (na podstawie art. 10 ust. 7 pkt. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym)

FUNKCJA ZABUDOWY	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA[m²]	Olkusz [m²]	Kosmolów[m²]	Olewin[m²]	Zederman[m²]
Zabudowa mieszkaniowa - łącznie:	**1 898 788**	2 235 425,58	64 593,41	30 021,40	99 291,83
Zabudowa produkcyjna:	**201671,10**	158 012,49	2 452,63	39 803,78	1 402,23
Zabudowa usługowa komercyjna i publiczna:	**328977,70**	320 152,36	1 101,57	5 196,97	2 526,84
Suma:	**2 429 436,88**	**2 713 590,00**	**68 147,62**	**75 022,16**	**103 220,90**

Źródło: opracowanie własne

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy w perspektywie następnych 30 lat jest jedynie wartością szacunkową, opartą na analizach ekonomicznych, środowiskowych i społecznych, opisanych w poprzednich rozdziałach. W przypadku istotnych zmian społeczno-gospodarczych wartość ta wymagałaby aktualizacji.

Chłonność położonych na obszarze gminy obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy

W granicach obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych[17] oszacowano chłonność, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej. Na potrzeby obliczeń wykorzystano takie dane jak: powierzchnia użytkowa budynków, powierzchnia zabudowy, powierzchnia działek budowlanych, wskaźniki intensywności zabudowy dla poszczególnych terenów z obowiązującego Studium.

Po oszacowaniu chłonności, powierzchnia zabudowy zwiększyła się na terenach zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, terenach zabudowy usługowej oraz terenach zabudowy produkcyjnej, baz i składów. Chłonność obszarów mieszkaniowych w Olkuszu jest stosunkowo niska, ze względu na zwartą zabudowę i niewielki udział powierzchni dotychczas niezabudowanych, w szczególności wokół strefy śródmiejskiej. Dodatkowo przy lokalizacji zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej obowiązują liczne przepisy odrębne, dotyczące m.in. ilości miejsc parkingowych czy przepisów pożarowych, które ograniczają chłonność już istniejących terenów.

Chłonność obszarów w granicach jednostki osadniczej, wyrażona w powierzchni użytkowej (0 oznacza brak chłonności)

FUNKCJA ZABUDOWY	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA[m²]	Olkusz [m²]	Kosmolów [m²]	Olewin [m²]	Zederman [m²]
Zabudowa mieszkaniowa - łącznie:	**+58 303**	+50 903	+2 000	+2 800	+2 600
Zabudowa produkcyjna:	**+252**	+252	0	0	0
Zabudowa usługowa komercyjna i publiczna:	**+4816**	+4816	0	0	0
Suma:	**+63 371**	**+55 971**	**+2 000**	**+2 800**	**+2 600**

Źródło: opracowanie własne

[17] w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych

Podsumowując, po obliczeniu chłonności, możliwa do uzyskania wartość powierzchni użytkowych wynosi **63 371 m²**. Podział powierzchni użytkowej na funkcje, z uwzględnieniem istniejącej zabudowy i chłonności obszarów w granicach jednostki osadniczej, wyrażona w powierzchni użytkowej przedstawia tabela.

Powierzchnia użytkowa istniejącej zabudowy, z podziałem na funkcje z uwzględnieniem chłonności obszarów w granicach jednostki osadniczej

FUNKCJA ZABUDOWY	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA[m²]	Olkusz [m²]	Kosmolów [m²]	Olewin [m²]	Zederman [m²]
Zabudowa mieszkaniowa - łącznie:	**1 542 413**	1 373 774	61 050	28 566	79 023
Zabudowa produkcyjna:	**157 880**	123 756	1 917	31 111	1 096
Zabudowa usługowa komercyjna i publiczna:	**261 948**	255 050	861	4 062	1 975
Suma:	**1 962 241**	**1 752 580**	**63 828**	**63 739**	**82 094**

Źródło: opracowanie własne

Powierzchnia użytkowa istniejącej zabudowy, z podziałem na funkcje z uwzględnieniem chłonności obszarów w granicach jednostki osadniczej – na potrzeby zmiany nr 22

FUNKCJA ZABUDOWY	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA[m²]	Osiek [m²]	Zimnodół [m²]	Zawada [m²]	Zederman [m²]
Zabudowa mieszkaniowa - łącznie:	**2 194 835,2**	1 248 926,7	519 126,6	414 719,1	12 062,8
Zabudowa produkcyjna:	**79 791,9**	50 998,8	15 783,6	0	13 009,5
Zabudowa usługowa komercyjna i publiczna:	**137 143,7**	73 376,5	19 648	44 119,2	0
Suma:	**2 411 770,8**	**1 373 302**	**554 558,2**	**458 838,3**	**25 072,3**

Źródło: opracowanie własne

Chłonność położonych na terenie gminy obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, innych niż wymienione w rozdziale 3, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy

W mieście Olkusz i w obrębach Kosmolów, Olewin i Zederman obowiązują 4 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Art. 10 ust. 2 pkt 5. mówi o tym, iż szacuje się chłonność położonych na terenie gminy obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę jedynie poza obszarami o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych, dla których sporządzono obliczenia w poprzednim rozdziale. W przypadku realizacji ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, powierzchnie użytkowe zabudowy mieszkaniowej, usługowej oraz produkcyjnej uległyby zmianom, co ukazuje tabela.

Po oszacowaniu chłonności, powierzchnia zabudowy zwiększyła się na terenach zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, terenach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, terenach zabudowy zagrodowej, terenach zabudowy usługowej oraz terenach zabudowy produkcyjnej, baz i składów. Chłonność obszarów wynikająca z mpzp w Olkuszu jest stosunkowo niska, ze względu na zwartą zabudowę, a przez to wskazanie obszarów objętych mpzp jako obszarów o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych, dla których sporządzono obliczenia w poprzednim rozdziale.

Chłonność obszarów w granicach jednostki osadniczej, wyrażona w powierzchni użytkowej (0 oznacza brak chłonności)

FUNKCJA ZABUDOWY	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA[m²]	Olkusz [m²]	Kosmolów [m²]	Olewin [m²]	Zederman [m²]
Zabudowa mieszkaniowa - łącznie:	**+64 299**	0	0	0	0
Zabudowa produkcyjna:	**+2112**	0	0	0	0
Zabudowa usługowa komercyjna i publiczna:	**+4457**	0	0	0	0
Suma:	**+110 987**	**0**	**0**	**0**	**0**

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując, po obliczeniu chłonności, możliwa do uzyskania wartość powierzchni użytkowych wynosi **110 987 m².** Podział powierzchni użytkowej na funkcje, z uwzględnieniem istniejącej zabudowy i chłonności obszarów w granicach jednostki osadniczej, oraz chłonności wynikającej z ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wyrażona w powierzchni użytkowej przedstawia tabela.

Powierzchnia użytkowa istniejącej zabudowy, z podziałem na funkcje z uwzględnieniem chłonności obszarów w granicach jednostki osadniczej

FUNKCJA ZABUDOWY	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA[m²]	Olkusz [m²]	Kosmolów [m²]	Olewin [m²]	Zederman [m²]
Zabudowa mieszkaniowa - łącznie:	**1 606 712**	1 373 774	61 050	28 566	79 023
Zabudowa produkcyjna:	**159 992**	123 756	1 917	31 111	1 096
Zabudowa usługowa komercyjna i publiczna:	**266 405**	255 050	861	4 062	1 975
Suma:	**2 033 109**	**1 752 580**	**63 828**	**63 739**	**82 094**

Źródło: opracowanie własne

D. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę oraz sumy powierzchni użytkowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcji zabudowy

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone w powierzchni użytkowej w podziele na obręby i funkcje zabudowy przedstawia tabela 25. Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę przekracza sumę powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy. Zatem

w kierunkach należy przewidzieć lokalizację nowej zabudowy mieszkaniowej, usługowej oraz produkcyjnej i magazynowej, poza obszarami dla których określono maksymalną chłonność.

Zapotrzebowanie na nowe tereny zabudowy do 2045 r.

FUNKCJA ZABUDOWY	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA[m²]	Olkusz [m²]	Kosmolów [m²]	Olewin [m²]	Zederman [m²]
Zabudowa mieszkaniowa - łącznie:	**292076**	**861651,58**	**3543,41**	**1455,4**	**20268,83**
Zabudowa produkcyjna:	**41679,1**	**34256,49**	**535,63**	**8692,78**	**306,23**
Zabudowa usługowa komercyjna i publiczna:	**62572,7**	**65102,36**	**240,57**	**1134,97**	**551,84**

Źródło: opracowanie własne

E. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gmin

Dochody miasta można podzielić na bieżące (podatki i opłaty [w tym z podatki od nieruchomości], subwencja ogólna oraz dotacje i środki przeznaczone na cele bieżące) oraz majątkowe (ze sprzedaży majątków, z tytułu dotacji oraz środków przeznaczonych na inwestycje). RadaMiejska w Olkuszu dnia 22 grudnia 2015 r. podjęła uchwałę Nr XII/224/2015 w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i Gminy Olkusz. Wg wieloletniej Prognozy Finansowej dla gminy Olkusz dochody powinny w najbliższych latach wzrosnąć.

Wydatki bieżące gminy utrzymują się na stałym poziomie, wysokość wydatków ogólnych zależna jest głównie od wydatków majątkowych gminy.

Zgodnie z wykazem przedsięwzięć do Wieloletniej Prognozy Finansowej planuje się finansowanie następujących zadań:

- wydatki majątkowe:
  - multimedialna trasa turystyczna w obrębie podziemi olkuskiego ratusza,
  - rewitalizacja kwartału królewskiego,
  - rewitalizacja obszarów wiejskich w gminie Olkusz – Osiek, Gorenice, Kosmolów, Żurada, Troks,

Udział podatku od nieruchomości w stosunku do podatków i opłat jest wysoki. Realizacja zabudowy dopuszczonej w dokumentach planistycznych przyczyni się zatem do wzrostu dochodów gminy. Nakłady finansowe ponoszone przez gminę stanowią zatem inwestycję, której koszty w przypadku prowadzenia racjonalnej gospodarki, zostaną w kolejnych latach zwrócone i zaczną przynosić zysk. W przypadku terenów usługowych i przemysłowych należy się liczyć również z napływem podatków związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Realizacja inwestycji z zakresu infrastruktury komunikacyjnej, infrastruktury technicznej, oraz pozostałych zadań własnych gminy przebiegać będzie zgodnie z obowiązującymi przepisami, m.in. w zakresie prawa budowlanego i prawa zamówień publicznych. Sposób realizacji inwestycji infrastrukturalnych określą uchwalone przez Radę Miejską w Olkuszu strategie, plany i programy, w tym m.in wieloletnie prognozy finansowe. Nakłady związane z infrastrukturą komunikacyjną i infrastrukturą techniczną stanowią główne koszty realizacji dokumentów planistycznych. Nakłady te stanowią obowiązek samorządu terytorialnego i służą rozwojowi gminy. Olkusz może pozyskać środki finansowe z zewnątrz, głównie ze środków strukturalnych Unii Europejskiej na rozwój regionalny. Wydatki gminy związane są głównie z budową dróg i infrastruktury

technicznej. Wydatki te mogą być rozłożone w czasie i nie będą obciążać gminy zaraz po uchwaleniu planu. Dużym obciążeniem dla miasta może być samodzielne udźwignięcie tak dużych nakładów finansowych na rozwój infrastruktury technicznej, dlatego tak istotne jest planowanie perspektywiczne.

Środki finansowe na cele związane z poprawą atrakcyjności inwestycyjnej gminy, wspieraniem lokalnej przedsiębiorczości, poprawą warunków życia mieszkańców gminy, poprzez poprawę stanu infrastruktury drogowej, wodno-kanalizacyjnej, energetycznej oraz społecznej będą pochodziły w całości lub w części z budżetu gminy oraz ze źródeł zewnętrznych, takich jak m.in. środki strukturalne, fundusze unijne (PRGiPID, RPO WP, PROW, NGO, POWER, NFOŚ), kredyty i pożyczki oraz inne, w oparciu o obowiązujące przepisy i zawarte umowy. Omawiane nakłady inwestycyjne mogą być zrównoważone częściowo poprzez wzrost wpływów do budżetu w wyniku realizacji ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Finansowanie realizacji ww. inwestycji, które należą do zadań własnych gminy, jest uzależnione od jej zdolności finansowej i będzie określone w uchwałach budżetowych. Finansowanie ww. inwestycji odbywać się będzie zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych, poprzez wydatki inwestycyjne z budżetu gminy.

Zakłada się zatem, iż gmina Olkusz posiada możliwość finansowania sieci komunikacyjnych, infrastrukturalnych oraz społecznych. Dodatkowo wskazuje się, iż większość miasta Olkusz stanowi obszar już zabudowany, zaś obszary wiejskie odznaczają się zwartą zabudową. Znaczna część gminy pokryta jest obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Dla planów zostały każdorazowo sporządzone prognozy skutków finansowych, co pozwoliło na stopniową kontrolę możliwych do poniesienia kosztów i dopasowanie dopuszczanych rozwiązań przestrzennych do możliwości finansowych Olkusza.

F. Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych związanych z realizacją nowej zabudow

Potrzeby inwestycyjne mogą być związane z gospodarką lokalną, infrastrukturą komunikacyjną, ochroną środowiska i zarządzaniem kryzysowym, edukacją, kulturą i sportem oraz z infrastrukturą społeczną.

W przypadku realizacji nowej zabudowy, zgodnie z oszacowaną chłonnością położonych na obszarze gminy obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w graniach jednostki osadniczej, nie przewiduje się konieczności realizacji zadań własnych. Wynika to z niskiej chłonności obszarów oraz z tego, iż obszary te przeważnie zaopatrzone są w podstawowe media oraz zlokalizowane są w sąsiedztwie istniejących dróg publicznych. Realizacja zabudowy mieszkaniowej nie przyczyni się do znacznego wzrostu liczby mieszkańców, przez co nie jest wymagany rozwój infrastruktury społecznej.

W przypadku realizacji nowej zabudowy w oparciu o chłonność wg miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych związanych z realizacją nowej zabudowy zostały przeanalizowane na etapie tworzenia prognoz skutków finansowych do planów miejscowych. Tam też wskazany jest zakres prac związany z budową infrastruktury komunikacyjnej oraz infrastruktury technicznej. Poszczególne plany są zróżnicowane pod względem konieczności realizacji infrastruktury. Dodatkowo, dla części z nich zadania te zostały już w pełni zrealizowane. Większość terenów objętych planami miejscowymi to istniejąca zabudowa, zlokalizowana przy istniejących drogach, do części doprowadzone są media.

W przypadku realizacji nowej zabudowy, która miałaby uzupełnić maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na tereny zabudowy, nie można jednoznacznie na tym etapie określić potrzeb inwestycyjnych

gminy. Wynika to z tego, iż dokładna lokalizacja terenów zabudowy będzie stanowiła etap finalny projektu SUiKZP. Można jednak założyć, iż w przypadku zwiększenia ilości terenów zabudowy usługowej oraz produkcyjnej i magazynowej, tereny te będą wymagały dobrego skomunikowania i zaopatrzenia w niezbędne media. W szczególności, jeśli tereny usługowe będą lokalizowane przy głównych ciągach komunikacyjnych oraz punktach węzłowych. Analogiczna sytuacja może dotyczyć lokalizacji zabudowy w strefie podmiejskiej i obszarach wiejskich, w szczególności na terenach porolnych.

Nie zakłada się konieczności budowy obiektów związanych z usługami oświaty. Ewentualna konieczność zwiększenia ilości obiektów związanych z usługami zdrowia wynika głównie ze zmiany struktury wieku społeczeństwa, co jest wynikiem wejścia miasta w kolejną fazę rozwoju. Skutki tej zmiany widoczne są szczególnie w małych miastach, niezależnie od tego, czy są sytuowane w mieście nowe tereny zabudowy.

ANEKS DO TEKSTU
DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA

W zakresie ZMIANY STUDIUM nr 18 (Gorenice – Zawada) *

Dane w zakresie analiz dotyczących obszaru całej Gminy Olkusz wykorzystano na potrzeby zmiany studium nr 22, dokonując niezbędnych weryfikacji i aktualizacji.

1. Warunki i jakość życia mieszkańców w tym ochrona ich zdrowia

1.2. Struktura ludności

Sytuacja demograficzna miasta i gminy Olkusz została opracowana na podstawie danych pochodzących m. in. z:

- Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta i Gminy w Olkuszu,
- Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Katowicach,
- Wojewódzkiego Urzędu w Krakowie,
- Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, GUS.

Całą gminę Olkusz zamieszkuje 48 682 osób (stan na 31.12.2015 r.), z czego 35 369 to mieszkańcy miasta Olkusz. Gęstość zaludnienia gminy wynosi 322 os./km^2, co plasuje gminę na pierwszej pozycji w powiecie olkuskim i na dwudziestej trzeciej pozycji w województwie małopolskim (rys. 1). Gęstość zaludnienia jest różna dla terenu miasta (1360 os./km^2) i terenu wiejskiego (107 322 os./km^2).

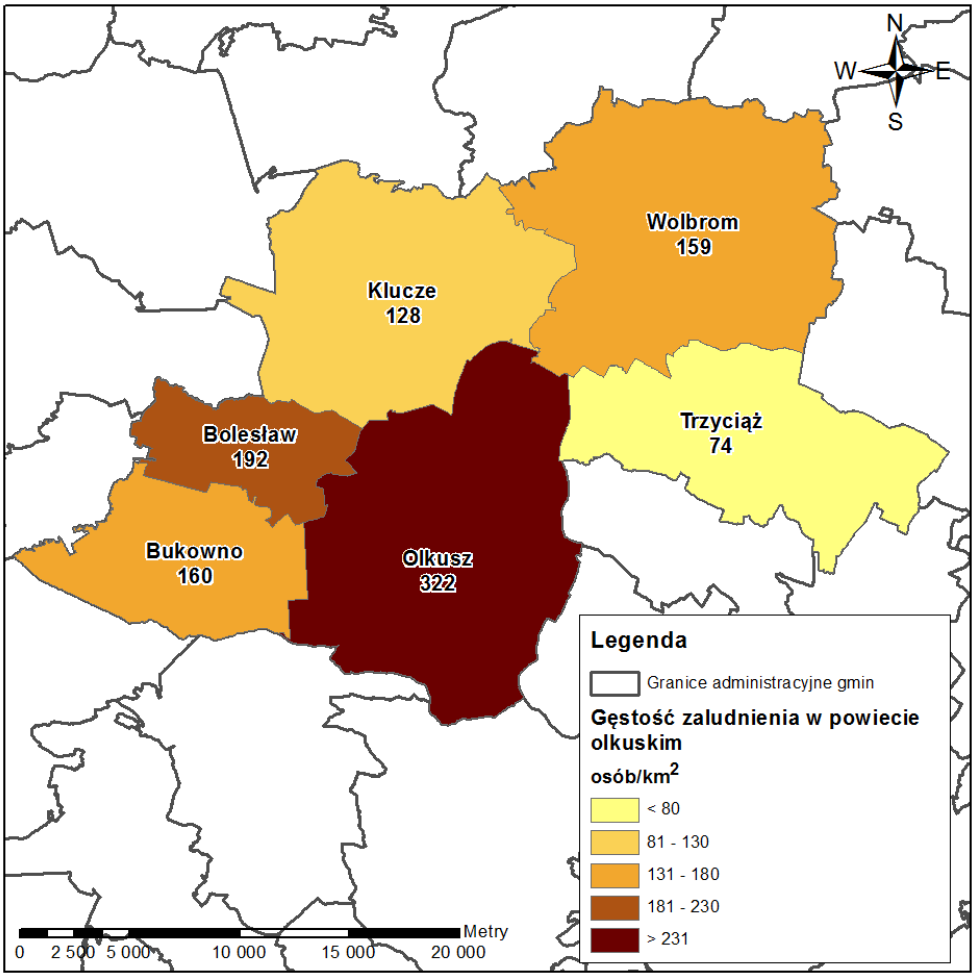

Rys. 1.
Gęstość zaludnienia w powiecie olkuskim w 2015 r.

W okresie objętym analizą zaludnienie gminy zmieniało się. Liczba ludności wzrastała do roku 1995, kiedy to osiągnęła najwyższą wartość (53 647 osób), po czym zaczęła stale się zmniejszać. Aktualnie liczba ludności osiąga wartość 48 682 osób (stan na 31.12.2015 r.). Jednocześnie przy stale zmniejszającej się liczbie ludności wzrasta udział ludności zamieszkującej na terenach wiejskich - w 1995 r. stanowiła 23,38% ogółu ludności, a w 2015 r. stanowiła 27,35% ogółu ludności (rys. 2). Szczegółowe dane na temat liczby mieszkańców zawiera tabela 1.

Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców dla całej gminy ogółem od 1995 roku utrzymuje wartości ujemne. W 2014 roku wskaźnik ten dla całej gminy ogółem wynosił -4,3, przy czym wartość dla miasta Olkusz to -6,7, natomiast wartość dla obszaru wiejskiego to 2,3.

Tabela 1. Liczba ludności miasta i gminy Olkusz

Rok	Liczba ludności		
	Gmina ogółem	Miasto Olkusz	Gmina
1978	38 758	26 775	11 983
1985	46 701	33 880	12 821
1987	50 700	37 700	13 000
1989	53 029	40 768	12 261
1990	53 310	41 030	12 281
1991[1)]	52 567	40 341	12 226
1992[2)]	52 929	40 478	12 451
1993[2)]	53 035	40 681	12 354
1994[2)]	52 967	40 502	12 465
1994[3)]	53 015	40 516	12 499
1995[4)]	53 647	41 102	12 545
1996[4)]	53 613	40 937	12 676
1997[4)]	53 637	40 923	12 714
1998[4)]	53 415	40 687	12 728
1999[4)]	52 566	39 916	12 650
2000[4)]	51 579	39 060	12 519
2001[4)]	51 399	38 878	12 521
2002[4)]	50 720	38 173	12 547
2003[4)]	50 457	37 894	12 563
2004[4)]	50 366	37 696	12 670
2005[4)]	50 314	37 616	12 698
2006[5)]	50 237	37 485	12 752
2007[5)]	50 065	37 249	12 816
2008[5)]	50 041	37 174	12 867
2009[5)]	49 938	37 015	12 923
2010[5)]	50 515	37 335	13 180
2011[6)]	50 054	36 908	13 146
2012[5)]	50 233	36 993	13 240
2013[5)]	50 016	36 724	13 292
2014[5)]	49 800	36 477	13 323
2015	48 682	35 369	13 313

[1)] wg stanu na 26.07.1991
[2)] wg Urzędu Miasta i Gminy Olkusz
[3)] wg „Statystyki gmin woj. Katowickiego" WUS, Katowice
[4)] wg stanu na 31.12. danego roku, WUS, Kraków
[5)] wg Banku Danych Lokalnych, GUS
[6)] wg stanu na 31.12.2011, Wydział Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta i Gminy w Olkuszu

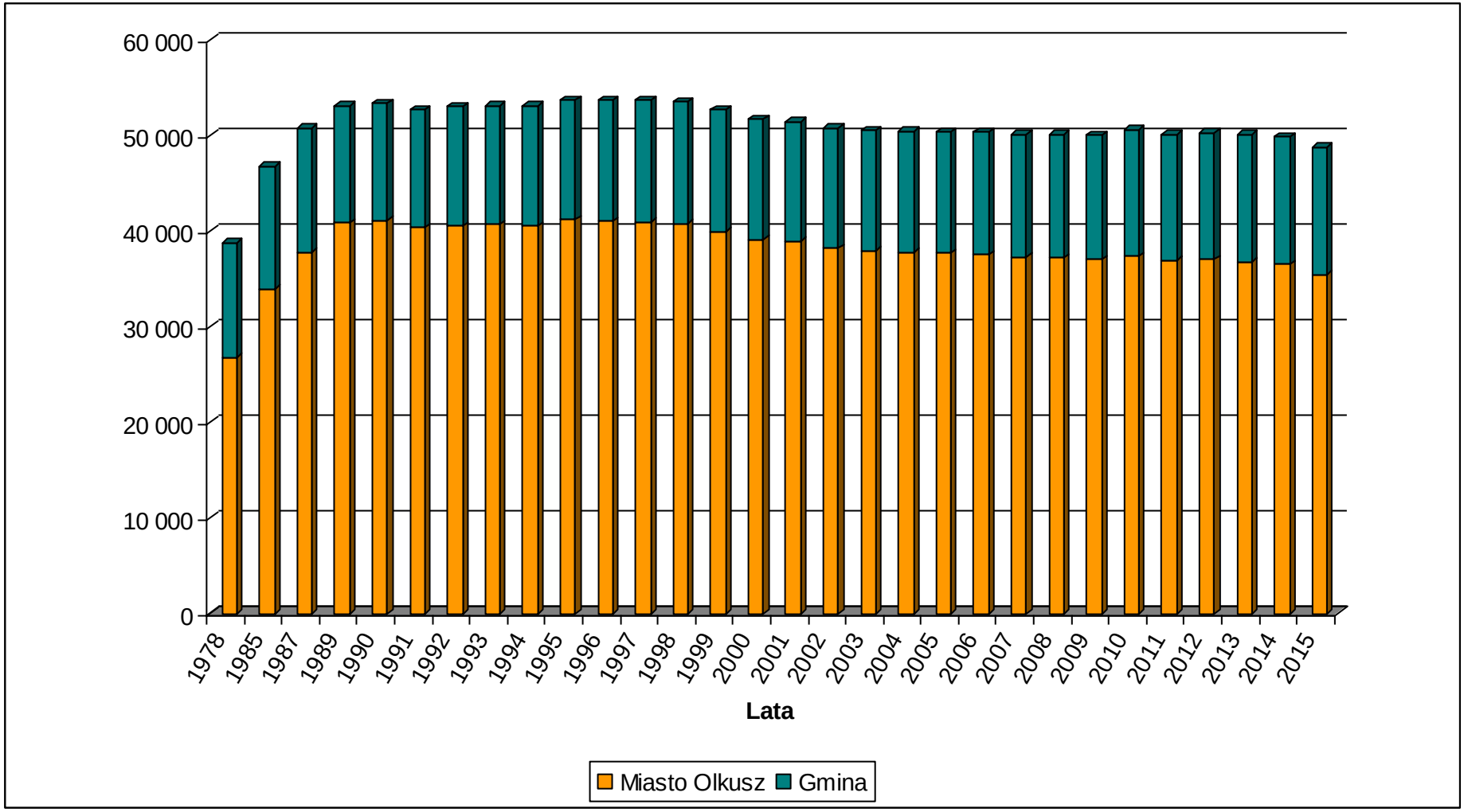

Rys. 2. Zmiany liczby ludności miasta i gminy Olkusz

Tereny wiejskie tworzy dziewiętnaście, zróżnicowanych pod względem wielkości, sołectw: Bogucin Mały, Braciejówka, Gorenice, Kosmolów, Niesułowice, Olewin, Osiek, Pazurek, Podlesie, Rabsztyn, Sieniczno, Troks, Witeradów, Zawada, Zederman, Zimnodół, Żurada, Kogutek oraz Wiśliczka.

Najmniejsze wsie to: Kogutek – 76 mieszkańców, Rabsztyn i Wiśliczka – po 134 mieszkańców i Pazurek – 137 mieszkańców. Siedem z dziewietnastu wsi to wsie, których liczba mieszkańców nie przekracza 400 osób (Kogutek, Rabsztyn, Pazurek, Olewin, Podlesie, Bogucin Mały i Wiśliczka). Kolejną grupę wsi stanowią wsie o liczbie ludności pomiędzy 500 a 1000 osób. Do tej kategorii zaliczają się: Niesułowice, Sieniczno, Trosk, Zawada, Zimnodół, Braciejówka i Witeradów. Grupę wsi o największej liczbie mieszkańców (pomiędzy 1000 a 1600 osób) tworzą: Kosmolów, Zederman, Gorenice, Żurada i Osiek. Wsią o największej liczbie mieszkańców jest Osiek, który zamieszkuje 1630 osób (tab. 2).

Tabela 2. Rozwój ludności gminy Olkusz w poszczególnych jednostkach osadniczych

Sołectwa	Liczba ludności							
	1978	1985[1)]	1992[2)]	1993[2)]	1994[2)]	2005[3)]	2011[4)]	2015
1. Bogucin Mały	305	364	373	369	387	389	452	545
2. Braciejówka	869	988	832	819	833	871	819	808
3. Gorenice	1 362	1 418	1 352	1 349	1 349	1 352	1332	1313
4. Kosmolów	1 008	1 075	1 206	1 217	[x]1 213	1 056	1035	1037
5. Niesułowice	553	604	558	566	568	552	551	548
6. Olewin	295	370	247	243	[xx]249	276	286	290
7. Osiek	1 282	1 331	1 455	1 487	1 551	1 630	1 726	1794
8. Pazurek	155	194	158	156	157	137	145	149
9. Podlesie	338	395	323	324	320	333	320	348
10. Rabsztyn	248	285	146	140	143	134	134	146
11. Sieniczno	556	605	542	537	558	613	700	699
12. Troks	571	647	560	554	576	571	575	562
13. Witeradów	1 055	995	991	982	979	941	975	984
14. Zawada	598	632	609	608	620	628	617	629
15. Zederman	1 166	1 205	1 300	1 318	1 285	1 324	1364	1385
16. Zimnodół	606	643	686	684	679	719	706	714
17. Żurada	1 013	1 070	997	1 001	998	1 099	1 139	1158
18. Kogutek	-	-	-	-	-	76	76	68
19. Wiśliczka	-	-	-	-	-	134	134	136
Ogółem gmina	**11 983**	**12 821**	**12 335**	**12 354**	**12 465**	**12 835**	**13 146**	**13 313**

[1)] wg aktualizacji materiałów wejściowych do miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego, 1988

[2)] [3)] wg Urzędu Miasta i Gminy Olkusz

[4)] wg stanu na 31.12.2011, Wydział Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta i Gminy w Olkuszu

[x]) z Kogutkiem

[xx]) Wiśliczka

Zaznacza się niewielka przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami, zarówno w całej gminie, jak i w poszczególnych obszarach. Szczegółowe dane zestawiono w tabeli 3. Udział procentowy płci w 2014 r. kształtował się następująco:

a) gmina ogółem:
   - kobiety - 51,53%,
   - mężczyźni - 48,47%,
b) miasto Olkusz:
   - kobiety - 51,67%,
   - mężczyźni - 48,33%,

c) gmina:
   - kobiety - 51,14%,
   - mężczyźni - 48,86%.

Wskaźnik feminizacji w mieście i gminie Olkusz stale wzrasta. W 1999 r. kształtował się na poziomie 103,6, natomiast w 2005 r. na poziomie 105,9. W 2014 r. współczynnik feminizacji osiągnął wartość 106. Współczynnik feminizacji wykazuje zwichniętą równowagę płci wśród mieszkańców gminy. Tym samym wpisuje się w krajowy standard (wartość dla Polski wynosi 106).

Tabela 3. Udział kobiet i mężczyzn w ogólnej liczbie ludności

Rok	Ludność			
	Obszar	Ogółem	Kobiet	Mężczyzn
2002	Gmina ogółem	50 648	25 965	24 683
	Miasto Olkusz	38 101	19 596	18 505
	Gmina	12 547	6 369	6 178
2006	Gmina ogółem	50 237	25 833	24 404
	Miasto Olkusz	37 485	19 357	18 128
	Gmina	12 752	6 476	6 276
2010	Gmina ogółem	50 515	25 916	24 599
	Miasto Olkusz	37 335	19 200	18 135
	Gmina	13 180	6 716	6 464
2014	Gmina ogółem	49 800	25 662	24 138
	Miasto Olkusz	36 477	18 849	17 628
	Gmina	13 323	6 813	6 510
wg Banku Danych Lokalnych, GUS				

Ruch naturalny ludności charakteryzuje się w oparciu o dane dotyczące liczby urodzeń żywych, liczby urodzeń, wartości przyrostu naturalnego (ubytku naturalnego) oraz średniej dzietności. Szczegółowe zestawienie danych zawiera tabela 4.

Dane dla 2015 r. nie są w pełni kompletne, dlatego też szczegółową analizę przeprowadzono na podstawie danych z 2014 r. W 2014 roku odnotowano 435 urodzeń żywych ogółem (przeliczenie na 1000 mieszkańców 8,7) oraz 489 zgonów ogółem (przeliczenie na 1000 mieszkańców 9,8). Tym samym odnotowano ubytek naturalny o wartości -54 (przeliczenie na 1000 mieszkańców -1,1). Średnia dzietność (określona dla całego podregionu oświęcimskiego) wyniosła 1,30, przy reprodukcji brutto 0,6.

W analizowanym okresie najniższa liczba urodzeń żywych ogółem została odnotowana w 2002 r. (425 osób), podczas gdy najwyższa wartość wystąpiła w 2008 r. (573 osób). Wyjątkowo niską wartość urodzeń żywych ogółem odnotowano w 2015 r., tj. 234 (dane Urzędu Miasta i Gminy Olkusz). Liczba zgonów ogółem wahała się pomiędzy 372 osoby w 2005 r., a 489 w 2014 r. W 2015 r. odnotowano 408 zgonów ogółem. W omawianym okresie przeważał przyrost naturalny (najwyższa wartość w 2007 i 2008 r., tj. 2,4 os./1000 ludności) nad ubytkiem naturalnym (najniższa wartość w 2014 r., tj. -1,1 os./1000 ludności). Ubytek naturalny odnotowany został w latach 2013, 2014 i 2015.

Współczynniki średniej dzietności i reprodukcji brutto ulegały umiarkowanym wahaniom. Wartość średniej dzietności oscyluje pomiędzy 1,20, a 1,40, natomiast wartość reprodukcji brutto 0,58, a 0,69.

Tabela 4. Ruch naturalny ludności miasta i gminy Olkusz

	JEDNOSTKA	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015[1)]
URODZENIA ŻYWE OGÓŁEM	osoba	500	480	436	425	472	460	452	502	537	573	541	569	475	476	430	435	234
URODZENIA ŻYWE	osób/1000 ludności	-	-	-	8,3	9,2	9,0	8,9	9,9	10,6	11,3	10,7	11,3	9,4	9,5	8,6	8,7	-
ZGONY OGÓŁEM	osoba	458	446	421	423	426	379	372	383	415	450	428	488	428	453	445	489	408
ZGONY	osób/1000 ludności	-	-	-	8,2	8,3	7,4	7,3	7,5	8,2	8,9	8,5	9,7	8,5	9,0	8,9	9,8	-
ZGONY NIEMOWLĄT OGÓŁEM	osoba	5	8	5	4	6	4	3	2	3	7	6	2	0	0	3	1	-
PRZYROST / UBYTEK NATURALNY	osoba	42	34	15	2	46	81	80	119	122	123	113	81	47	23	-15	-54	-174
PRZYROST / UBYTEK NATURALNY	osób/1000 ludności	0,8[1)]	-	0,3[1)]	0,0	0,9	1,6	1,6	2,3	2,4	2,4	2,2	1,6	0,9	0,5	-0,3	-1,1	-
DZIETNOŚĆ ŚREDNIA [x]	osób/1 kobietę	-	-	-	1,28	1,22	1,22	1,20	1,22	1,30	1,38	1,35	1,40	1,31	1,33	1,29	1,30	-
REPRODUKCJA BRUTTO [x]	córek/1 kobietę	-	-	-	0,62	0,59	0,58	0,59	0,59	0,63	0,69	0,67	0,68	0,64	0,65	0,62	0,62	-
MAŁZEŃSTWA	-	317	320	287	289	335	264	303	360	366	416	337	330	279	303	229	277	-
MAŁŻEŃSTWA	na 1000 ludności	-	-	-	5,6	6,6	5,2	5,9	7,1	7,2	8,2	6,7	6,5	5,5	6,0	4,6	5,6	-
ROZWODY [xx]	na 1000 ludności	-	-	-	0,7	0,7	1,1	1,7	1,8	1,6	1,6	1,5	1,2	1,7	1,6	1,3	1,6	-

wg Banku Danych Lokalnych, GUS
[1)] wg Urzędu Miasta i Gminy Olkusz
[x]) w odniesieniu do podregionu oświęcimskiego
[xx]) w odniesieniu do powiatu olkuskiego

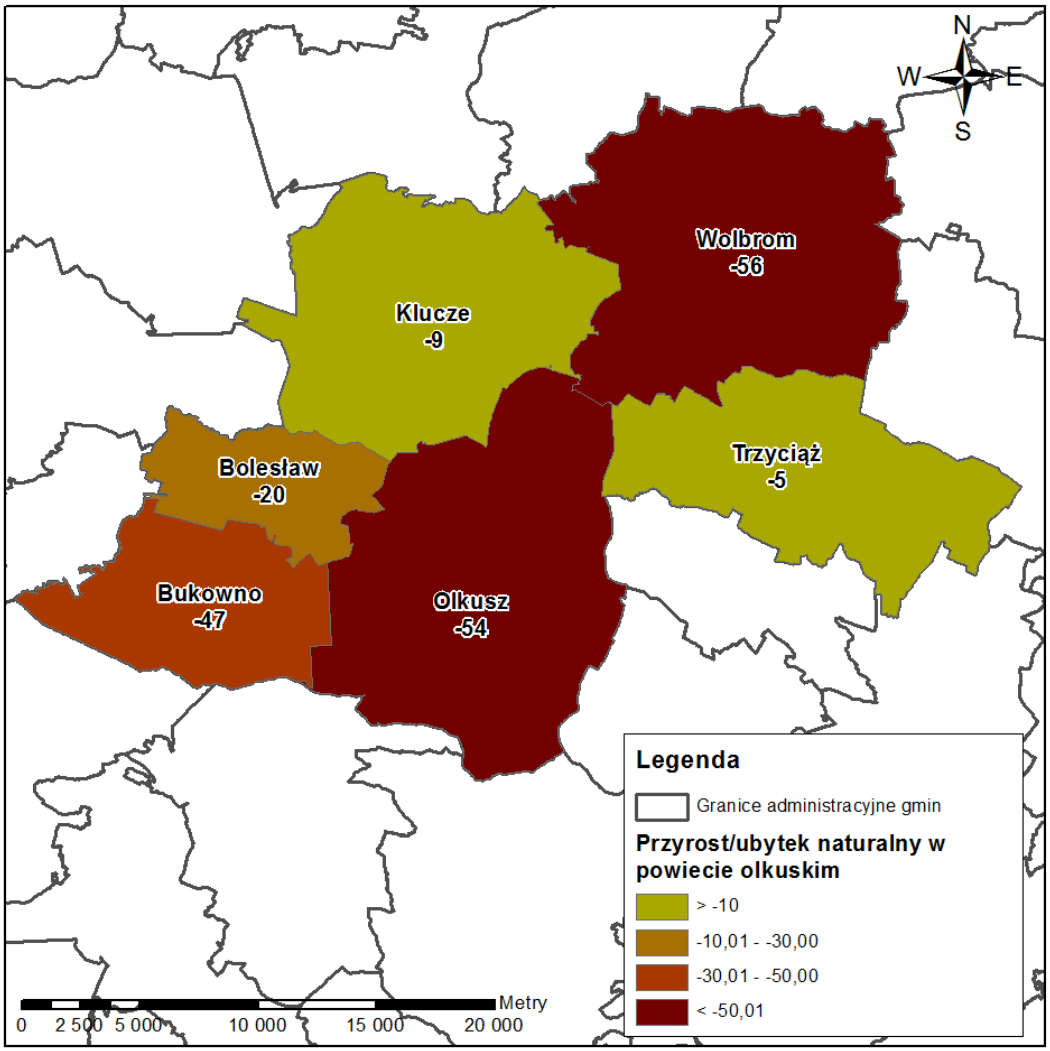

Rys. 3.
Wartość przyrostu / ubytku naturalnego w powiecie olkuskim w 2014 r.

W 2014 roku zawarto 277 małżeństw (5,6 małżeństwa na 1000 ludności), co w porównaniu z latami wcześniejszymi jest jedną z niższych wartości (tabela 4). W latach poprzedzających zawierano pomiędzy 229 a 416 małżeństwami na rok. Wartość średnia dla analizowanego okresu to 313,25 małżeństw zawieranych na rok. Tymczasem liczba rozwodów (obliczona dla powiatu olkuskiego) wynosiła w 2014 r. 1,6 rozwodu na 1000 ludności.

Udział płci w ogóle ludności zmieniał się w zależności od wieku i jest różny dla poszczególnych jednostek terytorialnych (rys. 4a, 4b, 4c). Jak wykazuje piramida wieku i płci, skonstruowana w oparciu o demograficzne grupy wiekowe:

a) przewaga mężczyzn wśród mieszkańców występuje w następujących przedziałach wiekowych:
   - dla obszaru całej gminy: 0-4 i 10-44 lat;
   - dla obszaru miasta: 0-4 i 10-44 lat;
   - dla obszaru wiejskiego: 10-19, 25-39 i 55-59 lat;

b) przewaga kobiet wśród mieszkańców występuje w następujących przedziałach wiekowych:
   - dla obszaru całej gminy: 5-9 i powyżej 45 lat;
   - dla obszaru miasta: 5-9 i powyżej 45 lat;
   - dla obszaru wiejskiego: 0-9, 20-24 i powyżej 40 lat.

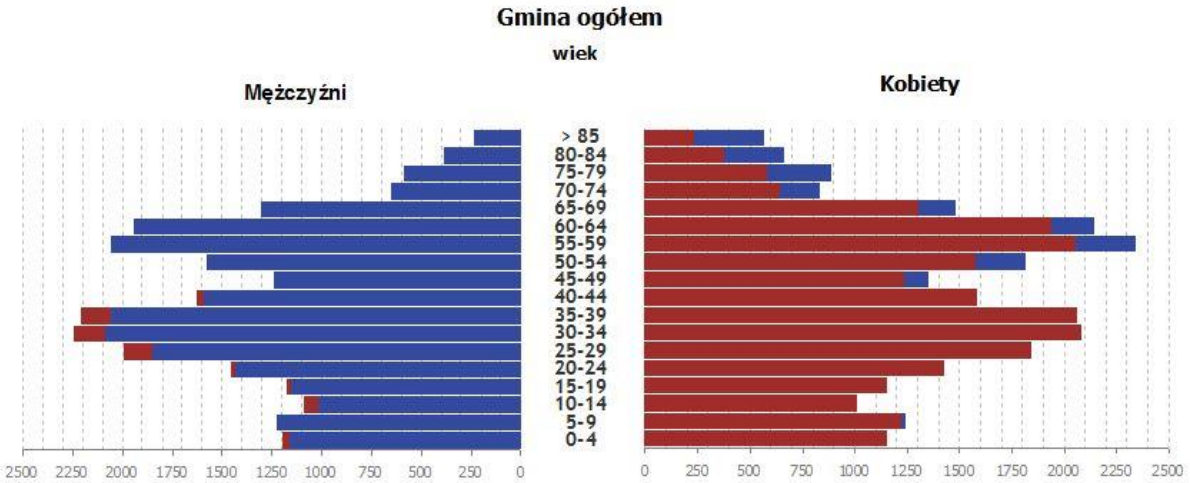

Rys. 4a. Struktura wieku i płci mieszkańców gminy Olkusz w 2014 r.

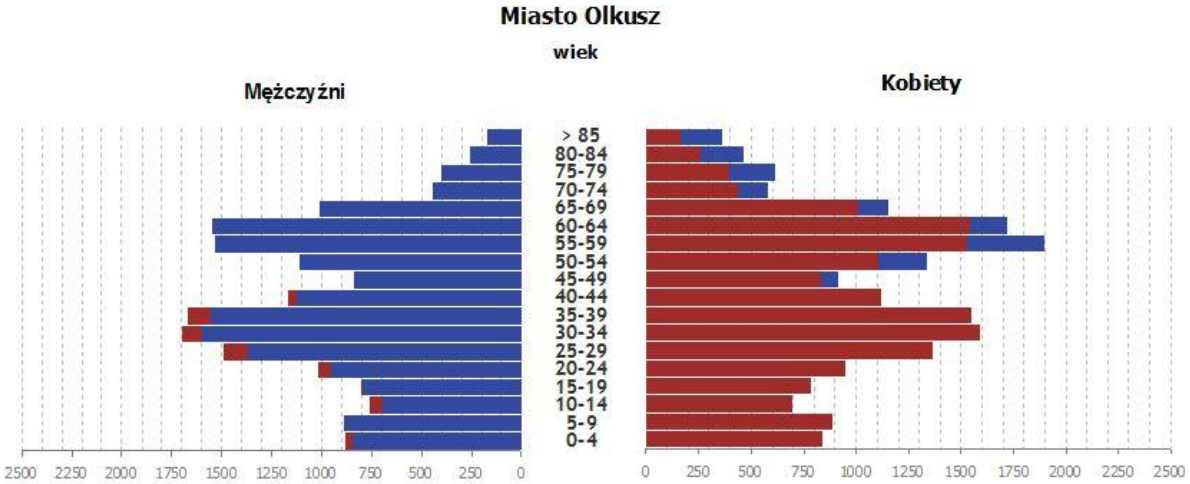

Rys. 4b. Struktura wieku i płci mieszkańców miasta Olkusz w 2014 r.

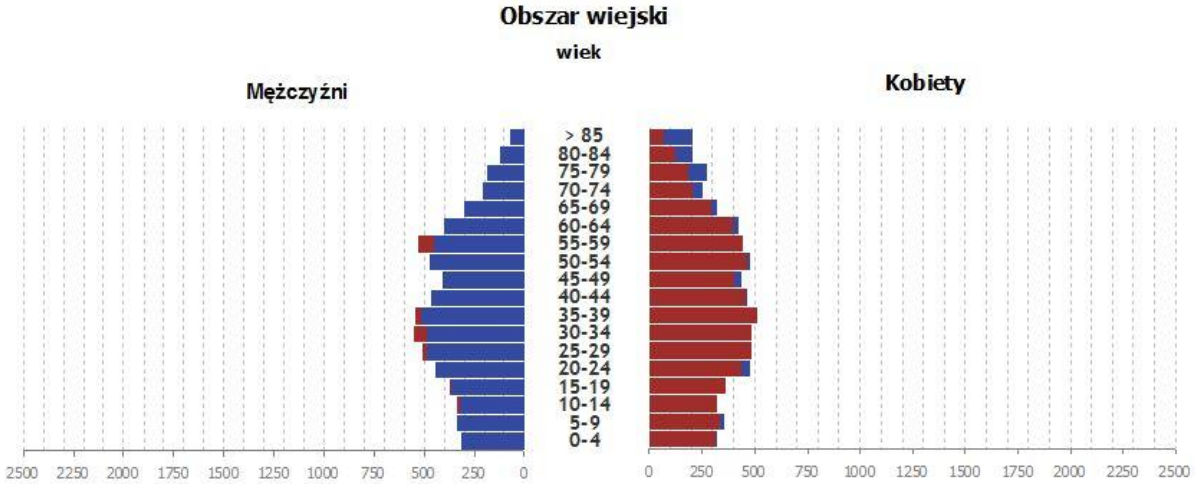

Rys. 4c. Struktura wieku i płci mieszkańców terenów wiejskich gminy Olkusz w 2014 r.

Struktura wieku i płci mieszkańców gminy Olkusz koresponduje do wzorca krajowego, w którym pojawia się wyższa liczba mężczyzn wśród ludności do 45 roku życia oraz przewaga kobiet wśród ludności po 45 roku życia.

Zjawisko to wiąże się z trendem rodności, tj. większą liczbą urodzeń dzieci płci męskiej oraz trendem umieralności, tj. dłuższą przeciętną długością życia kobiet.

Określono przeciętne dalsze trwanie życia (obliczone na podstawie danych z 2014 r. dla mieszkańców podregionu oświęcimskiego) dla kobiet i mężczyzn w wieku 0, 30 i 60 lat. Uzyskane wartości są wyraźnie różne dla terenów miejskich i wiejskich (tabela 5).

Tabela 5. Przeciętne dalsze trwanie życia

Wiek	Przeciętne dalsze trwanie życia		
	Obszar	Kobiet	Mężczyzn
0 x	Ogółem	82,2	74,0
	W mieście	82,0	73,5
	Na wsi	82,4	74,3
30 x	Ogółem	52,7	45,1
	W mieście	52,5	44,9
	Na wsi	52,8	45,3
60 x	Ogółem	24,6	19,3
	W mieście	24,6	19,3
	Na wsi	24,6	19,3

wg Banku Danych Lokalnych, GUS

x) w odniesieniu do podregionu oświęcimskiego

Kategoryzując powyższą piramidę według klasyfikacji G. Sunbärga jest ona formą pośrednią pomiędzy piramidą stacjonarną a regresywną. Obserwuje się tendencję spadku liczby urodzeń (zwężająca się podstawa wykresu), duży udział ludności w wieku średnim (poszerzenie w części środkowej) oraz zmniejszająca się liczba zgonów wśród osób starszych (poszerzanie się górnej części). Można przyjąć, iż mamy do czynienia z nowoczesną równowagą charakteryzującą społeczeństwa dojrzałe, w których duże znaczenie ma postępujące starzenie się społeczeństwa.

Dane z podziałem ludności według ekonomicznych grup wiekowych, zamieszczone w tabeli 6, wykazują zdecydowaną przewagę ludności w wieku produkcyjnym. W 2015 r. ludność tej grupy stanowiła, w zależności od obszaru gminy, od 63,5% do 64,6%. Drugą pod względem liczebności zbiorowością jest ludność w wieku poprodukcyjnym. Liczyła ona od 18,4% do 19,4% ludności. Najmniej liczna grupa to dzieci i młodzież - wiek przedprodukcyjny. grupa ta stanowi od 16% do 18,1% mieszkańców. Lokata poszczególnych grup zmieniła się w obserwowanym okresie. Pierwsze miejsce pod względem liczebności niezmiennie zajmuje grupa w wieku produkcyjnym. Grupa ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym zamieniły się lokatami. W latach wcześniejszych najmniej osób należało do grupy w wieku poprodukcyjnym. Obecnie najmniej liczna jest najmłodsza grupa wiekowa.

Widoczny jest miarowy przyrost wartości wskaźnika obciążenia demograficznego. Obciążenie demograficzne dla całej gminy ogółem w roku 2014 wyniosło 56,4 osoby w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wskaźnik obciążenia demograficznego przyjmuje różne wartości dla obszaru miasta (55,5 osoby w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) i obszaru wiejskiego (58,9 osoby w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym).

Tabela 6. Ludność według ekonomicznych grup wiekowych

Obszar	Rok	Ludność ogółem	W tym wiek			Ludność ogółem [%]	W tym wiek [%]		
			Przed-produkcyjny	Produkcyjny	Poprodukcyjny		Przed-produkcyjny	produkcyjny	Poprodukcyjny
Miasto i gmina Olkusz	1994	53015	15984	32508	4523	100,0	30,1	61,3	8,6
	1999	52566	13068	33271	6227	100,0	24,9	63,3	11,8
	2003	50457	10370	33505	6582	100,0	20,6	66,4	13,0
	2004	50366	9970	33696	6703	100,0	19,8	66,9	13,3
	2005	50314	9546	33947	6821	100,0	19,0	67,5	13,5
	2011	50054	8464	33941	7649	100,0	16,9	67,8	15,3
	2015	48682	8070	31309	9303	100,0	16,6	64,3	19,1
Miasto Olkusz	1994	40516	12577	25018	2921	100,0	31,0	61,8	7,2
	1999	39910	9939	25840	4137	100,0	24,9	64,7	10,4
	2003	37894	7537	25874	4483	100,0	19,9	68,3	11,8
	2004	37696	7148	25971	4577	100,0	19,0	68,9	12,1
	2005	37616	6806	26123	4687	100,0	18,1	69,4	12,5
	2011	36908	6000	25464	5444	100,0	16,2	69,0	14,8
	2015	35369	5662	22854	6853	100,0	16,0	64,6	19,4
Gmina Olkusz	1994	12499	3407	7490	1602	100,0	27,3	59,9	12,8
	1999	12650	3129	7431	2090	100,0	24,7	58,7	16,6
	2003	12563	2833	7631	2099	100,0	22,6	60,7	16,7
	2004	12670	2822	7722	2126	100,0	22,3	61,0	16,7
	2005	12698	2740	7824	2134	100,0	21,6	61,6	16,8
	2011	13146	2464	8477	2205	100,0	18,7	64,5	16,8
	2015	13313	2408	8455	2450	100,0	18,1	63,5	18,4

wg danych Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta i Gminy w Olkuszu

1.2. Migracje ludności

Ruch wędrówkowy mieszkańców miasta i gminy Olkusz opisano bazując na danych na temat migracji stałych z zachowaniem podziału na kierunek i typ migracji (tabela 7). W 2014 r. odnotowano 432 zameldowania w całej gminie ogółem (2841 w mieście i 151 na terenach wiejskich), w tym 7 z zagranicy oraz 629 wymeldowania w całej gminie ogółem (523 w mieście i 106 na terenach wiejskich), w tym 19 za granicę. Można zatem uznać, że przeważają emigracje nad imigracjami. Saldo migracji miało wartość -197 dla całej gminy (-242 w mieście i 45 na terenach wiejskich), natomiast saldo migracji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców to -3,9. Obrót migracyjny wyniósł 1061.

Tabela 7. Zameldowania i wymeldowania w gminie Olkusz

Rok	Typ migracji	Obszar		
		Gmina ogółem	Miasto Olkusz	Gmina
2002	Zameldowania ogółem	410	261	149
	Zameldowania z zagranicy	6	6	0
	Wymeldowani ogółem	580	491	89
	Wymeldowanie za granicę	1	1	0
	Saldo migracji	-170	-230	60
	Saldo migracji na 1000 ludności	-	-	-
2006	Zameldowania ogółem	501	338	163
	Zameldowania z zagranicy	5	5	0
	Wymeldowani ogółem	717	592	125
	Wymeldowanie za granicę	36	34	2
	Saldo migracji	-216	-254	38
	Saldo migracji na 1000 ludności	-4,3	-6,8	3,0
2010	Zameldowania ogółem	464	315	149
	Zameldowania z zagranicy	9	7	2
	Wymeldowani ogółem	614	506	108
	Wymeldowanie za granicę	27	27	0
	Saldo migracji	-150	-191	41
	Saldo migracji na 1000 ludności	-3,0	-5,1	3,1
2014	Zameldowania ogółem	432	281	151
	Zameldowania z zagranicy	7	7	0
	Wymeldowani ogółem	629	523	106
	Wymeldowanie za granicę	19	16	3
	Saldo migracji	-197	-242	45
	Saldo migracji na 1000 ludności	-3,9	-6,6	3,4

wg Banku Danych Lokalnych, GUS

Decyzję migracyjną częściej podejmowały kobiety (w 2014 r. 218 zameldowania i 319 wymeldowania) niż mężczyźni (214 zameldowania i 310 wymeldowania).

Szczegółowe dane dotyczące migracji stałych i czasowych za rok 2015 uzyskano z Urzędu Miasta i Gminy Olkusz.

Tabela 8. Migracja stała i czasowa w mieście i gminie Olkusz

Lata	Migracja stała			Migracja czasowa		
	Zameldowania stałe	Wymeldowania stałe	Saldo	Zameldowani czasowo	Mieszkańcy czasowo nieobecni	Saldo
2001	373	568	-195	568	1179	-611
2002	410	580	-170	600	1183	-583
2003	441	624	-183	547	1184	-637
2004	494	661	-167	553	1195	-642
2005	450	671	-221	572	1125	-553
2010	244	406	-	359	1792	-
2015	262	449	-	430	659	-
wg danych Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta i Gminy w Olkuszu						

1.3. Rynek pracy

Gmina podlega pod Powiatowy Urząd Pracy w Olkuszu. Szczegółowe dane zawiera tabela 9. Liczba pracujących mieszkańców w 2014 r., tj. osób zatrudnionych, posiadających własne źródło zarobkowania oraz przebywających na urlopach bezpłatnych lub macierzyńskich, wyniosła 9 760 osób. Liczba osób pracujących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest to 196 osób. Ponad połowę tej grupy (52,15%) stanowią kobiety. W analizowanym okresie ekstremum liczby osób pracujących zostało odnotowane w 2010 roku, po czym nastąpiło zmniejszenie się tej wartości. Zauważalna jest także zmniejszająca się liczba bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Olkusz ogółem (3 378 w 2006 r., 3 139 w 2014r.). Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł tym samym 9,9%. Jest to wartość wyższa niż wskaźnik dla powiatu olkuskiego, który wyniósł 9,0%. Należy mieć na uwadze, iż przytoczone wartości dotyczą jedynie zarejestrowanych bezrobotnych. Istnieje zatem możliwość, że nie przedstawiają one rzeczywistej liczby bezrobotnych w gminie.

Gmina miejsko-wiejska Olkusz cechuje się największą liczbą podmiotów gospodarczych w powiecie olkuskim -5 997 jednostek gospodarczych w 2011 r.). Ponadto gmina Olkusz charakteryzuje się największą koncentracją podmiotów gospodarczych na 1 km^2 powierzchni (około 40 jednostek gospodarczych/km2)[18].

W powiecie olkuskim głównym obszarem działalności przedsiębiorstw jest handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów (sekcja G). W tej sekcji działalność prowadzi ponad 36% przedsiębiorstw w regionie. Kolejne pozycje w rankingu (powyżej 10%) zajmują firmy w obszarze: budownictwa (sekcja F), przetwórstwa przemysłowego (sekcja C). Odnotowuje się wzrost liczny zarejestrowanych podmiotów (od 2009 r.), m.in. w sekcjach B - górnictwo i wydobywanie, D - wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych. Spadek odnotowuje się w sekcjach: A - rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa, H - transport i gospodarka magazynowa, I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz sekcja K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze regon w 2014 r. wynosiła w całej gminie Olkusz 5804 jednostek, z czego:

- w sektorze rolniczym - 43,
- w sektorze przemysłowym - 629,
- w sektorze budowlanym - 625.

W przeliczeniu na 10 tys. ludności daje to wartość 1165. Liczba podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym wyraźnie wzrasta. W 2014 r. osiągnęła wartość 1823 podmiotów, co istotnie przewyższa wartość dla powiatu olkuskiego (1644). Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. ludności to 914.

Tabela 9. Pracujący i bezrobotni w mieście i gminie Olkusz

Rok	Typ migracji	Obszar		
		Gmina ogółem	Miasto Olkusz	Gmina
2002	**Pracujący ogółem**	9 393	8 749	644

[18] za: Badanie lokalnego rynku pracy - Powiat olkuski - Raport końcowy, Katowice, 2011

	- w tym mężczyzn	4 038	3 689	349
	- w tym kobiet	5 355	5 060	295
	Pracujący na 1000 ludności	-	-	-
	Bezrobotni zarejestrowani ogółem	-	-	-
	- w tym mężczyzn	-	-	-
	- w tym kobiet	-	-	-
	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	-	-	-
2006	Pracujący ogółem	9 123	8 276	847
	- w tym mężczyzn	3 907	3 408	499
	- w tym kobiet	5 216	4 868	348
	Pracujący na 1000 ludności	182	221	66
	Bezrobotni zarejestrowani ogółem	3 378	-	-
	- w tym mężczyzn	1 380	-	-
	- w tym kobiet	1 998	-	-
	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	10,0	-	-
2010	Pracujący ogółem	9 851	8 718	1 133
	- w tym mężczyzn	4 251	3 574	677
	- w tym kobiet	5 600	5 144	456
	Pracujący na 1000 ludności	195	234	86
	Bezrobotni zarejestrowani ogółem	3 141	-	-
	- w tym mężczyzn	1 429	-	-
	- w tym kobiet	1 712	-	-
	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	9,3	-	-
2014	Pracujący ogółem	9 760	8 295	1 465
	- w tym mężczyzn	4 670	3 749	921
	- w tym kobiet	5 090	4 546	544
	Pracujący na 1000 ludności	196	227	110
	Bezrobotni zarejestrowani ogółem	3 139	-	-
	- w tym mężczyzn	1 429	-	-
	- w tym kobiet	1 710	-	-
	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	9,9	-	-
wg Banku Danych Lokalnych, GUS				

1.4. Mieszkalnictwo

Zasoby mieszkaniowe w gminie w 2014 r. kształtowały się następująco:

- liczba budynków mieszkalnych - 6 833,
- liczba mieszkań - 16 036,
- przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania - 71,6 m^2,
- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę - 23,0 m^2,
- mieszkania na 1000 mieszkańców - 322,
- udział mieszkań wyposażonych w instalacje:
    - wodociąg - w mieście 99,8%, na terenie wiejskim 98,0%,
    - łazienka - w mieście 98,6%, na terenie wiejskim 90,4%,
    - centralne ogrzewanie - w mieście 88,6%, na terenie wiejskim 84,4%,
- liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych - 4 695,
- liczba lokali socjalnych - 82.

Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w 2014 r. wynosiła 64 (z czego 60 to stanowi mieszkania indywidualne), co w przeliczeniu na 10 tys. ludności wynosi 13 (wartość dla gminy 17).

1.6. Edukacja

Szczegółowe dane statystyczne odnośnie oświaty w mieście i gminie Olkusz zestawiono w tabeli 10.

Tabela 10. Edukacja w mieście i gminie Olkusz

Placówka		2012/2013	2013/2014	2014/2015
Żłobki i kluby dziecięce	Żłobki i kluby dziecięce	1	1	1
	Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych (w ciągu roku)	20	28	35
Wychowanie przedszkolne	Placówki wychowania przedszkolnego	23	24	25
	W tym przedszkola	15	16	17
	Miejsca w przedszkolach	1323	1378	1382
	Dzieci w placówkach	1497	1596	1505
Szkoły podstawowe	Szkoły podstawowe	18	18	18
	Uczniowie szkół podstawowych	2510	2498	2792
	Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkole podstawowej	16	16	17
Szkoły gimnazjalne	Szkoły gimnazjalne	6	6	6
	Uczniowie szkół gimnazjalnych	1398	1346	1328
	Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkole gimnazjalnej	23	23	24

Obsługę ekonomiczno-administracyjną szkół, przedszkoli i gimnazjów dla których organem prowadzącym jest Gmina Olkusz prowadzi Samorządowy Zespół Edukacji w Olkuszu. Placówki edukacyjne dla których organem prowadzącym jest Gmina Olkusz:

- Zespół Szkolno-Przedszkolny Integracyjny Nr 1 w Olkuszu
- Gimnazjum Nr 2 w Olkuszu,
- Gimnazjum Nr 3 w Olkuszu,
- Gimnazjum Nr 4 w Olkuszu,
- Szkoła Podstawowa Nr 1,
- Szkoła Podstawowa Nr 3,
- Szkoła Podstawowa Nr 4,
- Szkoła Podstawowa Nr 5,
- Szkoła Podstawowa Nr 6,
- Szkoła Podstawowa Nr 9,
- Szkoła Podstawowa Nr 10,
- Szkoła Podstawowa w Braciejówce,
- Szkoła Podstawowa w Gorenicach,
- Szkoła Podstawowa w Kosmolowie,
- Szkoła Podstawowa w Osieku,
- Szkoła Podstawowa w Sienicznie,
- Szkoła Podstawowa w Zawadzie,
- Szkoła Podstawowa w Zedermanie,
- Przedszkole Nr 3 w Olkuszu,
- Przedszkole Nr 4 w Olkuszu,
- Przedszkole Nr 5 w Olkuszu,
- Przedszkole Nr 7 w Olkuszu,
- Przedszkole Nr 8 w Olkuszu,
- Przedszkole Nr 10 w Olkuszu,
- Przedszkole Nr 13 w Olkuszu,

- Przedszkole w Braciejówce,
- Przedszkole w Osieku,
- Przedszkole w Zedermanie.

Publiczne placówki edukacyjne prowadzone przez osoby fizyczne:

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Witeradowie,
- Szkoła Podstawowa w Żuradzie,
- Publiczne Przedszkole w Żuradzie.

W 2014 r. wydatki na oświatę i wychowanie wyniosły 56 351 tys. zł., natomiast subwencja oświatowa w gminie wyniosła 27 307,1 zł.

1.6. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Poziom życia ludności jest determinowany także poprzez dostęp do opieki medycznej i świadczeń socjalnych. W mieście i gminie Olkusz funkcjonuje 21 przychodni medycznych. W przeliczeniu na każdą z placówek przypada 2371 mieszkańców. W 2014 r. w ramach podstawowej opieki medycznej udzielano w przeliczeniu na jednego mieszkańca 5 porady. Ze świadczeń rodzinnych korzystało 913 rodzin. Kwota świadczeń rodzinnych ogółem wypłaconych w 2014 r. ogółem kształtowała się na poziomie 6 358 tys. zł, natomiast kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami) na poziomie 3 076 tys. zł. W 2014 r. z pomocy społecznej skorzystało 753 gospodarstw domowych. Zasięg korzystania z pomocy społecznej wyniósł około 3,3%. W porównaniu w całym powiecie olkuskim z pomocy społecznej korzystało 4,7% ludności, a w województwie śląskim 6,4%. W 2014 r. wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej kosztowały gminę 17 946,6 tys. zł. Natomiast wydatki na przeciwdziałanie alkoholizmowi wyniosły 925 tys. zł.

1.7. Usługi kultury, rekreacji i sportu

Na terenie miasta i gminy Olkusz działają następujące obiekty kulturalno-rekreacyjne:

- MOK - Miejski Ośrodek Kultury w Olkuszu, 32-300 Olkusz, ul. Nullo 29,
- MOK Dział wystawienniczo-muzealny - 32-300 Olkusz, ul. Szpitalna 32,
- Punkt Informacji Turystycznej - 32-300 Olkusz, ul. Floriańska 8,
- PiMBP - Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Olkuszu, 32-300 Olkusz, ul. Nullo 29b,
- MOSiR - Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, 32-300 Olkusz, ul. Wiejska 1a,
- OSW Czarna Góra - Ośrodek Sportowo-Wypoczynkowy "Czarna Góra" Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji, 32-300 Olkusz, ul. 29 Listopada,
- GSW BWA - Galeria Sztuki Współczesnej Biuro Wystaw Artystycznych w Olkuszu, 32-300 Olkusz, ul. Szpitalna 34,
- PTTK - Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział w Olkuszu, 32-300 Olkusz, ul. Rynek 20.

Na terenie gminy Olkusz działa 10 bibliotek i filii, z czego 4 w mieście Olkusz i 6 na obszarze wiejskim, trzy muzea, w tym Galeria Sztuki Współczesnej Biuro Wystaw Artystycznych w Olkuszu, której organizatorem jest Miasto i Gmina Olkusz oraz jedno kino.

2. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy

5.1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne

Obszar miasta i gminy Olkusz jest zróżnicowany pod względem charakteru przyrodniczego, pokrycia i użytkowania terenu. W granicach gminy występują rozległe kompleksy leśne, dzielące obszary zurbanizowane i uprzemysłowione oraz rolnicze. Omawiany obszar ma wyraźny charakter leśno-rolny. Na terenie gminy występują obszary przyrodniczo cenne stanowiące elementy Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie i Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd wraz z otulinami.

Do największych atutów miasta i gminy Olkusz, jak i całego powiatu olkuskiego, mających istotny wpływ na rozwój gospodarczy i przestrzenny, należą: atrakcyjne położenie geograficzne i korzystne położenie komunikacyjne pomiędzy Śląskiem a Małopolską, znaczna ilość działających podmiotów gospodarczych (głównie małych i średnich przedsiębiorstw), lokalizacja na terenie powiatu olkuskiego obszarów SSE oraz stref aktywności gospodarczej, sąsiedztwo dużych rynków zbytu produktów rolnych i przemysłowych, sprzyjające warunki przyrodnicze i krajobrazowe dla rozwoju specyficznych produktów turystycznych, cenne zabytki architektoniczne i historyczne. Rolnictwo powiatu cechuje znaczne rozdrobnienie[19].

Poziom przedsiębiorczości mieszkańców miasta i gminy Olkusz, określony wskaźnikiem liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys., kształtuje się na poziomie 1 165, co przewyższa wartość wskaźnika dla powiatu olkuskiego (1 036), jak również województwa małopolskiego (1 059). Liczba podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym wyraźnie wzrasta. W 2014 r. osiągnęła wartość 1823 podmiotów, co istotnie przewyższa wartość dla powiatu olkuskiego (1644). Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. ludności to 914. Niekorzystnie prezentuje się natomiast udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Olkusz (9,9%) na tle powiatu olkuskiego (9,0%) oraz województwa małopolskiego (6,0%).

Analiza demograficzna wykazuje zmniejszanie się liczby urodzeń, znaczny udział ludności w wieku średnim oraz zmniejszanie się liczby zgonów wśród osób starszych. Zaznacza się postępujące starzenie się społeczeństwa oraz miarowy przyrost wartości wskaźnika obciążenia demograficznego. Stan ludności w mieście i gminie jest ponadto kształtowany przez ruch wędrówkowy mieszkańców. Saldo migracji jest ma różne wartości dla terenów miejskich, gdzie widoczny jest odpływ ludności (-242) i dla terenów wiejskich, gdzie odnotowuje się napływ ludności (45). Uśrednione saldo migracji dla miasta i gminy Olkusz kształtuje się na poziomie -197, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosi -3,9. Wartość świadczy o ogólnym odpływie ludności z gminy Olkusz. Wskaźnik ten dla powiatu olkuskiego wynosi -2,3, natomiast dla województwa małopolskiego 0,9.

2.2. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego

Na przestrzeni lat 1999-2015 w mieście i gminie Olkusz Wielkich liczba ludności wykazywała stałą tendencję spadkową. W okresie tym liczba ludności wyrażona w liczbach bezwzględnych spadła ogółem o 3 884 osoby, tj. o 7,4 %. W analizowanym okresie najwyższa wartość liczby ludności wystąpiła w 1999 r., po czym następuje stały, systematyczny spadek liczby mieszkańców. Liczbę ludności gminy determinuje także ruch migracyjny ludności. Saldo migracyjne utrzymuje się na ujemnym poziomie. Miasto i gmina Olkusz zlokalizowane są poza delimitowanymi miejskimi obszarami funkcjonalnymi miast wojewódzkich[20]. Należy jednak zwrócić uwagę, iż gmina bezpośrednio sąsiaduje z rdzeniem miejskiego obszaru funkcjonalnego miasta Katowice (od zachodu) oraz strefą zewnętrzną miejskiego obszaru funkcjonalnego miasta Krakowa (od wschodu). Możliwa jest zatem częsta migracja ludności do wskazanych osrodków.

Aktualnie brak jest przesłanek pozwalających prognozować znaczny wzrost liczby ludności. Głównie w ruchu migracyjnym można nieśmiało dopatrywać się ustabilizowania liczby mieszkańców gminy, która ze względu na swoje walory przyrodnicze i krajobrazowe jest atrakcyjna do zamieszkania dla mieszkańców województwa małopolskiego, jak i województw ościennych.

Do głównych trendów rozwojowych jednostek osadniczych, bezpośrednio łączących się z prognozami demograficznymi, zaliczają się:

- dalsza koncentracja ludności, działalności gospodarczej i kulturalnej na obszarach funkcjonalnych dużych i średnich miast, obszarach wiejskich,
- rosnący poziom urbanizacji wywołany procesami integracji terenów wiejskich,
- intensywność osadnictwa na obszarach położonych w bezpośrednim alokację zasobów w stronę zamieszkiwania na terenach wiejskich,
- sąsiedztwie średnich i dużych miast,
- mobilność przestrzenno-zawodowa,
- zmiana struktury gospodarki wraz z rozwojem funkcji pozarolniczych,
- zatarcie się wyraźnej granicy podziału struktur osadniczych pomiędzy miastem i terenami wiejskimi.[21] [22] [23]

[19] za: Diagnoza społecznego zapotrzebowania na usługi publiczne, jako instrument rozwoju ponadlokalnego, Olkusz, maj, 2014
[20] według: Śleszyński P. (2012) Delimitacji Miejskich obszarów Funkcjonalnych miast wojewódzkich. IGIPZ PAN
[21] za: Monitor Polski, Dziennik Urzędowy Rzeczpospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 19 lutego 2014 r., Poz. 152, Uchwała Nr 3 Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2014 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Polski Południowej do roku 2020"
[22] za: Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

O dalszym zmniejszaniu się liczby ludności można wnioskować na podstawie prognozy demograficznej dla powiatu olkuskiego, opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny. Prognozowana liczba ludności powiatu olkuskiego na poszczególne lata będzie się systematycznie zmniejszać, osiągając w 2050 r. jedynie 88 846 osób:

- 2015 - 113 290 osób,
- 2020 - 110 969 osób,
- 2025 - 108 268 osób,
- 2030 - 105 113 osób,
- 2035 - 101 478 osób,
- 2040 - 97 452 osób,
- 2045 - 93 193 osób,
- 2050 - 88 846 osób.[24]

2.3. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy

Zadania własne gminy określa art. 7 ust. 1 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 1990 Nr 16 poz. 95). Wydatki budżetu gminy Olkusz w 2014 r. na poszczególne działy odpowiadające zadaniom własnych prezentują się następująco (wybrane):

- transport i łączność - 9,9%,
- gospodarka mieszkaniowa - 4,0%,
- administracja publiczna - 10,0%,
- bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa - 1,2%,
- oświata i wychowanie - 42,1%,
- pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej - 13,4%,
- edukacyjna opieka wychowawcza - 1,3%,
- gospodarka komunalna i ochrona środowiska - 5,8%,
- kultura i ochrona dziedzictwa narodowego - 4,2%,
- ochrona zdrowia - 0,8%.

Miasto i gmina Olkusz określiły strategię rozwoju, która zawiera cele strategiczne i cele szczegółowe Olkusza do 2020 r.[25] Wśród zapisów strategii wymienia się m.in.: wspieranie przedsiębiorstw, działania w zakresie opieki zdrowotnej, aktywność kulturalną, sportową i rekreacyjną, rozwój w zakresie gospodarki komunalnej i ochrony środowiska. Szczegółowe cele zestawiono w poniższej tabeli.

Cele strategiczne	Cele szczegółowe
Rozwój gospodarczy Olkusza opierający się na wykorzystaniu przedsiębiorczości mieszkańców, atutów przyrodniczo-kulturowych oraz lokalizacji miasta w sąsiedztwie Aglomeracji Górnośląskiej i Krakowa.	- Wzmacnianie potencjału mikro i małych olkuskich przedsiębiorstw oraz ich zdolności do tworzenia atrakcyjnych miejsc pracy i wdrażania rozwiązań innowacyjnych. - Rozwijające się w oparciu o wykorzystywanie dziedzictwa przyrodniczego i historyczno-kulturowego usługi czasu wolnego – turystyka weekendowa i aktywna, rekreacja, kultura, rozrywka – o wysokiej atrakcyjności dla mieszkańców Olkusza oraz sąsiednich aglomeracji. - Rozwijający się w Olkuszu sektor usług dla biznesu świadczonych przy wykorzystaniu technologii informatycznych. - Rozwijające się w nawiązaniu do zmian demograficznych usługi lecznicze, rehabilitacyjne i opiekuńcze o znaczeniu ponadregionalnym. - Olkusz miastem przyciągającym inwestorów tworzących atrakcyjne miejsca pracy, wdrażających rozwiązania innowacyjne oraz kreujących sieci kooperacji z dużym udziałem olkuskich firm. - Trwałe i rozwijające się sieci kooperacji lokalnych firm wzmacniające ich specjalizację, podwyższające efektywność działania, pozycję konkurencyjną w otoczeniu oraz umożliwiające olkuskim firmom zajmowanie dobrej pozycji w regionalnych i krajowych sieciach współpracy.
Kapitał ludzki główną siłą napędzającą rozwój społeczny i gospodarczy Olkusza.	- Rosnące, dostosowywane do potrzeb rynku pracy kwalifikacje mieszkańców, stanowiące fundament atrakcyjności inwestycyjnej Olkusza. - Wysoki poziom kompetencji cywilizacyjnych mieszkańców – w tym przedsiębiorczości,

[23] za: Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
[24] Bank Danych Lokalnych, GUS
[25] za: Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Olkusz na lata 2014-2022, Olkusz, 2013

	kreatywności, kompetencji informatycznych i językowych – poszerzający możliwości kształtowania karier zawodowych i budowania pozycji społecznej Olkuszan. - Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w działania na rzecz rozwoju swoich miejscowości i wspólnot lokalnych. - Aktywności kulturalne i sportowe mieszkańców poszerzające ofertę spędzania czasu wolnego oraz wzmacniające wizerunek miasta w otoczeniu.
Wysoka jakość życia opierająca się na zadowalającym poziomie dochodów, kameralności i przyjazności miasta, dobrej organizacji przestrzennej, dostępności nowoczesnych usług publicznych, dobrych warunkach środowiskowych oraz łatwej osiągalności udogodnień oferowanych w sąsiednich aglomeracjach.	- Przyjazne, estetyczne, bezpieczne, zadbane i dobrze urządzone przestrzenie publiczne, w tym przestrzenie centralne, przestrzenie w sołectwach oraz na osiedlach. - Dobrze przygotowane tereny pod budownictwo mieszkaniowe oraz dogodne powiązania komunikacyjne z sąsiednimi aglomeracjami umożliwiające rozwój Olkusza jako ośrodka rezydencjalnego dla mieszkańców Aglomeracji Górnośląskiej oraz Krakowa. - Rozwinięta oferta usług publicznych i rynkowych umożliwiająca zaspokajanie oczekiwań i rozwój mieszkańców. - Korzystne warunki ekologiczne oraz minimalizowane negatywne oddziaływania na środowisko przyrodnicze. - Codzienna dostępność rynków pracy oraz usług wyższego rzędu w sąsiednich aglomeracjach podnosząca jakość i standard życia w Olkuszu oraz ograniczająca zjawiska trwałej emigracji. - Rozwijające się podmioty ekonomii społecznej wspierające rozwiązywanie problemów lokalnych oraz zwiększające dostęp mieszkańców do dóbr nie zapewnianych w odpowiedniej skali i jakości przez sektor rynkowy i publiczny.

Źródłami finansowania działań w gminie są:
- środki własne gminy,
- środki z funduszy unijnych (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – EFRR);
- krajowe i zagraniczne mechanizmy finansowe (środki finansowe transferowane w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 w ramach Regionalnego programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 oraz innych programów; krajowe środki finansowe, inne źródła finansowania);
- komercyjne instrumenty finansowe.[26]

Przyjmuje się zatem, iż jest w pełni możliwe finansowanie przez gminę inwestycji związanych z budową i rozbudową sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy.

2.4. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

Treść Studium wyodrębnia na terenie miasta i gminy Olkusz obszary i strefy polityki przestrzennej. Obszar Gorenice - Zawada zakwalifikowany został do obszaru II - "wiejskiego", który obejmuje tereny istniejącego i przyszłego zagospodarowania typu wiejskiego oraz tereny rolne:
- Strefa II-G - „Zawada",
- Strefa II-H - „Gorenice".

Parametry podziału nieruchomości w obszarze Gorenice - Zawada zaczerpnięto z obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gorenice - Zawada. Przy dokonywaniu nowych podziałów w terenach zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej ustala się:
1. minimalną wielkość nowych działek budowlanych:
   a) dla zabudowy jednorodzinnej w terenach oznaczonych na rysunku planu symbolami MN:
   - dla zabudowy wolnostojącej – 800 m^2 ,
   - dla zabudowy bliźniaczej – 600 m^2 ,
   b) dla zabudowy zagrodowej w terenach oznaczonych na rysunku planu symbolami RM – 1200 m^2,
2. minimalną szerokość frontów działek:
   a) dla zabudowy mieszkaniowej w terenach oznaczonych na rysunku planu symbolami MN:
   - dla zabudowy wolnostojącej – 18 m,
   - dla zabudowy bliźniaczej – 12 m,
   b) dla zabudowy zagrodowej w terenach oznaczonych na rysunku planu symbolami RM – 20 m,
3. kąt położenia granic działek w stosunku do pasa drogowego w przedziale 45°-90°.

Ponadto zapisy zawarte w powyższym planie określają minimalną powierzchnię działki pod zabudowę mieszkaniową wolnostojącą przy wprowadzeniu usług wolnostojących - 1000 m^2 (§15 ust. 3 pkt 5 Uchwały Nr

[26] za: Uchwała Nr XII/224/2015 rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 22 grudnia 2015 r. w sprawie: Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i Gminy Olkusz

VII/73/2011 Rady Miejskiej w Olkuszu z dnia 15 marca 2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gorenice - Zawada).

Zapisy Studium kształtują parametry minimalnej powierzchni działek budowlanych MNU, które powinny wynosić 1200 m^2.

Zmiana Studium określa poszerzenie i wprowadzenie nowych terenów zabudowy mieszkaniowej i usługowej. Przyrosty względem obowiązującego Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego kształtują się następująco:

Obszar o przeznaczeniu	Powierzchnia przyrostu [m^2]
MN	4773,24
MN	1800,30
MN	1282,43
MN	4813,45
MN	3160,94
MNp	13064,51
MNp	21330,48
MN i MNp ogółem	**50225,35**
MNR	6782,47
MNR	12073,23
MNR ogółem	**18855,70**
U	2978,04
Up	6701,55
U i Up ogółem	**9679,59**

W związku z powyższym na nowo wyznaczonych terenach mieszkaniowych można wyznaczyć (z uwzględnieniem przeznaczenia 15% powierzchni na urządzenia infrastruktury):

a) na terenach MN, przy zachowaniu minimalnej wielkości nowych działek budowlanych:

- w wariancie I:

- wyłącznie dla zabudowy wolnostojącej (800 m^2) - ok. 47 działek,
- przy uwzględnieniu modelu rodziny 2+1 - warunki mieszkaniowe dla 141 osób;

- w wariancie II:

- wyłącznie dla zabudowy bliźniaczej (600 m^2) - ok. 62 działki,
- przy uwzględnieniu modelu rodziny 2+1 - warunki mieszkaniowe dla 186 osób;

b) na terenach MNR, przy zachowaniu minimalnej wielkości nowych działek budowlanych (1200 m^2) - ok. 11 działek, przy uwzględnieniu modelu rodziny 2+1 - warunki mieszkaniowe dla 33 osób.

Ze względu na charakter obszaru, bardziej prawdopodobny jest wariant I. Można zatem przyjąć, iż na nowo wyznaczonych terenach mieszkaniowych zostanie wydzielonych około 58 działek, które dają możliwość alokacji dla minimum 174 osób.

Bilans terenów i analizy wynikające z art. 10 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – w ramach zmiany nr 22

W ramach zmiany studium nr 22 wykorzystano wykonane dla gminy Olkusz w ramach zmiany studium nr 18 oraz 21 analizy uwzględniające w szczególności: analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne, prognozy demograficzne, w tym uwzględniające migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego, możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy, bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, oraz przeprowadzono uzupełniajace analizy dedykowane dla obszaru objętego zmianą.

Metodyka została opracowana na podstawie art. 10 ust. 5-7 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz. U. z 2017 poz. 1073 z późn. zm.). Ustawa nie określa

jednoznacznie metod sporządzania bilansu terenów przeznaczonych po zabudowę ani niezbędnych materiałów wyjściowych, ograniczając się jedynie do sprecyzowania procedury sporządzania opracowania i sposobu interpretowania wyników analizy. Ze względu na zróżnicowany zasób materiałów, jakimi dysponują poszczególne gminy, sposób opracowywania bilansu powinien być dostosowany do rodzaju otrzymanych materiałów oraz powinien stanowić jak najbardziej rzetelny obraz potrzeb i możliwości gminy.

Na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych, prognozy demograficznej oraz możliwości finansowych gminy, sformułowano maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę w podziale na poszczególne funkcje zabudowy.

Celem określenia zapotrzebowania jest ustalenie możliwości lokalizacji nowej zabudowy na terenach nie przewidzianych do zainwestowania w aktualnie obowiązujących dokumentach planistycznych, z uwzględnieniem rodzajów planowanej zabudowy oraz jej lokalizacji.

Z uwagi na złożone uwarunkowania dotyczące położenia przedmiotowych miejscowości Gminy Olkusz oraz stopnia jej zainwestowania przy oszacowaniu zapotrzebowania wzięto pod uwagę głównie następujące czynniki oraz dokumenty kierunkowe wyznaczające ramy rozwoju Gminy:

- diagnoza stanu istniejącego i dotychczasowego rozwoju Gminy oraz rozpoznania głównych uwarunkowań jej przyszłego rozwoju;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego;
- Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011- 2020;
- Strategia Rozwoju Gminy;
- analizy wniosków zgłoszonych przez mieszkańców oraz zainteresowane osoby prywatne i prawne;
- propozycje zawarte w wytycznych instytucji, a także władz gminnych;
- planowane inwestycje celu publicznego.

Na podstawie powyższych określono główne funkcje rozwoju Gminy wraz z oceną stopnia ich zaawansowania oraz potencjalnych możliwości rozwoju:

- **Funkcja mieszkaniowa** – w formie zabudowy jednorodzinnej oraz zagrodowej, zgodnie z potrzebami mieszkańców Gminy oraz ludności napływowej;
- **Funkcja produkcyjno - usługowa** – rozwijanej szczególnie w sąsiedztwie lokalnego i ponadlokalnego układu komunikacyjnego.

  Na terenie przedmiotowych nieruchomości dominującą formą podmiotów gospodarczych są zakłady osób prywatnych. Funkcjonujące podmioty dotyczą głównie handlu i naprawy, transportu, budownictwa oraz działalności produkcyjnej.

Na podstawie przedstawionych w dokumencie studium analiz określono podstawowe czynniki i uwarunkowania rozwojowe Gminy, które w sposób bezpośredni warunkują zapotrzebowanie na nowe tereny budowlane w podziale na poszczególne funkcje zabudowy:

- Wnioski mieszkańców w tym szczególnie wnioski świadczące o zapotrzebowaniu na nowe tereny mieszkaniowe i produkcyjno-usługowe oraz turystyczne jako wyznacznik potencjału rozwojowego gminy. Nowe miejsca pracy wiązać się będą z napływem ludności nie wynikającym wprost z prognoz demograficznych.
- Inwestycje celu publicznego jako czynnik warunkujący atrakcyjność gminy jako zaplecza mieszkaniowego oraz turystyczno-rekreacyjnego m.in. miasta Olkusz. Aktywizacja Gminy poprzez uruchomienie nowych terenów inwestycyjnych zwiększy napływ mieszkańców reprezentujących tendencje do odpływu ludności z większych miast do ośrodków i gmin podmiejskich.
- Inwestycje celu publicznego o charakterze ponadlokalnym, polegające na wspieraniu układu komunikacyjnego o randze krajowej i wojewódzkiej jako czynnik wpływający na aktywizację terenów inwestycyjnych, przyciągający nowych inwestorów, generujący nowe miejsca pracy dzięki zwiększeniu potencjału inwestycyjnego.
- Uwarunkowania środowisko-przyrodnicze jako czynnik stymulujący rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej Gminy - w tym wykorzystanie potencjału terenów wolnych od zabudowy w tym lasów.

Analiza oraz bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, opracowana została na okres max. 30 lat wskazując na zasadność wyznaczenia w gminie Olkusz nowych terenów inwestycyjnych w ramach wszystkich planowanych funkcji zabudowy.

Rok	Skorygowana prognoza liczby mieszkańców				Łącznie
	Osiek	Zimnodół	Zederman	Zawada	
2045	1996	697	1370	541	4604
Rok	Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej				Łącznie
	Osiek	Zimnodół	Zederman	Zawada	
2045	75 848	26 486	52 060	20 558	174 952

Powierzchnia użytkowa budynków określona na podstawie danych EGiB z 2016 r.

FUNKCJA ZABUDOWY	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA[m²]	Osiek [m²]	Zimnodół [m²]	Zawada [m²]	Zederman [m²]
Zabudowa mieszkaniowa - łącznie:	**184 878**	112 108	42 771	28 841	1158
Zabudowa produkcyjna:	**17 725**	16 168	1557	0	0
Zabudowa usługowa komercyjna i publiczna:	**9 078**	6 471	1 038	1569	0
Suma:	**211 681**	**134 747**	**45 366**	**30 410**	**1158**

Źródło: opracowanie własne na podstawie EGiB, 2017 r.

Powierzchnia użytkowa zabudowy wnikającej z obowiązujących aktów planistycznych

FUNKCJA ZABUDOWY	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA[m²]	Osiek [m²]	Zimnodół [m²]	Zawada [m²]	Zederman [m²]
Zabudowa mieszkaniowa - łącznie:	**2 603 613,41**	1 492 444,45	615 184,27	483 961,55	12 023,14
Zabudowa produkcyjna:	**69 501,08**	46 223,33	11 048,90	0	12 228,85
Zabudowa usługowa komercyjna i publiczna:	**138 704,00**	81 985,00	14 054	42 664,82	0
Suma:	**2 811 818,49**	**1 620 653**	**640 287,35**	**526 626,37**	**24 251,99**

Powierzchnia użytkowa zabudowy istniejącej

FUNKCJA ZABUDOWY	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA[m²]	Osiek [m²]	Zimnodół [m²]	Zawada [m²]	Zederman [m²]
Zabudowa mieszkaniowa - łącznie:	**836 445,9**	**486 630,1**	**182 523,2**	**162 962,7**	**4 329,9**
Zabudowa produkcyjna:	**65 679,4**	**46 223,3**	**11 048,9**	**0,0**	**8 407,1**
Zabudowa usługowa komercyjna i publiczna:	**138 704,0**	**81 985,0**	**14 054,2**	**42 664,8**	**0,0**
Suma:	**1 040 829,3**	**614 838,4**	**207 626,3**	**205 627,5**	**12 737,1**

Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę oraz sumy powierzchni użytkowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcji zabudowy – w ramach zmiany nr 22.

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone w powierzchni użytkowej w podziele na obręby i funkcje zabudowy przedstawiono w tabeli poniżej. Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę przekracza sumę powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy. Zatem w kierunkach należy przewidzieć lokalizację nowej zabudowy mieszkaniowej, usługowej oraz produkcyjnej i magazynowej, poza obszarami dla których określono maksymalną chłonność.

Z uwagi na niepewność procesów rozwojowych przyjęto zwiększenie zapotrzebowania w stosunku do wyników analizy na poziomie max. 30% co umożliwia harmonijny i dalekowzroczny rozwój gminy, ułatwia sprawne reakcje polityki przestrzennej samorządu na zmiany zachodzące w strukturze przestrzennej oraz na poziomie społecznym.

Różnice wynikłe pomiędzy ujawnionym zapotrzebowaniem na tereny inwestycyjne w poszczególnych jednostkach osadniczych a obszarami wyznaczonymi w studium, są głównie wynikiem przyporządkowania poszczególnych rodzajów zabudowy do odpowiadających im funkcji projektowanych w sytuacji dynamicznego rozwoju oraz zmian zachodzących w strukturze funkcjonalnej terenów. Wynikają także bezpośrednio z potrzeby optymalizowania dokumentu studium, mającego na długie lata wyznaczać kierunki działań gospodarki przestrzennej gminy, z jednoczesnym określeniem funkcji w sposób elastyczny, stanowiący o atutach i potencjale rozwojowym gminy.

Zapotrzebowanie na nowe tereny zabudowy do 2047 r

FUNKCJA ZABUDOWY	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA[m²]	Osiek [m²]	Zimnodół [m²]	Zawada [m²]	Zederman [m²]
Zabudowa mieszkaniowa - łącznie:	641 490,4	203 471,2	379 476,7	8 279,9	50 262,6
Zabudowa produkcyjna:	57 645,8	4 009,4	53 636,5	0,0	0,0
Zabudowa usługowa komercyjna i publiczna:	54 898,9	54 898,9	0,0	0,0	0,0
Suma:	754 035,1	262 379,5	433 113,2	8 279,9	50 262,6

Źródło opracowanie własne

Stąd, z uwagi na szerokie spektrum problemowe, w studium wyznaczono obszary potencjalnego rozwoju zabudowy, uwzględniające oprócz istniejącej zabudowy także docelowe kształtowanie granic zwartych struktur przestrzennych poszczególnych jednostek osadniczych.

Optymalne obszary zabudowy, spełniające potrzeby mieszkańców wyrażone we wnioskach i w obowiązujących planach miejscowych oraz potrzeby w zakresie wskazania potencjału inwestycyjnego dla przyszłych inwestorów zostały zaplanowane z uwzględnieniem walorów przyrodniczych oraz uwarunkowań fizjograficznych, ochrony środowiska i elementów krajobrazu kulturowego.

Studium nie przewiduje nowych obszarów pod zabudowę, wymagających znaczących inwestycji samorządu gminy w zakresie dostępu do dróg publicznych lub infrastruktury technicznej gdyż wyznaczone w studium tereny budowlane znajdują się w większości przy istniejących drogach publicznych, posiadają dostęp do ciągle rozbudowywanej sieci wodociągowej. Tym samym, należy stwierdzić, że wskazane w studium tereny inwestycyjne zostały wytypowane rzetelnie jako naturalna kontynuacja istniejącego układu osadniczego oraz wcześniejszych działań samorządu w zakresie infrastruktury.

Analiza możliwości finansowych gminy oraz sposobu i trybu finansowania poszczególnych inwestycji celu publicznego wskazuje, iż szereg z nich, dotyczących infrastruktury drogowej, społecznej i technicznej zostało zrealizowanych w ramach zadań własnych gminy, ale także przy pomocy programów i funduszy spoza budżetu

zasadniczego gminy. Planowane na najbliższe lata inwestycje, które zostały uwzględnione w niniejszej analizie wynikają bezpośrednio z oceny zakończonych i rozliczonych inwestycji lat poprzednich.

Zapotrzebowanie na nowe tereny budowlane wyrażone we wnioskach o zmianę przeznaczenia a także to, wynikające z analizy struktury przestrzennej poszczególnych miejscowości oraz czynników predysponujących poszczególne obszar do rozwoju inwestycyjnego wykazuje, iż nowe tereny uruchomiane w ramach dalekowzrocznego planu rozwojowego gminy nie są rozbieżne z możliwościami finansowania zadań własnych gminy. Należy tu wskazać szczególnie brak konieczności poniesienia znacznych kosztów na rozbudowę układu komunikacyjnego oraz infrastruktury komunalnej, z uwagi na fakt, iż planowana zabudowa wyznaczona zostanie wzdłuż istniejących układów komunikacyjnych, bądź układów realizowanych w ramach inwestycji ponadlokalnych, oraz fakt dobrego zwodociągowania gminy i dobrego poziomu dostępu do tymczasowych bądź docelowych rozwiązań zastępczych dla sieci kanalizacji gminnej.